Mentor
әдістемелік орталығы

Республикалық ғылыми-танымдық
әдістемелік журналы

ÜZDIK QALAM

Ақтөбе қаласы

№21(01) 2025

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МАЗМҰНЫ
CONTENT
СОДЕРЖАНИЕ

Ажикова Галима Бахитовна....4
Айдырова Алина Александровна....6
Акпанова Мейрамгул Накешовна....8
Алпысбаева Гульнар Кальниязовна....10
Алуадинова Гульмира Тулегеновна....12
Аржаева Назгул Хабибуллаевна....14
Арипова Мубарак Ибетулаевна, Валерия Чкалова....17
Арцыбашева Елена Васильевна....18
АсанбаеваШолпанСайлауовна....20
Бейсенкызы Жайнагуль....22
Bektukhanov Tulegen Erdauletovich....25
Бикирова Л.Б....27
Борашева Гулмаржан Елубековна....29
Бурабаева К Т 32
Витвицкая Н. Л, Титова Е.Н 34
Гиззатова Альфия Айсиновна....36
Джукетаева Ақгүл Райымбекқызы....38
Доскабылова Гаухар Жардемгалиевна....40
Дукенбаева Жазира Шопановна....43
Еламанова Г.У....45
Елеукенова Ұлтуған Ырғызбайқызы....47
Елеусінова Толғанай Нұрланқызы....50
Әбілхаева Гулдана Нәдірғалиқызы 51
Жаксыгалиева Рзабике Бахытжановна....52
Жоламанов Диас Сырымбетович....53
Жумагамбетова Айнур Тныштыкебаевна....55
Жұбаназарова Тұрсынай Тілеуқызы....58
Ибраймова Айгуль Кабышевна....60
Изенбаева Кырмызай Ермекбаевна....62
Какина Әлпия Мырзахметқызы....64
Кубеева Лаззат Абулхаировна....66
Куразбекова Жаркинай Мухамбетказиевна....68
Күркебаева Нұргүл Алдабергенқызы....71
Максутова Асылгуль Ерлановна....73
Мамбеткереева Асем Нуралыевна....75
Марку Баян Бахитжановна....79
Минакова Любовь Владимировна....81
Молдабекова Гульмира Мырзагалиевна....84
Мухамедиярова Аймоншақ Ерғалиқызы....87
Нияз Амина....90
Нурекешова Нургуль Нурлыбековна....92
Сабирова Рабия Султанбековна....93
Сейсенбаева Макпал Еркиновна....95
Суюндикова Алия Тныштыкбаевна....97
Трнабаева Эльвира Адыльгаликызы....98
Тулеубаева Самал Жолмырзаевна....100
Унгарбаева Светлана Ерахметовна....101
Ургешбаева Алмагул Сисеналиевна....103
Шыныбай Аружан Махаббаткызы....105
Коздаева Айгерим Кайратовна....107
Оспанова Жанар Кармысовна....109
Акмамбетова Гульден Маратовна....111

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ ЕРЕЖЕСІ

Мақсаты:
Педагогтердің ғылыми-танымдық әлеуетін дамыту. Басылымы Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігі Ақпарат комитетінде тіркеуге алынып, мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік басылымды есепке қою туралы № KZ49VPY00083149 куәлігі 2023 жылы 04 желтоқсанында берілген, құжатқа сәйкес 2024 жылдан бастап шығарылады. Кезеңдік басылым: 1 жылда 24 рет, қазақ, орыс және ағылшын тілінде жарық көреді. Журналда Қазақстан Республикасының арнайы және жоғары оқу орындары, мектепке дейінгі ұйым, ЖББОМ педагогтерінің шетелдік ғалымдар, ғылыми-зерттеу мекемелерінің ғалымдары орындайтын (орындаған) іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеулердің, эксперименттік әзірлемелердің нәтижелері, сондай-ақ ғылымиақпараттық материалдар және т.б. жарияланады.

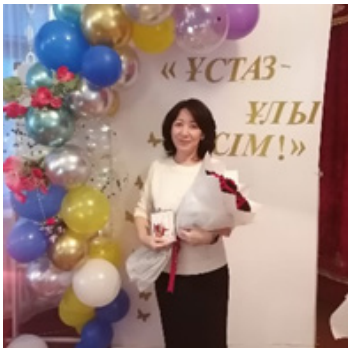
ЖАУАПТЫЛАР:
Бас редактор:

Нурбергенова Сауле Турмаганбетовна
Бас редактордың орынбасары:
Жайтапова Алтынай Альбековна, п.ғ.д., профессор
Редакция алқасы:
Тихомирова Валентина Тихоновна п.ғ.к., доцент
Сулекенова Гульжан Утесиновна
Рысбекова Айнур Маратовна
Озган Мехмет
Дауметова Салтанат Турмаганбетовна
Дизайн:
Муханбедин Аружан Айбаркызы

Меншік иесі: «Mentor» әдістемелік орталығы (Ақтөбе қаласы)
Редакцияның мекен-жайы: Индексі-030000
Ақтөбе қаласы, А.Молдагулова даңғылы 66/2
Авторлар қолжазбасы, суреттер өңделмейді және кері қайтарылмайды.
Редакция авторлар мақаласының мазмұнына жауап бермейді.
Журналда жарияланған материалдары көшіріп немесе өндеп басу үшін редакцияның жазбаша рұқсаты алынып, сілтеме жасалуы міндетті.
Журналға жинақтарыңызды kalam2025@mail.ru. почта арқылы жіберулеріңізге болады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МЕТОДЫ И ПРИЁМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Ажикова Галима Бахитовна
КГУ «Саздинская средняя школа»
Учитель начальных классов
город Актобе

Аннотация: Современное начальное образование стремится к развитию гармоничной личности ребёнка, способной к саморазвитию и успешной адаптации в обществе. Для достижения этой цели учителя начальных классов используют разнообразные методы и приёмы преподавания, которые учитывают возрастные особенности учащихся и способствуют формированию ключевых компетенций.

I. Классификация методов обучения:

Существует несколько классификаций методов обучения. Одна из наиболее распространённых – классификация по источнику знаний:

* Словесные методы: Рассказ, объяснение, беседа, работа с учебником. Эти методы развивают речь, мышление, память. Важно использовать наглядность, эмоциональность, доступность изложения.
* Наглядные методы: Демонстрация, иллюстрации, наблюдение, работа с картами, схемами, таблицами. Наглядные методы способствуют формированию конкретных представлений и развитию наблюдательности.
* Практические методы: Упражнения, лабораторные работы, опыты, моделирование, проектная деятельность. Практические методы обеспечивают активное усвоение знаний и формирование практических умений и навыков.

II. Современные тенденции в методике преподавания:

В современной методике преподавания в начальных классах наблюдаются следующие тенденции:

* Личностно-ориентированный подход: Учет индивидуальных особенностей каждого ученика, создание комфортной образовательной среды.
* Деятельностный подход: Активное участие учеников в учебном процессе, самостоятельный поиск знаний, решение проблемных задач.
* Использование информационно-коммуникационных технологий (ИКТ): Применение компьютеров, интерактивных досок, образовательных порталов для повышения эффективности обучения.
* Игровая форма обучения: Использование дидактических игр, ролевых игр, игровых ситуаций для повышения мотивации и интереса к учебе.
* Развитие критического мышления: Обучение учащихся анализировать информацию, выявлять противоречия, формулировать собственное мнение.

III. Примеры приёмов преподавания:

* “Мозговой штурм”: Генерация идей по заданной теме в свободной форме.
* “Кластер”: Графический организатор, помогающий систематизировать информацию.
* “Синквейн”: Пятистрочное стихотворение, используемое для обобщения и рефлексии.
* “Работа в парах и группах”: Развитие коммуникативных навыков и умения работать в команде.
* “Дискуссия”: Обсуждение проблемных вопросов, формирование аргументированной точки зрения.

IV. Роль учителя в современном начальном образовании:

Учитель в начальных классах выполняет роль не только источника знаний, но и наставника, фасилитатора, организатора учебной деятельности. Он должен создавать благоприятную атмосферу в классе, мотивировать учащихся к учебе, развивать их творческие способности и помогать им становиться самостоятельными и ответственными личностями.

V. Заключение:

Выбор методов и приёмов преподавания в начальных классах зависит от многих факторов: содержания учебного материала, возраста и уровня подготовленности учащихся, целей урока, индивидуальных особенностей учителя. Главное – чтобы выбранные методы и приёмы были эффективными и способствовали достижению целей обучения и развития младших школьников. Постоянное совершенствование профессиональных компетенций, изучение новых методик и технологий – залог успеха современного учителя начальных классов.

Список литературы

1. Формирование функциональной грамотности обучающихся: методическое пособие / сост. Л.Н. Храмова, О.Б. Лобанова, А.В. Фирер, Н.В. Басалаева, Л.С. Шмульская. – Красноярск: Литера-принт, 2021. – 130 с.
2. Коджаспирова Г. М. Педагогика. Практикум и методические материалы. М. Владос, 2013. – 416 с.
3. Бордовская Н. В., Реан А. А. Педагогика. – СПб, 2008. – 304 с.
4. http://www.bravoschool.ru/platigs-174-2.html
5. https://urok. 1sept.ru/articles/590324

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ПРЕИМУЩЕСТВА ЯЗЫКА ПРОГРАММИРОВАНИЯ PYTHON ПЕРЕД ЯЗЫКОМ ПРОГРАММИРОВАНИЯ C++

Айдырова Алина Александровна
Жамбылская область,
Жамбылский район, с. Жалпактобе,
средняя школа им. В.Чкалова, учитель информатики

Аннотация. В статье рассматриваются основные преимущества языка программирования Python перед C++ с акцентом на простоту использования, скорость разработки, богатую экосистему библиотек, кроссплатформенность и поддержку сообщества. Обсуждаются ключевые аспекты, такие как динамическая типизация, интеграция с другими языками, а также возможности для работы с многозадачностью и асинхронным программированием. Сравнение Python и C++ позволяет выделить сильные стороны Python для большинства современных приложений, где важны гибкость и скорость разработки, в отличие от C++, который остаётся лучшим выбором для высокопроизводительных решений и низкоуровневых задач.

Ключевые слова: Python, C++, преимущества Python, программирование, скорость разработки, кроссплатформенность, динамическая типизация, экосистема библиотек, многозадачность, интеграция с другими языками, простота кода, поддержка сообщества.

В мире программирования Python и C++ — два широко известных языка, каждый из которых имеет свою уникальную специфику и сферу применения. Однако, несмотря на сходство в том, что оба языка позволяют разрабатывать мощные и производительные решения, Python в последние годы стал предпочтительным выбором для множества разработчиков. В этой статье мы рассмотрим ключевые преимущества Python перед C++.

1. Простота и читаемость кода. Одним из наиболее очевидных преимуществ Python является его невероятная простота и читаемость. Синтаксис Python интуитивно понятен и минималистичен, что делает его идеальным выбором для начинающих программистов. В Python нет сложных конструкций, таких как указатели, ссылки и явное управление памятью, что значительно упрощает процесс написания кода.

Пример простого кода на Python:

```python
def greet(name):
    print(f"Hello, {name}!")
```

В то время как C++ требует от разработчика больше внимания к деталям, например, указания типов данных, управления памятью и других низкоуровневых аспектов, что делает код менее читаемым и сложным для восприятия, особенно для новичков.

2. Развитая экосистема библиотек и фреймворков. Python выигрывает благодаря своей богатой экосистеме. Огромное количество готовых библиотек и фреймворков покрывает практически все области разработки — от веб-программирования до машинного обучения. Например, в области веб-разработки широко используются фреймворки Django и Flask, для обработки данных — библиотеки Pandas и NumPy, а для искусственного интеллекта и машинного обучения — TensorFlow и PyTorch.

В отличие от Python, C++ имеет ограниченную экосистему для решения таких задач. Множество решений для C++ требуют значительных усилий для интеграции, а сам язык ориентирован на более низкоуровневые задачи, что делает его менее удобным для быстрого развития в таких областях, как обработка данных и ИИ.

3. Скорость разработки. Одним из сильных преимуществ Python является скорость разработки. Из-за простоты синтаксиса и минималистичной природы языка программисты могут писать код гораздо быстрее, чем на C++. Python предоставляет обширные средства для работы с данными, файловыми системами и сетями без необходимости писать большое количество вспомогательного кода.

В то время как C++ требует больше усилий для решения простых задач, таких как управление памятью, обработка ошибок или создание структуры данных, Python предлагает более высокоуровневые абстракции, что позволяет ускорить процесс

разработки.

4. **Динамическая типизация и отсутствие необходимости в явном указании типов.** Python использует динамическую типизацию, что значит, что типы переменных определяются во время выполнения программы. Это позволяет программистам сосредоточиться на логике приложения, а не на типах данных. Например, в Python можно просто создать переменную и присвоить ей значение, не заботясь о ее типе:

```
python

x = 10  # int
y = "Hello, world!"  # str
```

В C++ нужно явно указывать тип переменной, что делает код более громоздким и сложным для чтения, особенно при разработке больших приложений.

5. **Кроссплатформенность.** Python является кроссплатформенным языком, что означает, что код, написанный на Python, может быть запущен на различных операционных системах (Windows, Linux, macOS) с минимальными изменениями. В отличие от этого, при разработке на C++ часто возникают сложности при компиляции и адаптации под разные платформы, особенно если используются специфические для ОС функции или низкоуровневые особенности языка.

6. **Интеграция с другими языками.** Python славится своей способностью легко интегрироваться с другими языками программирования, такими как C, C++, Java или даже JavaScript. Это дает возможность использовать Python для быстрого прототипирования и разработки, при этом оставляя критические участки кода для языков с высокой производительностью, таких как C или C++.

Примером является использование Python в качестве скриптового языка для оптимизации вычислений, выполненных на C++, что позволяет значительно повысить производительность при сохранении гибкости и простоты Python для остальных задач.

7. **Многозадачность и асинхронность.** Python предоставляет богатые возможности для работы с многозадачностью и асинхронным программированием через встроенные библиотеки и конструкции, такие как asyncio и многопоточность. Это делает Python отличным выбором для разработки высокопроизводительных сетевых приложений и систем, которые должны обрабатывать большое количество параллельных задач.

Хотя C++ также поддерживает многозадачность, работу с потоками и асинхронные операции, все это требует гораздо больше усилий и знаний. В Python же подобные задачи решаются гораздо проще и быстрее.

8. **Поддержка сообщества и документация.** Python обладает одним из самых больших и активных сообществ разработчиков. Это значит, что в случае возникновения проблем или необходимости в изучении новых технологий, программисты всегда могут найти множество материалов, таких как документация, видеуроки, статьи и форумы, где обсуждаются практические решения.

C++ также имеет обширное сообщество, но оно не такое доступное и разнообразное, особенно для новичков. Помимо этого, документация по C++ может быть сложной и многослойной, что усложняет процесс обучения.

9. **Меньше ошибок благодаря высокой абстракции.** Python предоставляет более высокий уровень абстракции, что снижает вероятность возникновения ошибок. Например, автоматическое управление памятью (сборщик мусора) избавляет разработчика от необходимости вручную управлять памятью, как в C++. Это особенно важно для начинающих, которым не нужно беспокоиться о таких низкоуровневых аспектах. C++, в свою очередь, требует внимательного контроля за памятью и указателями, что делает код более подверженным ошибкам, таким как утечки памяти и другие проблемы, связанные с управлением ресурсами.

Python и C++ — оба мощных языка, и каждый из них имеет свои области применения. Однако для большинства задач, требующих быстроты разработки, легкости освоения и богатой экосистемы библиотек, Python выигрывает. Он является оптимальным выбором для решения широкого круга задач, от веб-разработки до анализа данных и искусственного интеллекта. C++ же остается лучшим вариантом для проектов, где критична высокая производительность, низкоуровневая оптимизация и управление ресурсами.

Таким образом, выбор между Python и C++ зависит от конкретных целей и задач, но для большинства разработчиков Python предлагает больше преимуществ в плане скорости разработки, простоты использования и гибкости.

Использованная литература

1. Sweigart, A. (2023). Automate the Boring Stuff with Python. No Starch Press.
2. Bunton, J., & Sanders, B. (2018). C++ Multi-threading Programming. O'Reilly Media.
3. Алексеев, А. В. (2020). Реализация многозадачности в Python и C++. Алгоритм.
4. Миронова, Т. Л. (2021). Модели и методы в программировании на Python и C++. Технический университет Казахстана

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ДАРЫНДЫЛЫҚ – ДАРА ҚАСИЕТ

Акпанова Мейрамгул Накешовна
Ақтобе қаласы,Сазды орта мектебі
Педагог-психолог

Дарындылық дегеніміз не? Бұл жеке ерекшелік қасиет пе? Әлде әлеуметтік шындық па? Дарынды балалармен қалай қарым – қатынас жасауға болады? Олар арнайы зерттеуді қажет етеді ме? Деген сұрақтар бала тәрбиесімен айналысатын ұстаздар қауымының өзекті мәселесі. Содан да болар дарындылық осы кезге дейін оқытушылар және ата – аналар үшін шешілмеген жұмбақ. Балалардың дарындылық мәселесі жайында көптеген шет ел және отандық психологтар зерттеулер жүргізген.

Адамдардың шығармашылық мүмкіндіктері өте ерте байқалады. Оның ең алғашқы көрініу кезеңі 2 мен 5 жас аралығы. Бұл жаста жеке тұлғаның негізі қалыптасады және ол өз - өзін көрсетеді. Қабілеттеіліктің алғашқы көрінуі баланың әр түрлі аймақтағы іс - әрекеттке еріксіз қызығушылығы ояна бастайды. Яғни, шығарамашылық мүмкіндіктердің алғы шарттарын осы кезден іздеу керек. Ата – аналардың, тәрбиеленушілердің, мұғалімдердің міндеті – баланың осы талпынысын қолдау. Дарынды балалар ерет жаста – ақ себеп- салдарының байланысын айырып, соған сәйкес қорытынды жасай білу қабілетті.

Әуесқойлылық пен ерекше қызығушылық олардың әр қайсысының дамыунда ерекше көрінеді. Баланы зерттеу аймағын таңдау - жіберіп алуға болмайтын маңызды сәт. Шығармашылық өсудің шеңбері шексіз. Бұндай жеке тұлғалық таңдау табиғатқа, өнерге, ғылымға, техникаға, спортқа, кәсіби әлемге, әлеуметтік өмірге деген қызығушылық теңдей болуы мүмкін.

Тағыда бір олардыға бойындағы ерекшелік – есте сақтау қабілеті. Еске сақтаудың жоғарылылығы ерте тіл шығау мен абстарктілі ойлаудан басталады. Дарындылар алған ақпараттармен тәжірибені жіктей алу қабілеті, жиналған білімді кең көлемде қолдана алумен ерекшеленеді. Кең көлемдегі сөздік қор, сұрақтарды дұрыс қоя алу кішкентай «вундеркенттерді» ерекшелендіреді. Олар сондай қызығушылықпен сөздіктермен энциклопедияларды оқиды, қиялындағы құбылыстарға сөздер ойлап табады, ақыл – ой қабілетін дамытуды талап ететін ойындар ұнатады.

Психоәлеуметтік даму аймағында дарынды балаларға келесі сипаттар тән.

Оларда өте ерте жастан байқалатын әділеттік сезімі күшті дамиды. Олар өзіне және қоршаған ортаға жоғары талаптар қояды. Кішкентай таланттылардың а»қын қиялы өмірде жоқ жолдастар мен фантастикаға бай әлемнен тұрады. Көптеген жылдар өткеннен кейінде олардың көпшілігі жұмыста және өмірлерінде сол ойынның элементтерін және шығармашылықты сақтап қалады. Дарынды балаларға шектен тыс қорқыныш тән, өйткені олар әр түрлі құбылыстарды қиялдауға қабілетті. Олар сонымен қатар өте сезімтал, эмоционалды тәуелді, шыдамсыз. Дарынды балаларға мынадай озық танымдық даму тән.

1. Қабылдаудың кеңдігімен ерекшелене отырып, олар қоршаған ортада болып жатқан барлық нәрселерге өте сезімтал және қандайда бір заттың қалалай жасалғаныдығына білуге деген құштарлықтары өте жоғары. Олар бірнеше іс - әрекетті бір уақытта бақылай алады және қоршаған ортадағы заттардың бәрін белсенді зерттеуге бейім келеді;
2. Олар құбылыстармен заттардың арасындағы байланысты қабылдауға қабілетті және соған сәкес қорытынды жасайды. Оларға өздерінің қиялдарында жанама жүйелері құру ұнайды;
3. Жоғары есете сақтау қабілеті ерте тілдік дамумен үйлесе отырып, балада кең көлемде ақпаратты жинауға және оны жүйелі қолдануға көмектеседі.
4. Дарынды балалар сөзік қорға өте бай. Олар баланың ойын еркін және айқын баяндауын көмектеседі. Кейде олар өз қызығушылықтарын қанағатандыру үшін өздері сөздер ойлап табады.
5. Дарынды балалар дайын жауаптары бар сұрақтарды ұанатпағандықтан жоғары қабілеттіліктерінінің арқасында бұрын көп білмеген тапсырмаларды, күрделі сұрақтарды өздері шешекенге құмар.
6. Олар қандайда бір тапсырманы шешуге табандылық танытумен және зейіннің ұзақ уақыт шоғырландыра алу қабілетімен ерекшеленеді.

Дарынды баланы анықтау үшін ең тиімді іс - әрекет негізінде оқушының қабілетін анықтау қажет. Жас тұлғаны дамыту үшін өзіндік сана сезімін ояту керек. Дарындылық қабілет адам бойындағы кейбір өзгерістерге, мүмкіншілігіне, даму тенденцияларына байланысты. Дарындылық қабілет оқушының жыл бойы шығармашылық, ізденіс құлшыныстарына өз әсерін тигізеді. Баланың

бойындағы жеке дара қасиетін ояту мақсатында іс - әрекетке иетермелеу күш жігерін дамыту қажет. Сол дарындылықты анықтау үшін мектеп психологтары лонгитюд әдісі арқылы әр оқушыны сырттан бақылап бойындағы жеке дара қасиеттерін анықтауына себебін тигізу қажет деп ойлаймын. Айқындаудың бірден – бір белгісі: дарынды баланы күнделікті өмірде болып жатқан түрлі іс - әрекеттің ерекшелігін педегогикалық бақылау әдісін қолдану арқылы анықталады. Дарынды бала – даналықтың, ғұламалақытың құдіреттіліктің, адамгешіліктің, кәусар тамшысы, ағымды тасқыны, дария көлі, мұхиты.

Біз ойлаймыз дарындылық оқушының тәуелді мүмкіндіктері десекнағыз дарынды оқушыны анықтау оның жан – дүниесіне, ойлау қабілетімен шығарамашылық ізденіс күшін анықтасақ, дарынды оқушы ол өзінің іс - әрекетіне тиімсіз жеке бойындағы ізденіс қасиетіне бір пәнге деген қызушылығы немесе кейбір шебер қол өнер, көркем өнерпаз үйірмелері арқылы дамуына өз ықпалы туады.

Ақыл-ой дарындылығы едәуір басым оқушыларды ойлауды бағалау диагностикасын жүргізу арқылы анықтауға болады. Диагностика арқылы оқушының ақыл-ой даму, танымдық әрекетіндегі тұлғалық ерекшеліктері туралы толық мағұлымат алуға болады. Сараптама жүзінде логикалық ойлауын жеткізуді анықтау әдістемесі алынады.

Мақсаты: артық сөзді алып тастау әдістемесі ұсынылады. Ол баланың маңызды бөліктерін бөліп көрсетуін, жалпылай білім дағдысын көрсетеді. әдістеме төрт сөзден тұратын 15 сериядан құралған. Мұғалімде секундомер мен хаттамасы болуы керек. Артық сөзді алып тастау бланкісі. Мысалы, кітап, портфель, чемодан, әмиян.

Осындай әдістемелер арқылы оқушының қабілетін, дарындылығын, ізденушілігін анықтауға болады. Болашақ дарынды бала өз қатарынан әлде қайда дамыған, ерекше зейіні бар, белгілі іс-әрекет бойынша асқан қабілеттілік танытып, жоғары жетістіктермен танылатын баланы тәрбиелу-аса маңызыд талап дейміз.

Дарындылық жеке тұланың өте күрделі, көп аспектілі қыры. Олар әр түрлі, бірі-біріне ұқсамайды. Дарынды баланы байқамау мүмкін емес, көпшіліктің ортасында ол өзінің іс-әрекеттерімен, бейімділігімен, қабілеттілігімен көзге түседі. Баланың бойындаы туа біткен қасиеттерді дамытатын оқу мен тәрбие. Оқушыны пәнге қызықтырудан назар аударатын негізгі мәселелердің бірі: Баланың таным белсенділігін арттыру болып табылады. Дарынды баламен жұмыс жүргізетін мұғалім жан-жақтылығымен бірге кәсіптік қабілеті жоғары, түпкі нәтижеге жету үшін білімі мен тәжірибесін ұштастыра білу керек. әрбір оқушының көңіл-күйін жүрегімен сезе біліп, білімдерін жан-жақты бағалап, пәнге деген қызығушылығын оятып, дұрыс бағыт-бағдар беруі шарт.Оқыту мен дамыту бағдарламалары баланың шығармашылық қабілеттерінің дамуы мен білімді меңгеру бағыттарын бірдей дамытатын бағдарламалар болуы қажет. Бұл тәсілдердің оқыту үрдісіне енгізілуі Д.Эльконин, В.Давыдовтың дамыта оқыту теориялары негізінде жасалған бағдарламалардан көруге болады.

Мемлекеттің күш қуаты – ең алдымен ғылымның, техниканың, өнердің, өндірістің ойдағыдай дамуына өзінің жекелей еңбегімен ықпал етуге қабілетті өзі ісіне шығарамашылықпен қарайтын мамандармен азаматтармен анықталады. Көптеген жағдайдарда, мектептерде психологиялық қызмет балалардың ерекшеліктерін ескермей жатады, мектеп үшін психологиялық қызмет жұмысының мәні ерекше, әсіресе, мемлектеміздің күш қуатыдамыған заманда балала ерекшелікьеріне мән беру, дарындылығына жол ашу, дамыту психологтар үшін ой өрісті өркендету кезеңі болмақ. Осы мақсатта дарынды балаламен жұмыс істеу психологиялық қызмет жүйесін түзету қажет.

- дарынды балаларға арналған мектеп оқушысының психологиялық моледін түзу;
- мектептің психологиялық қызметінің дарынды баламен жұмыс бағдарламасының құрылымын жасау.
- Мектеп жағдайында дарынды баланың даму барысын психологиялық ұйымдастыру жолдарын қарастыру;
- Пікір талас ұйымдастыру және лидерлікке ұмтылу процестерін дарынды баламен жұмыс жүргізудің тиімді әсітері ретінде қарастыру сияқты жұмыстар тұр;
- Нақты жұмыс барысында дарындылық феноменін ұлттық сарында қарастыратын психологиялық әдебиет көздеріне мектеп жағдайна қатысты талдап жасалынуы қажет. Қалыптасып қалған дарындылық туралы теориялық жаңа бағытта және жаңа үрдісте, арнайы дарынды балалар туралы мәліметтермен ескерсек, бұл өз жолын табар еді.

Мектепте алған білімдері , дарынды баланы жан – жақты дамытыту үшін жеткіліксіз. Сабақтан тыс жұмыстарды жаңа технология мен педагогикалық құралдарды пайдалануға мүмкіндік беретін басқару үлгісі қажет. Клуб жұмыстары оқушылардың шығармашылығын, ой өрісін, ізденісін, көзқарасын қалыптастырады, дарындылығын ұштайды.

- пікір – сайыс барысында халықтық педагогикаға, халықтың өзі менталитетіне жақын ұлттық таптаурындары қалыптасқан психологиялық бейне тез қалыптасады. Ш.Уалиханов: «Қазақ шешендікке құмар, ол - өз өнерін, әсіресе, әзіл – оспақты қатты сүйеді», деп тегін айтпаған.
- Мектеп егер гуманитарлық бағытта болса алған біліміне қанағат етіп қоймай, өз бетінша ізденуіне тура келеді, теорияны практикамен ұштасқан жағдайда жемісті болады. Оқыту оқушының іс -

әрекетімен танымдық процестердің бірлігі арқылы орындалады, танымдық деңгейі төмен оқушының сабақ үлгерімі төмендейтінін ескерсек, пікір сайыс процестердің жаттықтыру құралы.

• Жалпы клубтық жұмыстар оқушының қарым – қатынас аясын кеңейтіп, ортақ мақсат достық, бауырмалдыққа шақырады, бұл оқушының қарым – қатынаста табыса жету жолына даярлайды, мәжбүрлесіз еркін іс дарынды балалның шығармашылығына жол ашады.

Осы уақытқа дейінде біраз әдебиеттерде пікір сайыстың балалны дамытуда әсері жөнінде айтылған, бірақ пікір сайысты басқа да жарыстардығ дамытушы құралы ретінле пайдалану өте тиімдірек әрі пікір сайыстың жетістігі көрінеді, екінші жағынан балаланың болашақ қатынастын шараларына дайындығы бар.

Қорыта келгенде, дарынды баланы - дарынды мұғалімдер оқыту керек деген қағиданы ұстана отырып, дарындылықты анықтау барысында біршама күрделі мәселелер шешімін табады деп ойлаймын. Дарынды баламен психологиялық жұмыстарды ұйымдастыру тәжірибелелері – бүгінгі жас ұрпақты қалыптастыру көмекші құрал болып келеді. Бүгінгі дарын иесі – егемен еліміздің ертеңгі тірегі.

ХИМИЯЛЫҚ САБАҚТАРДА ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Алпысбаева Гульнар Кальниязовна
“Балалар шығармашылық үйі.МКҚК.”
Педагог -зерттеуші

Білім берудің сапасы мен тиімділігін арттырудың маңызды факторларының бірі - әр мұғалімнің кәсіби білімінің, біліктілігі мен біліктілігінің жоғары деңгейі, ол бүгінгі күннің маңызды міндеттерінің бірі болып табылады. Осы мақсатта бүгінгі таңда мұғалімдерді даярлау жүйесін жетілдіру бойынша бірқатар оң қадамдар жасалуда. Мұғалім оқу процесінде оқушылардың танымдық іс-әрекетін ұйымдастырады, бағыттайды, бақылайды, бағалайды және оқу, тәрбие және даму мақсаттарын іске асыру арқылы жеке тұлғаның дамуына ықпал етеді. Педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттыру үздіксіз педагогикалық білімнің бөлігі болып табылады, оның мақсаты бұрын алған кәсіби білімдерін жаңарту және тереңдету, педагогикалық тәжірибені жетілдіру және мұғалімнің кәсіби қызметіне байланысты білім беру қажеттіліктерін қанағаттандыру. Бүгінгі таңда орта мектептерде жаңа педагогикалық технологияларды енгізуге ерекше көңіл бөлінуде. Жаңа педагогикалық технология - бұл білім беру жүйесінің ұтымды жолдарын жобалау және жобалау процесі, мұнда мұғалім басты жауапты тұлға болып табылады. Оның негізгі міндеті - ақпаратты оқырмандарға тез және анық жеткізу. Оқушыларда жаңалықтарға құлақ асып, басқаша әрекет етуге бейім болса да, мұғалім оларды ойлауға, пайымдап, қорытынды шығаруға үйретуі керек. Оқушының басты және негізгі міндеті - оқу және оқу. Айта кету керек, оқу процесінде мұғалім оқушыларға тақырып мазмұнын игеруге көмектесуі керек. Ол үшін мұғалім сабақ барысында жаңартырылған білім мазмүнінің оқыту әдістерінен пайдалануы тиіс. Себебі химия мемлекеттік білім беру стандарты мен бекітілген оқу жоспарының мазмұны мен негізін, сондай-ақ оқушылардің академиялық және практикалық іс-әрекетінің деңгейін анықтайтын эталонға айналды. Қазіргі ғылым, техника

және өнеркәсіптің қарқынды дамуы жағдайында және әлеуметтік-экологиялық жағдай өзгеріп жатқан кезде мектептерде химияны қазіргі заманғы оқытудың маңыздылығы - уақыт талабы. Ең алдымен мұғалім өзі оқытатын топтағы әр оқушының мінезін, химия пәніне деген қызығушылығын, оның пәнге шығармашылық қатынасын анықтауы керек. Химияны оқытуды мұғалім әртүрлі ұйымдастыру негіз болып табылады, яғни бул өзін-өзі бағалаудың төмен деңгейіне ие оқушыларға көмектесу және оларды оқушы ретінде көрсете білуге көмектеседі. Алайда, оқушылар өздерінің түсінігі туралы сұрақтарға ауызша жауап бергенде, олар алаңдап, қиынға соғады. Сондықтан бұл әдістерден пайдаланудың мақсаты барлық оқушыларды бірдей сабаққа тарту. Төменде келтірілген әдістер мұғалімдерге көмектеседі деп ойлаймын. Бұл әдістер мыналарды қамтиды:

1-әдіс: Жалпы сұрау. Барлық оқушылардың алған сабақтарын қалай игергені анықталады. Олардың сұрақтарына жауаптар дәйекті түрде қойылады және барлық оқушылардің пікірлері ескеріледі. Жалпы сұрақ-жауапта қысқа үзіліс болмаса, бір сұрақты білмейтін оқушы үзіліп, екінші оқушыға сұрақ қояды. Сұрақ-жауапқа барлық сынып оқушылары қатысады.

2-әдіс Жеке-жеке сұрау. Кейбір оқушылардің тақырыпты қаншалықты меңгергендігі әр түрлі иллюстрациялар немесе суреттер, үлестірмелі материалдар, тест сұрақтары арқылы анықталады. Бұл жағдайда мұғалім оқушымен жеке жұмыс жасайды, олардың жауаптарын тыңдайды, талқылайды және білімдерін бағалайды.

3-әдіс: Топтарға болып сұрау. Әр топға бөлек қатардағы тақтадан мысал келтіріліп, тез, анық және бірінші жауап беруі керек. Бұл оларды сабақта белсенді ойлауға үйретеді.

1-мысал Реакцияны теңестірің және түрін атаңыз (8 сыныптар үшін).

1-топға Al + O2 = Al2O3

2-топға Cu (OH)2 = CuO + HO

3-топға CaCl2 + NaOH = Ca (OH)2 + NaCl

4-топға H2SO4 + Zn = ZnSO4 + H2

2 мысал. 1-топға 26 реттік нөмірдегі элементтің протондары, электрондары және нейтрондары саны қанша?

2-топға. Протонының саны 18 болған элементтің реттік нөмері қанша және ол қандай элемент?

3-топға. Нейтрондар саны 14 болған элемент қайсы және онің протон мен электрон саны қанша?

4-топға. Электрондарының саны 29 болатын элементтің атауы және оның салыстырмалы атомдық массасы қаншаға тең?

4-әдіс: Тест әдісі. Бұл әдіс оқушылардің білімімен және берілген тақырыпты қаншалықты меңгергендігімен сипатталады. Бұл әдіс уақытты үнемдейді, яғни 15 минут ішінде бүкіл сыныптың білімін анықтауға болады. Мысал ретінде, «Темір» тақырыбын өткен кезде келесі тест сұрақтары қойылады (9-сынып үшін).

1. Темір (III)-оксидағы темірдің массалық үлесі?
A) 40% B) 55,8% C) 68,4% D) 70% E) 82,2%
2. Темір атомында қанша электрон бар?
A) 22 B) 26 C) 17 D) 18 E) 19
3. Темір лабораторияда қайсы әдісмен алынады?
A) Fe+H2=
B) FeO+C=
C) FeO+CO=
D) FeO+AI=
E) Fe2O3+CO=
4. Fe2O3 дағы темірдің тотығу дәрежесі?
A) +2 D) 0 B) -3 E) +3 C) -2
5. Гематитдің формуласы?
A) Fe3O4
D) FeS2
B) Fe2O3
E) FeCO3
C) Fe2O3*nH2O

Тест сұрақтары оқушының білген нәрсесіне нақты сенетінін анықтау үшін білімді тексеру. Ол үшін тест сұрақтары нақты, толық тұжырымдалған болуы керек және тізімде көрсетілген барлық материалдарды қамтуы керек.

5-әдіс. Нәтижелерді зерттеу. Сонымен қатар 3-4 оқушы тақтаға шақырылады, сұрақ-жауап парағы беріледі және жауап бағаланады.

1 оқушыға: Реакцияны аяқтап, түрін айтыңыз. P + O2 =
2 оқушыға: 18 г P2O5 құрамында P мөлшері қанша екенін анықтаңыз.

3 оқушыға: Фосфор тыңайтқыштарына мысалдар жазып, оның топырақ құнарлылығын арттырудағы маңыздылығын түсіндіріңіз.

4 оқушыға: H3PO4 -тің құрылыс формуласын жазып, P нің валенттілігін анықтаңыз.

Нәтижесінде оқушылардың жауаптары талқыланады. Оқырманға өз ойын еркін айтуға үйретіледі, ал қалған оқушыларға жауап дұрыс немесе бұрыс па екенін байқауға, тыңдауға және ойлануға үйретіледі.

6-әдіс: Бақылау әдісі. Бұл әдіс тәжірибеде қолданылған кезде өте тиімді. Оқушылар тәжірибені өз көздерімен көріп, өзгерістерді байқап, нәтижелері туралы есеп беруі керек. Мысал. Тәжірибелік сабақ (8-сынып үшін). Оттегі тобындағы элементтердің қасиеттерін анықтаңыз (O). (Кестені қараңыз).

7-әдіс: Жаттығулар жазу. Бұл әдісті оқушыларды сыныпта фронтальды немесе жеке топтарға бөлу үшін қолдануға болады, мысалы, фосфор оксиді (P2O5) қасиеттерін зерттеу кезінде.

1 нұсқа. Келесі реакция теңдеуі тақтаға жазып, оны теңестіруді сұрайды:

P2O5 + H2O=

2-нұсқа. Генетикалық байланысты жүзеге асыру сұралады.

P→ P2O5 → Na3PO4

8-әдіс. АКТ мен жұмыс.Оқушыларға қызықты химиялық тәжірибелерді интернет сайттерінан көрсету.

9-әдіс. Диалог тәсілі. Бұл әдіспен оқушыларға сұрақтар қойылады және әр тараудың соңында материалға реферат жазылады. Бұл оқушылардің тақырыпты, ойлау қабілетін және әдебиеттерден алатын қосымша ақпарат пен білімге негізделген.
10-әдіс. Көрнекі материалдармен жұмыс. Суретті (сызбаны) түсіндіру мүмкіндігі. Мысалы, суретке байланысты қандай заттар молекулалық, атомдық, иондық немесе кристалдық торды құрайды және затты атауға немесе пештің құрылымы мен жұмысын түсіндіруге және т.б.

Оқушыларға жауаптарын арттыру үшін саралауды, сабақ ойындарын ұйымдастыруды, қойылған сұрақтардың алуан түрлілігіне назар аударуды, өзін-өзі тексеруді, ауызша жаттығуларды, пікірсайыстарды, нәтижелер мен жауаптарды түсіндіруді үйрету керек. . Осы әдістерді қолдану оқушылардың химияны дамыту және ойлау қабілеттерін арттырады. Сонымен, жоғарыда аталған әдістер оқушылардің идеяларын мақсатқа бағыттауға, олардың оқу нәтижелерін болжауға және олардың жақсы нәтижеге жетуін қамтамасыз етуге бағытталған заманауи педагогикалық технологияның бір түрі болып табылады.

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ И ПРИЕМЫ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Алуадинова Гульмира Тулегеновна
Саздинская средняя школа

Современное образование требует от педагогов использования инновационных методов и приемов, которые способствуют не только усвоению знаний, но и развитию критического мышления, творческих способностей и коммуникативных навыков у учеников. Уроки русского языка и литературы являются важным элементом школьного образования, потому что они не только формируют грамотность, но и развивают личность, способность анализировать и осмысливать текст, понимать глубину литературных произведений. В этой связи использование современных методов и приемов становится не только актуальным, но и необходимым для повышения эффективности обучения.
Обучение должно быть построено как процесс «открытия» каждым школьником конкретного знания. Учитель должен организовать учебный процесс так, что из пассивного слушателя ученик должен превратиться в самостоятельную, критически мыслящую личность. В настоящее время важно обеспечить общекультурное, личностное и познавательное развитие ребенка.

Эффективные методы обучения - это методы, которые побуждают учащихся к активной мыслительной и практической деятельности в процессе овладения учебным материалом. Особенности таких методов обучения состоят в том, что в их основе заложено побуждение к практической и мыслительной деятельности, без которой нет движения вперед в овладении знаниями.

1. Интерактивные методы обучения

Интерактивное обучение способствует активному взаимодействию учащихся друг с другом, а также с учителем. Включение различных видов деятельности на уроках русского языка и литературы позволяет учащимся более глубоко осваивать материал и развивать ключевые компетенции.

- **Дискуссии и дебаты:** В процессе изучения литературы можно проводить дискуссии по ключевым вопросам произведений, что развивает критическое мышление и способность аргументировать свою точку зрения.
- **Ролевые игры:** Ролевые игры, в которых

ученики могут взять на себя роли персонажей произведений, помогают глубже понять мотивацию героев, а также развивают навыки публичных выступлений.

• **Мозговые штурмы:** Совместная работа учащихся по поиску решения проблемных вопросов (например, как интерпретировать тот или иной литературный эпизод) способствует коллективному осмыслению материала.

2. Проектные технологии

Проектная деятельность активно используется для развития исследовательских и творческих навыков учеников. На уроках литературы и языка проектные работы позволяют учащимся не только углубленно изучать литературные произведения, но и развивать навыки работы с информацией, критического анализа и аргументации.

• **Исследовательские проекты:** Работы, в которых ученики анализируют различные аспекты литературных произведений (например, изучение образов, символов или философских тем в произведении).

• **Креативные проекты:** Создание театральных постановок, написание альтернативных концовок к произведениям или разработка мультимедийных презентаций, что способствует развитию творческого подхода к изучаемому материалу.

• **Мультимедийные проекты:** Использование видео, презентаций и других мультимедийных ресурсов для анализа литературных произведений, что делает процесс более наглядным и интерактивным.

3. Методы дифференцированного обучения

Дифференцированное обучение позволяет учитывать индивидуальные особенности учащихся и их уровень подготовки. Это способствует более персонализированному подходу, улучшая восприятие материала и увеличивая мотивацию к обучению.

• **Использование разных уровней заданий:** Для различных учеников можно предоставлять задания разной сложности в зависимости от их уровня знаний и способностей.

• **Групповая работа:** Разделение класса на группы, где каждая группа работает над задачей в зависимости от своих сильных сторон. Это позволяет каждому ученику вне зависимости от его уровня продемонстрировать свои навыки.

• **Использование технологий для самостоятельного обучения:** Современные образовательные платформы и онлайн-курсы позволяют ученикам работать в своем собственном темпе, осваивая сложные темы без давления.

4. Использование информационно-коммуникационных технологий (ИКТ)

Современные технологии открывают широкие возможности для учителей и учеников в процессе обучения. ИКТ могут быть использованы как для создания интерактивных материалов, так и для общения с учениками и мониторинга их успехов.

• **Электронные учебники и ресурсы:** Введение в процесс обучения электронных учебников и материалов позволяет учащимся получать дополнительные сведения, а также улучшать навыки работы с текстами в цифровом формате.

• **Онлайн-тестирование и викторины:** Использование онлайн-платформ для тестирования знаний учащихся позволяет быстро оценить уровень усвоения материала и вовремя скорректировать процесс обучения.

• **Виртуальные классы и видеоконференции:** Использование видеозвонков и виртуальных классов позволяет проводить уроки на расстоянии, что актуально в условиях удаленного обучения.

5. Методика критического мышления

Критическое мышление является неотъемлемой частью современного образовательного процесса. Применение этого метода на уроках русского языка и литературы помогает ученикам не только глубже осмысливать изучаемый материал, но и вырабатывать навыки аргументированного обсуждения и анализа.

• **Анализ текстов:** Разбор литературных произведений с использованием методики критического анализа, когда ученики самостоятельно выдвигают гипотезы, ищут доказательства и выстраивают логические цепочки.

• **Метод «шести шляп мышления»:** Этот метод помогает рассматривать вопрос с различных точек зрения, что позволяет более полно понять проблему.

• **Системное мышление:** Ученики обучаются анализировать текст не только как отдельное произведение, но и в контексте исторической эпохи, литературного направления или культурного контекста.

6. Игровые технологии

Игровые методы и приемы активно используются для повышения мотивации учащихся и создания положительного настроя на уроках. Игры позволяют превратить процесс обучения в увлекательное занятие, а также развивать память, внимание и креативность.

• **Литературные квесты:** Игры, в которых ученики выполняют задания, связанные с анализом литературных произведений, на основе которых разрабатываются различные сценарии.

• **Викторины:** Проведение викторин, связанных с историей языка и литературы, помогает повторить пройденный материал в игровой форме.

• **Ролевые игры:** Переживание роли персонажей произведений, участие в создании диалогов или сценок развивает творческое воображение и чувство ответственности.

Учащиеся оценивают вклад друг друга в урок и благодарят друг друга (комплимент-похвала, комплимент деловым качествам, комплимент в чувствах) и учителя за проведенный урок. Такой вариант окончания урока дает возможность удовлетворения потребности в признании личностной значимости каждого.

Эти методы помогают эффективно, грамотно и интересно подвести итоги урока. Для учителя этот этап очень важен, поскольку позволяет выяснить, что ребята усвоили хорошо, а на что необходимо обратить внимание на следующем уроке.

Таким образом, эффективные методы и приемы делают урок интересным, ярким; помогают увлечь ребят своим предметом, создают на уроке ситуацию успеха для ученика, позволяют ребятам работать творчески, познавать предмет на максимальном для каждого уровне успешности. Другими словами, ребенку урок и в радость, и приносит пользу, не превращаясь просто в забаву или игру.

Литература:

1. *Воронцов А.Б., Чудинова Е.В. Учебная деятельность. М., 2004.*
2. *Дейкина А. Д. Новации в методике преподавания. Русский язык в школе, № 3, 2002 г.*
3. *Добровольская В.В. Роль и место письменной речи в гибких моделях обучения. «Мир русского слова», 2002, №4.*
4. *Новые педагогические и информационные технологии в системе образования /Под ред. Е.С.Полат.– М.: 2000.*

АЛАШ ҰЛТТЫҚ ИДЕЯСЫ – ТӘУЕЛСІЗДІК МҰРАТЫ

Аржаева Назгул Хабибуллаевна
Ақтөбе обл.Темір ауданы.Шұбаркұдық ауылы.
№2 Шұбаркұдық қазақ-орыс ЖОББ мектебі.
Тарих және география пәні мұғалімі

«Өлім – екі түрлі. Бірі – табиғи өлім, екіншісі – рухани өлім. Біздің мақсатымыз шын мәніндегі тұлғаларды рухани өлтірмеу»
Манаш Қозыбаев.

Әр қоғамның ұлттық идеясы, ұлттың бірігуі жайлы өз түсінігі бар. Мұратсыз ұлттың ұлт болып қалыптасуы да, сақталып қалуы да мүмкін емес. Ұлттық идея халықты біріктіретін, бір мақсатқа жұмылдыратын, тұтастыққа негізделген, қоғам дамуында шешуші рөлге ие қозғаушы күшке айналады, ал онда қоғам дамуының бүгіні, ертеңгі болашағы көрініс табады.

Қазақи рухы биік ұлттық идеяның қалыптасуында «Алаш» ұлттық идеясы мен оның мәңгілік құндылықтардың маңызы зор. «Алаш» ұлттық идеясы мен оның мәңгілік құндылықтары – Тәуелсіздік мұраты. Зерттеу көрсеткендей, «Алаш» ұлттық идеясының негізі болып саналатын құндылықтар қазақстандықтар үшін маңызды болып табылады, бұл құндылықтар ұрпақтан-ұрпаққа беріліп, сақталады. Ата-бабаларымыздан келе жатқан, мәңгі ел болуды көксеген арман тілектерін алға сүйреген қазіргі мемлекеттік келелі саясаттың негізінде, қазақ халқы өз діліндегі құндылықтармен қайта қауышып, ынтымақ пен бірлікті ту еткен кемелді қоғам құруға қадам басуда. «Алаш» ұлттық идеясы мен оның мәңгілік құндылықтары – Тәуелсіздік мұраттарын мемлекеттік құндылық ретінде дәріптеу, тіл мен тарихты, әдебиет пен өнерді қазақ өркениетінен бастап, рухани қазық қылу өз кезегінде бірегей мемлекеттік идеяның жемісі деп бағалаған жөн.

Ұлттық идея халық үшін барлық тарихи кезеңдерде маңызды рухани күш болғаны белгілі. Оның қажеттігін, онсыз ұлт нағыз ұлт болып қалыптаса алмайтынын кезінде Ахмет Байтұрсынұлы, Әлихан Бөкейхан, Мұстафа Шоқай сынды Алаш көсемдері айтып, оны ту етіп көтерді. Тәуелсіздік идеяларын жүзеге асыру «Алаш» қозғалысы қайраткерлері өзінің басты мақсаты деп санады. Ұлт көсемі Әлихан Бөкейханның қазақ елі аңсаған тәуелсіздік күнің жақындату жолындағы күреске толы қызметі- өмірінің мәніне айналды.

XIX ғасырдың аяғында XX ғасырдың басында Қазақстан патшалық әкімшіліктің озбырлығымен, экономикалық және саяси бейтараптандырумен қатар, жергілікті халыққа шовинистік қарым-қатынасына тән патшаның ұлттық саясатының қорқынышты күйін бастан кешірді. Қазақ халқы, патшалық Ресейдің барлық бұратана адамдары ретінде экономикалық, саяси жағынан қатты зардап шегіп, дамыған халықтармен салыстырғанда өзінің білім деңгейі бойынша айтарлықтай артта қалды.

Осы тарихи жағдайда қазақ мәдениеті, философиялық және қоғамдық ой қайраткерлерінің жаңа буыны қалыптасты. Олар мемлекет пен қоғам дамуының басты шарты ретінде қазақ халқының еркіндігі мен ұлттық тәуелсіздігі идеясын ұсынды.

Қазақ халқының көрнекті қайраткерлерінің жаңа ұрпағы Әлихан Бөкейхан, Ахмет Байтұрсынұлы, Мағжан Жұмабаев, Жүсіпбек Аймауытов ағартушылық идеясын, ілгерілеу идеясын, рухани даму идеясын қолдай отырып, қазақ қоғамының көптеген төзімсіз қайшылықтары қазақ халқының еркіндігі мен тәуелсіздігін, ұлттық автономиясын алу нәтижесінде ғана шешілуі мүмкін деп есептеді. Олардың пікірінше, қазақ халқының артта қалуы оның тәуелділігімен, отарлық жағдайымен, ұлттық тежелу мен кемітілуімен байланысты. Сондықтан, қазақ зиялыларының жаңа толқынын ұсынған еркіндік пен тәуелсіздік идеясы олардың барлық қызметі мен шығар машылығының негізі болып табылады.

«Алаш» жаңа саяси қозғалысының қайраткерлері қазақ қоғамы үшін осы өзекті мәселелердің шешімін қазақ халқының саяси еркіндік пен тәуелсіздікке, ұлттық автономияға жетуімен байланыстырды. Олар еркіндік пен тәуелсіздіктің сыйлық ретінде жайдан-жай келмейтінін, еркіндік пен автономия алу қазақ халқының өз қолында, күш-жігерінде екенін жақсы түсінді. Сондықтан олардың саяси қызметі мен бүкіл шығармашылығының басты мақсаты халықты ояту, олардың еңбектерін, сайып келгенде, бостандық пен ұлттық тәуелсіздік идеясын насихаттауға арналған. А. Байтұрсынұлы мен оның пікірлестері ұлттық бостандық пен тәуелсіздік мәселесін халықтың өзі ғана шеше алатынын, бұл мақсатқа қол жеткізу тек қазақ халқының күшімен жүзеге асырылуы мүмкін екенін түсінді. Сондықтан да өздерінің басты міндеті халықтың қазіргі әділетсіз жағдайға көзін ашу, оның белсенділігін көтеру, ұлттық санасын дамыту деп санады. «Алаш» қозғалысы қайраткерлерінің басты идеясы мен қызметінің мәнін – Міржақып Дулатұлының «Оян, қазақ!» өлеңі өте нақты сипаттаған. Ақын қазақ халқының ауыр экономикалық жағдайын, олардың саяси алауыздығын, ұлттық тежелуін, бостандықтың болмауын қатаң айтты. Бұл ақын жанының айқайы еді. М. Дулатұлы қазақтарды белсенділікке, өзінің әділетсіз жағдайы туралы ойлануға, өз құқықтары үшін күресте бостандыққа қол жеткізген, дамыған, озық халықтар сияқты бостандыққа ие болуға шақырды.

Ұйқыда жатыр қазақ көзін ашпай, Кеттік қой отқа күйіп, өрттен қашпай. Әр халық алға кетіп жатса дағы, Біздің жұрт шегінеді қадам баспай... [2, 86-б.]

Алаш партиясының саяси сахнаға шығуы, бір жағынан, патшалық Ресейдің Қазақстанды отарлау саясатының терең дағдарысын көрсетсе, екінші жағынан, қазақ қоғамын жаңа саяси-экономикалық және рухани негізде қайта құру қажеттігін алға қойды. Партия бағдарламасы сол кездегі қазақ қоғамындағы әлеуметтік-саяси ойдың деңгейін танытатын бірден-бір аса маңызды құжат болды. Оның авторлары дүниежүзінің өркениетті елдерінің тәжірибелерін пайдалана отырып, қазақ халқын дербес даму мен прогресс жолына бастайтын мемлекеттік-құқықтық идеяларды ұсына білді. Кейінгі тарих жалпы ұлттың тұтастықта болуын, қазақ елінің сан ғасырлық өркендеу өнегесін, салт-дәстүрін қоғам дамуының жаңа сұранысына бейімдеуді жақтаған «Алаш» партиясы бағдарламасының қазақ халқы үшін большевиктер бағдарламасынан анағұрлым артық екенін дәлелдеді. Ал әлеуметтік қатынастар саласында қазақ қоғамын таптық тұрғыдан жіктелуден гөрі, жалпы ұлттық тұтастықта болуын, қазақ елінің сан ғасырлық өркендеу тәжірибесін, салт-дәстүрін қоғам дамуының сұранысына бейімдеуді жақтады. Сол кездегі өркениетті елдердің тәжірибесін саралай келе, саяси мәдениеті жоғары елдерде саяси партиялар аз болатынын жақсы білген Әлихан Бөкейхан «Ыстамбул һәм қылилар» деген мақаласында саяси мәдениеті жоғары Англиядағы қоспартиялықты ел ішіндегі саяси, әлеуметтік және экономикалық мәселелерді талдау, осыған байланысты өздерінің бағыт-бағдарларын айқындау негізінде билікке келіп отыратын ең жетекші консерваторлар мен лейбористер партияларын үлгі еткен еді. Ал Мұстафа Шоқай сонау Францияда жүріп, Алаш партиясының бағдарламасы Алашорданы патша үкіметінің, қазақ халқының жаулары етіп көрсеткісі келгендердің күлін көкке ұшырар еді дей келіп: «Алаш партиясы – Ресей қол астындағы түріктер ішінен саяси партиялардың ең радикалы еді» деген болатын [6, 90-б.].

Алаш басшылары алға қойған мақсатқа жетуде, ұлт мүддесін қорғауда, халықтың әлеуметтік санасын көтеруде, оның күш-жігерін біріктіруде бұқаралық ақпарат құралына – «төртінші билікке» ерекше көңіл бөлген болатын. Әлихан Бөкейхан «Ашық хат» атты мақаласында қазақ қоғамындағы газеттің орнына ерекше көңіл бөліп, былай деп жазғанды: «Газетаны шығаратын Европа, газетаны гүлдендіретін Европа, Европада кестелі сөз арасында газета күші ұлық патшалықтың бірі деп сөйленеді» [7, 430-б.].

Сонау өткен ғасыр басында қазақ қоғамы үшін аса бір жауапты кезеңде халқымыздың рухани айнасы да, саяси ұстанымы да, ұйқыашар ақпараты да бола білген «Қазақ» газеті, Мұхтар Әуезов сөзімен айтқанда, «ел дертінің себебін ұғып, емін біліп, енді қазақты оятып,

күшін бір жерге жиып патша саясатына қарсылық ойлап, құрғақ уайымнан да, бос сөзден де іске қарай аяқ басамыз деп, талап қыла бастаған уақытта» келген Алаш қозғалысының шын мәнісіндегі ақпараттық айбынды мінбері бола алған еді [8, 56-б.].

Бар саналы ғұмырларын өз ұлтының азаттығы мен еркіндігіне арнаған Алаш қозғалысы саяси топ басшыларының қажырлы қызметін тани білу және оның аса маңызды әлеуметтік ой-пікірлерін, асқақ идеяларын игеру, бойға сіңіру мемлекетімізді саяси жаңаруға, рухани жаңғыруға жетелейтін бағыт. Алаш ардақтыларының асыл арманы болған жылдары халқымыздың қолы неге жетті дегенде ең бірінші ойға еліміздегі әлеуметтік тұтастық, ұлтаралық түсіністік оралады. Жаңа заманның алғашқы құжаттарында Республикада тұратын халықтарды топтастыру мен олардың достығын нығайтуды бірінші дәрежелі міндет деп көрсетілгеніндей, халқымыздың бірлігі, көп этносты Қазақстанның ынтымағы бүгінгі күні күнделікті шындығымызға айналып, мемлекетіміздің сара саясаты болып отыр. Іргелі ел ретінде әлемдік қауымдастықтан өз орнымызды алдық. Бұларды бізден ешкім тартып ала алмас. Алда асқақ асулар, шығар шыңдар тұр. Қол жеткен табыстарымызды баянды етіп, бар саналы ғұмырларын ең бірінші өз ұлтының азаттығы мен еркіндігіне арнаған Алаш қозғалысы саяси топ басшыларының қажырлы қызметін тани білу және оның аса маңызды әлеуметтік ой-пікірлерін, асқақ идеяларын рухани игеру, бойға сіңіру – бүгінгі күнгі рухани жаңарудың басты талабы болуға тиісті. Сондай-ақ кейінгі кезде қоғамымызда белең ала бастаған саяси сана мен әлеуметтік әлеуетті тиянақты қалыптастыра, жетілдіре, қазіргі тәуелсіз заман талаптары мен адамзат қоғамы жеткен жетістіктермен байыта отырып, мемлекетіміздің саяси-құқықтық қаңқасын құрайтын Ата заңымызды Алаш жетекшілерінің тәуелсіздік туралы идеяларымен байыта түссек, тек ұтар едік дегіміз келеді. Осылай тәуелсіздігімізді тұғырлы, елімізді Мәңгілік ете аламыз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Уәлиханов Ш.Көп томдық шығармалар жинағы. 4-том. – Алматы: «Толағай группа». 2010.- 496 б.
2. Алтынсарин Ы. Өнер-білім бар жұрттар. Өлеңдер, әңгімелер, очерктер, хаттар және естеліктер. Алматы: «Жалын», 1991. - 240 бет.
3. «Қазақ», 1917. - 21 қараша.
4. Шоқай М. Таңдамалы шығармалар. Үш томдық. 1-т. – Алматы: «Қайнар» баспасы.–2007. – 352 б.
5.Бөкейхан Ә. Шығармалары – Сочинения. / Әлихан Бөкейхан. Толықт., екінші бас. – Астана: «Сарыарқа» , 2016. – қазақша, орысша. Т. 9. 2016. – 576 бет. – Қазақша, орысша.
6.Шоқай М. Таңдамалы шығармалар. Үш томдық. 2-т. – Алматы: «Қайнар» баспасы.–2007. – 392 б.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ОБРАЗОВАНИИ

Арипова Мубарак Ибетулаевна
учитель средней школы имени
Валерия Чкалова
Адрес: Жамбылская область,
город Тараз

Искусственный интеллект (ИИ) стал неотъемлемой частью современного общества, и его влияние на различные сферы жизни, включая образование, становится все более заметным. Искусственный интеллект (ИИ) становится важным инструментом в сфере образования. Он предлагает новые возможности для обучения, адаптации и оценки, что может значительно улучшить образовательный процесс.

1. Определение искусственного интеллекта

Искусственный интеллект — это область компьютерных наук, занимающаяся созданием систем, способных выполнять задачи, требующие человеческого интеллекта. Это включает в себя обучение, понимание естественного языка, распознавание образов и принятие решений. В образовании ИИ может использоваться для персонализации обучения, автоматизации административных процессов и улучшения взаимодействия между учащимися и преподавателями.

2. Применение ИИ в образовании

2.1. Персонализированное обучение

Одним из основных преимуществ ИИ в образовании является возможность создания персонализированных учебных планов. Системы на основе ИИ могут анализировать данные о прогрессе учащихся, их сильных и слабых сторонах, а затем адаптировать содержание и методы обучения под индивидуальные потребности каждого студента.

2.2. Автоматизация административных процессов

ИИ может значительно упростить административные задачи, такие как оценка работ, управление расписанием и обработка заявок. Это позволяет преподавателям сосредоточиться на более важных аспектах обучения, таких как взаимодействие с учащимися и разработка учебных материалов.

2.3. Интерактивные обучающие платформы

Современные обучающие платформы, использующие ИИ, предлагают интерактивные и увлекательные способы обучения. Например, чат-боты могут отвечать на вопросы студентов в реальном времени, а системы адаптивного обучения могут изменять уровень сложности заданий в зависимости от успехов учащегося.

3. Преимущества использования ИИ в образовании

- **Доступность:** ИИ может помочь сделать образование более доступным для людей с ограниченными возможностями, предлагая адаптированные материалы и методы обучения.
- **Эффективность:** Автоматизация рутинных задач позволяет сократить время на административные процессы и повысить общую эффективность образовательного процесса.
- **Улучшение качества обучения:** Персонализированные подходы к обучению могут привести к более высоким результатам и лучшему пониманию материала.

4. **Недостатки использования ИИ в образовании (угрозы)**

Несмотря на множество преимуществ, использование ИИ в образовании также связано с определенными вызовами:

- Этические вопросы: Использование ИИ может вызывать опасения по поводу конфиденциальности данных студентов и возможной дискриминации.
- Необходимость в обучении: Преподаватели и студенты должны быть обучены использованию новых технологий, что может потребовать дополнительных ресурсов и времени.
- Зависимость от технологий: Слишком сильная зависимость от ИИ может привести к снижению критического мышления и самостоятельности учащихся.

5. Перспективы развития

Будущее ИИ в образовании выглядит многообещающе. Ожидается, что технологии будут продолжать развиваться, предлагая новые возможности для улучшения образовательного процесса. Важно, чтобы образовательные учреждения и разработчики технологий работали вместе, чтобы обеспечить этичное и эффективное использование ИИ.

Заключение

Искусственный интеллект имеет потенциал значительно изменить образование, предлагая новые методы обучения и управления. Однако важно учитывать как преимущества, так и вызовы, связанные с его использованием. С правильным подходом ИИ может стать мощным инструментом для улучшения качества образования и подготовки студентов к будущему.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ У ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ЧЕРЕЗ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Арцыбашева Елена Васильевна
воспитатель Карагандинская область Бухар-Жырауский район, п.Г.Мустафина КГКП «Ясли-сад «Росинка»

В настоящее время в Казахстане идет активное становление новой системы образования, ориентированной на мировое образовательное пространство. Главная задача образовательной политики - достижение качественного образования, его соответствие актуальным и перспективным потребностям личности, общества, государства [1].

Дошкольное воспитание и обучение – первое и ответственное звено в общей системе образования Республики Казахстан, которое создает условия для наиболее полного раскрытия и развития индивидуальных возможностей и способностей ребенка [2].

В современном образовательном процессе дошкольной организации особое внимание уделяется развитию познавательной деятельности детей дошкольного возраста. Этот период жизни является решающим для формирования основного комплекса знаний, умений и навыков, необходимых для успешной социализации и обучения в школе. Познавательная активность осуществляется на каждом жизненном шагу, во всех видах деятельности и социальных взаимоотношений дошкольника, а также путем выполнения различных предметно-практических действий. Проблема развития познавательной активности дошкольников актуальна в современном обществе, которому нужна активная, предприимчивая, всесторонне развитая, творческая личность.

Цель нашего исследования — раскрыть роль экспериментальной деятельности как средства развития познавательной активности детей старшего дошкольного возраста.

Деятельность, направленная на развитие познавательной активности, включала в себя наблюдение, опыты и эксперименты, использование проблемно-поискового метода, способствовала созданию таких условий, когда каждый ребенок мог раскрыть свои способности в открытии свойств объектов окружающего мира и отойти от передачи детям знаний информационным методом.

Исследования педагогов и психологов (Д. Болдуин, Д. Брунер, К. Бюлер, Д.Б. Богоявленская, Л.Н. Галигузова, Д.Б. Годовикова, А.И.Иванова, Л.Ф. Захаревич, Э. Клапаред, Г.М. Лямина, Ж. Пиаже, В. Штерн, В.С. Юркевич и другие) позволяют выделить основные формы познавательной деятельности детей дошкольного возраста:

1. Игровая форма.
2. Исследование и эксперименты.
3. Вопросы и ответы.
4. Развитие речи.
5. Наблюдение и восприятие.
6. Творческая деятельность.
7. Работа с информацией.

Для того, чтобы развивать познавательную активность у детей старшего дошкольного возраста, опираясь на данные научных исследований, мы использовали следующие формы и методы:

1. Игры: дидактические (настольно-печатные, словесные, игры-путешествия, игры- предположения, игры-экскурсии и другие), подвижные игры, театрализованные, способствуют развитию любознательности, помогают сделать процесс познания интересным.
2. Игры-эксперименты: способствовали активизации интереса и помогли детям лучше усваивать материал. Сказочный персонаж даёт детям задания или просит о помощи в проблемной ситуации.
3. Опыты: в наглядной форме легче объяснить детям физические явления окружающего мира. Самостоятельное проведение опыта способствует лучшему закреплению полученных знаний и надолго откладывается в памяти ребёнка.
4. Проектная деятельность: участие детей в небольших проектах, связанных с темой, интересующей детей, способствует их активной позиции в познании окружающего мира.
5. Моделирование: знания о свойствах предметов дети получали через изучение или построение моделей реально существующих объектов.
6. Создание комфортной предметно-познавательной среды: доступ к материалам и ресурсам, возможность свободно перемещаться и взаимодействовать с окружающей средой, также способствует познавательной активности детей.
7 Интеграция различных видов деятельности: сочетание художественной, музыкальной, физической и познавательной активности помогает создать целостный образовательный процесс.

8. Стимулирование вопросов и исследовательской активности: проблемные вопросы, стимулирующие детей делиться своими мыслями и гипотезами, а также возможность находить ответы вместе.
9. Родительское участие помогает укрепить интерес детей к познанию.

В заключение следует отметить:

1. Активизация познавательной деятельности у детей дошкольного возраста требует гибкости и креативности, как со стороны педагогов, так и со стороны родителей.
2. Разнообразие форм и методов обучения может значительно повысить интерес детей к окружающему миру и способствовать их всестороннему развитию.
3. Игровая и экспериментальная деятельность являются основой развития познавательной деятельности детей дошкольного возраста.
4. Для развития познавательной активности дошкольников можно и нужно использовать разные виды игр-экспериментирований.

Не менее важным, ответственным, и сложным для детей, является заключительный этап - фиксация результатов опытно-экспериментальной деятельности. Мы использовали следующие способы фиксации:

1. Графический (самый простой способ: с помощью готовых форм карточек, картинок, графических схем, фотографий, объёмных изображений).
2. Практический (схематическое зарисовывание, зарисовывание условными символами. Дневники наблюдений, опытов, рассказы детей фиксирует воспитатель).

Во время проведения исследовательской работы, нами были обнаружены следующие проблемы активизации познавательной деятельности детей дошкольного возраста:

1. Недостаток мотивации: дети могут потерять интерес к обучению, если занятия не соответствуют их интересам или подаются в скучной форме. Обязательно мы учитывали возрастные особенности и возможности детей.
2. Ограниченная свобода выбора: когда ребенку не предоставляют возможности выбирать, он может не проявлять инициативу и интерес к познанию.
3. Нехватка разнообразия методов: использование однообразных методов и приемов приводит к снижению интереса. Поэтому мы применяли различные подходы, включая игры, эксперименты и творческие задания.
4. Отсутствие поддержки со стороны взрослых: необходимо поддерживать интерес ребенка, поощряя его к исследованию и задаванию вопросов.
5. Неадекватный уровень сложности материалов: задачи, которые очень простые или очень сложные для ребенка, могут вызвать скуку, потерю интереса.

В рамках исследования данного вопроса мы принимали участие в Республиканском проекте «Крутая наука», где на форуме делились практическими результатами по проведению экспериментальной деятельности с детьми старшего дошкольного возраста.

В ходе исследования нами получен большой практический материал, результаты которого будут обобщены и оформлены в качестве методического пособия по теме активизации познавательной деятельности детей старшего дошкольного возраста через экспериментальную деятельность.

Список использованных источников:

1. Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения (Приказ МОН РК от 3 августа 2022 года № 348). [Электронный ресурс]. – / Информационно-правовая система нормативных правовых актов РК «Әділет». – Режим доступа: https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029031.
2. Об образовании: Закон Республики Казахстан от 27.07.2007г. №319- III [Электронный ресурс] / Информационно-правовая система нормативных правовых актов РК «Әділет». - Режим доступа: https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z070000319.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

АсанбаеваШолпанСайлауовна
Учитель начальных классов
Саздинской средней школы города Актобе

Актуальность
Цифровизация образования является одной из приоритетных задач развития Казахстана. Государственная программа “Цифровой Казахстан” подчеркивает необходимость внедрения технологий в образовательный процесс, начиная с начальной школы. Это способствует не только повышению качества обучения, но и подготовке детей к жизни в цифровом обществе.
Использование цифровых технологий в начальных классах способствует повышению мотивации детей, индивидуализации обучения, а также развитию ключевых навыков XXI века, таких как цифровая грамотность, критическое мышление и умение работать с информацией. Введение таких технологий особенно важно в свете новых вызовов, связанных с переходом на обновленные образовательные программы.

Цели и задачи
Цель: интеграция цифровых технологий в образовательный процесс начальной школы для повышения эффективности обучения и формирования у младших школьников цифровой грамотности.
Задачи:
1. Повышение интереса и вовлеченности учеников в учебный процесс.
2. Индивидуализация обучения с учетом возможностей и потребностей каждого ученика.
3. Развитие навыков самостоятельной работы с цифровыми ресурсами.
4. Формирование у учащихся навыков работы с информационными технологиями.

Методы и технологии
В Казахстане активно используются следующие методы и технологии:
1. Интерактивные доски и мультимедийные системы. Позволяют визуализировать учебный материал, проводить тесты, игры и презентации.
2. Образовательные платформы. Например, Bilim-Land и Opiq, которые предлагают интерактивные задания, видеоуроки и упражнения.
3. Программное обеспечение. Использование приложений для создания презентаций (PowerPoint), интерактивных заданий (Kahoot) и визуализации материала.
4. Геймификация. Применение игровых технологий для изучения сложных тем.
5. Дополненная реальность (AR). Использование AR-приложений для наглядного изучения объектов окружающего мира.
Применение инновационных подходов
1. Смешанное обучение. Совмещение традиционных методов с цифровыми: например, изучение материала через платформу BilimLand дома и его обсуждение на уроке.
2. Проектная деятельность. Ученики создают мультимедийные проекты с использованием презентационных программ, интерактивных карт и видеороликов.
3. Дополненная реальность. Например, использование 3D-моделей для изучения геометрических фигур или природных объектов.
4. Групповая работа с использованием технологий. Учащиеся работают над проектами в командах, используя онлайн-доски (Padlet) или облачные сервисы (GoogleDocs).

Анализ и результаты
Применение цифровых технологий в начальных классах Казахстана показало:
1. Повышение уровня вовлеченности. Ученики с удовольствием используют интерактивные задания и мультимедийные материалы.
2. Улучшение качества знаний. Визуализация и интерактивность помогают детям легче усваивать сложные темы.
3. Формирование цифровой грамотности. Дети учатся работать с устройствами, использовать образовательные платформы и приложения.
4. Развитие самостоятельности. Цифровые технологии стимулируют учеников к самостоятельному поиску информации и выполнению заданий.

Проблемы и трудности
1. Неравномерное техническое оснащение.
2. Недостаточная квалификация педагогов. Не все учителя готовы работать с цифровыми инструментами.
3. Неравенство доступа к ресурсам. У некоторых

учеников дома нет компьютеров или стабильного интернета.
4. Усталость учащихся. Чрезмерное использование экранных устройств может вызывать утомление и снижение концентрации.

Рекомендации
1. Техническая модернизация школ. Обеспечение образовательных учреждений современным оборудованием и доступом к интернету.
2. Повышение квалификации учителей. Проведение тренингов и семинаров по использованию цифровых технологий.
3. Баланс между цифровыми и традиционными методами. Важно соблюдать пропорцию между работой с экраном и традиционными заданиями.
4. Создание равных условий для учащихся. Организация бесплатного доступа к цифровым ресурсам для учеников из сельских и малообеспеченных семей.

Примеры конкретных ситуаций
1. Урок математики. Использование платформы Bilim-Land для выполнения интерактивных заданий по теме «Сложение и вычитание».
2. Окружающий мир. Применение AR-приложений для изучения животного мира: с помощью планшета дети наблюдают 3D-модели животных.
3. Проектная работа. Создание презентации о достопримечательностях Казахстана с использованием PowerPoint и встроенных мультимедийных элементов.
4. Урок русского языка. Работа на интерактивной доске: исправление ошибок в тексте, составление слов и предложений.

Выводы

Цифровые технологии доказали свою эффективность в обучении младших школьников. Они способствуют повышению мотивации, улучшению качества знаний и развитию ключевых навыков, таких как самостоятельность и цифровая грамотность. Однако успешное внедрение требует решения ряда проблем, включая техническое оснащение школ, повышение квалификации педагогов и обеспечение равного доступа к ресурсам. При соблюдении этих условий цифровые технологии способны стать мощным инструментом для повышения качества образования.

Список использованных источников

1. Государственная программа "Цифровой Казахстан".
2. Образовательная платформа BilimLand — https://bilimland.kz
3. Статья "Цифровизация образования в Казахстане: опыт и перспективы" (Министерство образования и науки РК).
4. Методические рекомендации по использованию интерактивных технологий в школе.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА МАТЕМАТИКАЛЫҚ ТҮСІНІКТЕРІН ҚАЛЫП ТАСТЫРУДЫҢ ДИДАКТИКАЛЫҚ ПРИНЦИПТЕРІ

Бейсенқызы Жайнагуль
Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
«Бейімбет Майлин ауданың білім бөлімінің
№1 Тобыл жалпы білім беретін мектебі» КММ
шағын орталық тәрбиешісі

Кіріспе

Мектеп жасына дейінгі балаларды оқыту ісі білім беріп іскерліктермен дағдыларды қалыптастырып қана қоймай ақыл – ой қабілеттерін танып білуге, қызығушылығын дамыту жөні де, яғни баланың жеке басын дамытуды да ескеріп отыр. Математикалық білімдерді оқыту методикасының негізінде жалпы дидактикалық принциптер жатыр.

- Дамыта оқыту принципі,
- ғылымның және өмірмен байланыс принципі,
- оқытудың ашық болу принципі,
- білімнің жүйелі бірізді және берік игеру принципі,
- жеке ықпал принципі ,
- балалардың білімді саналы түрде және белсенді түрде игеру принципі.

Элементтер математикалық білімдерге оқытуда бұл принциптер қалайша нақтыланады? Дамыта оқыту принципі -оқыту процесінде бала белгілі бір білімге ие болады. Алайда оқыту деген ересек адамның басынан білімді алып баланың басына аудара салу емес, керегі сол игеру процесінде баланың ақыл- ойы дамуы тиіс, білімге қызығатын, белгілі бір қарым –қатынас қалыптасуы тиіс. Тәрбиелі оқыту тұтасынан баланың жеке басын дамыту жағына бағытталған. Кішкене балаларды элементар математикалық білмдерге тәрбиелей оқыту принципі- ең алдымен балаларды сандық; кеңістік және уақыт қатынастарын тануға әкеледі. Әлем балаға жаңа байланыстар мен қарым – қатынастар тұрғысынан ашылады. Ал жаңа көрініс болса, тіпті жақсы. Таныс нәрселердің де, балалардың оларға жаңа қатынасын қалыптасрады, олардың танымдық қызығушылығына себеп болады, білуге құмартады. Мысалы, бұрыннан таныс ағаштың биік те жуан дінің, одан таралған шамасымен формасы әр түрлі бұталарының соншама көптігін көріп ол таңқалады. Ағаштарды салыстыра келе, балалар олардың қайсысы биік, қайсысы аласа екенін анықтайды; ол ағаштардың жапырақтарын қарастыра келе олардың формалары шамалары әр түрлі екенін көреді т.б. Жаңа көрініс айнала қоршаған нәрселерді қабылдауды күшейте түседі. Оқытудың және өмірмен байланыстың ғылыми принципі.

Ғылыми принципі - деген көздеген тәрбиелеу мен оқытудың мақсаты мен мәселелеріне, сондай – ақ балалардың жас ерекшеліктерін сәйкестендіре отырып, оқу материалын сұрыптау және оқыту методтарын іріктеу болмақ. Мектеп жасына дейінгі балалардың алдына ең алдымен барлық формалары мен, бояумен қоса, көптеген байланыстармен қоса бүкіл әлемді жайып салу керек. Кішкене балаға математикалық білім беру мақсаты дегеніміз ғылыми білім жүйесін беру емес, өздерін айнала қаоршаған шындық дүниені сандық , кеңістік және уақыт қатынастарына көре білуге үйрету. Бұл білімдер жан – жақты байланыстырады. Ашып көрсететіндей жүйеде болуы тиіс және де ол білімдер нақтылы, өмірдің өзінен алынған материал арқылы берілуі тиіс. Сонымен бірге олар математиканың баланың және педагогикалық психологияның ғылыми негізіне сүйенетін болу тиіс. Мәселен балаларды сандық қатынастармен таныстыру негізіне жиын жайындағы және сан жайындағы ілім алынады. Нақтылы жиындармен орындалатын алуан түрлі операциялар өлшеу тәсілдеріне; өмірде кездесетін нәрселердің алуан түрлі формаларымен танысу – геометриялық фигуралар мен олардың қарапайым қасиеттерін білгенде ғана мүмкін болады т.с.с.

Оқытудың түсінктілік принципі. Балаларға түсінікті білім мазмұны мен түсінікті оқыту методы балалардың ақыл- ой дамуы деңгейіне және ерекшеліктеріне тәуелді келеді. Тіпті осыдан шамалы бұрын – ақ мектеп жасына дейінгі балаларға да, сондай- ақ бастауыш мектеп оқушыларына да эмпризмдік білімдер ғана түсінікті болады, өйткені олардың ойлауы нақтылы нәрсемен байланысты және де тек түсініктермен ғана операция жасайды делініп жүрді. Ал қазіргі психология- педагогикалық зерттеулер болса, мектепке дейінгі балаларға элементар ұғымдарда және абстрактілі ойлаудың

қарапайым тілдері де түсінікті болатынын сендіріп отыр. 1 сынып оқушылары алгебра элементтері еніп отырған математиканың системалы курсын нәтижелі түрде игеріп отыр және де олардан интенсивті ақыл –ой әрекетін көріп отырмыз. Алайда мектепке дейінгі қай басқыш балаларына болсын білімнің түсінкті әрі шамасына лайықтау проблемасы әлі де болса ақырына дейін шешілмей келеді. Шетелдің кейбір психологтары «кез келген баланы қай даму кезеңінде болмасын кез келген пәнді жеткілікті толық формада оқытуға әбден болады» дегенді айтып жүр. Олар бар мәселе, оқыту методын жетілдіруде ғана дегенді айтады. Кейбір америкалық ғалымдар мен педагогтар ең кіші жастағы балаға математиканы үйреткенде ойын түрінде жиын теориясының күрделі абстаркт ұғымдарын енгізіп отырады. Түсініктілік принципі қашаннан педагогикада қалыптасып келген бірқатар ережелердің сақталуын тілейді; жеңғілден қиынға қарай оқыту, белгіліден белгісізге қарай, оңайдан күрделіге қарай, жақыннан алысқа қарай оқыту. Оқытудың көрнекілік принципі дидактикада кеңінен қолданылып келеді. Бұл принципке негіздеме берген Я.А.Коменский болатын, оны «Дидактиканың алтын заңы» деп атаған: «...сезіп қабылдау үшін мүмкін болатындардың бәрі, атап айтқанда; көрінетінді –көріп қабылдау үшін, есітілетінді естіп қабылдау үшін, исі барын – сезіп қабылдау арқылы, дәмі барын – дәмі арқылы, сипауға болатынды –сипап сезу арқылы. Егер қандай да бдір нәрсені қатарынан бірнеше сезім арқылы қабылдау мүмкін болса, оны бірден бірнеше сезім арқылы қабылдау дұрыс. » Көрнекілік принципі- бастапқы кезде негізінен оқытудың алдыңғы кезеңінде қолданылып келді, өйткені жас балалардың ойлауы нақтымен байланысты, сондықтан алдымен нәрсені көрсетіп кейін сөзбен айтылып жүрді. Кәзіргі зерттеушілерде мұны теріске шығарып отырған жоқ, көрнекілік принципі өз мағынасын жойған жоқ, жоғары сынып оқушылары үшін, ал тіпті ересек адамдар үшін – бұл принциптің негізі деп сезім мен логика екеуінің бірігуін түсініп отырмыз. Ал ойлаудың дамуы мен бірге көрнекілік құралдарының сипаты болса, әңгіме басқаша, өзгереді, күрделенеді. Егерде жас балалар үшін көрнекілік деген нәрселер және өмір құбылыстарын тікелей қабылдау немесе нәрселердің кескіндері болса, кейінірек те көрнекілік сипаты күрделеніп, модель, макет, схема, диаграмма т.с..с. түріне енеді. Оқытудың жүйелілік және біріздік принципі.

Бірізділік принципі- білімді қатаң логикалық тәртіппен беру керектігін, балалардың әр түрлі математикалық материалымен орындайтын іс –әрекетіне , білім, іскерлік және дағдыларды қалыптастыра отырып, ылғида басшылық жасап отыру керектігін білдіреді. Жүйеліліктің қажетті шарты- оқы материалын бір ізбен орналастыру болмақ. Сондықтан алдыңғы материалды игеріп болғаннан кейін барып, жаңа материалды оқып үйренуге көшуге болады. Бұрын өтілгенмен жаңа оқытылатын білім арасында бірізділікті талап ететін осы ереже бүкіл оқу жылында белгілі бір топ ішінде де, сондай-ақ жасқа байланысты топтар арасында да сақталып қала бермек. Мұнадай байланыс дағдыларымен іскерлік және білім тереңдігін әрі беріктігін қамтамасыз етеді. Балаларда жеңіл- желпі математикалық ойлауды дамыту ісінде математикалық білімдердің жекелеген бөлімдернің арасындағы сандық, уақыт, кеңістік қатынас арасындағы ішкі байланыстарды түсіну маңызы рол атқарады. Ол қатынастар, бір жағынан , деференциаланған болуы тиіс, екінші жағынан –жалпы теориялық негіздемелерге сүйенетіндей математикалық синтез болуы тиіс. Мысалы, балалар кейбір нәрселерді санап үйренумен бірге, топ та да санап үйренеді; қандай бір геометриялық фигураның қабырғаларын, төбелерін, бұрыштарын; ұзындық, Жүйелілік және белсенділік принципін тәрбиеші дұрыс жүзеге асырса, баланың ақыл- ойының дамуына білімін жүйеге келтіруге септігін тигізеді. Сондықтан да формасы алуан түрлі сабақтарды жоспарлағанда аталмыш принцип міндетті түрде ескерілетін болуы тиіс. Бір жағдайда барлық балалардың назары тәрбиешінің үстел жанына шығарған баланың тапсырманы қалай орындағанына аударылады. Екінші жағдайда балалардың барлығы біртекті тапсырма алып, өз орындарында отырып, үлестірілетін материалмен пайдаланып орындайды, мысалы, -геометриялық фигуралар жиынын қандай да бір белгісіне қарай топтайды. Ішкі жиындарды – топтарды санайды, топтарды салыстырады. Олардың қайсысында жеке фигуралар көбірек, одан кейін айтып береді. Білімді саналы түрде және белсенді игеру принципі. Барлық дидактикалық принциптер өзара тығыз байланысты. Ал саналылық пен белсенділік принципі дамыта оқыту принципімен ерекше байланысты. Оның ерекшелігі сол, ол принцип оқытудан гөрі үйретуге жуық, яғни баланың оқыту процесінде білімді, іскерліктерді саналы әрі белсенді түрде игеруі.

Саналылық принципі - педагогикалық процесте сезімдік пен логикалық қабылдаудың бірлесуін нақтылау мен қорытындылау нақты мен абстрактінің бірлесу мәнін ескеріп отыруды талап етеді. Саналылық дегенде қабылдай білуді және мәндіні мәнсізден айыра білуді қандай бір құбылысты көптеген байланыстарында қарастыра білуді түсінеді. Осының барлығы жеке адамның дамып жетілуіне, ақыл – ой жүйелілігіне пікірін дәлелдей білуге септігін тигізеді. Күрделі ситуация жағдайында қандай бір қиыншылықты, қарама – қайшылықты т.б. жеңу қажет болғанда саналылық ерекше білініп әрі қалыптасады. Жас бала үшін ондай күрделі ситуация деген оқу процесінің өзі болмақ, өйткені баладан сырттай да, іштей де жігерлі мінез – құлық және еріктік күш – жігер талап етіледі. Ол оқи білуді үйреніп қана қоймай, оқудың мәнісі мен мәнін саналы түрде түсінуі де керек. Жоғарыда көрсетілгендей – ақ бала білімді өзі іс жүзінде қолына түсірсе, яғни оқылатын материалмен белсеніп іс-әрекет жасағанда ғана оны саналы түрде игеретін болады.

Қорытынды

Бүгінгі бөбек – ертеңгі азамат – қоғам иесі. Балғын бөбектерге ең алғаш жол көрсетуші, бағыт беруші – балабақша тәрбиешілері. Өйткені білім мен тәрбие негізі баланың жеке басын қалыптастыру негізі балабақшада қаланады.

Мектепке дейінгі ұйымдарда балалардың ой-өрісін, логикасын, тілін дамытуда, белгілі бір затты қабылдауын, есте сақтауын, оны қайта жаңғыртып көзге елестетуін, дүниетанымын дамытуда қарапайым математикалық ұғымдарды қалыптастырудың маңызы ерекше. Балаларда бар түсініктер өздігінен ұғымдарға айнала алмайды. Ұғымдарды және оларды қолдануға негізделген ойлаудың логикалық формаларын балалар ғылыми білімдерге негіздеу барысында меңгереді. Демек, мектепке дейінгі балалардың ақыл-ой қызметінің дамуы, логикалық ойлаудың дамуы қарапайым математикалық түсініктерді қалыптастыру барысында жүзеге асырылады.

Балаларды мектепке дайындауда математиканы оқыту тек сандық және кеңістік, уақыт жайлы түсінік қалыптастырып қана қоймайды, сонымен бірге олардың ойлау үдерісін дамытуға (анализ, синтез, индукция, дедукция) ықпал етеді. Арнайы ұйымдастырылған оқу қызметінде баланың танымдық қызығушылығымен бірге жалпы даму қамтамасыз етіледі, яғни оқытудың дамытушылық қызметі жүзеге асырылып, баланың тұлға ретінде қалыптасуына мүмкіндік ашылады.

Балаларға қарапайым математикалық түсініктерді қалыптастыру барысында оқытудың дамытушылық қызметіндегі бірқатар талаптар мен шарттар орындалуы қажет.

Біріншіден, дамытушы орта қажет, ол үшін мектепке дейінгі кезеңнің өзіндік ерекшелігі мен құндылықтарын сақтай отырып, қарапайым математикалық түсініктерді қалыптастыру барысында ұйымдастырылған оқу қызметі балалардың танымдық қабілеттерін дамытуға бағытталуы шарт. Балалардың танымдық қызығушылығын дамытудың негізгі факторы олардың білімі мен дағдыларының дәрежесі ғана емес, сонымен бірге, баланың маңызды психикалық қызметтерін, ақыл-ой жұмысының тәсілдерін қалыптастыруға мүмкіндік беретін оқу үрдісі болып саналады. Ойлауға үйретететін сабақтар дамыта оқыту сабақтары деп есептеледі. Дамыта оқытуды ұйымдастыру, балаға ақыл-ой әрекетін меңгеруге жағдай жасайды. Педагог бұл жағдайда дайын білімді түсіндіріп қоюшы, бағалаушы емес, танымдық іс-әрекетті ұйымдастыратын ұжымдық істердің ұйытқысы. Тек осындай оқыту ғана баланың интеллектісінің көзін ашып, шығармашылығын дамытады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. А. Б. Акпаева, Л.А .Лебедева. Қарапайым математикалық түсініктерді қалыптастыру. Алматыкітап баспасы 2012жыл

2. Б. М. Қосанов. Математикадан дидактикалық ойындар және қызықты жаттығулар .Алматы 2018 жыл

3. Г.К.Жигалкина «Математикадан ойындар мен қызықты тапсырмалар» Мектеп 2007 жылы

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

HOW TO DEVELOP CRITICAL THINKING SKILLS IN ENGLISH LANGUAGE LESSONS

Bekmukhanov Tulegen Erdauletovich
English teacher
Sazdy Secondary School
Aktobe city

Abstarct
This article is aimed at researching methods for developing students' critical thinking in English lessons. The paper examines key aspects of critical thinking, such as analysis, evaluation and formulation of arguments, and their application in the context of learning English. The focus is on teaching strategies that promote the development of critical thinking in students at all stages of learning, from beginner to advanced. The work presents practical recommendations and techniques aimed at activating the mental activity of students in the process of learning English, which contributes to their academic and professional growth.
Key words: Thinking, critical thinking, English, learning, English lesson, skills.

Introduction

Thinking is the highest level of mental and cognitive activity of a person, in which a generalized reflection of reality in its essential connections and relationships occurs, mediated by speech and past experience. A person's knowledge and past experience interact with his sensory perception and memory, transforming them. L.S. Vygotsky describes this process as the intellectualization of perception and memory [1]. As a result, perception becomes meaningful and categorical, and memory becomes verbal and logical, which is extremely important for the development of critical thinking.

Thinking is the subject of study of many sciences, each of which analyzes it from different points of view. Philosophy explores thinking in its relation to being. The physiology of higher nervous activity considers thinking as a natural process, a brain function associated with the analytical and synthetic activity of the cerebral cortex. Cybernetics interprets thinking as an information process implemented with the help of modern technical devices and modeling of logical operations [2]. Psychology studies thinking as a real mental activity of a particular individual, exploring how it arises and develops, what its structure is, how it interacts with various types of activity, other aspects of consciousness and personality traits, and what results this leads to, which is our main interest.

The second feature of thinking is its generality. Generalization allows us to recognize the general and essential in the objects of reality, since all the properties of these objects are related to each other. The general appears and exists only in the specific and separate [3]. Critical thinking is an integral part of both logical and creative thinking and cannot exist without their interaction. Research by psychologists and educators such as M.I. Stankin, A.V. Brushlinsky, L.V. Zankov and E.D. Bozhovich, show that the transition to a new stage of education is associated with the complication of forms of educational activity and the active development of creative and critical thinking, as well as with the emergence of new cognitive interests. Pedagogical practice confirms that the development of critical thinking, both in relation to oneself and to others, is one of the key tasks of pedagogical science [4].

With the development of cultural and economic ties between countries and peoples, the role of learning foreign languages, especially English, is becoming increasingly important. The concept of modernization of Russian education establishes new social requirements for the formation of personal life attitudes. In this context, the assessment of educational results shifts from concepts such as "preparedness," "training," and "upbringing" to the concepts of "competence" and "competence" of students. One of the goals of learning a foreign language is the development of foreign language communicative competence. Thus, the main purpose of teaching a foreign language is to develop communicative competence, that is, the ability and readiness for interpersonal and intercultural communication with native speakers [4].

A modern foreign language lesson is highly intense due to its communicative and speech orientation, which requires students to have significant concentration and active verbal and mental participation. As noted by N.I. Galskova, the specifics of teaching the subject "Foreign Language" include the following aspects: a) taking into account the real interests and needs of students of a certain age; b) development of their emotional and evaluative attitude towards the material being studied,

independence and activity both in the educational process and in extracurricular intercultural interaction; c) increasing students' motivation to master foreign linguistic culture by creating natural motives for communication using the language code [5].

Currently, in the methodology of teaching a foreign language, there is a limited number of techniques for developing critical thinking. The most famous of them is the technology for developing critical thinking through reading and writing, developed by the Americans C. Temple, K. Meredith and others. This technique offers a system of specific techniques that can be used in various subject areas. It is universal, interdisciplinary, open to dialogue with other pedagogical approaches and technologies focused on solving current educational and educational problems [6].

Methods and results

The development of critical thinking in English lessons plays a key role in developing students as independent thinkers and analysts. Through text analysis, discussion, source evaluation, and problem solving, students learn to think critically in English and apply their knowledge in a variety of contexts.

I. Analysis of texts and their interpretation:

- Have students analyze literary works or news articles in English. In doing so, ask them to express their own opinions and evaluate the authors' arguments.
- Ask questions like: "What evidence supports the author's argument? What counterarguments can be offered?"

II. Discussions and debates:

- Organize group or pair discussions on current topics using English. It helps students express their thoughts, argue their positions, and analyze the points of view of others.
- Encourage all students to participate by asking challenging questions and asking for reasons for their answers.

III. Working with non-standard sources:

- Include in the educational process the study and analysis of not only texts, but also videos, audio and graphics in English. This could be anything from TED talks to short films or comics.
- After watching or listening, ask students to summarize the main ideas, highlight key arguments, or discuss how context influences the understanding of the information.

IV. Critical reading and criticism of sources:

- Teach students to evaluate the reliability of sources of information in English, especially on the Internet. Discuss with them the criteria for assessing the reliability of information and encourage the use of multiple sources to confirm facts.
- Teach lessons about fake news and explore examples of its spread and consequences.

V. Problem solving and critical analysis:

- Give students tasks that require them to solve problems or make decisions based on information provided in English.
- Practice skills in analyzing and synthesizing information, training them in identifying key aspects of a problem and developing reasoned solutions.

Conclusion

In conclusion, integrating practices that foster critical thinking in English language classes not only enhances language proficiency but also equips students with essential skills for evaluating information, forming independent opinions, and engaging in constructive dialogue. By analyzing diverse texts, participating in discussions, evaluating non-standard sources, and honing their problem-solving abilities, students develop a deeper understanding of content and context in English, preparing them to navigate a complex, information-rich world with confidence and clarity. These skills are invaluable beyond the classroom, empowering students to approach challenges critically and contribute meaningfully to broader academic and professional environments.

References:

1. Vygotsky, L.S. (2011). Thought and Language. Moscow: AST. (Original work published in 1934).
2. Dubrovina, I.V., Danilova, E.E., & Prikhozhan, A.M. (2003). Psychology (2nd ed.). Moscow: Academy.
3. Leontiev, A.A. (2008). Psychology of Communication. Moscow: Smysl.
(Ed.), Reader in Psychology: Psychology of Thinking (pp. 111-114). Moscow: AST.
4. Kornilova, V.F. (2013). Individualization of Foreign Language Teaching. Foreign Languages in School, (8), 93-99.
5. Galskova, N.D., & Tareva, E.G. (2012). Values of Globalization and Intercultural Education. Foreign Languages in School, (1), 3-11.
6. Astakhova, L.V., & Kharlampeva, T.V. (2012). Critical Thinking as a Means of Ensuring Information-Psychological Security of Personality. In L.V. Astakhova (Ed.), Monograph (pp. 1-136). Moscow: RAN.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ДАРЫНДЫЛЫҚТЫ ДАМЫТУ ӘР ҰСТАЗДЫҢ МІНДЕТІ

Бикирова Л.Б
Ойыл ауданы,
Сага мектеп-балабақшасы
математика
пәнінің мұғалімі

Аннотация

Қай елдің болмасын өсіп-өркедеуі әлемде өзіндік орын алуы, оның ұлттық білім жүйесінің қалыптасуына даму бағытынга тікелей байланысты. Білім беру мекемелері оқушыларға мемлекеттік білім стандартына сай білім берумен шектеліп қоймай оларды ғылыми ізденіс жұмыстарға тартып дарындылық қабілеттерін дамыту бағытында жұмыс жүргіу керек.Өз баяндамамда дарындылыққа апарар жол,жеке тұлғаны дамыту жолдары,дарындылықты анықтау,ынталандыру жолдары туралы баяндадым.

Бүгінгі таңда жеке тұлға,яғни дарынды,шығармашылық тұлға қалыптастыру білім мен тәрбие берудегі мемлекеттік істің ең маңыздысы болып отыр.Жас ұрпаққа сапалы білім мен саналы тәрбие беру тектік қорымызды сақтаудың алғы шарты. Осы орайда бүгінгі күні мектептің ең маңызды мақсаты-денсаулығы зор,зерделі,білімі терең,адамгершілігі мол жас ұрпақты тәрбиелеу екені сөзсіз.Бұл орайда адамзат баласының өз ұрпағын оқыту мен тәрбиелеудегі ең озық,тиімді әдістерін,тәжірибелерін жалғастырып,тың жолдар іздеу.

Білімнің жаңа үлгісі өзіне сәйкес жаңа мұғалімдерді талап етеді.Ол мұғалім шығармашылықпен жұмыс істей алатын жеке тұлға, педагогикалық қызметтің барлық келеңді-келеңсіз жақтарын зерттеп,меңгеруге ынталы,өзінің пәнін жетік меңгерген,кез-келген педагогикалық жағдайды өзінің білімділігі,пар асаттылығы,ақылдылығы,мәдинеті,іскерлігі,ше берлігі арқасында шеше алатын,педагогикалық үрдістің нәтижесін жақсартуға ұмтылатын мұғалім болуы керек.Сондықтан мұғалім мен оқушының тығыз байланысы болуы, мұғалім бар күш-жігерін,педагогикалық шеберлігін оқушы бойындағы табиғи мүмкіндіктерді ашуға,үйлесімді дамытуға бағыттауы,шығармашылық жағдай жасауы оқушының өз тарпынан белсенділік дербестік көрсетуі,өзіне деген сенімділігі арқылы ғана дарынды тұлғаны қалыптастыруға болады.

Дарынды тұлғаны қалыптастыруда біріншіден,мұғалім оқушының рухани дүниесіне құрметпен қарау,еркіндікке және жеке құқығын құрметтеу

Екіншіден,дүниеге деген көзқарасын түсіну

Үшіншіден, оның өзіне тән жеке қасиеті мен ерекшеліктерін қабылдай білу керек.

Біз балаға «қабілетті» деген мінездеме береміз. Қабілеттілік әр алуан. Мектепте оқушыларға түрлі жұмыстарды жүктегенде кейбіреулерінің ұйымдастырушылық,екіншісінің өнерге құмарлығын ескеріп мән беріп отырамыз. Бұл қасиеттер әр адамның әрекетінің бір түріне жарамдығын көрсететін дара ерекшелігі болатынын байқатады.

Қандай да болсын бір нәрсеге қабілеті жоқ адам болмайды.Ол біреуіне күшті,біреуіне шамалы болып келуі мүмкін.

«Неғұрлым баланың қабілеті мен талантын дамытуға ертерек көңіл бөлінсе,соғұрлым оны толық ашуға мүмкіндік туады.Бала бойындағы ерекше қасеттерді оға жақын жасы үлкендер дұрыс,жеткілікті бағаламаса,оның өзгелер сияқты болып қалуы мүмкін» дейді американдық ғалімдар. «Дарындылық» ұғымы «сый» (дар) деген сөзден шыққан,дамудың қолайлы алғы шарттарын білдіреді.Бұл ұғымға педагогикалық энциклопедияда төмендегіше анықтама берген: «Дарындылық-белгілі бір іс-әрекет саласында ерекше жетістікке жеткізетін адам қабілеті дамуының жоғарғы деңгейі»

Дарынды балаларды оқыту мен тәрбиелеуді ұйымдастырудағы басты міндет-балалардың қабілеттері мен таланттарын жан-жақты аша түсу үшін дарындылықтың ерекшеліктерін анықтау мен айқындау болып табылады.Дарынды балаларды анықтау-баланың дамуын талдаумен байланысты ұзақ процесс.Дарынды баланы тәрбие беру мен оқяту барысында біртіндеп,сатылап анықтау қажет.

Бала бойындағы дарындылықты анықтауда мынадай ұстанымдар тұжырымдалады:

1. Түрлі ақпарат алу көздерін пайдаланып,бала қабілеттерін кең көлемде қамтуға мүмкіндік беретін баланың мінез-құлқы мен іс-әрекетінің жан-жақты бағалаудың кешендік сипаты;
2. Баланы танып-білу мен зерттеудің ұзақтығы
3. Баланың қызығушылығы мен бейімділігіне барынша сәйкес келетін қызмет аясында баласының

іс-әрекетіне талдау жүргізу.

4. Баланың бойындағы қандай да бір дарындылықты бағалау.

5. Жұмыс нәтижесін талдау,бағалау

«Бұлақ көрсең-көзін аш»деген ұлағат сөзге сүйеніп,бар мүмкіндікті пайдаланып,баланың қабілет дарынын ашу-мұғалім міндеті. Оның үстіне бала бойындағы ерекшелікті қабілетті мұғалім танып ,соған бағыттап білім мен тәрбие берсе баланың болашағының іргетасы дұрыс қаланатыны сөзсіз.

Кез-келген адам сияқты,кез келген дарынды бала да өз алдына ерекше болып келеді.Тұлға дарындылығы өзінің құрылымдық негіздері бойынша адами қайталанбастықтың көп өлшемді,көп қыры болып байқалады. Басқаша айтқанда дарындылық өзара байланысқан үш: ынталандырырушылық,когнитивтік ,іс-жүргізушілік толықтауыштан тұратын бір сипатқа ие.Әрбір толықтауыш дарындылықты дамыту бірнеше белгіден тұрады.

Дарындылықты ынталандырудың толықтауышы мынадай сипатта болады.

-Танып-білуге,ақыл-ой жұмысына деген шынайы қызығу,ұмтылу және еңбектену,нәтижесіне қуану.

-Өз бетімен жүргізілетін шығармашылық зерттеу жұмыстарына деген ұмтылыс пен қызығушылық;

-Қайталанбас,өзіндік қабілеттер аясында түрлі оқу және оқудан тыс уақыттағы жұмыстарға қатысуға деген ұмтылыс.

-Өзін жетілдіруге,ойларын жүзеге асыруға өзін және өз жұмысының нәтижесін бағалай алуға қабілеттілі мен ұмтылысы;

-Жоғары танымдық мүмкіндіктің болуы,айқын қабілеттер мен шығармашылық қабілеттердің болуы;

-Өз бетімен жұмыс істей алушылық,ойлау мен кез келген мәселені шешудегі қайталанбастық;

-Жаңалық ашуға деген мақсаттылық,ілеспелі шығармашылық ой –өріс;

-Жоғары белсенділік,танымдық қуаныш,ойлаудағы еркіндік,өз-өзіне деген сенім,ынтасы күшті,есте сақтау қабілеті жоғары,қуатты,шешім қабылдауға бейім және т.б.

Оқушына дарындылыққа дамытуда,өзіндік жұмысты үнемі ізденіп орындау барысында мынадай өзгерістер болады:

1.Оқушының білім алуға белсенділігі артады
2.Пәнге деген қызығушылығы артады
3.Териялық іздену қабілеті артады
4.Нақтылыққа дәлдікке ұмтылады
5.Танымдық қабілеттер қалыптасады
6.Оқушының байқампаз,өз ісіне,қылығына өзі баға беруге дағдыланады,үйренеді.

Осы тұрғыда мұғалім өз сабағында оқушыны дербестікке баулуға назар аударғаны орынды. «Дербестік » дегеніміз оқушының алдына нақты мақсат қойып,сол мақсатқа жету жолын өз бетінше таба білетің,шешімдерін кез келген қиындықтарды жеңе отырып баратын жолы.Оқушыны дербестікке баулу нәтижесінде дарынды ұрпақ жеке тұлға қабілетін айқындайтын формула.

Сонымен дарындылыққа барар жодың басты міндеті:

-Оқушының жеке ерекшелігі мен қабілетін зерттер зерделеу.

-Шығармашылық ғылыми ізденіске өзіндік интеллектісінің дамуын назарда ұстау.

-Оқушының өз бетінше әркет етуіне мүмкіндік беру.

Қорыта айтқанда,оқушының сезімін оята отырып,шабытын ұштайтын,сөйтіп оны шығармашылыққа жетелейтін бірден-бір жол-баланың жүрек түкпірінде жатқан асыл қасиеттерді жарыққа шығару.Ол оқу –тәрбие процесінде үздіксіз жүретін ,мұғалім мен оқушы арасында үнемі байланыста болатын сезім жібі арқылы жүзеге асады.

Дарынды баланы тану-нақтылы бір баланың дамуын талдаумен байланысты ұзақ үрдіс.Шығармашыл оқушылардың дарындылығын анықтау кезінде кешенді көзқарас танытқан маңызды болып табылады.

Қолданылған әдебеттер:

1.Ү.Б.Жексенбаева «Балалардың дарындылығын диагностикалау» әдістемелік құрал Алматы-2005ж

2. «Дарынды оқушылармен жұмыс»Мектеп орынбасарлары-2010

3.Акменбетов Қ.Ж «Дарындылықтың теориялық негіздері»-2009

4.Бабаева Ю.Д Динамическая теория одаренности. Основные современные концепции творчестван одаренности-1997

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МҰҒАЛІМНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІНІҢ ТИІМДІЛІГІ

Борашева Гулмаржан Елубековна

Бұл мақалада мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің еліміздегі маңызды мәселе екені, сонымен қатар түрлері жіктеліп жазылған. Құзыреттілік ұғымына берген көрнекті ғалымдардың анықтамасы келтірілген.Жоғары оқу орнындағы педагог құзыреттілігі педагогикалық қабілеттер негізінде және құзыреттілік түрлерінің жиынтығынан тұратынын ашып көрсеткен. Педагогикалық құзыреттіліктің педагогикалық іскерлікпен байланысына сипаттама берген.

В данной статье рассматривается проблема профессиональной компетентности учителя, а также классификация видов. Приведено определение выдающихся ученых, давших понятие компетентности. Педагогическая компетентность в высшем учебном заведении состоит из совокупности видов компетенций и на основе педагогических способностей. Дала характеристику связи педагогической компетентности с педагогической деятельностью.

In this article, it is written that the professional competence of a teacher is an important issue in our country, as well as the classification of types. The definition of the concept of competence is given by outstanding scientists. The competence of a teacher in a higher educational institution is based on pedagogical abilities and consists of a set of types of competencies. Description of the relationship of pedagogical competence with pedagogical activity.

Түйінді сөздер: мұғалім, кәсіби құзыреттілік, педагогикалық құзыреттілік, заман талабы.
Ключевые слова: учитель, профессиональная компетенция, педагогическая компетенция, современные требования.
Keywords: teacher, professional competence, pedagogical competence, modern requirements.

Қазақстан Республикасының егеменді елге айналуы, экономика бағытының нарықтық модельде құрылуы, ұлттық білім беру жүйесіне енуі білім берудің жаңашыл бағыты мен сипатының обьективтік факторларымен түсіндіріледі. Қоғамымыздың түбегейлі жаңаруы сол жаңаруға сай мамандар потенциалын дайындамайынша мүмкін емес.

Жоғары білім беру жүйесінде негізгі ағым мамандардың дайындық сапасын көтеруге, инновациялық білім беруді дамытуға, ғылыми-зерттеу әрекетімен кіріктірілуге, жоғары оқу орындары зерттеулерінің әлеуметтік және экономикалық сала талаптарымен тығыз байланыста болуына, ақпараттық және білім беру технологиясын жетілдіруге саяды.

Сонымен қатар, заман талабы педагог мамандардың құзыреттілік сапаларын қоғамның жаңа құрылымына сәйкес белгілеп отыр. Білім – қоғамды әлеуметтік, мәдени үрдіспен қамтамасыз ететін жоғары құндылық болса, сол жоғары құндылық сапасын көтерудің басты шарты – педагогтардың кәсіби құзыреттілігін дамыту болып табылады.

Құзыреттілік деп қызметтегі тұлғаның жеке мүмкіндіктерін, оның белгілі бір мәселені шешуге жағдай жасайтын біліктілігін айтады. Құзыреттілік – білімдер мен іскерліктерді, іс-әрекет тәжірибесін меңгеру нәтижесінде белгілі бір іс-әрекет түрін табысты жүзеге асыруға қабілеттілігін сипаттайтын тұлғаның кіріктірілген қасиеттері.

Құзыреттілік анықтамасын берген көрнекті зерттеуші-ғалымдардың ішінде Ш.Таубаеваның анықтамасының ерекше мәні бар: «Құзыреттілік – ол тұлғаның оқыту және әлеуметтену процестері барысында меңгерген білім мен тәжірибеге негізделген, оның жалпы қабілеті мен іс-әрекетке даярлығы ретінде айқындалатын, тұлғаның кіріктірілген қасиеті» деп қарастырады [1, 32 б.].

Адам білімді және сәйкесінше тәжірибені меңгеру негізінде құзыретті болады. Сол себепті, құзыреттілік ұғымы қазіргі таңда елімізде де, шетелде де білім берудің нәтижесі ретінде қолданысқа ие. Құзыреттілік ұғымы белгілі бір салада шешім қабылдауға, тұжырымдар жасауға мүмкіндік беретін адамның қабілеттілігі мағынасында қолданылады. Бұл қабілеттіліктің негізін білімділік, хабардарлық және іс-әрекет тәжірибесі құрайды. Осы арқылы құзыреттілік ұғымының жинақтаушылық, кіріктірушілік сипаты айқындалады.

Жоғары оқу орнындағы педагог құзыреттілігін қалыптастыру бүгінгі кәсіби тұрпатты маман дайындаудағы қоғамның сұранысы мен

қажеттіліктерінен туындап отыр.

Жоғары оқу орнындағы болашақ мұғалімнің мынадай құзыреттіліктің түрлерін игеруге тиіс:

Арнайы құзыреттілік – өзінің кәсіби қызметпен жоғары деңгейде айналысатын және өзінің кәсіби дамуын одан әрі жобалай білетін қабілет.

Әлеуметтік құзыреттілік – бірлескен кәсіптік қызметпен айналысу қабілеті қызмет ету, басқару кәсібінде қабылданған кәсіби қарым-қатынас тәсілдерін қолдана білу.

Білім беру құзыреттілігі – білім беру қызметінде кәсіби білімді, білік пен дағдыны, мақсат қоюшылықты игеруге деген қызығушылық және білім беру қызметінде субъектілік пен креативтіліктің дамуына ынталылық, педагогикалық және әлеуметтік психологияның негіздерін қолдана білу қабілеті[2, 64 б.].

Осы аталған құзыреттіліктерге ортақ белгілер бар:

- іргелі және интеграциялық білімнің жоғары деңгейі;
- жинақталған іскерлік, дағды қабілеттерді меңгеру;
- кәсіби педагогикалық қызметтің жаңашыл әдістері;
- инновациялық технологияны меңгеру;
- шығармашылық шеберлік.

Жоғары оқу орнындағы педагог құзыреттілігі педагогикалық қабілеттер негізінде және құзыреттілік түрлерінің жиынтығынан тұрады. Бұл жөнінде В.А.Сластенин: «Педагогтың кәсіби құзыреттілігі педагогикалық іс-әрекетті атқару үшін қажетті теориялық және практикалық дайындығы және ол мұғалімнің кәсіби профессионализмі» деп сипаттайды [3, 122 б.].

Педагогтың кәсіби құзыреттілігі ұғымы мұғалімнің жеке мүкіндіктерін білдіреді, ол педагогикалық ситуацияларды дербес және тиімді шешуге ықпал етеді. Ол үшін мұғалім педагогикалық теорияларды және оны практикада қолдануды білуі керек.

Педагогикалық құзыреттілік – педагогтың кәсіби көрсеткіші, педагогтың дайындығы және қабілеттенуі арқылы, іс-әрекеттерді меңгерудің әдістері мен құралының шынайылығында, алға қойған міндеттерді шешу мүмкіндігінде көрінетін нәтиже.

Көрнекті ғалым В.А.Мижериковтың зерттеуі бойынша, мұғалімнің педагогикалық құзыреттілігі дегеніміз кәсіби іс-әрекетті орындаудағы теориялық және практикалық дайындықтарының бірлігі [4, 155 б.].

Жоғары оқу орны оқытушысының кәсіптік-тұлғалық құзыреттіліктері энциклопедиялық сөздікте былайша жіктеледі:

Бейімделу – өркениетті адамның жайлы өмірді қамтамасыз етуде, қоршаған әлем туралы білімінің, табиғатқа қатынасы, ортаның өзгергіштігіне бейімделу және бірегей табиғи байлықты шынайылықтың шығармашылық жолмен түрленуін сақтау арқылы қолданылатын интеллектуалды, физикалық және психомоторлы біліктіліктердің жиынтығы.

Әлеуметтік-ұйымдастырушылық – әртүрлі нақты әлеуметтік жағдаяттарды шешу үшін мақсатты таңдалған жол іздеу негізінде адамдардың арасындағы қарым-қатынастардың барлық қатынасушылар үшін қолайлы өзгеріске әкелетін, нәтижесінде өз мақсаттары, көңіл-күйі, әрекет ету тәсілдерін реттеуді қажет ететін тұлғаның білімдерінің, рефлексивті біліктіліктерінің және қабілеттіліктерінің жиынтығы.

Коммуникативті – құрылымы жағынан күрделі және білім беруді ұйымдастыруда тұтас, қарым-қатынас жасаудағы негізгі міндеттерді табысты жүзеге асыруды және тұлғаның өз мүмкіндіктерін ашуын қамтамасыз ететін және лингвистикалық біліктіліктерді меңгерумен сипатталатын, тілдік тәртіптің арнайы әлеуметтік-мәдени нормалары мен қарым-қатынас жасаушылар арасында психологиялық заңдар, қолайлы жағдайды қолдау, тұлғаның әсерлі сезімтал ортасын дамыту.

Құндылықты-мәнді – тарихи дәуірге, әлеуметтік немесе тендерлік топқа, адамның белгілі бір уақыт аралығындағы кәсібіне қатысты өзгермейтін сипаттағы құзыреттіліктердің жиынтығы, сонымен қатар олар тұлғаның озық ойы мен әрекетін анықтайды, оның уақыттан озу қасиетін келешектің әулиесі және жаратушысы болуын, күн ілгері тұлғаның сыртқы әрекеттерге қатысты тұрақтылығын анықтайды, кез келген жағдайда адамның дербестігін сақтауды қамтамасыз етеді[5, 178 б.].

Сонымен, мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі үшін психологиялық-педагогикалық және арнайы білімдерді меңгеруі керек, сонымен бірге ол білімдерін нақты бір ситуацияларда қолданылуы қажет. Кәсіби құзыреттілік мұғалімнің өз ісінде шебер болуын анықтайды деп айтуға болады.

Педагогикалық құзыреттілік мұғалімнің теориялық және практикалық дайындығынан құралады. Олар өз кезегінде педагогикалық іскерліктерге бөлінеді. Педагогикалық құзыреттіліктің құрылымы:

Педагогикалық іскерлік – бұл теориялық білімге негізделген және үйлесімді тұлғаны дамытуға бағытталған, бірізді жүзеге асатын автоматтандырылған әрекеттердің жиынтығы. Педагогтың теориялық дайындығы педагогикалық ойлау іскерлігі мындай түрде көрінеді: аналитикалық іскерлік, болжау іскерлігі, жобалау іскерлігі, рефлексивті іскерлік.

Аналитикалық іскерлік педагогикалық құбылыстарды талдай алу, зерттейтін құбылыстарға сәйкес педагогикалық теорияларды, заңдылықтарды анықтау, педагогикалық құбылыстарды дұрыс болжай алу, міндеттерді тиімді шешу жолдарын анықтаудан тұрады.

Болжау іскерлігі білім беру үрдісін басқарумен байланысты және ол басқару субъектісі мен күтілетін нәтижеге бағытталады. Педагогикалық болжау педагогикалық үрдістің логикасы мен мәні туралы

нақты білімге негізделеді. Болжау іскерлігі білім берудің мақсаты мен міндеттерін анықтаудан, оларға жету үшін әдістерді таңдаудан, мүмкін болатын кедергілерді білу, оларды жою жолын білуден, білім беру процесіне қатысушылардың өзара әсерлесу мазмұнын жоспарлаудан құралады.

Жобалау іскерлігі деп оқыту және тәрбие жолдарын нақтылау, кезеңдер бойынша негіздеу, іс-әрекет түрлері мен мазмұнды жоспарлау, оқушылармен жеке жұмысты жоспарлауды айтады.

Рефлексивті іскерлік педагогтың өзіне бағытталған бақылау-бағалау іс-әрекетін жүзеге асыруда қолданылады. Рефлексия – өзімізді, әрекеттерімізді талдауға бағытталған теориялық іс-әрекеттің ерекше түрі [6, 107 б.].

Сонымен, жоғарыда айтылған мәселерді қорытындыласақ, жоғары оқу орнындағы педагог құзыреттілігін қалыптастыру бүгінгі кәсіби тұрпатты маман дайындаудағы қоғамның сұранысы мен қажеттіліктерінен туындағанын түсінеміз. Жоғары оқу орнындағы болашақ мұғалім арнайы, әлеуметтік, білім беру құзыреттіліктерін игеруге тиіс. Жоғары оқу орнындағы педагог құзыреттілігі педагогикалық қабілеттер негізінде және құзыреттілік түрлерінің жиынтығынан тұрады. Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі педагогикалық іскерліктің түрлерімен де тығыз байланысты. Педагогикалық іскерліктер – мұғалімнің әр түрлі әрекеттерінің жиынтығы, ең бастысы олар педагогикалық іс-әрекеттің қызметіне сәйкес келеді, белгілі бір мөлшерде мұғалімнің жеке психологиялық ерекшеліктерін анықтайды.

Әдебиеттер тізімі:

1.Таубаева Ш. Жоғары педагогикалық оқу орындарында мамандарды даярлау сапасын басқару. Алматы, 2006 – 32 б.

2.Жүсіпова Ж.А. Педагогикалық шеберлік. Алматы, 2011. – 64 б.

3.Кертаева К.М., Боталова О.Б. Организация психолог-педагогических исследований. Павлодар, 2005 м – 122 с.

4.Ғаббасов С. Педагогика мен психология негіздері. Алматы, 2012 – 155 б.

5.Новиков А. Методология образования. Москва, 2002 – 178 с.

6.Қаңтарбай С.Е., Жусупова Ж.А. Ғылыми-педагогикалық зерттеу әдістемесі. Алматы, 2011 – 107 б.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ТАРИХ САБАҒЫНДА ЗАМАНАУИ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ТИІМДІ ҚОЛДАНУ

Бурабаева К Т
Ақтөбе қаласы Сазды
орта мектебі
Тарих пәнінің
мұғалімі

Білім саласына еніп отырған жаңа технологиялардың ерекшелігі – өсіп келе жатқан жеке тұлғаны жан – жақты дамыту. Инновациялық білімді дамыту, жаңа идеялар мен жаңалықтарды өмірге әкелу. Бұрынғы оқушы тек қана тыңдаушы, орындаушы болып келсе, ал казіргі заманның оқушысы өздігінен білім іздейтін жеке тұлға екендігіне үлкен мән береміз. Өйткені, оқытудың әр түрлі технологиялары зерттелініп, жаңашыл педагогтардың іс – тәжірибесі зерттеліп мектеп өміріне енуде. Орта білім беру жүйесінде әлемдік жоғары деңгейге қол жеткізген анағұрлым танымал білім беру әдістемелері арасында өздігінен білім алуға негізделген тәсіл кең тараған. Бұл теория оқушылардың ойлауын дамыту, олардың бұрынғы алған білімдері мен жаңа немесе сыныптағы түрлі дерек көздерінен, мұғалімнен, оқулықтан және достарынан алған білімдерімен өзара әрекеттесуі жағдайында жүзеге асады деген тұжырымға негізделеді. Осыған орай оқу-тәрбие процесін ұйымдастыруда оқытудың жаңа технологияларын жетік меңгеріп қана жетуге болады.

Оқыту барысында жаңа технологиялық әдістерді пайдалану шәкірттердің ойлана білу қабілеттерін дамытады, олардың білім сапасын жақсартады, ой өрісін кеңейтеді, есте сақтау қабілеттерін өсіреді. Оқыту мен дамыту әдістерінің екеуі де жеке тұлғаның қалыптасуына үлкен ықпал ететін маңызды айғақтар болып саналады.

Мектепте оқытуды ұйымдастыратын бірден – бір нұсқа сабақ болса, сабақтың нәтижелі болуына ықпал ететін нұсқа сол сабақты өткізудің әртүрлі әдіс-тәсілдері, яғни жаңашыл сабақ. Қазіргі кезде шығармашылықпен жұмыс істейтін мұғалімдердің тынымсыз ізденуі нәтижесінде оқу-тәрбие жұмысының тиімділігін арттырудың жаңа технологиялары өмірге келді. Біздің міндетіміз-оқушыға оны бойында жасырынып жатқан мүмкіндіктерін ашып көрсету.

Оқыту барысында жаңа технологиялық әдістерді пайдалану шәкірттердің ойлана білу қабілеттерін дамытады, олардың білім сапасын жақсартады, ой өрісін кеңейтеді, есте сақтау қабілеттерін өсіреді. Оқыту мен дамыту әдістерінің екеуі де жеке тұлғаның қалыптасуына үлкен ықпал ететін маңызды айғақтар болып саналады.

Тарихқа деген қызығушылығын арттыру үшін сапалы білім берудің тиімді жолдарын таңдау, тарихи және мәдени мұралармен таныстыру, қосымша элементтерді пайдалану мен тарихи деректерді оқып білім алып шығармашылықпен айналысуына жағдай жасау сияқты жаңа педагогикалық технологиялармен инновациялық бағыттарды, әдістер мен тәсілдерді енгізу. Заманауи әдіс-тәсілдер сабақ барысында шәкірттердің сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерін жетілдіруге, дамытуға арналған оқыту технологиясы оларға еркін ойлауға, байқалған, баяндалған мазмұнынан тәуелсіз пайымдамалар жасауға мүмкіндік береді, шығармашылық белсенділігі жоғарылайды, ұжымдық ойласу, ұжымдық тұжырымдар жасауға белсене атсалысады, ұжымдық қорытындыда өз үлесі бар екенін сезіп, келесі мәселелер түйінін шешуге еркін араласады, өз ойын жасқанбай айтуға үйренеді. Тақырыптың негізгі өзегін, бағытын, мән-мағынасын түсінеді, тіл байлығын жетілдіреді, өз ойын қысқа, мазмұнды, мағыналы, дәлелді баяндауға дағдыланады, пәнге қызығушылығы артады, ғылым негіздерін игеру әдістерін меңгереді , сөйтіп өзін келесе мәселені талдауға дайындайды. Оқушы бұрын тек тыңдаушы болса, енді ізденуші, ойланушы, өз ойын дәлелдеуші болады, ал мұғалім осы әрекетке бағыттауда, оқуды ұйымдастыруда жетекші рөл атқарады

«Бес жолды өлең», «Вен диаграммасы», «Кейіпкерге хат», «Кубизм», «Т кестесі», «ПОПС формуласы», «Шахмат», «Фишбоун» т.б. әдіс-тәсілдер әр сабақтың ерекшелігіне ауыр-жеңілдігіне қарай лайықты қолданылады. Бұл әдістің тиімділігі сабақтан тысқары қалатын оқушы болмайды.

Заманауи оқытуда оқушы өз бетінше білім алуды ұйымдастырады, сын тұрғысынан нақты мақсатты шешім қабылдауға үйренеді, оқушылар кез-келген сұраққа өмірден мысал келтіре отырып салыстырып жауап береді.

Тарих сабағын оқыта отырып, жаңа иновациялық технологияларды тиімді пайдаланып,өзіндік жұмыс және тарихи диктант,тірек сызбалар,кластерлер, хронологиялық таблицалар,пікірталас сынақ осытәрізді әдіс-тәсілдерді білім сапасын арттыру мақсатында түрлендіре отырып қолданған тиімді. Бұл жұмыстар оқушылармен тығыз байланыста болуға, оқушы бойындағы табиғи мүмкіндіктерді ашуға, оқушының танымдық іс-әрекеттерін қалыптастыруға, оқушы тарапынан белсенділік танытып, дербестік көрсетуіне,

өзіне деген сенімділігін қалыптастыруға көмектеседі. Оқушылардың алған білімдерін кеңейтіп, логикалық ойлау жүйесін дамытып, тиянақты білім алуына жол ашады. Сабақта оқушының жеткен жетістігін баса көрсетіп, оның пәнге деген қызығушылығын арттырып, оқушыларды өз бетімен ізденіп жұмыс істеуге баулу, шығармашылық қабілеттерін шыңдайды. Бірақ шамадан тыс тапсырмалар беруден сақтану керек, ең басты оқиғалар мен фактілерді ғана білуі керектігін ескеріп, нақты тапсырмалар берген жөн. Сондай-ақ, күнделікті сабақта оқушылардың білімін бағалауға да тигізер көмегі көп.

Мен сабақтарымда интерактивті тақтаны жиі пайдалануға тырысамын. Сабақ барысында заман талабына сәйкес электронды оқулықтар арқылы оқытуды да пайдаланамын. Оқытудың мұндай инновациялық, интерактивті әдістері оқушылардың бұрынғы дәстүрлі сабақтармен салыстырғанда нәтижелі білімді игеруіне жағдай туғызады . Яғни, бұл жағдайда оқушылардың сабақ үрдісіндегі белсенділігі, пәнге қызығушылығы артады.

Бұл әдістер оқушыларды тапқырлыққа, тездікке, ойын жинақтай білуге, жүйелі білім алуға тәрбиелейді. Ақпаратты технологияларды пайдалану арқылы мектептегі сабақтарды жаңаша ұйымдастыру, мұғалімнің рөлі мен қызметінің артуына жағдай жасау, теориялық, ғылыми – педагогикалық және психологиялық зерттеулерге сүйене отырып, оқушылардың құзыреттілігін қалыптастыру, ақпараттық технологиялар мен инновациялық оқыту әдістері арқылы оқушыларды ізгілікке, елжандылыққа, саналыққа, адамгершілікке, имандылыққа, еңбексүйгіштікке тәрбиелеу. Инновациялық әдістерді баланың білім деңгейіне және жас ерекшелігіне қарай оқу үрдісінде пайдалану негізгі міндет болып табылады. Оқушылармен материалды игеру үрдісін психологиялық түрде жеңілдетеді. Пәнге деген танымдылық қызығушылығын тудырады. Оқушылардың көз қарасын кеңейтеді. Сабақ үстінде көрнекілікті қолдану мүмкіндігі өседі. Тарихты оқуға және үлгерімді жоғарылату қызығушылығы туады. Теориялық материалды толық игеру болады. Ақпаратты табу, оны компьютерлік технология арқылы өңдеу, өз көзқарасын нақты және қысқаша қалыптастыру дағдысы. Сабақ үстінде оқушының да мұғалімнінде еңбек өнімінің жоғарлауы болады. Бүгінгі күні республикамызда білім беру жүйесінің түбегейлі өзгеріске ұшырауы анықталғаны баршамызға аян. Оның негізгі факторы жаһандану үрдісіндегі білім беру саласында жаңа модельдердің дүниеге келуі, білім беру үрдісінің ақпараттандырылуы болып табылады. Прогрессивті концепциялардың пайда болуы, білім беру үрдісінде алға кеткен мемлекеттердің тәжірибесімен танысу және соның нәтижесінде ұлттық білім беру моделін құрастыру бүгінгі күні өте өзекті мәселе болып табылады, өйткені нарықтық экономикаға негізделген мемлекетіміздің келешегіне мамандар қажеттігінен туындайды. Ақпараттық және педагогикалық технологиялар негізінде мұғалімнің рөлін түбегейлі өзгертуге мүмкіндік туды, мұғалім тек қана білімді алып жүруші ғана емес, сонымен қатар оқушының өзіндік шығармашылық жұмысының жетекшісі және бағыт берушісі болып анықталды. Осыған орай сабақ беру үрдісінде қазіргі күннің, яғни инновациялық әдістерді оқытудың интерактивті оқыту моделі болып табылады. «Ұстазы жақсының ұстамы жақсы» — деген бүгінгі тәуелсіз мемлекетіміздің ертеңі біз тәрбиелеп отырған жас ұрпақтың меңгерген біліміне, алған тәжірибесіне байланысты екеніне еш күмәнім жоқ. Оқушылардың танымдық көзқарасын байыту ақыл-ой қабілетін жетілдіру, өзіндік ойлау және өмірлік ұстанымын қалыптастыру мұғалімнің шеберлігіне, шығармашылық қабілетіне байланысты. Ұлы ойшыл Уильям Уорд « Жай мұғалім – хабарлайды. Жақсы мұғалім -түсіндіреді. Керемет мұғалім – көрсетеді. Ұлы мұғалім – шабыттандырады» деген екен. Сондықтан XXI ғасыр мұғалімі жан-жақты болуы заңды деп ойлаймын. Оқыта отырып тәрбиелеу-қазіргі заман мұғалімінен талап етілетін басты мәселе. Сондықтан атақты педагог К.Д.Ушинскийдің «Оқыту-тәрбиелеудің қуатты органы, бұл органды пайдалана білмеген тәрбиеші шәкірттерге әсер етудің ең басты және қажетті құралынан айрылады» деген сөзін үнемі жадымызда сақтасақ деймін.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ИЗУЧЕНИЕ КАЧЕСТВА ЧТЕНИЯ И ПОНИМАНИЯ ТЕКСТА

Витвицкая Наталья Леонидовна
учитель нач. классов
Титова Елена Николаевна
учитель нач. классов
КГУ «Комплекс – школа – ясди – сад №33»
Казахстан, город Караганда

Международное исследование качества чтения и понимания текста PIRLS - это мониторинговое исследование, в котором принимают участие различные страны мира, в том числе и наша Республика Казахстан.

Если сравнить результаты последних исследований, то можно отметить положительную динамику. В 2016 году мы были на 27 месте, то уже в 2021 году на 20. Не случайно, что в исследовании принимают участие обучающи-еся, закончившие четвёртый класс начальной школы. К моменту окончания начальной школы у учащихся должна быть хорошо сформирована чита-тельская грамотность. Читательская грамотность – это способность личности к чтению и пониманию любых письменных текстов и учебных материалов, направленная на формирование умения извлекать необходимую информа-цию из прочитанного, что позволит обучающемуся успешно продолжить обучение, поэтому это исследование будет всегда актуальным.

Для нас учителей понятно, что чем раньше мы начинаем работу по формированию читательской грамотности, тем выше учебные достижения обучающихся. Как и к любому исследованию, так и к исследованию **PIRLS** обучающихся необходимо готовить.

Делать это регулярно, планомерно с включением всех четырех групп читательских умений

- нахождение информации, заданной в явном виде;
- формулирование выводов;
- интерпретация и обобщение информации;
- анализ и оценка содержания, языковых особенностей и разнообразных видов заданий и форм работы на-ними

Целью нашей работы является создание рабочей тетради и методиче-ского руководства для учителей по рассказу Льва Николаевича Толстого «Акула» . Нами разработаны 2 рабочие тетради. Одна тетрадь для учащих-ся, где представлены задания. Вторая тетрадь для учителя- это «Руковод-ство по оцениванию работ обучающихся». Данным руководством, для само-оценивания, может воспользоваться и ученик.

Тетради для ученика состоит из инструкции, самого текста рассказа «Акула» и 6 заданий. В инструкции мы указали, как выполнять каждое за-дание.

После изуч ения инструкции, учащийся знакомится с текстом рассказа Л. Толстого «Акула». Здесь же, дополнительно, мы представили ссылку на ка-нал для прослушивания текста, если ученик хочет ускорить свою работу, включив навыки прослушивания текста.

Предлагаем краткий обзор на задания:

-задания с выбором ответа, которое оценивается 1 баллом

Задание 1 Будь внимателен! Ответь на вопросы. Мы подобрали 15 заданий в тестовой форме.

1. **Где стоял корабль?**

а) У берегов Австралии б) У берегов Африки в) У берегов Америки

2. **Какая погода установилась к вечеру?**

а) Прохладная б) Приятная в) Жаркая и душная

3. **Какой приказ отдал капитан?**

а) «Отдать швартовый!» б) «Полный вперед!» в) «Купаться!»

№	Высказывания	факт	вымысел
1	События в рассказе происходят у берегов Африки.		
2	Капитан с палубы корабля отдал приказ: «Нырять!»		
3	Мальчики вытягивались в воде при плавании, как хамелеоны.		

Задание 2 Факт или вымысел? Прочитать высказывания, за-данные в таблице и отметить факт или вымысел в соответствующей колонке. оцениваются 1 баллом. Иллюстрации созданы с помощью ИИ;

№	Высказывания	факт	вымысел
1	События в рассказе происходят у берегов Африки.		
2	Капитан с палубы корабля отдал приказ: «Нырять!»		
3	Мальчики вытягивались в воде при плавании, как хамелеоны.		

задания на установление последовательности событий

ЗАДАНИЕ 3. Прочитай и соотнеси картинки с планом рассказа. К иллюстрации необходимо подобрать соответствующий пункт плана.

ЗАДАНИЕ 4. Пронумеруй иллюстрацию и соответствующий ей отрывок из рассказа. Из текста рассказа мы выбрали 4 отрывка, с помощью искусственного интеллекта подобрали 4 иллюстрации. Наш корабль стоял на якоре у берега Африки. На корабле с нами было два мальчика. Мальчики первые попрыгали в воду, но им тесно было в парусе, и они вздумали плавать наперегонки в открытом море. задания со свободно конструируемым ответом оцениваются от 1 до 3 баллов в зависимости от сложности задания.

ЗАДАНИЕ 5. Ответь на вопросы. 7 открытых вопросов, на которые учащийся должен дать письменные ответы.

1. **Почему матросы купались в парусе?**

(В тетради – руководстве для учителя представлены простые примерные ва-рианты ответов, взятых из реальных ответов учеников нашей школы, кото-рые уже прошли апробацию данного текста)

2. **Опираясь на данные рассказа, опиши климатические условия, в которых находились главные герои. (вопрос на развитие функциональной грамотности)**
3. Как матросы спасали мальчиков?

_____

4. **Как вы относитесь к забавам мальчиков?**

ЗАДАНИЕ 6. ДУМАЙ! РАЗМЫШЛЯЙ! ОТВЕЧАЙ Ребятам необхо-димо составить памятку для безопасного купания в местах, где есть аку-лы. Читая 1 высказывание и анализируя его, ученик дополняет предло-жение отдельными словами. Приём деформированного текста.

1. Избегай купания в сумерки и на рассвете

Акулы более активны в это время суток. Лучше купаться _____, когда видимость хорошая.

2. Не купайся в воде, если ты ранен

Даже маленькие порезы могут привлечь акул. Если у тебя есть _____, лучше отложи купание.

3. Не плавай в одиночестве

Купайся только с _____или взрослыми. Акулы могут быть опасны, если ты один в воде, а в группе тебе будет легче заметить опас-ность.

4. Не носи яркую одежду и блестящие украшения_____цвета и блеск могут привлечь внимание акулы, особенно если ты находишься в воде, где много рыбы.

Оценка результатов производится по Руководству для оценивания. В нем дана инструкция для учителя, осуществляющего проверку.

Максимальный балл за выполнение всех заданий тетради –59.В руководстве даны ОТВЕТЫ К ЗАДАНИЯМ И КРИТЕРИИ ОЦЕНИВАНИЯ.

Оценка результатов

Для качественной и количественной оценки выполненных работ в PIRLS ис-пользуется следующая система:

— задания с выбором ответа оцениваются 1 баллом;

— задания на установление последовательности событий оцениваются 1 бал-лом;

— задания со свободно конструируемым ответом оцениваются от 1 до 3 бал-лов в зависимости от сложности задания.

Для окончательной обработки результатов использовалась современная тео-рия тестирования.

Проведя работу с учениками, мы сделали следующие выводы:

- данные задания необходимо использовать и при работе над разными тек-стами;
- каждое из предложенных форм работ формирует ключевые компетенции для развития читательской и функциональной грамотности;
- использование Искусственного интеллекта при составлении заданий значи-тельно экономит время для работы учителя;
- чётко разработанные критерии оценивания в «Методическом руководстве» для учителя, позволяют увидеть уровень сформированности читательской и функциональной грамотности обучающихся.

Рекомендуем коллегам использовать данные задания для подготовки к Международному исследованию качества чтения и понимания текста PIRLS, для формирования читательских умений, которые позволят обучающему-ся расширять свои знания в любой области, достигать поставленных целей и активно взаимодействовать в обществе других людей.

ҚАЗАҚ ТІЛДІ ЕМЕС СЫНЫПТАРДА ҚАЗАҚ ТІЛІН МЕҢГЕРТУ ӘДІСТЕРІ

Гиззатова Альфия Айсиновна
Ақтөбе қаласы №1 орта мектебінің қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Орыс сыныптарындағы қазақ тілін жүргізу мұғалімдерден көп дайындықты талап етеді. Сапалы сабақ оқу тәрбиесінің нәтижелі болуына тікелей әсер етеді.

Тілді оқытып, үйретудің сапасын арттыру әр түрлі жағдайларға байланысты. Орыс мектебінде оқытылатын қазақ тілі пәнінің түпкі мақсаты – оқушыларға қазақ тілін меңгерту, ойлау қабілеті мен сауаттылығын арттыру, қазақ тілінде сөйлеп, жаза білетін дәрежеге жеткізу, қазақ халқының әдет-ғұрпын, тарихын танып талаптандыру, тілін құрметтеуге тәрбиелеу, сонымен қатар Отанды, табиғатты, айналадағы құбылысты, тыныс – тіршілігімен жан-жақты терең таныстыру.

Тіл дамыту-қазіргі мектептің оқу-тәрбие ісіндегі басты проблема-тіл мен сөйлеу процесін жіктей оқыту, оқушының дұрыс сөйлей білуіне көңіл бөлу. Сондықтан, мұғалім қазақ тілі сабақтарында тіл дамытуға, байланыстырып сөйлеуге айрықша көңіл бөледі, тілдік материалдарды дұрыс бере білу, тілдің теориясы мен сөйлеу практикасының бір-бірімен қарым-қатынасы түрлі жаттығу жұмыстары арқылы іске асырылады.

Қазақ тілді емес сыныптарда қазақ тілі пәні арқылы қалыптастыруға бағытталған пәндік құзіреттіліктер оқушылардың қоғам қажеттілігіне сай мемлекеттік тілде қарым-қатынас жасуға ынталы болуын, жаңа ақпараттық және коммуникациялық технологияларды қолдана алуын, халқының өткен тарихын білуін, отбасында, қоғамда және адамдармен қарым-қатынаста өз көзқарасын білдіре алуын қамтамасыз етуге бағытталуы қажет . Демек, оқушы өз ойын ауызша да, жазбаша да қазақ тілінде сауатты білдіру тіл дамыту жұмыстарын тиімді ұйымдастыруға тікелей байланысты. Олай болса, оқушы әр сабақта бірнеше жаңа сөз үйрену керек деген ұстаным басшылыққа алынуы тиіс. Осы орайда оқушылардың түсініп тыңдау дағдыларын дамыту басты мәселе болып табылады. Сөздерді, сөз тіркестерін түсіне білу, дыбыстарды, дауыс ырғағын ажырата білу қабілетін қалыптастыру

мақсатында сөздік жұмысы жүргізіледі.

Тілді дамыту дегеніміз – оқушының сөздік қорын дамыту, ойлаған ойын өз еркінше басқа адамға жеткізе алу, оның сөзін түсіне білу, қысқаша айтқанда еркін сөйлей білуге үйрену. Осыдан келіп тіл дамыту жұмысының кең аялы екенін көреміз.

Адам әрқашанда өз ойын ауызша және жазбаша жеткізеді, сол себептен бұл ұғымдар өзара байланысты. Ауызша жеткізу дегеніміз – сөйлеу. Сөйлеу – тілдің көмегімен қарым-қатынас жасау. Әр адам сөйлеу арқылы екінші адамға өз ойын жеткізе алады.

Сөйлеу әрекетінің өз сипатамалары бар. Солардың бірі – сөйлеудің мазмұнды да мәнерлі болып келуі. Егер сөйлейтін сөзде мазмұн болмаса ол сөз мәнін жоғалтуы мүмкін. Ал сөзді мәнерлеп айту – әрбір сөйлемге әсерлі үн, саз береді. Аталарымыз айтқандай, бір ауыз сөзбен адамды дертінен жазуға немесе өлтіруге болады. Демек, сөздің құдіреті өте күшті. Сабақтың пікірлесу кезеңінде оқушылар әрбір сөзді орынды қолданып, әр сөзге екпінді дұрыс қоя білуі керек. Сол жағдайда ғана олардың сөйлеу әрекеттері дұрыс қалыптаса түседі.

Әр мұғалім қазақ тілі сабақтарында тіл дамыту жұмыстарын шығармашылықпен жүргізіп, дұрыс ұйымдастыра білсе, ол оқушының күнделікті өмірдегі құбылысты жан-жақты түсіне білуіне жағдай жасайды.

Тіл дамыту жұмысы, негізінен, мынадай 4 бағытта жүргізіледі.

Біріншіден, мәдени, әдеби сөйлей білу нормаларына үйрету, яғни орфографиялық дағдыны меңгерте отырып, оқушыға мәнерлеп оқу дағдыларын қалыптастыру.

Екіншіден, лексикалық жұмыстар жүргізу арқылы оқушының сөздік қорын байыту, тілдің лексика және фразеология бөлімдерінен кеңірек білім беру көзделеді.

Үшіншіден, жаңа сөздер үйрету

Төртіншіден, оқушының ойын жазбаша дұрыс, сауатты жаза, әрі сөйлей білуге үйрету мақсат етіледі.

Тіл үйренуде ең басты міндет – оқушылардың сөйлеу тілін жетілдіру.

- Оқушылардың сөздік қорын дамытуға арналған әдіс –тәсілдер туралы мәлімет беру.
- Әдіс – тәсілдер туралы теориялық ұғым беру.
- Әдістерді тәжірибеде қолдана білуге үйрету.
- Қазақша сөйлеу дағдысын дамыту
- Жазбаша тілін дамытып, орфографиядан түсінік беру.
- Сөздікті дамыту.
- Сөйлеу тілінің граматикасын қалыптастыру.
- Қазақ тіліне тән дыбыстарды дұрыс айтуға үйрету.
- Диалогтік сөздің қалыптастыру.
- Түсінгенін айта білу.
- Көркем шығармамен таныстыру.
- Сауатты жазуға дағдыландыру.

Қазақ тілі сабағындағы сөздік қорды дамыту жұмыстары мынадай әдіс-тәсілдер арқылы жүзеге асады. Ол-сұрақ-жауап, сөйлесу, әңгімелесу, әңгіме, түсінігін айтқызу, көрнекілік, аударма, кітап пен жұмыс, мәтінмен жұмыс әдістері. Әр сабақ сайын тақырыпқа сай көрнекі құралдар, түрлі суреттер, кестелер, видео кассеталар, тақырыптар бойынша электронды оқулықтар мен сабақты көркемдеп отырса, оқушылардың сөздік қоры біршама толығады деп сенімдімін. Әдіссіз оқыту процесі жүзеге асу мүмкін емес.

Осы оқыту әдісі дегеніміз не? Соған тоқтала кеттейік.

Оқыту әдісі – дидактиканың ең басты құрамды бөлігінің бірі. Оқыту әдістері білім берудің мазмұны сияқты, оқытудың жалпы мақсаттары мен және міндеттерімен анықталады. Оқыту процесінің нәтижелі және сапалы болуы оқыту әдістемесінің тиімді шығармашылықпен жүзеге асырылуына байланысты. Ол мұғалім мен оқушының бірігіп жұмыс атқаруы. Оның арқасында білім, іскерлік, дағдының қалыптасып, оқушының дүние танымдылығы мен қабілеттілігінің артуы.

Оқу орыс тілінде жүретін мектептерде оқушыларға қазақ тілінен үйретілетін сөздер біріншіден, белгілі бір тақырыптарға, екіншіден сөз таптарға қатысты болады, сол себептен қазақ тілі сабағы әрі тілдік, әрі әдебиеттік оқу материалдарын қамтиды. Кейбір грамматикалық түсініктемелер, жаттығу шарттары орыс тілінде берілетіндіктен, салыстырмалы грамматикаға байланысты мәліметтер де қамтылады. Қазақ тілі сабағындағы сөздік қорды дамыту жұмыстары мынадай әдіс – тәсілдер арқылы жүзеге асады. Ол – сұрақ-жауап, сөйлесу, әңгімелесу, әңгіме, түсінігін айтқызу, көрнекілік, аударма, кітаппен жұмыс, мәтінмен жұмыс әдістері. Әр сабақ сайын тақырыпқа сай көрнекі құралдар, түрлі суреттер , кестелер, видеокассеталар, тақырыптар бойынша электронды оқулықтар мен сабақты көркемдеп отырса оқушылардың сөздік қоры біршама толығады деп сенімдімін. Заман өзгерген сайын әдіс – тәсілдер көбейіп, жаңарып, толығып отыр. Әр түрлі жаңа технологияларды оқу процесінде қолдануда. Жаңа технологияны, әдіс - тәсілдерді тиімді қолдану білім сапасын көтереді. Мемлекеттік тілдің қоғамдағы орнын көтеру үшін бүкіл жүйе болып жұмыс істеуіміз қажет. Бала енді тілі шығып, балабақшаға барып, қазақ сөздерімен танысуы тиіс. Мектеп қабырғасынан күнделікті өмірдегі, қолданыстағы тілді үйреніп шықса, жоғарғы оқу орындарын да мектеп бағдарламасын қайталамай, тілдік категорияны тереңірек оқытылса, болашақта орысша және қазақша тіл білетін маман даярлар едік. Қаншама жазсақ та, айтсақ та ісіміз оңға баспай тұр. Себебі оқушылар тек сабақта ғана қазақша сөйлеп, оны тәжірибеде қолданбайды одан гөрі ағылшын тілінде сөйлегенді ұнатады. Осындай күрделі де ауқымды мәселені шешу үшін сөздік қорды байытуға бағытталған әдістер

жайлы бағдарламамды ұсынып отырмын. Себебі сөздік қордың бай болу маңызды мәселе. Бұған үлкен көмек беретін тақырыптық модульдік бағдарлама. Әр сабақты фонетикадан бастаған жөн болар. Дауысты, дауыссыз дыбыстарға көңіл бөліп, дұрыс айтылуы мен жазылуына, сөз, сөйлем құрастыру процесін бірізді түрде жүргізіп отырса тиімді болады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1.Қ. Ақпаева. Оқуы орыс тілінде жүретінде мектептерде қазақ тілін оқытудың кейбір мәселелері. Алматы, Рауан, 1997.
2.Ж.Т.Раева Өзге тілді мектептерде қазақ тілін оқыту үшін шығармалышық тапсырмалары ҚазМҚПИ ғылыми журнал. Филология сериясы. №5 (2). 2007. 38 бет.

БІРТҰТАС ТӘРБИЕ: ҰРПАҚ ТӘРБИЕСІНІҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Джукетаева Ақгүл Райымбекқызы
Сазды орта мектебі
педагог - зерттеуші

Қазіргі қоғамда бала тәрбиесі ерекше маңызды мәселелердің бірі болып табылады. Тәрбиенің негізі мектепте, отбасында және жалпы қоғамда қалыптасады. Сондықтан балаға біртұтас тәрбие беру — әрбір елдің, әрбір ұлттың болашағы үшін маңызды. Біртұтас тәрбие дегеніміз — тәрбиенің барлық аспектілерін үйлестіріп, оны бір мақсатқа бағыттау, яғни адамның жан-жақты дамуы үшін барлық салалардың бірлесіп жұмыс істеуі. Бұл мақалада біртұтас тәрбиенің мәні, маңызы және оны жүзеге асырудағы негізгі принциптер қарастырылады.

Біртұтас тәрбие — бұл адамның тұлғалық, ақыл-ой, әлеуметтік, моральдық және рухани жағынан толыққанды дамуын қамтамасыз етуге бағытталған жүйелі процесс. Ол тек білім беру емес, сонымен қатар, адамның өмірге деген көзқарасын, мінез-құлқын, жауапкершілігін, азаматтық позициясын қалыптастыратын тәрбие жүйесі. Біртұтас тәрбие адамның өз іс-әрекетінде дұрыс шешім қабылдауға, қоғамда бейбіт әрі үйлесімді өмір сүруге ықпал етеді.

Біртұтас тәрбиенің басты мақсаты — балаға рухани, интеллектуалды, физикалық және әлеуметтік даму мүмкіндіктерін бірдей ұсыну, оның тұлғалық қабілеттерін дамыту, сондай-ақ оған қоғамның заңдары мен моральдық нормаларын түсіндіру.

Біртұтас тәрбие жүйесінің компоненттері

1. **Ақыл-ой тәрбиесі**

Ақыл-ой тәрбиесі баланың білім алу процесін, оның логикалық ойлауын, шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Бұл процесс мектепте, үйде және қоғамда жүзеге асырылады. Баланың оқуға деген қызығушылығын арттыру, сыни ойлау дағдыларын дамыту — маңызды аспектілердің бірі.

2. **Дене тәрбиесі**

Дене тәрбиесі — баланың физикалық дамуын қамтамасыз етеді. Дене шынықтыру, спортпен айналысу, дұрыс тамақтану және денсаулыққа деген жауапкершілікті қалыптастыру тәрбие үрдісінің маңызды бөлігі. Бұл баланың денсаулығын сақтау ғана емес, сонымен қатар, өзін-өзі бағалау мен өз күшіне деген сенімділігін арттырады.

3. **Моральдық және этикалық тәрбие**

Моральдық және этикалық тәрбие адамның қоғамдық өмірде дұрыс мінез-құлық пен қарым-қатынас нормаларын сақтауға негізделген. Бұл баланың жақсы мен жаманның, әділеттілік пен әділетсіздіктің, дұрыс пен бұрыстың арасындағы айырмашылықты түсінуіне мүмкіндік береді. Ата-ананың және мұғалімдердің рөлі осы салада ерекше. Олар баланы шыншылдыққа, әділдікке, өзара сыйластыққа тәрбиелейді.

4. **Әлеуметтік тәрбие**

Әлеуметтік тәрбие баланың қоғамда дұрыс қарым-қатынас орнату, өз рөлі мен міндетін

түсіну, адамдармен дұрыс сөйлесу дағдыларын қалыптастыруды қамтиды. Бала қоғамның белсенді мүшесі болып өсіп, басқа адамдардың құқықтарын құрметтей білуі керек. Бұл тәрбие түрі әлеуметтік нормалар мен ережелерді түсінуге көмектеседі.

5. **Рухани және діни тәрбие**

Рухани және діни тәрбие адамның ішкі дүниесінің дамуына, өз-өзін танып білуіне, дұрыс өмір сүруге деген ұмтылысын қалыптастыруға бағытталған. Бұл тәрбие түрі адамның моральдық бағыт-бағдары мен сенімін анықтауға көмектеседі.

Біртұтас тәрбие әдістері мен принциптері

Біртұтас тәрбиені жүзеге асыру үшін бірнеше негізгі әдістер мен принциптер бар:

1. **Ынтымақтастық принципі**

Отбасы, мектеп және қоғам — баланың дамуына жауапты үш негізгі құрылым. Бұл құрылымдар өзара ынтымақтаса отырып жұмыс істегенде ғана тәрбие тиімді болады. Мысалы, мектептегі тәрбие бағдарламасы отбасымен және қоғаммен тығыз байланыста жүзеге асырылуы керек.

2. **Тұрақты кері байланыс принципі**

Балаға дұрыс бағыт беру үшін тәрбиешілер мен мұғалімдер баланың дамуындағы өзгерістерге тұрақты түрде мониторинг жасап отыруы қажет. Баланың қиындықтары мен жетістіктері туралы уақытылы кері байланыс беріп, оған қолдау көрсету маңызды.

3. **Жеке тұлғаға бағытталған әдіс**

Әр бала — ерекше тұлға, оның мінез-құлқы, қызығушылықтары мен қажеттіліктері әртүрлі. Сондықтан тәрбие процесі балаға жеке тұлға ретінде назар аударып, оның ерекшеліктерін ескере отырып жүргізілуі тиіс.

4. **Тәрбиенің жүйелілігі мен үздіксіздігі**

Тәрбие үздіксіз процесс. Ол бала туылған сәттен бастап оның өмірінің барлық кезеңдерінде жалғасады. Баланың әртүрлі жас ерекшеліктерінде түрлі тәрбие әдістері қолданылады, бірақ олардың арасында үздіксіз байланыс сақталып отыруы тиіс.

Біртұтас тәрбиенің негізінде ұлттық құндылықтар мен дәстүрлер жатыр. Әрбір ұлттың өзіне тән мәдениеті, салт-дәстүрлері, рухани мұрасы бала тәрбиесіне әсер етеді. Ұлттық мәдениетті, тіл мен дәстүрді құрметтеу, оларды сақтап қалу — балаға берілетін біртұтас тәрбиенің маңызды құрамдас бөлігі.

Қазақ халқының ұлттық тәрбиесінде адамгершілік құндылықтар, өзара құрмет, еңбекке деген сүйіспеншілік, адалдық, батырлық және батылдық сияқты қасиеттер ерекше орын алады. Бұл қасиеттерді балаға тәрбиелеу оның жан-жақты дамуына ықпал етеді.

Біртұтас тәрбие — адам тұлғасын жан-жақты қалыптастырудың негізі. Ол тек мектепте немесе отбасыда ғана емес, бүкіл қоғамда жүзеге асырылуы тиіс. Балаға тәрбие берудің біртұтас жүйесі оның ақыл-ой, дене, моральдық және рухани дамуына оң әсерін тигізеді. Осылайша, біртұтас тәрбие арқылы біз болашақ ұрпақтың дұрыс дүниетанымын, жоғары адамгершілік қасиеттерін қалыптастыра аламыз, бұл өз кезегінде қоғамның дамуына, ұлттың рухани жаңғыруына септігін тигізеді.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ОҚУШЫЛАРДЫ ОҚЫТУ ӘДІСІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Доскабылова Гаухар Жардемгалиевна
«Ш.Құдайбердіұлы атындағы №66
ЖББОМ»КММ
Бастауыш сынып мұғалімі, педагог-зерттеуші
Ақтөбе қаласы,

Бастауыш білім үздіксіз білім беру жүйесінің алғашқы басқышы екенін ескере отырып, оқушыға белгілі бір көлемдегі білім, білік, дағдыларды меңгертумен бірге табиғат қоғам, адам, айналаны қоршаған дүние туралы танымын қалыптастыру, оның жеке басының қасиеттерін жан- жақты дамыту, жоғары адамгершілік принциптерге тәрбиелеу – бүгінгі күннің басты талабы.

XXI ғасырдың бет-бейнесі біліммен өлшенбек. Ертеңгі келер күннің бүгінгіден гөрі нұрлы болуына ықпал етіп, адамзат қоғамын алға апаратын құдіретті күш тек білімге ғана тән. Қай елдің болсын өсіп-өркендеуі,өркениетті дүниеде өзіндік орын алуы оның ұлттық білім жүйесінің деңгейіне, даму бағытына тікелей байланысты.

Қазақстан Республикасындағы туындап жатқан әлеуметтік экономикалық өзгерістер еліміздің әлемдік білім деңгейіне енуі жағдайында жалпы орта білім берудің мемлекеттік стандартына сәйкес білім беру жүйесі мазмұны мен оқытудың әдістемелік жүйесін қайта қарау мәселесін талап еткен еді. Қазіргі кезде білім беру жүйесінде білім мазмұнын жаңарту,жетілдіру мәселелері өзекті мәселелердің бірі болып саналады.

Білім мазмұнын жаңарту оқу материалының теориялық негіздерін жан-жақты терең қарастыруды талап етеді. Кезінде бастауыш білім жүйесінің өзгеріске ұшырауына Л.В.Занков, Д.Б.Эльконин, С.М.Языков, А.А.Люблинская т.б. ғылыми зерттеу жұмыстарының нәтижесі себеп болған.

Дамыту кезінде оқушыларды біліммен қаруландыру, дағдыны меңгерту, білімге құштарлықты қатар жүргізу керек. Білім жоқ бала ойлай да алмайды. Дамыта оқыту барысында білім көлемі де күрделенуге, кеңеюге тиіс деп есептелген. Еліміздің егемендік алып қоғамдық өмірдің барлық салаларында, соның ішінде білім беру саласында жүріп жатқан демократияландыру мектепті қазіргі кездегі дағдарыстан шығатын қуатты талпыныстарға жол ашты. Білімнің айрықша басымдылық алуы қазіргі қоғамдық прогрестік заңдылықтарынан туындайды.

Жаңаша білім құрылымы, негізгі әдістері, формалары, оқу құралдары дамыта оқытудың әдістемелік жүйелері сияқты маңызды мәселелер білім беру орталықтарының күнды құралы.

Ғасырлар тоғысында өзінің жаңа даму жолы мен болмысын айқындап алған Қазақстан Республикасы XXI ғасырда болашақ буын ұрпаққа білімберу мен тәрбиелеудің жаңа парадигмаларын қалыптастыруды алдыңғы кезектегі міндет етіп қойып отыр.

Келер ұрпаққа қоғам талабына сай тәрбие мен білім беруге мұғалімдердің инновациялық іс- әрекетінің ғылыми-педагогикалық негіздерін меңгеруі – маңызды мәселелердің бірі болып саналады.

Дамыта оқытуды 1950 жылдың аяғынан бастап Л.В.Занков (1901-1977) және Д.Б.Эльконин (1904-1984) зерттей бастады. Дамыта оқыту оқушыны оқу пәндерін оқып үйренуден теориялық ойды дамытатын оқу ісәрекетіне көшірді (Эльконин-Давыдов). Ол оқушыны жан-жақты дамыту міндетін қойды (Л.В.Занков).

Осы міндетті шешу үшін білім мазмұнын түбірлі өзгерту мақсаты қойылған жоқ (Л.В.Занков). Психологтар оқу процесіне оқушының ісәрекетін енгізу керектігін, оның маңызын дәлелдеді.

Дамыта оқыту арқылы оқушыға берілетін білім бұрынғыдай репродуктивтік жолмен емес, керісінше арнайы ұйымдастырылатын баланың жан-жақты “теориялық” іс-әрекеті арқылы берілетін болды.

Дамыта оқытудың екі жүйесінің де оқу бағдарламалары, оқулықтары бар, олар Ресей мектептерінде кең қолданылуда. Көбіне бастауыш мектептеқолданылады. Дамыта оқыту принциптері орта және жоғары сыныптарға әлі кең түрде енгізілмей отыр.

“Жақын даму аймағы” көрнекті кеңес психологы Л.Выготский (1896-1934) оқыту мен дамудың байланысын зерттеп, егер оқыту баланың өзекті даму аймағында жүрсе, онда ол баланы дамытпайды деді.

Өзекті даму аймағы - баланың өз бетімен істей алатын жұмыстары. Ал ересектермен ынтымақтаса істей алатыны - жақын даму аймағы. Мысалы, баланың сөйлей алуы - актуальды даму аймағы. Бұл жерде даму жүрмейді.

Сондықтан бала мектепке келген бірінші күннен бастап "жақын даму аймағында", дәлірек айтсақ, баланың жазба тілін қалыптастыруға кірісу керек. Ол үшін алдымен жеңіл тапсырмалар беріледі. Мысалы,Ш. Амонашвили және оның мұғалімдері әріптер мен сөздерді белгілеуге Д.Б.Эльконин жасаған шартты белгілерді қолданады. Тақтаға сөйлем және оның астына шартты белгісі жазылады.

"Жақын даму аймағында" жұмыс істейтін В.Ф.Шаталов әлі өтпеген ережемен оқушыларға есеп шығартады.

Е.Ильин оқушыларға мұғалімнің өзі біржақты жауап бере алмайтын сұрақтар қояды. Сонымен жақын даму аймағы баланың ақыл-ой жұмысы басталар тұсы. Мұғалім мұнда оқушыға тапсырма, әдістемелік нұсқау береді, ізденуге бағыттайды, ізденістің бағдарламасын береді. Мұғалімнің жақын даму аймағындағы жұмысының тиімділігінің көрсеткіші – әр оқушының мұғалімнің көмегін алуға әзір тұруы.Дамыта оқытуда мұғалім жақын даму аймағында жұмыс істеу керек. Ол оқушыға ақпараттар беруші, ынталандырушы, бейне туғызушы, баланың кемшіліктері мен табысына назар аударушы, себебі әр оқушының өзінің "жақын даму аймағы" бар, онда жалпы тәсілмен жұмыс істеуге болмайды. Л.В.Занков жүйесі.

Оның тұжырымдамаларының дидактикалық принциптері:

- оқытуды түсінуге қиын етіп жүргізу;
- теориялық білімнің жетекші рөлі. Теорияны құрғақ жаттамай, ондағы мәнді байланыстарды, заңдылықтарды ашу;
- оқушының ізденуі. Мұғалімнің өзінің түсіндіруі -дамудың қауіпті
жауы;
- оқу процесін оқушылардың сезуі.Материал қайткенде есімде жақсы қалады, жаңа не нерсе білдім, менің дүние туралы түсінігім қалай өзгерді, мен өзім қалай өзгердім деген сұрақтарға жауап береді; барлық оқушыларды дамыту үшін жүйелі түрде жұмыс істеу, қабілетке қарай бөлуге жол берілмейді. Бұл принциптер Б.Тұрғынбаеваның зерттеуінде толығырақ түсіндірілген. Л.В.Занков өз экспериментінде оқушылардың психологиясын зерттеу әдістерін кең қолданды.

Дамуда оқыту жетекші рөл атқаратының, ол балаға жанама түрде әсер
ететінін, баланың ішкі жан сарайының ерекшелігі оқытудың оған өтуіне жол беретінін, оқыту тиімділігінің көрсеткіші, мақсаты баланы жалпы дамыту екенін іс жүзінде дәлелдеді.

Занков жүйесінің басты міндеті - баланың жалпы психикасын дамыту еді. Оған ақыл, ой, ерік-жігер, сезім енді. Осыларды дамыту білім, іскерлік дағдыларды түсініп, есте сақтаудық сенімді негізі деп саналды.

Оның түсінігінде бала өзінің қызығатын нәрсесі, талап-тілегі бар, мектепке тек білім алу үшін ғана емес, бақытты өмір сүру үшін келетін жеке тұлға. Олай болса, мақсат - баланың барлық адамдық қасиеттерін дамыту. Ең маңыздысы, бала бойындағы жағымды сезімдерді жоғалтып алмау. Сондықтан дамыта оқытуды қолданған мұғалім оқушыдан бағдарламадан тыс оқыған кітабынан түсінгенін сұрайды. Себебі Л.В.Занков түсінігінде бала өзінің білетінін басқаларға жеткізіп үйренеді.

Л.В. Занков жүйесінде бастауыштағы білім мазмұны бай. Ғылым, әдебиет, өнер туындыларынан білім беріледі. Оқу жоспарында география, жаратылыстану бар. Орыс тілі, оқу кітабы, математика, еңбек, эстетикалық бағыттағы пәндерінің мазмұны толықтырылған. Оқушыларды дамытатын дұрыс жазуға дағдылану, санау, оқу, бейнелеу өнері, өнер шығармаларымен жұмыс, қолмен жұмыс істеуге үйрену. Л.В.Занков жүйесінде экскурсия кезінде алынатын білімнің үлес салмағы көп.

Бала сабақта өзінің өмірден көрген-білгендерін айтып, оны жолдастарымен бірге талқылап отырады. Қарама-қайшы білімдер ойды дамытады. Мұғалімнің жұмыс стилі сыныптағы нақты жағдайға байланысты өзгереді. Мұғалімнің сұрағы мен тапсырмалары біржақты жауаппен шектелмей, оқушыны өз көзқарасын айтуға, өз бағасын беруге итермелейді.

Занков жүйесінде оқытуды ұйымдастырудық жетекші нысаны - сабақ. Тек сабақтың дәстүрлі құрылымы өзгереді. Сабақ оқушылардың түсінігіне қиын болып келеді. Осыған сәйкес сабақ жаңа материалды оқудан басталуы мүмкін. Дәстүрлі оқытуда уақыттың көбінде мұғалім сөйлейді. Дамыта оқытуда мұғалім баланың өз ойын, өз бақылауларын, танымын айтуына жағдай жасайды. Сыныптағы "тәртіп" ұғымы өзгереді. Оқушылар жұмыс барысында шулайды, күледі, бір-бірімен әзілдеседі.

Дәстүрлі оқытуда баға басты рөл атқарады. Л.В. Занков сыныптарында балаларға баға қойылмайды. Баға жазба жұмыстарының қорытындылары бойынша шығарылады. Нәтижесінде балалар кім "озат", кім "үлгермеуші" екенін білмейді. Л.В.Занковтың дидактикалық жүйесінде шынайы жағымды эмоциялар көп, мұғалім мен оқушылар арасында татулық бар.

Баланы жалпы дамытатын жаңа мәселелерді талдау, жолдасының көзқарасымен келісу немесе оған күдіктене қарау, өз пікірі дұрыс болмаса бас тарту. Ақыл-ой іс-әрекетінің алуан түрін орындау кезінде бала қиындықты жеңіп, табысына қуанады, қанағаттанады. Баға қойылмауы сыныпта жақсы жағдай туғызады. Сонымен Л.В.Занков жүйесі бойынша оқыту баланың дамуын анағұрлым тездететінін көрсетті, балалар – сыншыл. Бастауыштан орта сыныптарға өткенде қиындық болады. Дамыта оқыту рефлексияға

қабілеттілік сияқты бағалы сапаны қалыптастырады. Рефлексия - өзінің психикалық жағдайы туралы ойлануы, өзінің толғаныстарын таңдай білуге бейімділік. Бала өзінің мінез-құлқын, жүрістұрысын реттеп отырады. Л.В.Занков оқушыларының ерекшелігі ақыл-ой жұмысына құштарлықтары. Бала өз бетімен білім алуға ұмтылады. Білімді өз бетімен алу көңілге жақсы сезім ұялатады. Өзін жақсы көру достық, өмірді сүю сияқты қасиеттердің негізі.

Қазіргі кезде Республиканың білім беру жүйесінің ең басты мәселесі – қазақ мектебі түлегінің білім сапасының деңгейін халықаралық дәрежеге жеткізу, дамыта оқыту. Ол үшін мектепке заман талабына сай мемлекеттік білім стандартын енгізу, соған сәйкес кәсіби шеберлігі дамыған кадрмен қамтамасыз ету, өркениетті ғылыми – әдістемелік бағытқа ынталандыру, жаңа базистік оқу жоспары мен жаңа буын оқулықтарына көшу, орта білімді ақпараттандыру, тағы сол сияқты білім беру саласында жүйелі жұмыстар атқару – еліміздегі ең маңызды әрі кезек күттірмейтін мәселесі.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Қазақстан Республикасының білім беруді дамытудың 2011-2020 жылға арналған Мемлекеттік бағдарламасы» Астана, 2010 ж.
2. А.А. Байтұрсынова «Арнайы педагогика: проблемалары мен даму болашағы» Алматы, 2008 ж.
3. Дефектологиялық сөздік

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ДОМБЫРА АСПАБЫН ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ: БАСТАУЫШ ДЕҢГЕЙДЕН ЖОҒАРЫ ДЕҢГЕЙГЕ ДЕЙІН

Дукенбаева Жазира Шопановна
Астана қаласы
№1 Балалар музыка мектебі
Домбыра сыныбы

Домбыра – қазақ халқының мәдениетінің айнасы, ұлттық өнеріміздің ажырамас бөлігі. Ол тек музыкалық аспап қана емес, ғасырлар бойы ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан музыкалық дәстүрдің нышаны. Домбыра аспабын оқыту барысында оның тарихы мен маңызын жеткізу, сонымен қатар дұрыс техника мен музыкалық интерпретацияны үйрету басты міндет болып табылады. Бұл мақалада домбыра аспабын оқытудың әдістемелік негіздері мен бастауыш деңгейден жоғары деңгейге дейінгі әдістер қарастырылады.

Домбыра аспабын оқытудың басты мақсаты – оқушыларға аспаптың дыбыстық мүмкіндіктерін меңгертіп, музыкалық қабілеттерін дамыта отырып, оларды шығармашылыққа баулу. Бұл мақсатқа жету үшін төмендегідей міндеттер қойылады:

Дыбыс сапасын қалыптастыру: Оқушылардың дыбысты таза және айқын шығаруы, домбыраның барлық мүмкіндіктерін дұрыс пайдалану дағдыларын дамыту.

Техника мен орындаушылық дағдыларын дамыту: Саусақ техникасы мен қол қозғалыстарын дұрыс үйрету, ойналған шығармалардың интерпретациясын меңгерту.

Музыкалық шығармашылықты дамыту: Оқушыларды импровизация жасауға баулу, шығармашылық қабілеттерін жетілдіру.

Музыкалық теорияны меңгерту: Оқушыларға музыка теориясын, ритм мен гармонияны үйрету арқылы оларды музыкалық сауатты орындаушы етіп тәрбиелеу.

Домбыра аспабын үйретудің алғашқы кезеңінде оқушылар негізінен аспаптың құрылымы мен қарапайым дағдыларды меңгеруге бағытталады. Бұл кезеңде басты назарды техникалық негіздер мен дұрыс ойын мәнерін қалыптастыруға аудару қажет.

Аспаппен танысу: Оқушылар алдымен домбыраның құрылымымен танысады, оның бөлшектері мен дыбыс шығару әдістерін меңгереді. Осы кезеңде музыка тыңдатып, аспаптың шығаратын дыбысына қызығушылықтарын арттыру маңызды.

Саусақ техникасы: Саусақтардың дұрыс қозғалысын, дыбысты дәл шығару үшін қолды дұрыс орналастыруды үйрету қажет. Әрбір оқушыға домбыраны ұстаудың техникалық негіздері, яғни дұрыс саусақ позициялары мен қимылдарын көрсету керек.

Ноталарды үйрену: Бұл кезеңде оқушыларға ноталар мен қарапайым музыкалық белгілер таныстырылады. Олар музыкалық нота жазуын үйреніп, бір сызықты әуендерді орындауға жаттығады.

Жаттығулар: Қарапайым саусақ жаттығулары мен жеке ноталардан тұратын музыка фрагменттері ұсынылады. Оқушылардың қол қозғалыстары мен саусақтардың жылдамдығын дамыту мақсатында әртүрлі техникалық жаттығулар орындайды.

Орта деңгейде оқушылар аспапты толық меңгере бастайды, олардың техникалық және музыкалық қабілеттері кеңейіп, шығармаларға тереңірек үңілу мүмкіндігі пайда болады.

Әуендер мен шығармалар: Оқушыларға көбірек күрделі шығармалар мен әуендер ұсынылады. Осы деңгейде қарапайым халық әндері мен күйлерін орындау арқылы олардың орындаушылық қабілеттері шыңдалады.

Ритм мен динамиканы дамыту: Музыкада ритм мен динамика өте маңызды. Орта деңгейде ритмді дұрыс түсіну мен динамиканы басқару – орындаушының шеберлігін арттырады. Әртүрлі ырғақтар мен екпіндерде жаттығулар орындалады.

Музыкалық импровизация: Оқушыларға шығарманы өз қалпында орындаумен қатар, оны импровизациялау тәсілдері де ұсынылады. Домбыраның мүмкіндіктерін толық ашу үшін жеке шығармашылық элементтерді енгізу маңызды.

Шығармашылық көзқарас: Домбыра аспабымен орындау барысында оқушылар өздерінің жеке стильдерін қалыптастыруға ынталандырылады. Бұл кезеңде олар тек орындаушы ғана емес, композиторлық шығармашылыққа да бет бұра бастайды.

Жоғары деңгейде оқушылар домбыра аспабын кәсіби орындаушы ретінде меңгере бастайды. Бұл кезеңде олар күрделі шығармаларды орындауға дайын болады және жоғары деңгейдегі музыкалық қабілеттерін көрсетеді.

Күрделі шығармаларды орындау: Жоғары деңгейдегі оқушылар классикалық және заманауи шығармаларды, сондай-ақ күйлер мен халық әндерін терең меңгеріп, жоғары шеберлікпен орындай алады. Осы кезеңде аспаптың техникалық мүмкіндіктері толық ашылады.

Концерттік орындаушылық: Оқушылар жеке концерттік бағдарлама жасауды үйренеді. Бұл кезеңде оқушыларға көпшілік алдында өнер көрсету дағдылары қалыптасады. Оларды сахнада өзін-өзі ұстай білуге, көрермендермен байланыс орнатуға үйрету маңызды.

Өнердегі жеке стиль: Әрбір жоғары деңгейлі орындаушының жеке өнері мен стилі болады. Оқушылар өздерінің орындаушылық қасиеттерін дамыту арқылы классикалық өнер мен заманауи бағыттарды біріктіре алады.

Шығармашылық жұмыстар: Оқушылар шығармашылық тұрғыда домбыраға арналған жаңа шығармалар жазуды немесе композицияларды жасауға ынталандырылады. Олар өздерінің домбыра аспабымен орындаған композицияларын зерттеп, тәжірибе алмасады.

Домбыра сыныбында сабақтың тиімді ұйымдастырылуы оқушылардың жетістіктеріне тікелей әсер етеді. Сабақтың құрылымы мен мазмұны оқушылардың жас ерекшеліктеріне және деңгейіне сәйкес болуы тиіс.

Жеке және топтық сабақтар: Жеке сабақтарда оқушыларға тереңірек көңіл бөлінеді, ал топтық сабақтарда әртүрлі орындаушылардың тәжірибесі мен шығармашылық стилі талқыланады. Топтық жұмыстар оқушылардың өзара тәжірибе алмасуына мүмкіндік береді.

Практикалық сабақтар: Сабақ барысында оқушылар көбінесе шығармаларды орындауға, жаттығулар жасауға және шығармашылық тапсырмалар орындауға бағытталады.

Үздіксіз бақылау: Оқушылардың прогресін тұрақты бақылау, олардың орындау техникасын жетілдіру және музыкалық білімін дамыту маңызды.

WWҚорытынды

Домбыра аспабын оқытудың әдістемелік негіздері оқушыларды музыкалық орындаушылыққа, шығармашылыққа және өнерге баулуда маңызды рөл атқарады. Бастауыш деңгейден жоғары деңгейге дейінгі әдістер оқушылардың аспапты меңгеру деңгейіне сәйкес құрылып, олардың техникалық және шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталуы тиіс. Домбырамен оқу процесі оқушылардың ұлттық мәдениетке деген сүйіспеншілігін арттырып, олардың музыкалық әлемін кеңейтеді.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҒЫНДА ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ

Еламанова Г.У
Сазды орта мектебінің
ағылшын пән мұғалімі
педагог - сарапшы

Қоғамның бүгінгі басты бағыттарының бірі – білім беру үрдісін ақпараттандыру. Білім беру үрдісін ақпараттандыру – қоғамды ақпараттандырудың негізгі шарты. Өйткені, жаңа ақпараттандырылған қоғам жағдайында өмір сүріп жұмыс жасай алатын болашақ ұрпақтың даярлығы жүзеге асады. Сонымен қатар білім беру саласындағы өзекті мәселе – білім мазмұнына жаңалық енгізудің тиімді, жаңа әдістерін іздестіру болып отыр.

Мұғалімдердің біліктілігі олардың педогогикалық қарым- қатынаста жағдаят жасауда көрінеді, онда ұстаздар да, оқушыларда да таңдау және бақылау мүмкіншілігіне ие болады.Инновация— дегеніміз тек қана жаңалық енгізу емес, сонымен қатар жаңаны дәстүрлі оқу- тәрбие үрдісінде қолдана білу.

Білім беру үрдісінде жаңа ақпараттық технологияларды қолдану мәселесі өзекті мәселелердің қатарынан орын алуда. Шетел тілін оқытудың мақсаты субьектінің мәдениетаралық қарым-қатынас біліктілігін қалыптастыру десек, онда сол шетел тілін оқытуда жаңа ақпараттық технологияларды қолдану шетел тілін оқытудың мақсатынан туындап отырған қажеттілік болмақ.

Білім беру үрдісін ақпараттандыруда төмендегідей әдістемелік, педагогикалық міндеттерді шешуге болады:

білім беруде көлемді ақпаратқа қол жеткізе алу; білім алуға мотивацияның жоғарылауы; өз бетінше жұмыс істеу; өзін-өзі бақылау және т. б.

жеке тұлғаны жетілдіру (тұлғаның ой-өрісі, эстетикалық тәрбие, зерттеу жұмысымен шұғылдану іскерлігін дамыту, ақпараттық мәдениетін қалыптастыру және т. б.

әлеуметтік тапсырысты жүзеге асыру (компьютерлік біліктілікті қалыптастыру, белгілі бір мамандыққа бейімдеу т. б.)

оқу-тәрбие жұмысын жетілдіру (білім берудің сапасы мен тиімділігін арттыру, танымдық әрекеттің мотивін қамтамасыз ету, пәнаралық байланыстарды тереңдету және т. б.

Сөз арқауы компьютерлік технологияны пайдалана отырып, шетел тілі сабағында интернет жүйесін қолдану мәселесі болмақ. Жаһанданған интернет жүйесін қолдану негізінде, тіл үйренушілердің сөз әрекетінің төрт түрінде де біліктілігін қалыптастыруға болады, жүйе материалдарын қолдану арқылы олардың оқу, жазу іскерлігі мен дағдыларын қалыптастыруға, сөздік қорын байытуға мүмкіндік туады. Интернет жүйесін пайдалана отырып, тілін үйренуші елдің өкілдерімен байланысқа түсе алады.

Оқушылардың шетел тілін үйренуге деген ынтасын арттыру олардың төмендегі шараларға қатысуы негізінде жасалынады: диспуттар, байқаулар, олимпиадалар және т. б.

Интернет жүйесінің келесі ақпараттық қоры мен ресурстарын шетел тілі сабағында пайдалану бірден-бір тиімді болмақ:

электрондық пошта(e-mail), телеконфереция, видеоконференция;

жеке ақпараттарды жарыққа шығару мүмкіндігі немесе басқаша айтқанда Web

серверге жеке шығару;

ақпараттық каталогтар (Yahoo, InfoSeek/ UltraSmart, Galaxy) іздеу жүйесі (Altta, Vista, HotBob, Open Text), жүйе ішіндегі әңгіме(Chat).

Шетел тілі сабағында компьютермен жұмыс жасай отырып,оқушылардың психологиялық тұрғыдан да жеңілдіктерге ие болады. Атап айтқанда,оқушылардың жасаған әрбір жұмысына берілетін бағаның, олардың жасаған қатесін қайталаулар негізінде көрсете отырып, яғни жұмыс нәтижесін мақұлдап немесе белгілі бір дәрежеде қоштамай, өз пікірін білдіріп отыратын мұғалімнің тікелей қатыспауы, оқушыларға өз бетінше жұмыс жасап, өзіне сенімділік болуын қамтамасыз етеді. Бұдан мұғалімнің шетел тілі сабағындағы орнын жоққа шығару деген түсінік туындамауы керек.

Керісінше, пән мұғалімі тіл үйренушілердің жеке тұлға ретінде өз тапсырмаларын орындап, жұмыс қортындысын белгілейтін әлеуметтік-психологиялық жағдай туындата алатын, олардың жұмысына бағыт-бағдар беретін бірден-бір субъект. Қазіргі уақытта шетел тілін оқытудың коммуникативтігі, интерактивтілігі, аутенттігі тілді үйрену үрдісінің мәдени контексте болуы үстемдікке ие болуда. Аталған ұстанымдар коммуникативтілік қабілетінің компоненті ретінде мәдениетаралық біліктілікті дамытудың алғышартын жасайды. Шетел тілін дәстүрлі оқытуда тіл үйренушілер тілдік жаттығуларды жасап, қажетті материалды жаттаумен ғана шектеледі.

Яғни, ол төмендегідей көріністе ие болады:

«сөздік қор + қажетті құрылым = тіл».

Алайда, тілдік құрылымды жаттаумен шектелу,

тілді қарым- қатынас құралы ретінде меңгеруге толық мүмкіндік бермейді. Шетел тілінде тілдік қарым – қатынасқа үйрету үшін шынайы, өмірлік жағдаяттар туындату қажет. Ол оқушылардың қажетті материалды меңгеруіне және соған сәйкес мінез – құлқын қалыптастыруға жағдай жасайды. Аталған мәселені шешуде Интернет жүйесі айтарлықтай маңызға ие. Біз дәстүрлі шетел тілі сабағына сипаттама жасайық. Көп жағдайда шетел тілін оқыту үрдісінде мұғалім оқушы ойын басқарады, яғни, бағыт беру немесе жетекшілік етуден гөрі, ол басшылық қызметіне ауысады. Бұл әрекет, психологтар көрсеткендей, оқушылардың ойлау процесін тежейді. Мысалы, дөңгелек үстел, пікірталас мәселесін мұғалім өзі дайындап, жоспарды беріп, оқушыдан сөйлеу барысында тек соған сүйенуін талап етеді. Яғни, өз ойын айтуда тұлғаға еркіндік берілмейді.

Сабақтардың бітуімен оқушылырдың келешекке қанағаттануының қорытынды нәтижесі.

Білім беру технологиясының үш түрлі типі бар. Олар дәстүрлік, инновациялық және Ақпараттық.

Бастысы — технологияның жиынтығы емес, оның дәрежесі.

Оқушылардың әртүрлі ақпарат көздерін, ресурстарын пайдалану арқылы компьютерлік технологияның көмегімен өздерінің дербес ізденуі арқылы тілді игеруге кәсіби шеберлігін шыңдайды. Жаңа ақпараттық технологияға әртүрлі ақпараттарды электрондық әдіспен енгізу, сақтау және беру болып табылады. Оларды оқу процесінде пайдалану ерекшелігіне сай мына төмендегідей топтастыруға болады:

Компьютерлік оқу бағдарламалары (электрондық оқулықтар, тренажерлар, тьюторлар, лабораториялық жаттығулар, тест жүйесі). Мультимедиялық технологияға сай оқу жүйесі компьютер, видеотехника, оптикалық дискінің жиындысын пайдалану арқылы жүргізіледі. Интеллектуалдық және эксперттік жүйе. Ақпарат жиынтығы базасының қалыптасуы. Электрондық пошта, телеконференция , шоғырлы не аймақтық байланыс жүйесін біріктіретін телекоммуникациялық қондырғылар. Электронды кітапханалар. Бұл технологиялар білім саласында оларды пайдаланудан гөрі тезірек дамиды. Жоғары оқу орындарында көбіне – көп электрондық почталар жиі пайдаланылады. Қазіргі кезде аудиоақпарат алмасу, видеоақпарат алмасу, виртуалды аудиторлық тақта,тақырыптық ақпарат енгізілген клавиатуралар, файлды алмасу, көпжақты конференциялар өткізу кеңнен таралған көпке белгілі компьютерлік видеоконференц байланыстың әдістемесіне жатқызылады. Бұл технологиялар ағылшын тілін біршама меңгерген оқушылардың еншісі болып табылады. Өйткені бұл материалдар тек ағылшын тілінде ғана беріледі. Компьютер жүйесі оқу процесін жетілдіру құралы болып табылады

Жаңа педагогикалық технология оқушыларды шет тілін меңгеруге жеке бағыттап, даярлық кезінде оларды қарым – қабілетін ескеруге мүмкінді береді.

Технологияның методикаға қарағанда айырмашылығы мынада: оқуды жобалау тәжірибені қортындылау негізінде емес, оқуды ғылыми тұрғыдан негіздеуге бағытталған.

Оқуда жаңа ақпараттық технологияны пайдалану негізгі педагогикалық технологияның негізгі принциптерін қанағаттандырады. Шет тілін кәсіби бағдар ретінде оқып үйренуде жаңа педагогикалық және телекоммуникациялық технологияларды пайдалану бүгінгі күнгі білім жетілдірудің инновациялық түрі болып табылады.

Педагогикалық технология деп оқудың сапасын жақсарту және жобалық қортындыға жету мақсатында мұғаліммен мен оқушылар біріккен технологиялық іс-қимылын айтады.

Қорыта айтқанда, инновациялық технологияларды сабақта қолдану — бұл оның нәтижелігіне қолайлы жағдайды жасаудың бірден- бір жолы, ал ол өз кезегінде бірлесе жұмыс жасауға, адами қарым- қатынастарға себепкер болады. Оқытуға жаңашыл көзқарасты қолдану, тәжірибеге бағытталған оқытудың үлкен жетістігі болып табылады, сондай-ақ оның сапасы алынған білімнің нақты жағдайда мақсатқа жетумен қатар өмірдің сапасын көтеруде үлкен сұранысты қанағаттандыруды қамтамасыз етеді.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БАСТАУЫШ КЛАСС ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУДА ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ДАМЫТУ

Елеукенова Ұлтуған Ырғызбайқызы
Қаратоғай ЖББОМ
Бастауыш сынып мұғалімі
Ақтөбе облысы
Шалқар ауданы

Қазіргі уақытта негізгі талаптарының бірі білімді әлемнен бүтіндей бейнесін қабылдай алатын, шығармашылық танымменен тікелей қатынас жасайтын жаңаша тәуелсіз ойлай алатын шығармашылық адамға айналдыру.Мектептегі оқыту үрдісінің мақсаттары баланың білім игеру негізіндегі ойлау қабілетін қалыптастыру, сол арқылы таным әрекетін белсендіріп, шығармашылық қабілеттерін тәрбиелеп дамыту болып табылады.Қоғамның дарынды адамдарға деген қажеттерін қанағаттандыру талабы оқыту,білім беру жүйесінің алдына баланың жеке қабілетін мен әлеуметтік белсенділігін дамуына жол ашу,шығармашылық тұлға қалыптастыру міндеттерін қойып отыр. Шығармашылық тұлға негізгі бастауыш сыныпта қаланатыны анық. Осы жастағы балалар бойында шығармашылық қабілеттің бастаулары жатыр.Тек өмір тәжірибесінің дара-дүние таным,дара-эстетикалық көзқарасының жетімсіздігінен олардың бойларындағы шығармашылық қабілетті ашып көрсете алмайды. «Бұлақ көрсең көзін аш» дегендей,жалпы шығармашылық туынды өмірге келгенге дейін ұстаз шәкіртілігін өнерге тұтар ақылшысы пікірлес досы,бапкері болуы тиіс.Оқушы шығармашылығы үнемі ұстаз,сынып ұжымы ата-аналар тарапынан қолдау тауып отыру керек. Бастауыш мектеп оқушысының жеке тұлғасын қалыптастыру оның рухани әлемін байыту,сабаққа ынта- жігерін арттыру,жеке дарындылығын дамыту бүгінгі таңдағы негізгі мәселердің бірі. Өйткені қазіргі кезеңдегі қоғамның жеке дамуы ғылым мен техниканың дамуымен болса,ол болашақта ғылым мен техниканы өндірісті дамытатын бүгінгі мектеп оқушылары.Сондықтан мектеп оқушылары үлкен жауапкершілік пен білім–дарлықты қажет етеді. Мұғалімнің әрбір өтілетін сабағы казіргі кезеңдегі оқыту талаптарына сай болуы әр талаптарымен бірге мұғалімнің күнделекті сабағы ғылыми түрде негізделіп,оның тәлім тәрбилік мәні жан-жақты ашылуы тиіс.Осы талаптардың орында атқарылуында ғана оқушыда шығармашылық қабілет дами түсіп оқушының оқуға, білімге деген құштарлығы дамып отырады. Мұғалім өзін сабағын шығармашылықпен ұйымдастырып өтілетін сабақтары оқушыларды шығармашылыққа ұмтылуын тудыратындай сұрақтар қамтылып отыруы тиіс. Мұғалім өтілетін сабақтан тақырыбына сәйкес алдын-ала жоспарлаған сұрақтар мен оқушы ынтасын, зейінін ой-қиялын дамытуға септігін тигізетіндей болуы керек.Бастауыш білім-үздіксіз білім берудің алғашқы басқышы қиында жауапты жұмыс.Бастауыш мектеп балаға білім беріп қана қоймай.Оны жалпы дамыту яғни сөйлеу,коршаған орта жөнінде дұрыс көзқарас қалыптастыру,ойын дұрыс айтуға, салыстырып, дәлелдей,білуге сөйлеу мәдениетін үйретеді.Дамыта оқытудың мақсаты-баланы оқыта отырып, оны шығармашылық бағытта жан-жақты дамыту. ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ДЕГЕНІМІЗ-адамның өмір шындығында өзін-өзі тануға ұмтылуы, ізденуі.Өмірде дұрыс жол табу үшін адам дұрыс ой түйіп,өздігінен сапалы,дәлелді шешімдер қабылдай білуге үйрену керектігінде. Баланың жастайынан шығармашылық өнеріне қалай баулу керек?Оның жолдары,әдіс-тәсілдері, мазмұны қандай? Шығармашылық қабілетті тәрбиелеудің шарттарына мына мәселелерді жатқызуға болады.

Тәжірибе жинақтау, Топтау, бақылау
Қызығушылық, белсенділігін
зерттелген мәселенің арттыру
өсу динамикасын бақылау
Шығармашылық қабілет деңгейін анықтау

1. Қызығушылық және шығармашылық пен белсенділігін арттыру.
2. Шығармашылық қабілетті тәрбилеу барысында кездесетін қарама-қайшылықтарды есепке алып зерттеу.
3. Оқушы мүмкіншілігіне (потинциалына)сай шығармашылық тапсырмаларды әдістемелік тұрғыда жүйелі түрде орындау.
4. Оқушының шығармашылық қабілетін тәрбиелеуді кезең бойынша сатылап дамыту.
5. Шығармашылық қабілеттілікке тәрбиелеу үрдісін тәжірбие негізінде жинақтау,зерттеліп отырған мәселенің өсу динамикасын бақылау.
6. Мұғалім өз ісіне ізденімпаздықпен қарап сабақты шығармашылықпен өткізу.

Осы мәселелер өз шешімін тапса жан-жақты дамыған, шығармашыл жеке тұлғаны тәрбиелеу ісі өз мақсатына жетеді.

Оқушының білім алуға қызығушылығын дамыту үшін негізгі жағдайлар болғаны дұрыс. Олар оқушының өзбетімен ізденуге,жаңа білім,''ашуға'' проблемалық тапсырмалар шешуге тартылуы, оқу еңбегі басқа да еңбек түрлері сияқты әрсаналы болуы керек.Бірізділік,біртекті ақпарап жалықтырады,жаңа материалдың жас ерекшелігіне сай және оны игеру мүмкіншілігіне болуы.

Н.И Болдырев, М.А Даниалов еңбектерінде танымдық тапсырмалар маңызын оқушыларда бар білімдерін шоғырландырып, талдау жасау арқылы өз беттерімен ізденуге талпындыратын болуы керек деп тұжырымдайды.Ол үшін қойылған міндеттерді шешу жолдары дайын күйде берілмей, оқушылар арқылы іздеп табылуы керектігі анықталған.

Оқушыларды шығармашылық жұмысқа баулып,оларды белсенділіктерін, қызығушылықтарын арттыра түсу үшін шығармашылық қабілетерін дамытуда әртүрлі әдіс-тәсілдерді қолдануға болады.

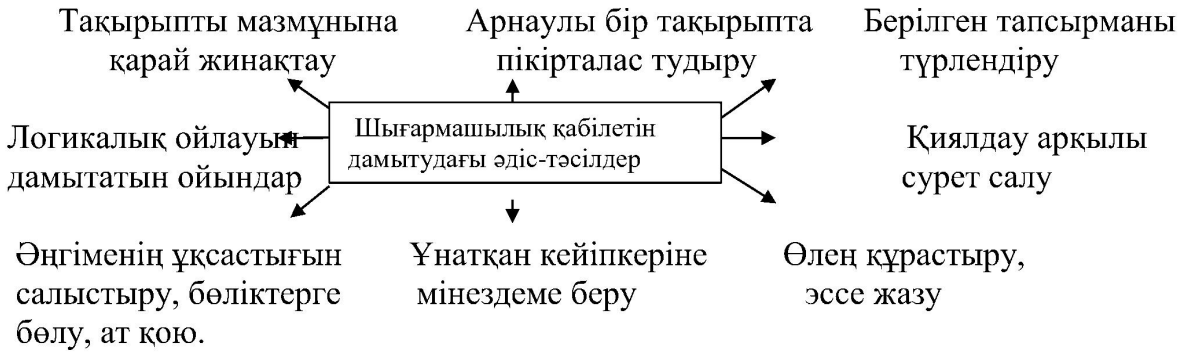
Олар мыналар;

- Тақырыпты мазмұны қарай жинақтау.
- Арнаулы бір тақырыпта пікірталас тудыру.
- Логикалық ойлауын дамытатын ойындарымен берілген тапсырмалар шешу.
- Берілген тапсырманы түрлендіру бағытындағы жұмыс (кері есептер құрастыру,мәтін мазмұнын өңдеу,шығарма,шағын мәтін,әңгіме құру)

- Әңгіменің ұқсастығын салыстыру,бөліктерге бөлу,ат қою.
- Қиялдау арқылы сурет салғызу.
- Ұнатқан кейіпкеріне мінездеме беру.
- Ой шапшаңдығын, сөз байлығын дамытуда өлең шумақтарын құрастыру.
- Мәтін, әңгіме, ертегіне өз бетінше аяқтау.

Ұстаз еңбегі-оқушының білімімен өлшенеді десек,ұстаз еңбегінің күрделігі әрбір оқушы жүрегіне жол таба білуінде.Әр баланың бойындағы қабілетті дамыту арқылы өзін,өмірді, әлемді танып білу қоғам алдындағы жауапкершілік қасиеттерін сезіндіре білуде.

Баланың педагогикалық психологиялық әлеуметтік жағдайына байланысты назар аудару керек. Балаға әсер ететін орта ата-ана, мұғалім, мектеп жолдастары,жұртшылық. Баланы анықтай білу үшін үлкен шеберлікті қажет етеді.Баланың жанын түсініп баланың табиғатын толық анықтау үлкен өнер.Обьектіні айқын білу үшін байқау,әңгімелесу, жоспарланған сұрақтар,тест тапсырмаларын беру арқылы оқушының сөзді есте сақтауы, өз пікіріндегі дәлдікті, сөйлемге мән беріп толық жеткізуге байқау қажеттілігінде. Баланың жеке ерекшеліктерін анықтап алған соң,оларды дамыту жұмыстары басталады. Ізденімпаздылықтан шығатын қабілеттілік түрін дарындылық қабілеттілік деуге де болады. Мұндай балаларда зеректік, байқағыштық

қасиеттері жоғары болады.

Негізгі белгілері:
- ой өрістің жоғарлылығы
- шығармашылық және тиімді ойлау, өз – ойын,пікірін айту
- қатынас пен белсенділік

Атап айтқанда оқушылармен жұмыс жасағанда:
- еркін ойлауға мүмкіндік береді
- ақыл- ойын дамытады
- шығармашылық белсенділігін арттырады
- ұжымдық іскерлікке тәрбиелейді
- тіл байлығын жетілдіреді
- жан- жақты ізденушілігін арттырады

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫНЫҢ ҚАБІЛЕТІН АРТТЫРУ

Елеусінова Толғанай Нұрланқызы
Ш.Құдайбердіұлы №66 ЖББОМ
Бастауыш сынып мұғалімі

Кіріспе

Бастауыш сынып – білім негізіі қаланатын маңызды кезең. Бұл кезеңде оқушылардың қызығушылығын арттыру, олардың қабілетін дамыту үшін заманауи педагогикалық технологияларды тиімді қолдану ерекше рөл атқарады. Оқушылардың жас ерекшеліктеріне сай әдіс-тәсілдерді пайдалану – олардың білімге деген қызығушылығын оятып, қабілеттерін жан-жақты дамытуға көмектеседі.

Негізгі бөлім

1. Жаңа әдіс-тәсілдерді қолданудың маңызы

- Оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру.
- Танымдық белсенділікті дамыту.
- Сын тұрғысынан ойлау қабілетін жетілдіру.
- Жеке, топтық және жұптық жұмыстар арқылы қарым-қатынас дағдыларын дамыту.

2. Жаңа әдіс-тәсілдер түрлері

- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы

Бұл - технология арқылы оқушылардың өз бетінше ойлануына, мәселелерді шешу жолдарын іздеуіне мүмкіндік беріледі. Мысалы:

- «Түртіп алу» стратегиясы – мәтінді оқу барысында негізгі ақпаратты таңдау;
- «Венн диаграммасы» – салыстыру және ортақ қасиеттерді анықтау;
- «Бес жолды өлең» – тақырыпты терең түсіну.
- Ойын технологиясы.

Ойындар оқушылардың қызығушылығын аарттырып, сабақтың мазмұнын оңай меңгеруге көмектеседі. Мысалы:

- Рөлдік ойындар;
- «Сөз жұмбақ», «Қазына іздеу» сияқты интерактивті ойындар.
- STEM технологиясы

STEM әлісі арқылы ғылым, технология, инженерия және математика салалары интеграцияланып, оқушылардың шығармашылық қабілеттері мен ллогикалық ойлауы дамиды.

- Жобалық оқыту әдісі.

Жоба барысында оқушылар өз идеияларын жүзеге асырады, зерттеу жұмыстарын жүргізеді және нәтижелерді пайдалану.

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ)

АКТ қолдану арқылы оқушыларды заманауи құралдармен жұмыс істеп, IT дағдыларын дамытады.

3. Әдіс-тәсілдерді қолдану тиімділігі.

- Сабақтың мазмұнын терең меңгерту;
- Оқушының белсенділігін арттыру;
- Өздігінен білім алуға қызығушылықты ояту;
- Коммуникациялық және щығармашылық қабілеттерін дамыту.

Қорытынды:

Жаңа әдіс-тәсілдер бастауыш сынып оқушыларының жеке ерекшеліктерін ескере отырып ,олардың қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Мұғалімнің басты міндеті -әр оқушының бойындағы әлеуетті ашып ,өз бетінше білім алуға деген қызығушылығын арттыру.Заманауи әдістерді тиімді қолдану арқылы ғана шығармашыл,жан-жақты дамыған тұлғаны қалыптастыруға болады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ЗАМАНАУИ ҚОҒАМДАҒЫ ЖАСӨСПІРІМДЕРДЕГІ МАЗАСЫЗДЫҚ ЖӘНЕ ОНЫ ЖЕҢУ ЖОЛДАРЫ

Әбілхаева Гүлдана Нәдірғалиқызы
Ақтөбе облысы, Мәртөк ауданы, Аққайың ЖОББМ психологі

Жасөспірімдік шақ – балалық шақтан ересектікке өтетін, үнемі қиын, дағдарыстық, қақтығыстық деп сипатталатын адам онтогенезінің күрделі кезеңі. Жасөспірімдік кезең адамның өмірінің ең маңызды кезеңі болып саналады, себебі тұлғаның дамуы мен дұрыс қалыптасуына әсер етеді. Жасөспірімдік шақ адамның балалық шақ пен ересектік кезең арасындағы «өтпелі көпір» секілді рөлді атқарады. Қазіргі заманғы қоғамда жасөспірімдер көптеген әлеуметтік, психологиялық және эмоционалдық қиындықтарға тап болуда. Олардың арасында мазасыздық мәселесі ерекше орын алады. Жасөспірімдердегі мазасыздық олардың тұлғалық дамуына, оқу үлгеріміне және жалпы өмір сапасына кері әсерін тигізеді.

Жасөспірімдік кезеңді 11-13 жаста балада болатын жыныстық жетілу мен пубертаттық кезеңнің басталуымен, яғни жасөспірімнің ең ерте шекарасымен байланыстырады. Жасөспірімдік шақтың жоғарғы шекарасы айқын емес, орташа есеппен 16-18 жас аралығын қамтиды. Бұл жастық көрсеткіштер шартты емес, әр адам үшін жеке болып келеді. Жасөспірімдердің психикасы жас балалардың да, ересектердің де психикасынан өзгеше.

Мазасыздықтың негізгі себептері: қоғамдық қысым мен жоғары талаптар, академиялық жетістіктерге жоғары талаптар, әлеуметтік желілерде идеалдандырылған бейнелерге ұмтылу. Отбасындағы мәселелер, яғни ата-аналардың жоғары күтілімдері немесе қолдаудың жеткіліксіздігі,отбасылық жанжалдар немесе ажырасу. Сонымен қатар жасөспірімдер арасындағы қарым-қатынасынан туындайтын буллинг немесе әлеуметтік оқшаулану, топқа қабылданбау қорқынышы. Өтпелі кезеңдегі физиологиялық және психологиялық өзгерістер, өзін-өзі тану мен болашаққа деген алаңдаушылық.

Осы себептер негізінде жасөспірімдер мазасыздық күй кешеді.

Мазасыздық күй негізінде ұйқының бұзылуы, үнемі шаршау немесе энергияның жетіспеуі, қорқыныш сезімінің жиі пайда болуы, сабаққа немесе күнделікті істерге қызығушылықтың төмендеуі, өзін-өзі төмен бағалау, оқшаулану белгілері пайда болады.

Жасөспірімдер арасындағы мазасыздықты келесідей жеңу жолдарын қарастыруға болады:

1. Психологиялық қолдау

Жасөспіріммен жеке әңгімелесу арқылы оның уайымдарының себебін анықтау,эмоцияларды басқаруға арналған тренингтер өткізу.

2. Релаксация әдістері

Медитация, тыныс алу жаттығулары және дене жаттығулары, музыка немесе арт-терапия арқылы демалу.

3. Әлеуметтік қолдау

Жасөспірімді құрдастары мен отбасы мүшелері тарапынан қолдау көрсету, қоғамдық іс-шараларға тарту арқылы оның өзіне деген сенімділігін арттыру.

4. Уақытты тиімді басқару

Оқу мен демалуға арналған теңгерімді кесте құру, мазасыздықты туғызатын факторларды азайту үшін уақытты жоспарлау.

5. Мамандардың көмегі

Психологтың кеңесі немесе психотерапевтік қолдау, қажет болған жағдайда, дәрігердің бақылауымен медициналық көмек көрсету.

Ата-аналар жасөспірімнің эмоционалдық жағдайына ерекше назар аударуы қажет. Баланың сезімдерін тыңдап, оны түсінуге тырысуы керек, артық қысым көрсетпей, қолдау көрсетуі, жасөспірімге оның жетістіктерін мойындап, мадақтауды ұмытпауы маңызды.

Заманауи қоғамда жасөспірімдердегі мазасыздық – өзекті және маңызды мәселе. Бұл мәселені шешу үшін мектеп, отбасы және мамандардың үйлесімді жұмысы қажет. Психологиялық қолдау көрсету, эмоционалдық тұрақтылықты қалыптастыру және жасөспірімдерге сенімді орта жасау – олардың болашақта үйлесімді дамуына кепіл болады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

THE IMPORTANCE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN ENGLISH TEACHING

Жаксыгалиева Рзабике Бахытжановна
ағылшын тілі пәнінің мұғалімі

English is a widely used language in the world today in international relations, education, science, and economics. Learning English is becoming increasingly important in different countries around the world. Therefore, innovative methods and tools are being introduced to make the English language learning process more effective. Artificial intelligence (AI) is one of those tools. This technology has a huge impact on the education sector, as it innovates teaching methods and effectively responds to the needs of learners. English is currently one of the most widely used international languages around the world. There are several reasons why it is important, and learning English plays an important role in many areas. Here are some key aspects that demonstrate the importance of learning English:

International communication

English is one of the most widely spoken languages in the world. English is used as an official working language in international organizations such as the United Nations, the International Red Cross, and the European Union. Many international conferences and summits are also held in English. Therefore, knowing English allows a person to effectively communicate with people around the world. Importance in education and science. English is the main language of the international scientific community. Many scientific articles and studies are published in English. For this reason, knowledge of English gives students access to world scientific news and research. Most of the best universities and educational institutions in the world teach in English, so mastering English helps to be competitive in the global education market. Work and professional opportunities. English is in high demand in the global labor market. Many international companies conduct their activities in English. Therefore, mastering English gives a person the opportunity to find a job, increase career opportunities, and work abroad. There is a special demand for specialists who know English, especially in the fields of international relations, tourism, information technology, business, medicine, and science. Culture and access to information. English is the most widely used media language in the world. Hollywood films, world music, literature, and television programs are often shot in English. This allows you to gain a deeper understanding of world culture and access it by learning English. In addition, most of the Internet is in English, which makes it easy to access information on the Internet. Information technology and innovation. In today's world, mastering information technology and digital resources is very important. Many software products and online platforms in this area are available in English. In addition, mastering English allows you to get useful information from online educational platforms and global Internet resources. Political and economic relations

English also plays a major role in international politics. Many countries in the world use English in their diplomatic and economic relations. English also plays a special role in global financial markets, trade, and international negotiations. Advantages of artificial intelligence in teaching English. Personalized learning Artificial intelligence allows you to create a learning program according to the individual needs of students. AI programs are able to adapt learning materials to the knowledge, skills, and interests of each student. This allows students to work at their own level, and the learning process is fast and efficient. Error correction in language learning.Language learning apps and programs that use artificial intelligence can quickly identify and correct students' errors. For example, they can increase the confidence of language learners by automatically correcting grammatical errors, suggesting the right word choice, and teaching correct pronunciation. This helps students overcome their fears and make steady progress. Feedback and assessment. Artificial intelligence can provide students with real-time feedback. This allows students to learn quickly and effectively. Getting quick information about their strengths and weaknesses allows them to adjust their learning strategies. For example, through automatic testing, grading written work, and analyzing the results of exercises, you can get accurate information about your level of knowledge. Platforms and Tools

Currently, various applications and online platforms for learning English use AI technology. For example, applications such as Duolingo, Grammarly, Babbel provide effective learning by providing students with practical tasks, improving language skills and correcting errors. They optimize the language learning process according to the individual goals of students. Opportunities and challenges of artificial intelligence

Although artificial intelligence has great opportunities in teaching English, it also poses a number of challenges. These include the inability to correctly understand the nuances and cultural characteristics of the language, the possibility of technical failures and system malfunctions, as well as the lack of consideration for the human factor. In addition, AI can only assess a certain level of knowledge of students, but it can be difficult to respond to their individual and emotional needs.

Conclusion

The importance of artificial intelligence in teaching English is undoubtedly increasing in the modern education system. It provides special support for students in developing language skills and makes the learning process more convenient and effective. However, it is important to consider the limitations of this technology when using it. Collaborative work between educators and students can increase the effectiveness of AI tools and improve the quality of the overall educational process.

ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ САБАҚТАРЫНДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН БІЛІМ БЕРУ ПРАКТИКАСЫНДАҒЫ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ ЗАМАНАУИ СТРАТЕГИЯЛАРЫ

Жоламанов Диас Сырымбетович
КЕАҚ «М. Қозыбаев атындағы Солтүстік Қазақстан университеті»
"Педагогика және психология" білім беру бағдарламасының магистранты

Аннотация. В статье рассматриваются в краткой форме современные стратегии сотрудничества в практической деятельности образования, которые используются в начальной школе на уроках физической культуры, такие как кооперативное обучение, «ученик - ученику» и другие. Применение данных стратегий на уроках физической культуры способствует комплексному развитию школьников, улучшая не только их физическое состояние, но и социальные навыки.
Ключевые слова: коллективное обучение, стратегии сотрудничества, образовательная практика, командное взаимодействие.

Annotation. The article briefly discusses modern strategies of cooperation in the practical activities of education, which are used in primary school physical education classes, such as cooperative learning, student-to-student, and others. The use of these strategies in physical education lessons contributes to the comprehensive development of schoolchildren, improving not only their physical condition, but also their social skills.
Keywords: collective learning, cooperation strategies, educational practice, team interaction.

Дене шынықтыру сабақтарында қолданылатын білім беру практикасындағы ынтымақтастықтың заманауи стратегиялары оқушылардың ұжымдық жұмыс, өзара көмек және өзара іс-қимыл дағдыларын дамытуға бағытталған, бұл олардың оқу процесіне тереңірек қатысуына және физикалық және әлеуметтік дағдыларды дамытуға ықпал етеді.

Мұндай стратегиялардың кейбірі мыналарды қамтиды:

Кооперативті оқыту. Бұл тәсіл әр қатысушы жалпы нәтижеге үлес қосатын шағын топтардағы тапсырмаларды бірлесіп орындауды қамтиды. Дене шынықтыру сабақтары аясында кооперативті оқыту эстафеталар, спорттық ойындар немесе физикалық қасиеттерді, командалық рухты және ынтымақтастықты дамытуға бағытталған ұжымдық жобалар сияқты командалық тапсырмаларды орындау үшін пайдаланылуы мүмкін.

"Оқушы-оқушы" стратегиясы. Бұл стратегия аясында студенттер бір-біріне жаңа жаттығулар мен дағдыларды үйренуге көмектеседі. Тәжірибелі немесе дайындалған балалар сыныптастарына тәлімгер бола алады, бұл білімді нығайтуға ғана емес, сонымен қатар барлық қатысушылардың коммуникативті және көшбасшылық қасиеттерін дамытуға ықпал етеді.

Рөлдерді айналдыру. Бұл әдіс студенттердің топ ішіндегі рөлдерін мезгіл-мезгіл өзгертіп отыруын ұсынады, бұл әр балаға әртүрлі функциялар мен перспективаларды сезінуге мүмкіндік береді. Мысалы, спорттық ойындар кезінде студенттер жаттықтырушы, команда капитаны немесе төреші рөлдерін кезекпен орындай алады. Бұл жауапкершілік сезімін дамытады және әртүрлі контексте ынтымақтастыққа үйретеді.

Жобалық қызмет. Жобалық әдістерді қолдану студенттерге спорттық жобаларды құру үшін топта жұмыс істеуге мүмкіндік береді (мысалы, спорттық іс-шараларды дайындау және өткізу немесе жеке

спорт клубын құру). Мұндай іс-шаралар ұйымдастыру, қарым-қатынас, сондай-ақ топ ішіндегі өзара құрмет пен қолдау дағдыларын дамытуға көмектеседі.

Мәселелерді бірлесіп шешу. Бұл стратегия ұжымдық талқылауды және шешімдерді табуды қажет ететін тапсырмаларды қамтиды. Дене шынықтыру сабақтарында бұл ойын стратегиясын әзірлеу, жаттығуларды орындаудың ең тиімді жолдарын таңдау немесе командалық эстафеталардағы қиын кедергілерді жеңу сияқты жағдайларды шешуге байланысты болуы мүмкін.

Топтағы Рефлексия. Тапсырмаларды орындағаннан кейін оқушылар не болғанын және не істемегенін бірге талқылайды, жетістіктер мен қателіктерді талдайды. Бұл балаларға командалық өзара әрекеттесудің маңыздылығын түсінуге көмектеседі, олардың сыни ойлауын дамытады және сындарлы өзін-өзі бағалау мен өзара бағалауды үйретеді.

“Топтық ми шабуылы” әдісі. Бұл әдіс студенттерді талқыланатын тақырып бойынша идеялар мен шешімдерді бірден бағаламай айтуға ынталандырады. Дене шынықтыру сабақтарында бұл тәсілді, мысалы, жаттығу техникасын жақсарту жолдарын талқылау немесе жаңа ойын форматтарын құру кезінде қолдануға болады, бұл әр баланың шығармашылығы мен процеске қатысуын дамытуға көмектеседі.

Ұжымдық ойын. Оқу процесіне ұжымдық ойындарды қосу, онда әрбір қатысушы жалпы нәтижеге қол жеткізуде маңызды рөл атқарады, ынтымақтастық және топтық жұмыс дағдыларын дамытады. Бұл дәстүрлі спорттық ойындар (футбол, баскетбол, волейбол) немесе физикалық қасиеттер мен командалық рухты дамытуға бағытталған арнайы ойындар болуы мүмкін. Бұл стратегиялар студенттер бір-бірін үйрететін, ынтымақтастық дағдыларын дамытатын және ынталы және өз қабілеттеріне сенімді болатын Белсенді білім беру ортасын құруға ықпал етеді. Дене шынықтыру сабақтарында осы стратегияларды қолдану оқушылардың физикалық жағдайын ғана емес, сонымен бірге әлеуметтік жағдайын да жақсарта отырып, олардың жан-жақты дамуына ықпал етеді навыки.

Пайдаланылған дереккөздердің тізімі:

1. Давыдова С.В. Дене шынықтыру сабақтарында оқушылардың ұжымдық танымдық қызметі және тәрбиесі / С. В. Давыдова. - Мәтін: тікелей / / Жас ғалым. — 2016. — № 2 (106). - 788-790 ББ. - URL: https://moluch.ru/archive/106/25113 / (өтініш берген күні: 15.01.2025).

2. Середов И.М. “Сабақта оқушылардың фронтальды, топтық және жеке жұмысын оңтайлы үйлестіру принципі туралы “ Омбы, 1973. “Біздің жаңа мектеп” Ұлттық білім беру бастамасы. Ж. Меңгерушісі № 3, 2010.

3. Лернер И. Я. Оқыту әдістерінің дидактикалық негіздері. М., Ағарту, 1981.

4. Тализина Н. Ф. Оқушылардың танымдық іс-әрекетін қалыптастыру. М., Ғылым, 1983.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БАСТАУЫШ БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДА МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Жумагамбетова Айнур Тныштыкебаевна
Сазды орта мектебі
Бастауыш сынып мұғалімі
Педагог - зерттеуші

Бүгінгі күні мектептегі оқу пәндерінің ішіндегі ең күрделісі әрі қиындығы мол деп. саналатын пәндердің бірі – математика.

Математика – ерекше құдіретті ғылым. Қазіргі заман –математика ғылымының өте жан-жақты тараған кезеңі. Оқушыларға математикалық жүйелі білім беру, олардың өздерінің алған білімдерін өмірде қолдана білуге және арнайы дамытуға тәрбиелейтін-мұғалім.

Математика пәнін оқыту процесінің негізгі мақсаты – арнайы педагогикалық әдістермен тәсілдерді мақсатты, жүйелі түрде пайдаланып, оқушылардың танымын , шығармашылық ойлауын, ғылыми көзқарасы мен белсенділігін қалыптастыру, өз бетімен білім алу дағдыларын дамыту болып табылады. Оқушылардың өз бетімен жұмыс істеуін қалыптастыру - оқушының пәнге деген қызығушылығынан және қажеттілігінен туады.

Математика сабағында оқушылардың шығармашылығын қалыптастыру үшін сабақта заманауи технологияларын қолдану қажет. Қазіргі заман технологиялары сабақтың сапасын көтеруге, оқушылардың білімге деген қызығушылығын арттыруға, қазіргі қоғам талабына сай білім алуына көп әсерін тигізеді[15;23].

Қазіргі кезде қолданып жүрген жаңа педагогикалық технологияның негізіне мыналар жатады:

а)әрбір оқушының жеке және дара ерекшеліктерін ескеру;

ә)оқушылардың қабілеттері мен шығармашылықтарын арттыру;

б) оқушылардың өз бетінше жұмыс істеу, іздену дағдыларын қалыптастыру.

Жаңа педагогикалық технологиялардың ынтымақтастық педагогикасы, білім беруді ізгілендіру технологиясы, тірек белгілері арқылы оқыту технологиясы, қарқынды оқыту технологиясы, жоба технологиясы, деңгейлік саралап оқыту технологиясы, модульдік оқыту технологиясы, ақпараттық технология тағы басқа көптеген түрлері бар.

Оқытудың жаңа технологиясының бағдарламалап оқыту мәселелері В.Беспалько, М.Кларин, И.Лернер және тағы басқалардың еңбектерінде көрініс табады. Дамыта оқыту бағытындағы педагогикалық технология Л.Выготский, Л.Занковтың, ал жеке-бағдарлы оқыту технологиясының жобасы Ш.Амоношвили еңбектерінде зерттелген.Жаңа технологиялар мұғалімнің жүйелі жұмыс істеуіне мүмкіндік береді. Оқу процесінің тиімділігі ең алдымен оқушылардың белсенділігі мен танымдық ізденісіне қатысты.

Қазір білім саласында оқытудың жаңа технологиясы кеңінен қолданылуда. «Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай жаңа білім беру өте – мөте қажет» деп, ел Президенті атап көрсеткендей, электронды оқыту әдіс – тәсілдерін мектеп өміріне енгізу – жаңа білім берудің бірден – бір шарты.

Оқытудың дидактикалық ғылыми негізінің оқыту үрдісіндегі басты мақсаты - шығармашылық оқыту негізінде абстракты ойлауын дамытып шәкірттерді ғылым негіздерімен қаруландыру. Оқушылардың ғылым негіздерінің қаруланууы көркем шығармадан игерген білім қоры негізінде дамып, дүниетаным үрдісі тікелей сезіп білуден абстрактілі ойға, қоғамдық тәжірибемен өмірде пайдалана білумен ұштасса ғана жемісін береді[3;38].

Математика сабақтарында оқытудың инновациялық технологиялар қолданудың дидактикалық негіздері:

1) бағдарламалап оқыту;
2) сатыламалы оқыту;
3) дәстүрлі оқыту;
4) проблемалық оқыту;
5) дамытпалы оқыту;
6) тәрбиелей оқыту;
7) ірі блокпен оқыту;
8) даралап, саралап оқыту;
9) тиімді оқыту;
10) дифференциалдап оқыту.

Сыни тұрғыдан ойлау дегеніміз-ой қозғай отырып, оқушының өз ойы мен өзгелердің ойына сыни қарап,

естіген-білгенін талдап салыстырып, өз бетімен және бірлесіп шығармашылықпен жұмыс жасау. Сыни ойлауды дамыту технологиясының дәстүрлі оқытудан басты айырмашылығы- оқушыға білімнің дайын күйінде берілмеуі.

Бағдарлама бірнеше кезеңдерден тұрады: қызығушылықты ояту, мағынаны тану, ой-толғаныс. Сабақтың құрылымына қарай қолданған жағдайда оқушылар белсенділігі артып, бір-біріне деген сенімі, өзінің түсінігі мен түйсінуі арқылы жаңа білім құрастыруға дағдыланады. Сыни тұрғыдан ойлау технологиясының әдіс-тәсілдерін қолдану арқылы оқушыларды топаралық жұмыс жасауға, топтардың жұмыстарын баяндауға, нәтижені қорғауға, пікірталас туғызуға, талдау және қорытындылауға үйрете отырып білім беру өте тиімді. Оқушыларды топқа бөлгенде, топтың құрамында әр түрлі деңгейде оқитын оқушылардың болғанын ескеремін. Жақсы оқитын оқушылар сабақтың барысында үлгерімі төмен оқушыларға көмек көрсетеді. Жаңа сабақты өткенде жетекші оқушы өзі ғана біліп қоймай, тобының жаңа сабақты меңгеруіне де ықпал жасайды.

Математикалық терминдерді, ережелерді, анықтамалар мен теоремаларды толық айтып жеткізу үшін, сабақта математикалық сауатты сөйлеу мәдениетіне көңіл бөлемін. Сыни тұрғыдан ойлау бағдарламасымен оқыту нәтижесінде оқушылардың өзін-өзі бақылау, бағалау, сөйлеу, тыңдау қабілеттері артады. Аталған технологияның ерешелігі: еркін ойлауға мүмкіндік береді, ақыл-ойын дамытады, ынта-жігері артады, ұжымды іс–әрекетке тәрбиелейді, тіл байлығы жетіледі, жан-жақты ізденеді, өз ойын жеткізіп үйренеді. Мұндай әдістер арқылы ой айту, пікірін ортаға салу арқылы табиғаты тұйық оқушылар ашылады. Тақырыптың негізгі өзегін, бағытын, мән-мағынасын түсінеді, өз ойын мазмұнды, мағыналы, дәлелді баяндауға дағдыланады, пәнге қызығушылығы артады, ой еңбегі жетіледі,ынтасы артады[7;31].

XXI ғасыр ақпарат ғасыры болғандықтан адамзатқа компьютерлік сауаттылық қажет. АКТ-ны қолдану-заман талабы. Қазіргі ақпараттық технологияның озық жетістіктерін математика сабағында қолдану арқылы танымдылық іс-әрекеттерін ұйымдастырып оқушылардың құзіреттілігін дамытуға болады. АКТ-да бүгінгі күні интерактивті тақта ерекше орын алып отыр.Оқушы интерактивті тақтамен жаңа материалдарды арнаулы программамен мүмкіндігінше пайдалана алады. Ондағы мақсат – оқушының өзінше ойлау қабілетін арттыру, қазіргі заманғы интерактивті тақтамен жұмыс істеуге үйрету.

Математиканы оқытудағы негізгі талап – оқушыға есептер шығара білу жолдары мен тәсілдерін үйрету. Интерактивті тақтамен сабақ берген кезде мұғалім, шәкірт және интерактивті тақтамен қарым-қатынас жүргізіледі. Компьютер арқылы оқу материалын беруге, оны әзірлеуге, бақылауға, қорытындылауға, көмек беруге мүмкіндік зор. Әр сабаққа құрылған флипчарт, слайд, презентациялар оқушының пәнге қызығушылығын тудырады. Қазіргі кезде республикалық білім беруді ақпараттандыру ғылыми әдістемелік орталығы негізінен білім жүйесінің барлық сатылары үшін электрондық оқулықтар жасаумен шұғылданып келеді.

Мұғалім үшін электрондық оқулық бұл күнбе-күн дамытылып отырған ашық түрдегі әдістемелік жүйе,оны оқытушы өз педагогикалық тәжірбиесіндегі материалдармен толықтыра отырып,әрі қарай жетілдіре алады. Электрондық оқулық тек теориялық материал мен тапсырмалардан құрастырылған оқу құралы ғана болып қалмай, бақылау мен бағалау функциясын да атқарады. Әр сыныпқа арналған электрондық оқулықтарды сабағымда пайдаланамын.

Математика сабақтарында инновациялық технологиялар элементтерін қолданып сабақты түрлендіріп, шығармашылықпен өткізуге болады. Ол үшінберілген есептерді түрлі тәсілдермен шығаруға, оқушылардың зерттеушілікпен жұмыс жасауға ұмтылысына мүмкіндік берген жөн.Мысалы, “Екі қорап ойыншық сатып алынды, оның біріншісінде 32, ал екіншісінде 22 ойыншық бар. Екінші қораптағы ойыншықтар біріншіге қарағанда 100 теңгеге арзанға түсті. Екі қораптың әрқайсысы үшін қанша ақша төленген?”

Саны	Құны
32	?
22	? 100т.<

Арифметикалық тәсіл

I- тәсіл

32-22 = 10 - Бірінші қораптағы артық ойыншықтар саны

100:10 = 10 (теңге)- Бір ойыншықтың құны

32x10 = 320 (теңге) - Бірінші қорап үшін төленген сома

22x10 = 220 (теңге) - Екінші қорап үшін төленген сома

II- тәсіл

32-22 = 10-Бірінші қораптағы артық ойыншықтар саны

100:10 = 10 (теңге) - Бір ойыншықтың құны

32x10 = 320 (теңге) - Бірінші қорап үшін төленген

320-100 = 220 (теңге) - Екінші қорап үшін төленген

III- тәсіл

32-22 = 10- Бірінші қораптағы ойыншықтар саны

100:10 = 10 (теңге)- Бір ойыншықтың құны

22x10 = 220 (теңге)- Екінші қорап үшін төленген сома

220+100 = 320 (теңге)- Бірінші қорап үшін төленген сома

Алгебралық тәсіл

I- тәсіл

32 (x-100) = 22x

32x - 22x = 3200

10x = 3200

x = 320 (теңге)- Бірінші қорап үшін төленген сома

320 -100 = 220 (теңге) - Екінші қорап үшін төленген сома

II- тәсіл

32x = 22 (x+100)

32х = 22х+2200
32х - 22х = 2200
10х = 2200
х = 220 (теңге) - Екінші қорап үшін төленген
220+100 = 320 (теңге)- Бірінші қорап үшін төленген
III-тәсіл
32х-22х = 100
10х = 100
х = 10(теңге)-Бір ойыншықтың құны
32х10 = 320 (теңге) - Бірінші қорап үшін төленген
22х10 = 220 (теңге) - Екінші қорап үшін төленген
Бұл тапсырманы орындау үшін оқушылардың ғылыми таным әдістерін қолданары сөзсіз. Себебі, алғашқыда балалар есептің шартына мұқият болып, ондағы заңдылықтарды анықтау арқылы бақылауды орындайды. Өйткені, бақылау – зерттелетін объектілерді мақсатты және жүйелі түрде қабылдау арқылы зерттейтін әдіс. Сонан соң салыстыру жүргізіледі. Яғни объектілердің (қораптағы ойыншықтар) ұқсастықтары мен айырмашылықтарын тағайындайды. Сондай-ақ оқушылар есептің шартынағы екі қораптың бір-бірінен айырмашылығына көңіл бөліп, артық ойыншықтар санын және әрбір ойыншықтың құнын анықтайды. Содан әрбір қорап үшін қанша ақша төленгенін табуға мүмкіндік туады (анализ және синтез). Және де аналогия элементтерін қолдану арқылы есептің басқа да шығару тәсілдерін іздестіреді[6;27].

Қорыта келгенде, жаңа инновациялық педагогикалық технологияның негізгі, басты міндеттері мынадай:

- әрбір білім алушының білім алу, даму, басқа да іс-әрекеттерін мақсатты түрде ұйымдастыра білу;
- білім мен білігіне сай келетін бағдар таңдап алатындай дәрежеде тәрбиелеу;
- өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру, дамыту;
- аналитикалық ойлау қабілетін дамыту.

Н.Ә.Назарбаев: «Қазақстан Республикасының халқына жолдауындағы алтыншы міндетте – осы заманғы білім беру мен кәсіптік қайта даярлау, «парасатты экономиканың» негіздерін қалыптастыру, жаңа технологияларды, идеялар мен көзқарасты пайдалану, инновациялық экспериментті дамыту. Білім беру реформасы табысының басты өлшемі – тиісті білім мен білік алған еліміздің кез келген азаматы әлемнің кез келген елінде қажетке жарайтын маман болтындай деңгейге көтерілуі болып табылады» - деген.

Ең алғаш «инновация» ұғымы қазақ тілінде анықтаған ғалым, профессор Немеребай Нұрахметов. Ол былай дейді: «Инновация, инновациялық үрдіс деп отырғанымыз білім беру мекемелерінің жаңалықтарды жасау, меңгеру, қолдану және таратуға байланысты бір бөлек қызмет».

Өзінің жіктемесінде инновацияны, қайта жаңарту кеңістігін бірнеше түрге бөледі:

1) Жеке түрі (жеке-дара, бір-бірімен байланыспаған);
2) Модульдік түрі (жеке-дара кешені, бір-бірімен байланысқан);
3) Жүйелі түрі (мектепті толық қамтитын).

Ал, кейбір ғылыми әдебиеттерде инновацияны модификациялық, комбинаторлық, радикалдық деп үш түрге бөледі.

1) Модификациялық инновация – бұл қолда барды дамытумен, түрін өзгертумен айналасу. Бұған В.Ф.Шаталовтың математикаға жазған тірек конспектісі және оны көптеген мұғалімдердің пайдалануы мысал бола алады.

2) Комбинаторлықинновация – бұрын пайдаланылмаған, белгілі әдістеме элементтерін жаңаша құрастыру. Бұған тіл мен әдебиетті оқытудың қазіргі кездегі әдістемесі дәлел.

3) Радикалдық инновация – білімге мемлекеттік стандарттарды енгізу жатады. Мемлекеттік стандарт білім беруде, негізінен, мөлшерлерді, параметрлерді, деңгейлік және сапалы оқытудың көрсеткіштерін қалыптастырады.

Оқу үрдісінде – оқушыны тұлға етіп қалыптастыру ортасы мектеп.

Сондықтан жоғарыда аталған мүмкіндіктерді жүзеге асыру, тиімділігіне қарай пайдалану мұғалімнен үлкен шеберлікті талап етеді.

Пәнді оқып меңгеру барысында оқушылар дүниенің үш құрамдас бөлігі: адам, қоғм, табиғат саласынан білім алады. Биология, химия, география, физика пәндерінің бастама негізі қаланады. Атап айтсақ, қоршаған дүние заттары, құбылыстары, табиғат, экология туралы ғылыми түсінік қалыптасады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ЖАСӨСПІРІМ КЕЗЕҢДЕГІ ҚИЫН МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚТЫ ТҮЗЕТУДІҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ТИІМДІЛІГІ

Жұбаназарова Тұрсынай Тілеуқызы
Шалқар ауданы Бершүгір ЖОББ мектептің
әлеуметтік педагогы

Жасөспірім тәртібінің ауытқуы бүгінгі күні өзекті мәселеге айналуда. Яғни, біздің қоғамда кәмелетке толмаған балалардың мінез-құлқының, агрессияның, сондай-ақ құқық бұзушылықтардың төмендеуі байқалады. Жасөспірім-бұл тәрбиешілердің (ата-аналардың, мұғалімдердің, қоғамның) мінез-құлқының ерекшеліктері және олардың тәрбиешілердің (ата-аналардың, мұғалімдердің, қоғамның) назарын және сергектігін тудыратын көріністері. Тәртіптің мұндай ерекшеліктері жалпы қабылданған нормалар мен талаптардан қарапайым ауытқуды ғана емес, сонымен бірге болашақ моральдық, әлеуметтік және құқықтық нормалардың бұзылуын және субъектінің өзіне, жеке тұлғаның дамуына, айналадағы адамдарға және тұтастай қоғамға тигізетін қауіптілігін көрсетеді.

Л. Керимов сонымен қатар қиын балаларды тәрбиелеу мәселесі бойынша оның зерттеулері" қиын " оқушыны, ең алдымен отбасындағы тәрбие жағдайларын білуден басталады деп ұсынады. Баланың қалыптасуында отбасы ерекше орын алатындығын түсіндіре отырып, ол ата-аналардың балалармен, мұғалімдердің оқушылармен қарым-қатынасындағы оқушы үшін қиын болуы мүмкін бірқатар кемшіліктерді көрсетті. Бұл мәселені шешудің негізгі тәсілдерінің бірі-отбасында достық қарым-қатынас орнату.

Әлеуметтік бағдарланған қоғам құру үшін қоғамды құрайтын халықтың жетілген, жан-жақты жетілуі қажет. XXI ғасыр-білім ғасыры, бүгінгі таңда еліміздің басты стратегияларының бірі-кемелденген, зиялы, жаңа технологияларды меңгерген, азаматтық белсенділігі мол, энергияға бай жастарды тәрбиелеу. Тәуелсіз ел дамуының қазіргі кезеңі қоғам өмірінің барлық салаларындағы өзгерістермен, яғни экономикалық және әлеуметтік қатынастардың ерекшеліктерімен сипатталады. Қазіргі кезеңдегі негізгі проблемалардың бірі-әлеуметтік жағдайларға бейімделу, олардың мінез-құлқын қалыптастыру және тұлға ретінде дамыту мақсатында жасөспірімдерге әсер етудің тиімді әдістерін анықтау және көрсету. Кез-келген қоғамда осы қоғам өмір сүретін қоғам қабылдаған әлеуметтік нормалар мен ережелер бар. Әлеуметтік норма-бұл белгілі бір қоғамда тарихи қалыптасқан жеке адамның, әлеуметтік топтың немесе ұйымның мінез-құлық ережелерінің жиынтығы, этикет, мораль және құқықтық нормалар. Әлеуметтік нормаларды сақтамау, бағынбау, нормалау бойынша әрекетсіздік ауытқу, яғни ауытқу деп аталады. Девиантты мінез-құлық ұғымы жасөспірімдер сөзімен бірге кездесетіні жасырын емес. Себебі, біз жасөспірімдер арасында девиантты мінез-құлықты жиі байқаймыз. Себебі жасөспірім кезең-бұл ең қиын кезең, әр түрлі бұзақылық пайда болатын кезең және сонымен бірге достық нормаларын игеру.

Сондай-ақ, отандық психологтар Д.Б. Эльконин және Т. В. Драгунова өзін ересек адам ретінде тануға, физикалық өзгерістерді байқауға, қоршаған орта туралы хабардар болудың жоғарылауына және әртүрлі қызығушылықтарға байланысты жасөспірім кезеңінің ерекшеліктерін атап өтті. Сонымен қатар, бұл кезең өздерінің "мен"қалай қалыптаса бастайтындығымен тығыз байланысты. Осындай өсу кезеңінің күрделі құбылыстарын бастан кешіре отырып, олардың психикасы "кінәлі" болады. Сондай-ақ, осы жаста балалар айналасындағы адамдармен, ата-аналармен, туыстарымен, мектептегі құрдастарымен, әлеуметтік ортамен өзара әрекеттесу процесінде қарым-қатынас жасайды. Жасөспірімдердің осы және басқа да мәселелерін біле отырып, ересектер оларды бала ретінде, тең құқықты адам ретінде қабылдауы керек, дұрыс ойлау, баланың әртүрлі мәселелерін шешу, кеңес беру және қарым-қатынас жасау. Жасөспірімдер, өмірлік тәжірибесінің болмауына қарамастан, отбасындағы жақын адамдардың пікірінен гөрі құрдастары мен достарының пікірлерін жиі ескереді және оларды ескереді. Олар үшін мектепте және сабақтан тыс жұмыстармен айналысатын, бірге спортпен шұғылданатын, үйірмеге қатысатын, ауладағы құрдастарымен қарым-қатынас жасау маңызды. Олар ата-аналарының бақылауымен бағынбайды, олар еркін жүріп, өз алдында өмір сүргісі келеді. Мұндай жағдайлар кейде қиындықтарға, жаман жолға түсуге, құрдастарының құйынына түсуге әкеледі.

1. жасөспірімдердің ұжыммен қарым-қатынасының ерекшеліктеріне сәйкес;
2. қоғамның мүдделеріне қатысты жеке тұлғаның моральдық дамуындағы ауытқулар;
3. қоғам мүдделерін түсіну сипаты бойынша;
4. жасөспірімнің әлеуметтік пайдалы қызмет жүйесіне қатысты ауытқулар;
5. психикалық деформация деңгейі бойынша;
6. жетекші жүйеде бұзылулар бойынша;
7. психиканың медициналық-педагогикалық

ауытқулары мен патологиялары туралы. "Ауырсынудың емін тапқанша ауырмаудың жолын іздеңіз", - дейді жасөспірімдер, және бұзылуды түзетуден гөрі оны болдырмаудың жолдарын іздеу әлдеқайда тиімді. Девиантты мінез-құлықтың алдын-алу-бұл әлеуметтік ортаның жағымсыз факторларының адамға әсерін жоюға және оның қалыпты өмір сүру деңгейін қорғауға, денсаулығын сақтауға және сақтауға бағытталған ғылыми негізделген және уақтылы қабылданған әлеуметтік, әлеуметтік-психологиялық, педагогикалық және медициналық шаралар кешені. Девиантты мінез-құлықтың алдын-алу шаралары жалпы және арнайы болып бөлінеді. Жалпы профилактикалық іс-шаралар-бұл жеке тұлғаны әлеуметтендіру процесінің қалыпты жүруі үшін психологиялық-педагогикалық және әлеуметтік-психологиялық жағдай жасауға бағытталған бірқатар алдын-алу шараларын жүзеге асыру. Арнайы профилактикалық іс-шаралар-бұл нақты мәселелерді шешуге бағытталған шаралар жүйесін іске асыру: нашақорлық, Заңсыз мінез-құлық, қадағалаусыздық, балалар мен жасөспірімдердің жезөкшелігінің алдын алу және т. б.

Девиантты мінез-құлық саласындағы профилактикалық жұмыстарды келесі негізгі бағыттарға бөлуге болады::

1. адамдардың материалдық және рухани қажеттіліктері толығымен қанағаттандырылады.
2. ұлттық және өңірлік деңгейлерде әлеуметтік-экономикалық, мәдени, білім беру және басқа да міндеттерді шешу;
3. адам өмірінің микро ортасын жақсартуға бағытталған
4. әлеуметтік-педагогикалық іс-шараларды іске асыру;
5. белгілі бір адамның мінез-құлқындағы ауытқулардың алдын алу және түзету;
6. мақсатты тәрбиелік және профилактикалық іс-шаралар өткізу.

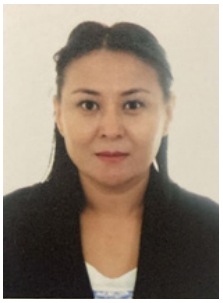
Девиантты мінез-құлықтың алдын-алу формалары:

1. девиантты мінез-құлықты қалыптастыруға теріс әсер ететін факторларды болдырмауға бағытталған алғашқы алдын-алу шаралары;
2. қайталама профилактикалық іс-шаралар-бұл қиын өмірлік жағдайға тап болған девиантты мінез-құлқы бар жасөспірімдерге жаңа жаман әрекеттердің, бұзушылықтардың, қылмыстардың алдын алуға, уақтылы көмек көрсетуге бағытталған әлеуметтік-психологиялық, әлеуметтік-педагогикалық және құқықтық шаралар кешені. Девиантты мінез-құлықтың алдын алудың ерекше нысаны, кейде үшінші профилактика деп аталады, жасөспірімдердің жазасын өтеу кезінде бас бостандығынан айыру орындарынан қайталанатын қылмыстық әрекеттерінің алдын алуға бағытталған әлеуметтік, әлеуметтік-психологиялық және құқықтық шаралар болып табылады.

Әдебиеттер

1. Ж.Аймауытов. Қиын бала және отбасы тәрбиесі. Алматы: Өрлеу, 2013.
2. Ж. Намазбаева. Оқушылар тұлғасының дамуы.Алматы: Жазушы,2007.-88 б
3. М.Жұмабаев. Қиын оқушыларды мектеп жағдайында тәрбиелеу мәселелері. - Алматы: Рауан, 2015. – 421 б.

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІС - ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Ибраймова Айгуль Кабышевна
қазақ тілі пәнінің мұғалімі,
Алматы қаласы

Кіріспе

Білім беру жүйесі оқушылардың сапалы білім алуын қамтамасыз ету үшін үнемі жаңартылып, жаңашыл әдістер мен технологиялар енгізілуде. Әсіресе, тіл сабақтарында инновациялық әдіс-тәсілдердің қолданылуы оқушылардың білім сапасын арттыруда маңызды рөл атқарады. Қазақ тілі сабағында жаңа әдіс-тәсілдер мен технологияларды қолдану оқушылардың тілдік дағдыларын дамыту, шығармашылық қабілеттерін арттыру, сондай-ақ оқыту процесін тиімді әрі қызықты ету мақсатында қажет. Қазақстанда білім беру реформасы аясында оқыту әдістемелерінде жаңашылдық пен инновацияларды енгізу басты міндеттердің бірі болып табылады. «Біртұтас тәрбие» бағдарламасы аясында инновациялық әдіс-тәсілдерді қазақ тілі сабағында қолдану оқушылардың жан-жақты дамуына, тәрбие беру мен білім беру үдерісінің бірлігіне ықпал етеді. Бұл бағдарлама оқушыларды тәрбиелеуде тек білім беру ғана емес, сонымен қатар олардың адамгершілік, мәдениет, тұлғалық қасиеттерін дамыту мақсатында ұйымдастырылған. Инновациялық әдіс-тәсілдерді қолдану барысында бірнеше бағыттар бойынша жұмыс атқарылады. Инновациялық әдіс-тәсілдер оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, оқу процесін белсенді, көпқырлы етіп жасайды. Қазіргі таңда жаңа ақпараттық технологиялар, жобалық әдіс, сын тұрғысынан ойлау, коммуникативтік әдіс сияқты инновациялық тәсілдер қазақ тілі сабағында оқытудың тиімділігін арттыруда кеңінен қолданылуда.

Мақсаты: Қазақ тілі сабағында инновациялық әдіс-тәсілдерді қолданудың ерекшеліктерін қарастырып, олардың оқушылардың тілдік дағдыларын дамытуға, шығармашылық әлеуетін ашуға әсерін зерттеу. Жаңа әдістер мен тәсілдер оқушыларға тіл үйренудің тек теориялық емес, практикалық бағыттарын да меңгеруге мүмкіндік береді. Оқушылар өз ойларын еркін жеткізе отырып, қазақ тілін тереңірек түсінеді, ал мұғалім оқытудың жаңа әдісін қолдану арқылы оқу процесін қызықты әрі нәтижелі ете алады.

Міндеттері:

- Инновациялық әдіс-тәсілдердің қазақ тілі сабағында қолданылу ерекшеліктерін анықтау;
- Қазіргі білім беру жүйесіндегі инновациялық әдіс-тәсілдердің рөлін талдау;
- Интерактивті әдіс-тәсілдердің қолдану ерекшеліктерін көрсету;
- Жаңа ақпараттық технологиялар мен мультимедиялық құралдарды қазақ тілі сабағында пайдалану;
- Инновациялық әдіс-тәсілдер арқылы оқушылардың жеке тұлғалық дамуына ықпал ету.

Инновациялық әдіс-тәсілдердің қазақ тілі сабағында қолданылу ерекшеліктерін анықтау қалай жүзеге асады және тиімділігі әдіс-тәсілдердің қазақ тілі сабағында қолданылу ерекшеліктерін анықтау бірнеше кезең бойынша жүзеге асады. Қазақ тілі сабағында қолданылатын жаңа әдіс-тәсілдер, мысалы, жобалық әдіс, диалогтық оқыту, сын тұрғысынан ойлау, ойын әдістері, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) сияқты тәсілдер зерттеледі. Әрбір әдістің мақсаттары мен мүмкіндіктері, оларды тиімді пайдалану жолдары қарастырылады. Инновациялық әдістер әр оқушының ерекшеліктерін ескере отырып, қазақ тілі сабағында бейімделеді. Әдістердің әртүрлілігі оқушылардың қызығушылықтарын арттырып, білім алуға деген ынтасын күшейтеді. Мұғалім сабақты жоспарлаған кезде оқушылардың қажеттіліктеріне сәйкес келетін әдіс-тәсілдерді таңдайды. Қазақ тілі сабақтарында инновациялық әдіс-тәсілдер тәжірибе жүзінде қолданылады. Бұл кезеңде мұғалімдер оқушылардың қызығушылықтарын, білім деңгейін және сабақты қабылдау ерекшеліктерін ескере отырып, түрлі әдістерді қолданады. Сабақтар барысында оқушылардың тілдік дағдыларының дамуын бақылап, оқыту әдіс-тәсілдерінің тиімділігін бағалау жүргізіледі. Мұғалімдер оқушылардың сөйлесім дағдылары, жазу және оқу қабілеттері бойынша нәтижелерді бағалап, әдістердің тиімділігін талдайды.

Оқушылардың белсенділігі мен ынтасын арттыруды енгізуге жол ашады, инновациялық әдіс-тәсілдер оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттырады. Олар сабаққа белсене қатысып, өз пікірлерін ашық білдіреді. Бұл оқушылардың тілдік дағдыларын дамытады және олардың сабақта тұрақты қатысуын қамтамасыз етеді. Тіл үйренудің шығармашылық тұрғыдан болуына ықпал етеді, жаңа әдістер оқушылардың шығармашылық қабілеттерін ашуға мүмкіндік береді. Мысалы, жобалық әдіс арқылы оқушылар нақты тапсырмаларды орындау арқылы тіл үйренуді шығармашылық үдеріс ретінде қабылдайды. Бұл оқушылардың өзін-өзі дамытуына жол ашады, инновациялық әдіс-тәсілдер сөйлеу, тыңдау, жазу және оқуды біртұтас дамытуға ықпал етеді. Мысалы, сын тұрғысынан ойлау әдісі оқушыларды өз пікірлерін түсінікті әрі дәл жеткізуге, тыңдау мен оқу дағдыларын бір уақытта дамытуға бағыттайды. Онлайн платформалар мен оқу қосымшалары арқылы оқушылар өздерін еркін сезініп, қазақ тілін күнделікті өмірде қолдануға дағдыланады, оқушылардың жеке тұлғалық қасиеттеріне және оқыту стилдеріне сәйкес келетін білім беру әдістерін қолдануды мүмкін етеді.

Мұғалім әрбір оқушының ерекшеліктерін ескере отырып, білім беру процесін саралайды. Диалогтық әдіс және ойын түріндегі әдістер оқушылардың қарым-қатынас жасау дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Топтық жұмыстар мен пікірталастар арқылы оқушылар бір-бірімен өз ойларын бөлісіп, қазақ тілінде қарым-қатынас жасау дағдыларын жетілдіреді.

Қазақ тілі сабағымда инновациялық әдіс-тәсілдерді қолдану тәжірибемде пайдаланамын, оқу процесінің тиімділігін арттырып, оқушылардың тілдік дағдыларын жан-жақты дамытуға мүмкіндік береді. Бұл әдіс оқу материалын тереңірек меңгеруге көмектеседі. Оқушыларға қазақ тілінде сұрақтар қойып, оларға жауап беру барысында сын тұрғысынан ойлауын дамытуға бағытталған тапсырмалар ұсынсаңыз, олардың өз пікірін дұрыс әрі дәл жеткізу қабілеті жақсарады. Бұл әдіс оқушылардың талдау және сыни ойлау дағдыларын нығайтады.Ойын арқылы оқушылардың тілдік қабілеттерін дамытуға болады. Мысалы, «Сөз құрастыру», «Тіл жаттығулары», «Кім жылдам?» сияқты ойындар оқушылардың сөздік қорын кеңейтіп, қызығушылықтарын арттырады. Қазақ тілі сабағы барысында инновациялық әдіс-тәсілдерді қолдану оқушылардың қазақ тіліне деген қызығушылығын арттырып, оларды белсенді әрі шығармашыл түрде білім алуға ынталандырады.

Қорытынды

Инновациялық әдіс-тәсілдер қазақ тілі сабағында оқушылардың білім алу процесін жаңартып қана қоймай, олардың тәрбие алуында да үлкен рөл атқарады. «Біртұтас тәрбие» бағдарламасы аясында осы әдіс-тәсілдерді қолдану оқушыларды ұлттық құндылықтар мен мәдениетке баулып, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытып, қоғамда өз орнын табуға көмектеседі. Бұл әдістер оқушылардың өз бетінше ойлауын, сөйлеу мен жазу дағдыларын арттырып, қазақ тілін меңгеруге деген қызығушылығын тудырады. Тиімді инновациялық әдістер оқу сапасын жақсартып, болашақта оқушыларды білікті және бәсекеге қабілетті азаматтар етіп тәрбиелеуге мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қабдығалиева, Б. Қ., & Жұмабекова, С. С. (2022 ж.). Қазақ тілін оқыту әдістемесі. Алматы: Ғылым.

2. Бейсенбаева, К. С. (2024 ж.). Қазақ тілін үйретудің инновациялық әдістері. Астана: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті.

3. Ахметова, С. Ж. (2023 ж.). Қазақ тілін оқытуда жаңа технологиялардың қолданылуы. Алматы: Қазақ университеті.

4. Сейфуллин, Ж. (2022 ж.). Қазақ тілі және оның білім беру жүйесіндегі рөлі. Алматы: Қазақ мемлекеттік университеті.

5. Жұмабаев, М. (2023 ж.). Қазақ тілі мен әдебиеті. Алматы: Қазақ университеті.

6. Көбесов, С. (2021 ж.). Инновациялық әдіс-тәсілдерді қолдану. Алматы: Білім.

7. Мұхамбетқали, А. С. (2024 ж.). Қазақ тілін оқыту әдіснамасы. Қарағанды: Қарағанды университеті.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТАРЫН АРТТЫРУ

Изенбаева Кырмызай Ермекбаевна
Ақтөбе қаласы, №49 жалпы орта білім беретін мектебінің көркем еңбек пәнінің мұғалімі

Өнер – эстетикалық тәрбие берудің басты құралы. Себебі өнер адамның рухани дамуы мен дүниетанымының қалыптасуына әсер етеді. Қазіргі ұрпаққа эстетикалық тәрбие беру - әдемілікті түсінуге, әсемдікті өз қолымен жасай білуге тәрбиелеу деген сөз. Эстетикалық тәрбие тану-білумен байланысты. Ол адамның сезімі мен ойлау қабілетін дамытады. Эстетикалық тәрбие берудің бір құралы – бейнелеу өнері.

Ертеңгі болашағымыздың тағдыры жас ұрпақтың бүгінгі тәрбиесіне тікелей байланысты. Жан-жақты білімді, парасатты, саналы азаматты тәрбиелеп шығару, олардың жан дүниесін әлемдік өркениетке сай рухани қазыналармен байыту, халықтық педагогика дәстүрлерінің озық өнегелерін ой-санасына орнықтыру аса жауапты міндет екені анық. Жас кезінен бастап баланың қабілетін арттыру, өз бетінше жұмыс жасауына жағдай жасау оқу-тәрбие ісінде жақсы нәтиже береді. Бейнелеу өнері оқушыларды тапқырлыққа, өз бетімен жұмыс жасай білуге үйретеді және балалардың шығармашылық қабілеттерінің жоғары деңгейде болуына, оқу үрдісінің тиімділігін арттыруға ықпалы бар. Сурет салу барысында баланың психологиясы жайлап өзгереді. Мысалы, оқушы ойлау арқылы сурет салғанда сурет пәніне деген өзіндік жауапкершілігі артады. Суреттің бұл түрі оқушының шығармашылық қабілетін арттырады әрі ойлау қабілетін дамытады. Сабақта оқушылар бағдарлама бойынша тәжірибелік түрде үйрену арқылы көлемді форманың, жарық пен көлеңкенің бөліну заңдылығын меңгерумен қатар өнертану терминдерін жақсы игеріп шығады. Бейнелеу өнерінің кереметтігі өмірдегі барша бояу түрлерінің байлығын ашып, өзіне деген ерекшеліктерін айқындайтындығында.

Бейнелеу өнеріндегі көркемдегіш күштің жоғары деңгейде болуы көрушіге өте зор ықпал етеді. Яғни, оның эстетикалық тәрбие берудегі әсер етуші мүмкіндіктерінің шексіз екендігін айта кетуге болады. Сондықтан адам баласын өмірдегі, қоғамдағы, қоршаған ортадағы, табиғат көрінісіндегі әдемілік пен сұлулықты тануға, сезе білуге үйретуде, жалпы сезімталдыққа тәрбиелеуде бейнелеу өнері пәні өте үлкен орын алады. Мұғалім бейнелеу өнері сабағында оқушыларға қоршаған ортадағы шындық туралы көптеген мәліметтер береді. Мысалы, заттың нақты бейнесін салу барысында оқушы сол заттың пішіні мен құрылысына қарап танысу арқылы оның салмағы, алатын орны, мәні, түр-түсі жағынан қандай екенін байқайды. Осындай мақсатпен ой тоқтатып, зерттеп қараудың нәтижесінде оқушылардың білімі кеңейеді. Бұдан біз бейнелеу өнері бойынша жүргізілетін әрбір жеке сабақтың тәрбиелік мүмкіндігінің мол екендігін байқаймыз.

Оқушы бойында эстетикалық сананы қалыптастыру – үздіксіз процесс. Ал осы эстетикалық сауаттылықты қандай жолмен оқытқан тиімді болады, эстетикалық тәрбиені жас ұрақтың бойына қалайша сіңіруге болады деген сұрақтар туындайды. Өз тәжірибемде бейнелеу өнері пәнін оқыту барысында алдыма қойған мақсатым - әсемдікті қабылдау қабілетін арттыру арқылы оқушыларға эстетикалық тәрбие бере отырып, оқу үдерісін жаңаша ұйымдастыру. Ол үшін оқытудың қазіргі кезеңдегі жаңа технологияларын пайдалану қажет.

Оқытудың жаңаша әдіс-тәсілдерін қолдану арқылы баланың кішкентай кезінен дүниеге өзіндік көзқарасының қалыптасуына, сауатты сурет салуға деген білім дағдыларын меңгертіп, ойын тұжырымдап, еркін қарым-қатынас жасауына жол ашу. Осы орайда өнерге деген қызығушылықты тудыруда оқушылардың практикалық жұмыс істеу мүмкіндіктерін дамыту. Әр түрлі қызықты тапсырмаларды орындау барысында оқушылардың пәнге деген қызығушылықтары артады. Оқушылар сызбада күнделікті қолданып немесе көріп жүрген заттарын көретін болса өтетін тақырыптарды жақсы түсініп игереді, оған мен өз тәжірибемде көзім жетті. Олар сызбаны тез және жеңіл түсінеді, сызбаға және сабаққа қызығушылықтары артады,

білімдері мен логикалық қабілеттері тез дамиды. Сызу пәнінде әрқашан жаңа сабақты қысқа, түсінікті және логикалық құрылымды жеткізуге тырысамын. Басында оқытылатын материалдағы бастыны хабарлап, оқушымен бірге шешім жасау.Жаңа материалға 7-10 минут жеткілікті. Қалған уақыт жаңа сабақты бекітуге жұмсалады. Әр сабақ мақсатын сабақ басында жеткізіп айту. Өз іс-тәжірибемде оқытудың техникалық және басқа әр түрлі көрнекі құралдарын барынша интерактивті тақтаны мүмкіндігімше пайдаланып, сабақта берілген сұраққа оқушылардың нақты жауаптарына және сол жауаптарын біртіндеп практика жүзінде дәлелдеп шығу білігіне негіздеймін.

Бейнелеу өнері сабағы оқушыларды тапқырлыққа, өз бетімен жұмыс жасай беруді үйретеді, сурет салу барысында баланың психологиясы жайлап өзгереді, мысалы, оқушы ойлау арқылы сурет салғанда, сурет пәніне деген өзіндік жауапты сезінеді. Суреттің бұл түрі оқушының шығармашылық қабілетін дамытады. Оқушыларды сабаққа қызықтыру үшін әр түрлі ойындарды ойнатуға болады. Сабақтың тиімді, түсінікті өтуіне және оқушылар өтілетін сабақтардан сапалы білім алуларына сабақта ойналатын ойындар көп көмегін көрсетеді. Ойындар және сонымен қатар логикалық тапсырмалар оқушылардың бейнелеу өнері пәніне қызығушылықтарын арттырады. Бейнелеу өнері пәнінің ұлттық бағытта өткізілуі, оқушылардың қоршаған ортаға, салт дәстүрге деген көзқарастарын оны эстетикалық тұрғыдан қабылдауларын қалыптастырады. Мысалы ою-өрнек тақырыбын өткенде ең алдымен өрнектердің пайда болғанынан бастап айтылады сонымен қатар жеке оюдың атауымен, түстердің сәйкестігімен, композиция негіздерімен танысады. Тағы бір оқушыларды сабаққа қызықтыратын әдіс-тәсәл тақтаға сурет салу немесе сызу, оқушылар өздері салған суреттерді дәл мұғалімдікіндей қылып салуға тырысады, тақтаға салынған суреттің кезеңділіктерін оқушылар өздері бақылап отырады да салынған суреттерінің кемшіліктерін тақтадағы суретпен салыстыру арқылы өздері түзетіп отырады. тақтаға салынған суреттер оқушылардың қызығушылықпен жұмыс істеуіне жақсы стимул береді.

Бейнелеу өнері сабағы басталар алдында оқушылардың көңіл күйлерін білу үшін мынадай ойын жүргіземін. Бұл ойынға таза қағаз бен гуашь болуы қажет. Оқушылар қағаздың жарты бетіне қылқаламмен кез келген дақ салады содан кейін қағазды бүктеп екінші жартысына жабыстырады. Сонсын қағазды ашып пайда болған дақтан қандай бейне шыққанын айтады.

1. Көңіл күйлері төмен оқушылар дақтан нашар нәрселерді көреді, олар көк немесе сиякөк түстерді таңдайды. Ондай оқушыларды сабырлы оқушылармен отырғызған жөн.
2. Сабырлы бала ашық түстен дақ жасайды және шыққан суретінен жақсы нәрселерді көреді.
3. Ашуланшақ балалар қызыл немесе қара түстерді таңдайды.

Оқушылардың логикалық ойларын дамытуға тағы мынандай ойындарды қолдануға болады. Оқушыларды кез келген түсті айтып, сол түсті бес нәрсені тез арада айтуларын талап ету. Бір минуттың ішінде бес нәрсені атай алмаған бала ойыннан шығады. Аталған нәрселерді қайталауға болмайды. Бала тез ойланған арқылы түстерді қайталайды. Оқушылар тақырыптар бойынша салған суреттерді ұнатады. Ақын жазушылардың шығармалары оқылады, олар оның қандай жанрға жататынын тауып, суретін салады. Ойындар оқушылардың дамуында үлкен роль атқарады, «Оқушылардың логикалық ойын дамытуға пайдаланатын дидактикалық ойындар» атты авторлық брошюра, сабақтың үстінде ойнауға болатын ойындар жинағы. Біздің мектептегі оқушылар бейнелеу өнерінен әртүрлі сайыстарға қатысып жүреді. Оқушылар бейнелеу өнері сабақтарына қызығушылықпен қатысады.

Қорыта келгенде, өскелең ұрпақты күшті, білімді, ізденімпаз, шығармашылық еңбекке баулу-біздің басты міндетіміз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1.Бейнелеу өнері және музыка,сызу мектепте, колледжде және ЖОО-да оқыту, №6,2012ж.
2.Бейнелеу өнері және музыка,сызу мектепте, колледжде және ЖОО-да оқыту, №2,2015ж.
3.Айдарова З. «Мектеп оқушыларының көркемдік талғамын тәрбиелеу», №2, 2006ж.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУДА БЕЛСЕНДІ ОҚЫТУ СТРАТЕГИЯЛАРЫН ТИІМДІ ҚОЛДАНУ

Какина Әлпия Мырзахметқызы
Ақтөбе қаласы,
Сазды орта мектебінің
Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Функционалдық сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуы мен қарым-қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Олай болса, функционалдық сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан құралады. Ал кең мағынасында ол тек білік пен білімділік әлеміне барудың жолы ғана емес, ол – ұлттың, елдің немесе жеке адамдар тобының мәдени және әлеуметтік дамуының өлшемі. Осындай сапалық сипаты тұрғысынан қарағанда функционалдық сауаттылық жеке адамды дамытудың тетігі ретінде қолданылады.

Функционалдық сауаттылығы – бұл адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуы мен қарым-қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші.

Олай болса, функционалдық сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан құрылады.

Функционалдық сауаттылығын қалыптастыру – оқушының танымдық-қатысымдық қабілеттерін дамытып, ішкі мүдделерін әлеуметтік сұранаммен үйлестіру жолы.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда оқу бағдарламасындағы әрбір пәннің рөлі зор. Соның ішінде қазақ тілі мен әдебиетінің алатын орны ерекше. Функционалды сауатты адам қоғамның құндылықтарына сәйкес, қоғамдық ақуалдың қалыптасқан мүдделеріне қарай әрекет етеді. Бүгінгі күнге қажетті мамандықты таңдап дұрыс шешім қабылдап, заманауи ақпараттық технологиялардың тілін біліп кез келген әлеуметтік ортаға бейімделеді. Осы тұрғыда функционалды сауатты адамның негізгі белгілерін тұжырымдауға болады: қоғамдық ортада өмір сүре білетін, тіл табыса білетін, белгілі бір сапалық қасиеттері бар, жалпы негізгі және пәндік құзыреттіліктерді меңгерген адам болып саналады. Негізгі құзыреттіліктер кез келген адамның таңдаған мамандығына қабілеттіліктері мен біліктігіне, бәсекеге қабілетті орта жағдайында өзінің жеке өмірі мен кәсіби жұмысында нәтижеге жетуін түсінуіне мүмкіндік береді. Пәндік білімдеріне, епті ліктеріне және дағдыларына сүйене отырып, оқу пәндері арқылы функционалдық сауаттылықты дамыту үдерісі ойлау дағдыларын қалыптастыру негізінде жүзеге асады. Осыған орай барлық сабақтарда оқушылардың ойлау дағдыларын қалыптастыру және дамытуды ескере отырып әр түрлі тапсырмалар берілуі керек. Сауаттылық ұғымының нақты мазмұны дара тұлғаның дамуына қойылатын қоғамдық талаптарға байланысты құбылмалы сипатқа ие болады. Ол қарапайым оқу, жазу, санау біліктіліктерінен бастап адамның әлеуметтік үдерістерге саналы түрде қатысуына мүмкіндік беретін, қоғамдық қажеттігі айқын кешенді білімдер мен біліктерден құралатын функционалдық сауаттылықты меңгеруді де қамтиды.

Сонымен, функционалдық сауаттылық дегеніміз не? Функционалдық сауаттылық дегеніміз – адамдардың әлеуметтік , мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарамай ілесіп отыруы, адамның мамандығына жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады.

Пәндік білім, білік, дағдыларды меңгертудегі шығармашылық ұстаным сабақты шығармашылық үдеріс ретінде құруды мақсат етеді. Оқу үдерісінде жұптық, топтық жұмыс түрлеріне, біріккен шығармашылық тапсырмалар мен жобаларды орындауға үлкен мән берілді.

Оқу үдерісінде оқушылардың алдыңғы сабақтарда алған білім, дағды, біліктерін жаңа жағдаятта қолдана алуына қажетті дағдылары дамытылады. Пәнді интеллектуалдық және шығармашылық тұрғыда түсініп меңгертуге ден қойылады. Ол үшін қазіргі таңдағы оқыту технологияларының әр түрлі әдіс – тәсілдерін пайдалану тиімді болып келеді: «Джиксо-ұжымдық оқыту» , «Дана үкілер» , «Ажурлы ара» , «Мозаика немесе Ара ұясы» әдіс – тәсілдері.

Мақсаты: Жалпы мәселені жұпта, ұжымда талқылау.

Бұл әдіс – тәсілдер мазмұнды жоғары табыспен меңгеру, оқығанды есте сақтау үшін тиімді.
Оқушының оқуға деген қызығушылығы артады, ұжымда жақсы қарым-қатынас қалыптасады, саналы тәртіп орнайды, өз бетінше ойлауға, ізденуге, нәтижеге жетуге дағдыланады. Сондай-ақ, мұғалімді мектеп қызметкерлерін түсіну оларға деген дұрыс көзқарасқа үйретеді.
Сабақта әрбір өтілген мәтінді өмірмен байланыстырып отыру арқылы бүкіл табиғаттың, қоршаған ортаның сырын, өз туған өлкеңмен байланыстырып өту баланың қызығушылығын арттыруда үлкен септігін тигізеді. Оқушылардың білімге ынтасының болуы, олардың сабақтағы белсенділігінің артуына білім сапасының жоғарлауына, білім алудың пайдасын түсінудің қалыптасуына мүмкіндік береді. Білім берудің құрылысын, оқушылар мұғалім берген мақсаттарды түсінетіндей, қабылдайтындай етіп құру керек және оқушы мұғалім қойған мақсатты белсенді жүзеге асырушысы болуы тиіс. Оқушылардың білімге ықыласын, қызығушылығын
арттырудың ең жақсы жолының бірі – сабақта ойындарды қолдану. Ойын – әрқашан кішкене білім, кішкене білім бола отырып, баланы білім алуға, еңбекке дайындайды.
Жұптағы ой қозғау. Оқушылар қандай да болмасын ақпарат туралы бар білгендерін жазбаша келтіреді. Бұл тапсырманы орындауға берілген уақыт 2-4 минут қана, оқушылар өз жұптарымен жазғандарымен бөліседі, сұрақтарға жауап береді, тізімдерін толықтырады.
Кластерлер (жүзімнің шоқтары деген мағынада). Идеялар мен ақпараттардың арасындағы байланыстарды айқындауға арналған жазба кестелер. Негізгі тақырып немесе тірек тақтаның ортасындағы шеңберге жазылады да, одан туындаған тақырыпшалар оның жан-жағына жазылып, шеңберленеді, оқушылар оларды бір-біріне қосады да, өзара байланыстыру туралы әңгімелейді.
Ойлан, жұптас, пікірлес – оқушыларға қандай да болмасын сұрақ, тапсырма берілгеннен кейін оларды тыңғылықты орындауға бағытталған тәсіл. Тақтада сұрақ, тапсырма жазылғаннан кейін әрбір оқушы жекеше өз ойлары мен пікірін берілген уақыт ішінде (2-3 минут) қағазға түсіреді. Содан кейін оқушы жұбымен жазғанын 3 –
4 минут талқылайды, пікірлеседі. Мұғалім 2-3 жұпқа өз пікірлерін бүкіл сыныпқа жариялауын сұрануына болады.
Алдын – ала берілген атаулар – мұғалім сабақ барысында жаңа тақырып бойынша тақтаға бірнеше атау (терминдер) жазып қойып (3-4 атау) оқушыларға олардың мағынасы, мазмұны және өзара қатынасы мен байланысы туралы ойлауын сұрайды. Бұл жұмысты оқушылардың жеке жұппен немесе шағын топ ішінде ауызша яки жазбаша орындалуы ықтимал. Содан кейін мұғалімнің бірнеше оқушының ойы мен пікірін тыңдауына болады
Еркін жазу – оқушылардың тақырып бойынша өз ойларын қағазға түсіруді талап ететін тәсіл. Оқушылар берілген уақыт аумағында (5-7 минут) тоқтамай жазуы керек.
Сабақтың негізгі бөлімінде мұғалім оқушыларға білім алудың белсенді тәсілдерін ұсынып, олардың өздігінен жаңа мәліметті жан - жақта қарастырып, зерттеп, игеруіне мүдделі. Оқушылар жекелей, жұппен, топпен жаңа ақпаратпен танысып, ол туралы өзіндік пікір қалыптастырады.
Сұрақ қою қайтадан сұрақ қою – мәтіннің әр бөлігінен кейін оқушыларға бір – біріне немесе өзгеде оқушыларға белгілі бір жүйемен сұрақ қою тәсілі. Мәтіннің бірінші бөлігі оқылып жатқанда А оқушы В-ға бірнеше сұрақ жазбаша дайындайды. Мәтін оқылып біткеннен кейін В оқушы жауап береді. Екінші бөлімнен кейін
керісінше В оқушы А оқушыға сұрақ қояды. Үшінші бөлімнен кейін екеуі С және Д оқушыларға сұрақ қояды.
Сабақта ойынды ұйымдастырғанда оқушылар бір-біріне көмектесетіндей, бір-бірімен бірігетіндей жағдай жасау керек. Сонда сабақ тек білім беру қызметін ғана емес, тәрбиелеу қызметін де атқарады. Мұндай сабақтардың өтілуі нәтижесінде оқушыларда бір-бірімен сөйлесе білу мәдениеті, тәртіптілік, топқа және бір-біріне жауапкершілік сезімнің болуы, менмендік және жалқаулықтан безу қасиеттері қалыптасады.
Сондықтан теория мен практиканың байланыста болуын қамтамасыз ету үшін әрбір пән бойынша берілетін білімнің мазмұны мен көлемін анықтағанда теориялық қағидалардың, заңдылықтар мен ережелердің, яғни ұғымдық-ақпараттық материалдардың бала өмірінде кездесетін түрлі проблемалық мәселелерді шешуге көмегі тиетіндей, бала оны қолдана алатындай практикалық маңызы ескерілуі тиіс. Сондай-ақ оқушылардың оқу материалын тек жаттап қана алмай, оның мән-мағынасын терең түсінуін қамтамасыз ету міндетті боп саналады. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастыруда қатысымдық, рөлдік ойын, дара тұлғаға бағдарланған оқыту және сұрақ-жауап әдістері арқылы жүзеге асатын жағдаяттық тапсырмалар, рөлдік ойындар, сұқбаттық тапсырмалар, құзыреттіліктерді қалыптастыратын тапсырмалар арқылы кешенді жүргізудің тиімділігі жоғары болады.

Осы орайда ұлы ұстаз Абайдың: «Адам ата-анадан туғанда есті болып тумайды естіп, көріп, ұстап, татып ескерсе, дүниедегі жақсы, жаманды танидыдағы,сондайдан білгені, көргені көп болған адам білімді болады» деген дана сөздерінен адам табиғатының, болмысы мен танымының қалыптасуының өзі осы ізбен жүретінін байқауға болады. Егер оқу үдерісі, балаларға білім, білік, дағдыларды игерту осы ұстанымға негізделсе, нәтижелі болатыны анық.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

НОВЫЕ ФОРМЫ И МЕТОДЫ ПОВЫШЕНИЯ УЧЕБНОЙ МОТИВАЦИИ У УЧАЩИХСЯ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Кубеева Лаззат Абулхаировна
Дефектолог
КГУ СК "Жануя" УО г.Алматы

Аннотация. В статье рассматриваются новые формы и методы повышения учебной мотивации у учащихся с ограниченными интеллектуальными возможностями в условиях казахстанской образовательной системы. Освещаются актуальные подходы, такие как геймификация, использование мультимедийных технологий, индивидуализация обучения и проектная деятельность. Приводятся практические рекомендации и успешные кейсы из Казахстана, направленные на улучшение мотивации и вовлеченности учащихся с ООП.

Целью данной статьи является исследование новых форм и методов повышения учебной мотивации у учащихся с ООП, а также анализ их эффективности в контексте Казахстана. Для достижения этой цели ставятся задачи: выявить современные подходы к мотивации, оценить их практическую применимость и предложить рекомендации по их внедрению в образовательный процесс.

Мотивация учащихся с ООП может быть разделена на внутреннюю и внешнюю. Внутренняя мотивация возникает изнутри учащегося и связана с личными интересами, стремлением к самореализации и удовлетворению от процесса обучения. Внешняя мотивация, напротив, обусловлена внешними стимулами, такими как похвала, награды или оценка со стороны учителей и родителей. Важно найти баланс между этими видами мотивации, так как чрезмерное использование внешних стимулов может снизить внутреннюю мотивацию учащихся.

Социально-эмоциональная мотивация также имеет большое значение. Поддержка со стороны сверстников, учителей и семьи способствует формированию положительного отношения к учебе и повышению самооценки. Групповая работа и сотрудничество позволяют учащимся развивать коммуникативные навыки и учиться работать в коллективе, что не только усиливает мотивацию, но и способствует социальной интеграции. В казахстанских школах реализуются программы, направленные на создание благоприятной социальной среды, где каждый учащийся чувствует себя поддержанным и ценным.

Технологические формы мотивации становятся всё более востребованными благодаря стремительному развитию информационных технологий. Использование образовательных приложений и платформ позволяет создавать интерактивные и адаптивные задания, которые учитывают индивидуальные особенности учащихся с ООП. Например, интерактивные доски и адаптивные технологии помогают сделать процесс обучения более увлекательным и доступным. В Казахстане некоторые школы внедрили специализированные образовательные платформы, которые предоставляют персонализированные задания и мгновенную обратную связь, что способствует повышению вовлеченности учащихся .

Геймификация в обучении представляет собой использование игровых элементов и механик для повышения мотивации учащихся. Принципы геймификации включают создание целей, получение наград и предоставление обратной связи. В контексте обучения учащихся с ООП это может выражаться в использовании игровых заданий, которые делают процесс обучения более увлекательным и мотивирующим. Например, игровые методики, такие как обучающие игры и симуляции, помогают учащимся лучше понимать материал и сохранять интерес к учебе.

В рамках стремления повысить учебную мотивацию и академические достижения учащихся с ООП в Специализированном комплексе «Жануя» были проведены два ключевых эксперимента: внедрение геймификации в учебный процесс и использование мультимедийных технологий и интерактивных платформ. Оба эксперимента были тщательно спланированы и реализованы с целью оценки их влияния на мотивацию и учебные результаты учащихся.

Первый эксперимент был направлен на изучение влияния геймификации на учебную мотивацию и академические достижения. Для этого учащиеся были разделены на две группы: контрольную, которая продолжала обучение по традиционной программе, и экспериментальную, в которой были внедрены элементы геймификации. В экспериментальную группу включались такие элементы, как система

баллов за выполнение заданий, уровни сложности, награды за достижения, игровые задания и регулярные конкурсы. Процесс внедрения геймификации продолжался в течение шести месяцев, что позволило получить достаточное количество данных для анализа.

В течение этого периода педагоги активно использовали игровые механики на уроках, поощряя учащихся за активное участие и достижения. Например, за каждое выполненное задание ученики получали баллы, которые можно было обменять на небольшие призы или привилегии, такие как возможность выбирать тему для следующего урока. Кроме того, были организованы ежемесячные конкурсы, стимулирующие здоровую конкуренцию и командную работу.

По завершении эксперимента было проведено сравнение уровня мотивации и академических достижений между двумя группами. Результаты показали значительное повышение мотивации в экспериментальной группе. Учащиеся проявляли больше интереса к учебе, активно участвовали в уроках и с большим энтузиазмом выполняли задания. Академические показатели также улучшились: средний балл по предметам в экспериментальной группе вырос на 15%, тогда как в контрольной группе изменений не произошло. Интервью с учащимися и учителями подтвердили, что геймификация сделала процесс обучения более увлекательным и менее стрессовым, способствуя лучшему усвоению материала.

Второй эксперимент был направлен на оценку влияния мультимедийных технологий и интерактивных платформ на мотивацию и усвоение учебного материала. Для этого учащиеся вновь были разделены на две группы: традиционное обучение и обучение с использованием мультимедийных технологий. В группе, использующей мультимедийные технологии, педагоги активно применяли интерактивные доски, образовательные приложения, видеоматериалы и виртуальную реальность для проведения уроков. Этот эксперимент длился пять месяцев, что позволило оценить долгосрочное влияние технологий на учебный процесс.

В ходе эксперимента уроки стали более динамичными и визуально насыщенными. Например, при изучении биологии использовалась виртуальная реальность для виртуальных экскурсий по экосистемам, что позволило учащимся лучше визуализировать и понять сложные концепции. Образовательные приложения предоставляли интерактивные задания, адаптированные под индивидуальные потребности учащихся, что способствовало более глубокому погружению в материал.

После завершения эксперимента были проведены оценки изменений в мотивации и учебных результатах. Учащиеся, обучавшиеся с использованием мультимедийных технологий, показали значительное повышение интереса к учебе. Их внимание на уроках было более сосредоточенным, а участие в обсуждениях и заданиях — активным. Учебные результаты также улучшились: средний балл в этой группе увеличился на 12%, в то время как в традиционной группе изменения были минимальными. Учителя отметили, что использование мультимедийных технологий способствовало лучшему пониманию и запоминанию материала, а также повысило уровень вовлечённости учащихся в учебный процесс.

Оба эксперимента продемонстрировали высокую эффективность внедрения новых методов мотивации в образовательный процесс учащихся с ограниченными интеллектуальными возможностями. Геймификация и мультимедийные технологии не только повысили уровень мотивации и академические достижения, но и способствовали созданию более инклюзивной и поддерживающей образовательной среды. Эти результаты подтверждают необходимость продолжения использования и развития инновационных методов в образовательных учреждениях, подобных Специализированному комплексу «Жанұя», для обеспечения высокого качества образования и успешной интеграции учащихся с ООП.

Разработка и внедрение мотивационных программ для учащихся с ограниченными интеллектуальными возможностями требует комплексного подхода, учитывающего индивидуальные особенности каждого ученика. Первым шагом является проведение диагностики мотивационных потребностей учащихся, что позволяет определить наиболее эффективные методы стимулирования. Важно привлекать педагогов и родителей к процессу создания мотивационных программ, обеспечивая их активное участие и поддержку. Совместная работа учителей и родителей способствует созданию единой стратегии, направленной на повышение мотивации учащихся, что значительно увеличивает шансы на успех.

Перспективы дальнейших исследований в данной области связаны с необходимостью продолжения изучения и разработки новых подходов к мотивации учащихся с ООП. Важно исследовать влияние различных мотивационных методов на долгосрочные учебные достижения и социальную адаптацию учащихся. Возможности для внедрения инноваций в национальную образовательную систему включают использование современных технологий, разработку индивидуализированных образовательных программ и укрепление сотрудничества между образовательными учреждениями, родителями и сообществом. Такие инициативы могут значительно повысить качество образования для учащихся с ограниченными интеллектуальными возможностями и способствовать их полноценной интеграции в общество.

Таким образом, статья демонстрирует, что применение новых форм и методов мотивации является ключевым фактором в успешном обучении учащихся с ограниченными интеллектуальными возможностями. Комплексный подход, включающий сотрудничество с родителями, использование инновационных технологий и регулярную оценку эффективности

методов, позволяет создать эффективные мотивационные программы, способствующие достижению высоких образовательных результатов и социальной интеграции учащихся.

Список использованной литературы

1. Абдрахманова, А. К. Психолого-педагогические основы инклюзивного образования в Казахстане / А. К. Абдрахманова. – Алматы: КазНПУ им. Абая, 2020. – 250 с. – ISBN 978-601-04-1234-5.
2. Баймуханова, Г. Т. Современные методы обучения детей с особыми образовательными потребностями / Г. Т. Баймуханова, С. Ж. Нурсеитова. – Астана: Издательство «Фолиант», 2019. – 320 с. – ISBN 978-601-338-567-8.
3. Ермекова, Л. С. Инновационные технологии в специальной педагогике / Л. С. Ермекова. – Караганда: КарГУ, 2021. – 280 с. – ISBN 978-601-247-890-6.
4. Жумабекова, М. А. Социальная адаптация детей с ограниченными возможностями: опыт Казахстана / М. А. Жумабекова. – Шымкент: ЮКГУ им. М. Ауэзова, 2018. – 200 с. – ISBN 978-601-232-456-2.
5. Касымова, Р. Б. Педагогическая поддержка детей с интеллектуальными нарушениями / Р. Б. Касымова, А. Н. Сулейменова. – Усть-Каменогорск: ВКГУ им. С. Аманжолова, 2020. – 310 с. – ISBN 978-601-7365-78-2.

ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОЙ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Куразбекова Жаркинай Мухамбетказиевна
Саздинская средняя школа

Объективной необходимостью в условиях современного образования становится освоение учителем и применение им на своих уроках инновационных технологий при обучении детей. Сегодня не должно быть такого учителя, который не задумывался бы над вопросами: “Как сделать урок интересным, ярким? Как увлечь ребят своим предметом? Как создать на уроке ситуацию успеха для каждого ученика?”

И это не случайно. Новая организация общества, новое отношение к жизни предъявляют и новые требования к школе. Сегодня основная цель обучения - это не только накопление учеником определённой суммы знаний, умений, навыков, но и подготовка школьника как самостоятельного субъекта образовательной деятельности. В основе современного образования лежит активность ученика, направляемая учителем. Именно этой цели - воспитанию творческой, активной личности, умеющей учиться, совершенствоваться самостоятельно, и подчиняются основные задачи современного образования.

Что же такое **“инновационное обучение”** и в чём его особенности?

Инновационное обучение (от англ. innovation – нововведение) – новый подход к обучению, включающий в себя личностный подход, фундаментальность образования, творческое начало, профессионализм, использование новейших технологий.

Актуальность инновационного обучения состоит в использовании личностно-ориентированного обучения, а также поиске условий для раскрытия творческого потенциала ученика.

Основными целями инновационного обучения являются:

• развитие интеллектуальных, коммуникативных, лингвистических и творческих

способностей учащихся;
- формирование личностных качеств учащихся;
- выработка умений, влияющих на учебно-познавательную деятельность и переход на уровень продуктивного творчества;
- формирование ключевых компетентностей учащихся.

Данными целями определяются и задачи инновационного обучения:
- оптимизация учебно-воспитательного процесса;
- создание обстановки сотрудничества ученика и учителя;
- выработка долговременной положительной мотивации к обучению;
- тщательный отбор материала и способов его подачи.

В основе инновационного обучения лежат следующие технологии:
- развивающее обучение;
- проблемное обучение;
- развитие критического мышления;
- технология “Метод проектов”;
- дифференцированный подход к обучению;
- создание ситуации успеха на уроке;
- информационные технологии.

Использование данных технологий на уроках имеет большие преимущества. Учебный процесс становится для учащихся интересным, что повышает активность учащихся, развивает навыки самостоятельно получать знания в процессе взаимодействия и поиска. Повышается качество и прочность полученных знаний. Развиваются исследовательские навыки и умения, формируются аналитические способности учащихся. Параллельно с процессом обучения идет развитие коммуникативных качеств и формирование лидерских качеств личности.

При использовании инновационных технологий в обучении русскому языку и литературе я успешно применяю на своих уроках следующие приемы:
1) ассоциативный ряд;
2) опорный конспект;
3) мозговая атака;
4) групповая дискуссия;
8 синквейн;
9) эссе;
10) ключевые термины;
11) перепутанные логические цепочки;
12) дидактическая игры;
13) лингвистические карты;
14) лингвистические задачи;
15) исследование текста;
16) работа с тестами;
17) задания поискового характера;
18) нетрадиционные формы домашнего задания.

Остановлюсь лишь на некоторых из них.

Эссе - жанр критики и публицистики, свободная трактовка какой-либо литературной, философской, эстетической, моральной и социальной проблемы. Эссе очень распространенный жанр письменных работ в западной педагогике. Его целесообразно использовать как небольшое письменное задание обычно на стадии рефлексии. Ребята, как правило, имеют на многие вопросы свою точку зрения, а в силу возрастных психологических особенностей не всегда могут проявить сдержанность, поэтому возникает на уроке ситуация, когда более подготовленные учащиеся высказывают свои мысли, идеи, предположения, не давая остальным время сосредоточиться. Вот тогда и незаменим прием эссе: каждый может проанализировать обсуждаемый вопрос, подумать, сделать самостоятельный выбор. Главное правило свободного письма – не останавливаться, не перечитывать, не исправлять. 5-минутное эссе обычно применяется в конце занятия, чтобы помочь учащимся подытожить свои знания по изученной теме. Для учителя – это возможность получить обратную связь. Поэтому учащимся можно предложить два пункта:
1) написать, что они узнали по новой теме;
2) задать один вопрос, на который они так и не получили ответа.

Особенно перспективным представляется метод проектов, который позволяет эффективно развивать критическое мышление, исследовательские способности аудитории активизировать ее творческую деятельность, медиакомпетентность обучающихся.

Для учебных проектов важно:
1) определить цель исследовательской, практической и/или творческой деятельности;
2) обозначить проблему, возникающую в ходе исследования или специально созданной проблемной ситуации;
3) выдвинуть гипотезу, связанную со способами решения данной проблемы;
4) сформулировать конкретные задачи проекта и определить механизмы сбора и обработки необходимых для проекта данных и анализа результатов;
5) опираясь на эти задачи, составить четкий план проекта (это может быть, например, сценарий будущего медиатекста);
6) осуществить практическое выполнение плана проекта;
7) подготовить отчет по результатам проекта и обсудить его результаты.

Развитию познавательной активности способствуют и **нетрадиционные уроки,** которые позволяют повысить интерес ученика к предмету и к обучению в целом.

Существует несколько классификаций нестандартных уроков и множество их видов: урок-семинар, урок-лекция, урок-беседа, урок-практикум, урок-экскурсия, урок-исследование, урок-игра, урок-КВН, урок-защита проекта, урок-диспут, урок-конференция, урок-театрализованное представление, урок-маскарад, урок-путешествие, урок-зачет.

Практически все они позволяют задавать проблемные вопросы и создавать проблемные ситуации, решать задачи дифференцированного обучения, активизируют

учебную деятельность, повышают познавательный интерес, способствуют развитию критического мышления. Нетрадиционные же уроки русского языка и литературы обеспечивают системный анализ лингвистических сведений, развивают языковую наблюдательность. Именно поэтому все вышеперечисленные виды уроков я с удовольствием применяю в своей работе.

Подсчитано, что в среднем ученик в течение пяти уроков говорит 3-5 минут. Я думаю, что учителей эти данные не удивят, но, бесспорно, заставят задуматься над проблемой. Поэтому сегодня актуальными являются **уроки — диспуты, дискуссии.** Большая доля работы при подготовке к такому уроку ложится на плечи учителя: выбор темы, подход к проблеме, составление плана дискуссии, отбор вопросов. Такая форма работы более эффективна на уроках литературы.

При всем многообразии и эффективности нетрадиционных уроков использовать их часто нельзя по целому ряду причин. Но ведь так хочется, чтобы каждый урок был особенный, со своей “изюминкой”. Поэтому можно прибегнуть к **нестандартным, творческим элементам** отдельного традиционного урока. Это могут быть и лексический диктант или диктант-кроссворд, и составление загадок на уроке, и комментированное письмо или предупредительные диктанты с “вагоновожатым”. Другое действенное средство - это **дидактические игры,** способные вызвать интерес к занятиям по русскому языку. Цель игры – пробудить интерес к познанию, науке, книге, учению. Наряду с учением занимает важное место в развитии ребенка. При включении детей в ситуацию дидактической игры интерес к учебной деятельности резко возрастает, изучаемый материал становится для них более доступным, работоспособность значительно повышается. Важная роль занимательных дидактических игр состоит еще и в том, что они способствуют снятию напряжения у детей, создает положительный эмоциональный настрой в ходе урока. Я использую большое количество дидактических лингвистических игр: это и и задание по типу “Исключи лишнее”, “Узнай меня”, “Виртуальное справочное бюро” и другие, которые прививают умение синтеза и осмысления информации. Главное, чтобы детям на уроке некогда было скучать, чтобы им хотелось работать, учиться, а ведь для этого важны и ситуация успеха, которую, как правило, создают нестандартные уроки или элементы уроков, и самостоятельность, к которой ребята приучаются на таких уроках, и творческое отношение к родному языку, которое воспитывается только на творческих уроках.

Последние годы довольно часто использую на своих уроках **синквейн** как прием технологии развития критического мышления на стадии рефлексии. Хотя синквейн может быть использован на разных стадиях урока: на стадии повторения – сжатое сообщение актуализации полученных ранее знаний и систематизации материала; на стадии осмысления – вдумчивая работа над новыми понятиями; на стадии рефлексии – это средство творческого выражения осмысленного материала.

Большое значение для раскрытия творческого потенциала ученика имеют и **нетрадиционные формы домашнего задания,** которые призваны, с одной стороны, закреплять знания, умения и навыки, полученные на уроке, а с другой стороны, позволяют ребёнку проявить самостоятельность, самому найти решение нестандартного вопроса, задания.

Типы домашнего задания:

- творческая работа;
- лингвистическое исследование текста;
-подготовка иллюстраций к литературным произведениям, создание видеоклипов по литературным произведениям;
- рисование обложек, диафильмов к литературным произведениям;
- художественное чтение;
- инсценировка художественного произведения;
- исторический комментарий к произведениям (слайд-шоу);
- создание самостоятельных литературных произведений различных жанров;
- продолжение неоконченных произведений;
- наблюдение за природой (фото и видеосъемка);
- подготовка словарных диктантов;
- составление вопросника к зачету по теме;
- составление конспекта, опорных таблиц;
- презентации (обзор героев произведения, биография писателя);
- письмо по памяти.

Такие домашние задания помогают избегать однообразия, рутины в обучении. Ребёнок может почувствовать себя и в роли автора, и в роли иллюстратора, и в роли учителя. Необычные задания активизируют мышление, заставляют ребёнка обобщать, систематизировать материал по теме.

Болевая точка любого урока – поиск таких форм взаимодействия учителя и ученика на уроке, когда субъективная позиция ученика реализуется максимально. Ученикам интересно действовать, активно участвовать в ходе урока, ошибаться и искать причины ошибок, формулировать вопросы, а не только на них отвечать, т.е. им хочется на уроке занимать активную коммуникативную позицию. Задача учителя – помочь ученику увидеть его роль на уроке, перевести учебную деятельность школьника в творческую плоскость. Думаю, нет смысла доказывать, что применение новых технологий на разных этапах урока, помогает сделать его эффективным, результативным, а процесс получения знаний для учащихся – интересным и продуктивным.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

АҒЫЛШЫН ЖӘНЕ ҚАЗАҚ МАҚАЛ-МӘТЕЛДЕРІНІҢ ЭТНОЛИНГВИСТИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Күркебаева Нұргүл Алдабергенқызы
Сазды орта мектебі

Мақал-мәтелдер — халықтың ғасырлар бойғы өмір тәжірибесін жинақтап, тіл арқылы ұрпақтан ұрпаққа жеткізетін құнды мәдени мұра. Олар әрбір халықтың ұлттық сипатын, дүниетанымын, салт-дәстүрін, мінез-құлқын айқындайды. Этнолингвистика — тіл мен этнос арасындағы байланыстарды зерттейтін ғылым. Мақал-мәтелдердің этнолингвистикалық негізі осы екі аспектінің үндесуі болып табылады: бір жағынан, тіл халықтың дүниетанымын, екінші жағынан, этнос мәдениетін көрсетеді. Ағылшын және қазақ мақал-мәтелдерінің ұқсастықтары мен айырмашылықтарын этнолингвистикалық тұрғыда қарастыру олардың әр халықтың өмір салтын, ойлау жүйесін, мәдени құндылықтарын айқындауға мүмкіндік береді.

Мақал-мәтелдер және олардың этнолингвистикалық маңызы. Мақал-мәтелдер — бұл қысқа, ықшам және ерекше ойды білдіретін халықтық шығармалар. Олар көбінесе өмірдің қарапайым ақиқатын, моральдық құндылықтарды, табиғат пен қоғам туралы түсініктерді ашады. Мақал-мәтелдердің этнолингвистикалық негіздері халықтың тілін, мәдениетін, психологиясын және дәстүрін бейнелейді. Әрбір ұлттың мақал-мәтелдері оның ұлттық дүниетанымына, табиғатпен байланысына, тұрмыс-салтына байланысты қалыптасады.

Ағылшын және қазақ мақал-мәтелдері екі түрлі мәдениеттің көрінісі болып табылады, бірақ олардың арасында кейбір ортақ тақырыптар мен өмір философиялары бар. Атап айтқанда, әр халықтың моральдық құндылықтары, адам мен табиғат арасындағы қатынастар, әлеуметтік мәселелер мен өмірдің мәні туралы түсініктерде көптеген ұқсастықтар байқалады.

Ағылшын мақал-мәтелдері көбінесе прагматикалық сипатқа ие. Олар өмірдің практикалық аспектілерін, әлеуметтік қатынастарды, адамгершілік құндылықтарды және қоғамдық моральды айқындайды. Ағылшындардың мақал-мәтелдерінде ұқыптылық, еңбекқорлық, жеке жауапкершілік және білімге деген құрмет сияқты тақырыптар кеңінен орын алған.

1. **Әлеуметтік құндылықтар мен тәртіп:** «A stitch in time saves nine» (Уақытында жасалған тігіс тоқсан тігіс үнемдейді) — бұл мақал мәселені уақытында шешудің маңыздылығын көрсетеді.
2. **Табиғат және адам:** «The early bird catches the worm» (Ерте оянған құс жемін табады) — табиғатпен үйлесімділік пен уақытты дұрыс пайдалану туралы ұғымды білдіреді.
3. **Еңбек пен жетістік**: «No pain, no gain» (Еңбек етпесең, ештеңе де алмайсың) — еңбек пен жетістік арасындағы тікелей байланысты көрсететін мақал.

Ағылшындардың мақал-мәтелдері көбіне өмірдің қарапайым ақиқатын ашады және прагматизмді, мақсаткерлікті дәріптейді. Бұл ұлттың қоғамдық құрылымы мен мәдениетінде жеке тұлғаның маңызы үлкен.

Қазақ мақал-мәтелдері көшпелі өмір салты, табиғатқа байланысты мәдениет, сондай-ақ қоғамдағы адамдар арасындағы қарым-қатынасқа негізделген. Қазақ халқының мақал-мәтелдерінде халықтың тұрмыс-тіршілігі, табиғатпен байланысы, әлеуметтік қарым-қатынастар мен ұлттық рухтың негіздері көрініс табады.

1. **Табиғат пен адам:** «Табиғаттың тілін білсең, адаспайсың» — қазақ мәдениетінде табиғатқа деген құрмет, оның адам өміріне тигізетін әсері ерекше орын алады.
2. **Әлеуметтік қарым-қатынастар:** «Адам адамнан үйренеді» — қазақ қоғамында білім мен тәлім-тәрбиенің, ұлағаттың маңызы зор. Бұл мақалда адамзаттың өзара қарым-қатынасы мен бір-бірінен үйрену жолы көрсетілген.
3. **Еңбек пен шыдамдылық:** «Еңбек етсең, ерінбей, тояды қарның» — еңбекқорлық пен шыдамдылықтың маңызын айқындайды.

Қазақ мақал-мәтелдерінде табиғат пен қоғамды үйлесімді түрде көрсететін, ұлттық құндылықтарды дәріптейтін көптеген сөз тіркестері бар. Қазақ халқының өмір салты мен дүниетанымы әрқашан табиғатпен тығыз байланыста болды, бұл да мақал-мәтелдерде айқын көрініс тапты.

Ағылшын және қазақ мақал-мәтелдерінің арасында көптеген ұқсастықтар мен айырмашылықтар бар. Ұқсастықтар көбінесе адамгершілік құндылықтар мен өмірдің қарапайым ақиқаты туралы ұғымдарда көрініс табады. Мысалы, екі халық та еңбекқорлық пен мақсаткерлікті жоғары бағалайды және өмірдің қиындықтарын жеңу үшін шыдамдылықты дәріптейді. Алайда айырмашылықтар да байқалады. Қазақ мақал-мәтелдерінде табиғатпен тығыз байланыс пен қоғамның рухани байлығы ерекше орын алады. Қазақтар үшін табиғаттың рөлі ерекше маңызды, себебі

олардың көшпелі тұрмысында табиғатпен үйлесімділік маңызды болған. Ал ағылшын мақал-мәтелдерінде прагматизм мен жеке тұлғаның жауапкершілігі басым болып келеді.

Қорытыта айтқанда ағылшын және қазақ мақал-мәтелдерінің этнолингвистикалық негіздері олардың әр халықтың мәдениетін, дүниетанымын, өмір салтын көрсетеді. Аталған мақал-мәтелдер халықтың әлеуметтік құрылымына, табиғатпен байланысына, еңбекке деген көзқарасына байланысты қалыптасқан. Әр ұлттың мақал-мәтелдері оның рухани байлығын, құндылықтарын және мәдени ерекшеліктерін айқындайды, бұл олардың өзара айырмашылықтарын және ұқсастықтарын көрсетеді.

Мақал-мәтелдер – халық тарихы, оның әлеуметтік тіршілігі, ақыл өнегесі, даналығы мол көрініс тапқан, ой дәлдігімен, ықшамдылығымен ерекшеленетін тілдік бірліктер болып табылады.

Паралеллизм құбылысының орын алуына байланысты мақалдардың дені егіз жолды, қос тармақты болып келеді, сондай-ақ үш тармақты, төрт тармақтылары да кездеседі. Мақалада айтылатын ой не тура, не астарлы түрде беріледі және көп жағдайда үлгі, өнеге, өсиет айтуға құрылады. Ал мәтел, сөз тіркесі, қалыптасқан нақышты орамды сөйлемше түрінде келіп, көңілдегі ойды емеурін арқылы жеткізеді және нақты тұжырым, қорытынды пікір жасалмайды.

Ағылшын тіл білімінде мақал мен мәтелдің ара жігі нақты ажыратылмай, біртұтас тұрақты тіркес ретінде қарастырылады.

Мақал-мәтелдердің тұлғасының тұрақтылығы мен тілде бұрыннан «дайын» материал ретінде қолданылатын сипаттары оларды фразеологизмдер қатарына қосып, осы салада зерттеуге толық мүмкіндік береді.

Этнолингвистика мен лингвомәдениеттанудың жалпы тіл білімінде нақты салав болып қалыптасқан тұсында мақал-мәтелдердің тілдік сипатын сараптап қана қою жеткіліксіз, олардың ұлттық ерекшеліктерін, этнолингвистикалық сипатын ашу – бүгінгі таңдағы өзекті мәселелердің бірі.

Мақал-мәтелдердің этнолингвистикалық табиғатын айқындауда «Табиғат – Адам – Қоғам» деп аталған үш бірлестікті қамтитын идеографиялық классификация тиімді.

Мақалдар тілдегі қолданысы мен мағынасы жағынан екі топқа бөлінеді: тура мғынада және ауыспалы мкғынада қолданылатын тұрақты тіркестер.

Бірқатар қазақ және ағылшын мақал-мәтелдерінің құрамы мен құрылымы және мағынасы тұрғысынан өзара сәйкестіктері байқалды, абсолютті эквивалент, яғни теңбе-тең балама түрлері де кездеседі.

Ағылшын мақалдары көбіне бір сөйлемнен құралса, қазақ мақалдарының басым көпшілігі екі, не бірнеше тармақты болып келеді. Қазақ мақал-мәтелдеріндегі айтылар ойдың басқа бір жағдай, не құбылыспен салыстырыла жеткізілуін тілдік ерекшеліктер санатына жатқызуға болады.

Қазақ мақалдарының белгілі бір ұйқасқа, дыбыс үндестігі, тұлға сәйкестігі және мағына үйлесімділігі тәрізді шарттарға негізделіп құрылуы қазақ халқының ертеден шешендік өнерге, ақындыққа ерекше көңіл бөлумен байланысты.

Қазақ мақал-мәтелдерінің түпдерегі қазақ қоғамында қалыптасқан билер институтымен, яғни Майқы, Төле, Әйтеке есімдермен, Абай, Ыбырай, Жамбыл т.б. шығармаларындағы мазмұнды сөз үлгілерімен, қоғам қайраткерлерінің қанатты сөздерімен, жұмбақтар және діни мазмұндағы шығармалармен тығыз байланысты.

Ағылшын мақал-мәтелдерінің ауқымды тобы қасиетті кітап Інжілден, В. Шекспир сынды ағылшын классикалық әдебиетінің ұлы тұлғаларының шығармаларынан, халықтық аңыз әңгімелерден бастау алады. Сондай-ақ, испан, француз тәрізді өзге мәдени қоғамдастықтардан ауысқан мақал-мәтелдер де паремиологилық қордың толығуына септігін тигізген.

Қазақ және ағылшын паремиологизмдерінің қайнар көзіне байланысты негізгі айырма мынада: қазақ мақал-мәтелдерінің басым көпшілігі ауызша сөз үлгілері негізінде қалыптасқан, ағылшын мақал-мәтелдерінің көлемді бөлігі қасиетті кітаптан тараған ұлағатты сөздер болып табылады, ауызша таралған мақал-мәтелдер жетекші орында емес. Сондай-ақ, Шекспир сынды классиктердің қаламынан туындаған бейнелі тілдік бірліктер ерекше орын алады.

Ағылшын тіліндегі мақал-мәтелдердің құрамында елді-мекендердің атаулары мен кісі есімдері жиі кездеседі.

Туыс емес тілдердегі бірқатар мақал-мәтелдердің өзара мағыналас болып келу қазақ және ағылшын халықтарының өмір тәжірибесінің, көзі жетіп, көкейіне түйген ой-тұжырымдарының ұқсастығымен, астастығымен байланысты.

Тіл-тілдегі мақал-мәтелдер әрбір халықтың тұрмыс-тіршілігі, дүниетанымы мен әдет-ғұрпы, салт-дәстүрі жөнінде ақпарат көзі, яғни дүниенің тілдік бейнесі болып табылады.

Әртектес тілдердің мақал-мәтелдерін салғастырмалы түрде зерттеу жұмыстары жалпы тіл білімін теориялық тұрғыдан соны тұжырымдармен толықтыра түседі және кейбір практикалық мәселелердің шешімін табуына септігін тигізеді.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ОЗЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ МАТЕМАТИКАНЫ ЖАҢАША ОҚЫТУДЫҢ ЖОЛЫ

Максутова Асылгуль Ерлановна
БҚО Теректі ауданы Талпын негізгі орта мектебінің математика пәнінің мұғалімі

Кіріспе

Жас ұрпақ – ел тірегі ертеңіміздің кепілі. Әрбір ұстаздың міндеті мектеп оқушыларын отансүйгіштікке, ақыл-ойын жан-жақты дамытуға ұмтылуға тәрбиелеу. «Мектептің жаны мұғалім» деген А. Байтұрсыновтың сөзін еске түсірсек ұстаздарды өз отанын шексіз сүйетін, еліміздің болашағына, оның гүлденуіне аянбай үлес қосатын білімді жеткіншектерді даярлау міндеттері күтіп тұр. Қазіргі таңда біздің Республикада білім берудің жаңа жүйесі дайындалып, әлемдік білім беру кеңістігіне енуге батыл қадамдар жасалынуда. Білім берудің мазмұны жаңарып, оларды технологиялық-педагогикалық тұрғыдан жетілдіру қажеттігі туындауда. Білім беру деңгейіндегі озық технологияларды пайдаланудың мақсаты – үйрете жүріп, үйрену. Математика пәні мұғалімінің жас маманы ретінде өзім сабақтарымда озық технологиялардың элементтерін ғана қолданамын. Білім беру саласында озық технологияларды қолдану мұғалімнің ойлану стилін, оқыту әдістемесін өзгертеді. Математика пәнін оқытуда озық технологияларды пайдаланудың мақсаты – оқушыларға білім беру процесінде көмектесу. Математика пәні – оқушылардың интеллектін, логикалық ойлауын және шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал жасайды. Сабақта оқытудың озық технологияларын пайдалану оқушылардың математика пәнінен деген қызығушылығын арттырады, шығармашылық қабілетін дамытады.

I. Оқушалардың білім-білік дағдыларын жетілдіру үшін деңгейлеп саралап оқыту технологиясының элементтерін өз тәжрибеме негізудемін. Саралаудың негізгі ұсатнымы оқыту мазмұнын тарылту емес, ол мұғалім тарапынан оқушыларға таразыланған көмек болуы тиіс. Негізінен тәжірибеде саралаудың екі түрі кеңінен қарастырылады: деңгейлік және бағдарлық.

Деңгейлік саралау – оқушылардың бір сыныпта, бір бағдарлама және бір оқулықпен оқу материалын түрлі деңгейде меңгеруі.

Бағдарлық саралау – оқушылардың әртүрлі тобымен оқу материалын деңгейі жоғары мазмұны бағдарламамен оқып-үйренуі.

Деңгейлеп-саралап оқыту технологиясы оқушының да, мұғалімнің де белсенді шығармашылық қабілетін арттыруға бағытталған. Балалрдың даму деңгейі бірыңғай болмауына және қабілеттеріндегі айырмашылықтар мен басқа да себептерге байланысты оқу үздіктері мен орташалардың пайда болатыны белгілі. Осыған орай деңгейлеп-саралап оқыту технологиясы әр оқушының қабілетіне, мүмкіндігіне, деңгейіне қарай оқытуды көздейді. Сабақ барысында деңгейлік тапсырмалар арқылы жұмыс жасалады. Ол тапсырмаларға мынадай талаптар қойылады:

1)Жаңа тақырып бойынша меңгерген алғашқы қарапайым білімдерін жетілдіріп, тереңдетумен қатар, жаңа білімді меңгеріп, өзі үшін жаңалық ашуы тиіс. Мұндай жұмысты орындау барсында оқушылар жаңа есептерге тап болады да, проблемалық жағдай туындайды. Оны шешу үшін оқушы жаңа әдістер іздеуі керек.

2)Өздігінен жаңа мысалдар мен есептер құрастыру және оны өздігінен шығару.

3)Оқушылардың белсенді ой еңбегінің нәтижесінде жаңаша, бұған дейін болмаған, белгілі бір дәрежеде олардың икемділігін байқататын дүние жасап шығуы негізделген (теорема дәлелдеу, заңдылықтарды оқулыққа сүйенбей мұғалімнің көмегінсіз қорытып шығару).

4)Олимпиада есептерін шығару.

5)Берілген тақырыпқа өзбетімен реферат, баяндамалар дайындау. Демек, бұл тапсырмалар – оқушылардың біліктілігі мен дағдысын қалыптастыру және оны бағалау деңгейі болып табылады. 1-деңгейдің тапсырмаларын орындап үлгерген оқушыларға қалау бойынша 2, 3-деңгейлік тапсырмаларды орындау тапсырылады. Нәтижесінде, оқушылардың табиғи қабілеттері мен дарындық қасиеттерінің ашылуына және дәстүрлі оқытудағы келесі проблемалардың шешілуіне жағдай жасалады:

- Әр оқушының барлық тақырып бойынша толық үлгеруіне кепілдік алуы;
- Артық жүктеме тарату проблемасы шешіледі;
- Оқушының «үлгермей қалу» үрейінің жойылуы, - Оқушыны бағалаудағы әділетсіздік проблемасы шешіледі,
- Оқушылардың мемлекеттік стандарттарға сай білім алуын қамтамасыз ету.

Математика сабағында деңгейлеп саралап оқыту технологиясын қолдану арқылы төмендегідей қорытынды жасауымызға болады: деңгейлеп саралап оқыту технологиясымен оқушылардың орындаған тапсырмалары олардың оқудағы жетістіктері мен

кемшіліктерін анықтауға мүмкіндік береді мұғалім қажетті білімнің оқушы үшін қай жері қиын болғанын анықтап, қосымша тапсырмалар арқылы оқушылардың білім деңгейін арттыруға жағдай жасайды.

Қазіргі кезде оқушының оқу-танымдық әрекетін қалыптастыруда оқу үрдісінде оқытудың жаңа технологияларын енгізудің маңызы ерекше. Оқытудың ең тиімді жолдарымен түрлі тәсілдерін қараствру, оны іске асыру өмір талабы болғандықтан, жеке тұлғаны дамытуға бағытталған «сын тұрғысынан ойлау» бағдарламасының элементтерін де қолданып келемін. СТО бағдарламасының мақсаты: оқу процесінің тиімділігін көтеру, үйренген стратегиялық шараларды ұтымды да сапалы қолданып, нәтижеге жету. Осы бағдарламаны математика сабақтарында қолданғаннан бастап кәсіби педагогикалық іс-әрекетке байланысты көптеген мүмкіндіктерге қол жеткізуге болады. Сын тұрғысынан ойлау – сынау емес, ойды шыңдау.

Бұл бағдарлама арқылы оқушылар берілген тақырып мазмұнына сыни тұрғыдан қарап, өзіне қажеттісін, сапалы шешім қабылдауды, сұрақ қоя білуді, кез-келген сұрақтарға жауап іздеуді үйренеді, ойы да дамиды. Бұл бағдарламаның ерекшщелігі сол, онда оқушының қызығушылығын арттыра отырып, қиялын дамыту үшін, «менің ойымша» деген жауапқа дағдылану, әртүрлі жауапқа қарау, жақсысын мадақтау, нашарын сынамау сияқты қабілеттер қалыптасады. Оқушы өзінің ойын ашық әрі еркін айту арқылы ғана белгілі бір жетістіктерге жетеді. СТО бағдарламасында жұмыс жеке, жұппен, топпен жүргізіледі. Мұғалім оқушының білім алуға бағытталған іс-әрекетін бақылай алады, бағыт-бағдар береді. Оқушылар жаңа сабақты, ақпараттарды өз бетімен меңгереді. СТО бағдарламасының стратегиялары оқу процесіне көп өзгерістер енгізе алады. Стратегиялар сабақ құрылымының үш кезеңі бойынша қолданылады. СТО бағдарламасының бірінші кезеңі «Қызығушылығын арттыру». Оқушыларды «ой қозғау» арқылы сол тақырыпқа әкелу, осы тақырып туралы бұрынғы білетіндерін анықтау, әрі қарай алынатын білімге қызықтыру, белсенділігін ояту. СТО бағдарламасының екінші кезеңі «Мағынаны ажырату» жаңа мазмұнды ашу жолы. Оқушы мәтінді оқу арқылы жаңа тақырыппен танысады, тақырып бойынша жұмыс істейді, тапсырмалар орындайды. Бағдарламаның 3-ші кезеңі «Ой толғаныс» кезінде оқушыларының сабақтан үйренгенін бекіту, жаңадан алынған ақпаратты пайдалана оытырып, білімдерін жетілдіру бағытында жұмыстар жүргізіледі. Нәтижесінде оқушылардың сабаққа деген ынтасын арттырып, шығармашылықпен жұмыс істеуге, берілген тақырыпты жан-жақты ашуға бір-бірінің пікірін тыңдай білуге, өз ойын ашық айтып жеткізуге, басқаның пікірін сыйлауға үйретуге қол жеткізуге болады. СТО бағдарламасы бойынша сапалы білім берумен қатар, болашақ жастарды рухани адамгершілікке тәрбиелей отыра, әр оқушының жүрегіне жол табуға, ішкі сезімін толғанысқа түсіруге, танымдық өрісін кеңейтуге болады.

Ақпараттық коммуникациялық технологияны қолдану.

Модульдік технологиямен сабақ өткізгенде бұл жүйені сүйемелдеу үшін:

1. «Презентациялар» технологиясын пайдалану ыңғайлы. Бұл біріншіден оқушыларға жаңа материалдарды көрнекті түрде көрсету құралы болса, екінші жағынан мұғалімдерге матриалды дайындауды және оны қолдану процесін жеңілдетеді. Сабақтың қызықты өтуін қамтамасыз етеді, уақытты қысқартады.
2. Үлгерімді тексеру мен оқушының білімін жетілдіру. Осы мақсатта пайдалану біріншіден мұғалімнің жұмыс өнімділігін арттырып, оқу нәтижелерін тексеруге көбірек уақыт бөлуге көмектеседі, екіншіден қадағалай отырып, балалардың қатесін коррекция жасау үшін басқа қағазға жазылған қосымша тапсырма бере алады.
3. Компьютерді жаңа сабақ өту кезінде де тиімді қолануға болады. Оқушылардың математикаға деген қызығушылығын арттырып белсенді жұмыс істеуін, тез ойлануқабілетін арттыруға дидактикалық ойындар орны ерекше. Ойын сабақтарында берілетін тапсырмалар біртіндеп қиындап оқушылардың танымдық қызметін белсендіруге назар аударылады.

Қорытынды. Әртүрлі озық технологияларды оқу мазмұны мен оқушыларды жас және психологиялық ерекшеліктеріне сәйкес таңдап, тәжірибеде сынаудың маңызы зор.

Қорытынды

Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше, сауатты, жан-жақты маман болу, математиканы қызығырақ, түсініктірек оқыту мүмкін емес. Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және басқа да көптеген адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу үрдісін тиімді ұйымдастыруға көмектеседі. Жаңашыл педагогтар оқушының жеке тұлғалық абыройын барынша құрметтеуге, оның шығармашылық қабілеттері мен бейімділіктерін, өздігімен ойлау қабілетін дамытуға, жағымды эмоционалдық педагогикалық үрдісті қалыптастырады. Жоғарыда аталған технологиялар арқылы педагогтердің мол тәжірибесімен білім берудің ерекше тұжырымдамалары қалыптасқан. Міне осындай әдіс-тәсілдерді – оқыту технологияларын пайдалану оқушының білімге деген құштарлығын арттыруға ықпал ететінін аңғару қиын емес.

Әдебиеттер.

1. Н.Ахметсадықова, «Ақпараттық коммуникациялық технологияны қолдану». Математика және физика - журналы, 2011ж

2. С.Мусина, Б.Молағалиев, «Оқыту технологияларын енгізу жолдары». Қазақстан мектебі, 2007 ж.

3. Ғ.Төремұратова, «Деңгейлеп-саралап оқыту технологиясын қолданудың тиімділігі». Математика және физика - журналы, 2011ж

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ФИЗИКА САБАҒЫНДАҒЫ ДАРЫНДЫ БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС ТӘЖІРИБЕСІНЕН

Мамбеткереева Асем Нуралыевна
Ақтөбе облысы, Ойыл ауданы, Сага мектеп – балабақшасының физика пәнінің мұғалімі

Бұл баяндама физика пәнінен дарынды балалармен жұмыс істеудің білім беру сапасын арттырудағы рөлін зерттейді. Дарынды балаларды анықтау және олармен жұмыс істеудің заманауи әдістері мен технологиялары талданады. Білім беру жүйесінің тиімділігін арттыру үшін физика пәніндегі дарынды балалармен жұмыс істеудің артықшылықтары мен мүмкіндіктері қарастырылады. Баяндамада ұсынылған әдістер мен тәжірибелер білім беру процесін жақсартуға және дарынды оқушылардың потенциалын толық ашуға мүмкіндік береді.

Қазақстан Республикасының 2030 жылға дейінгі стратегиялық даму бағдарламасында білім беруді инновацияландыруға сай икемдеу үшін білім беру жүйесін ақпараттындыру, жаңа талапқа сай дамыту талабы қойылып отыр. Осы талапқа сай бүгінгі таңда білім беруде жеке тұлғаны дамыту, дана және дара ойлай алатын дарынды баланы оқыту мен тәрбиелеу жолдарын айқындау қажеттігі айқын.

Қай елдің болмасын өсіп-өркендеуі, өнуі, әлемде өзіндік орын алуы оның ұлттық білім жүйесінің қалыптасуына, даму бағытына тікелей байланысты. Сондықтан да, мемлекет басшысы болашақта қазақ елінің көсегесін көгертіп, ғылымын көркейтер деген үмітпен жас дарындарға үлкен назар аударуда, қолдау көрсетуде. Осы орайда қандай да болмасын білім беру мекемесі оқушыларға мемлекеттік білім стандартына сай білім берумен шектеліп қалмай, оларды ғылыми ізденіс жұмыстарға тартып, шығармашылық, дарындылық қабілеттерін дамыту бағытында жұмыс жүргізуі тиіс.(Жұмабаев, 2019)

Бүгінгі таңда дарынды бала сөзі жиі қолданылып жүр. Дарындылық — адамның өз бейімділігі арқылы, шығармашылықпен жұмыс істеу арқылы қалыптасатын қасиет. Қазіргі таңда барлық оқушы дарынды оқушы. Бұл қасиетті байқап, оның бар екеніне көзжеткізіп, бойындағы дарынын одан әрі өрбітуге, ұштауға, арман асуларын жұлдыздай жарқырап, тау бұлағындай мөлдіреп, халқының, ата-анасының мақтанышы болуға мүмкіндік жасау мұғалімге арттылатын жүк.(Құдайбергенова , 2023)

Дарындылық – баланың алғырлығы, зерделігі, қабілетімен дамып отыратын үздіксіз процесс болғандықтан, айрықша табиғи қабілеті мен нақты пәндерден ерекше дарындылығы бар балалардың интеллектуалдық қабілетін дамыту, шығармашылық тұлғаларды қалыптастыру. Дарындылықты қалыптастыру мен дамытуда мұғалімнің алар орны ерекше. Осы орайда білім алушының қабілетін айқындай отырып, дарындылығын анықтау — баланың дамуын бағдарын талдаумен байланысты ұзақ процесс. Осы тұрғыда алдымен дарындылық ұғымын анықтап алсақ. ««Дарындылық»» ұғымы «сый» («дар») деген сөзден шыққан, дамудың алғышартын білдіреді. Бұл ұғымға педагогикалық энциклопедияда төмендегідей анықтама беріледі. «Дарындылық — белгілі бір іс-әрекет саласында ерекше жетістікке жеткізетін адам қабілеті дамуының жоғарғы деңгейі». Дарынды оқушылармен үнемі қосымша жұмыс ұйымдастыру қажет. Қосымша сабақтардың негізгі бағыты – жалпы орта мектептің әртүрлі сыныптарында оқытылатын жеке тақырыптар арасында байланыс орнату. Сабақтың негізгі түрі – жеке сабақтар немесе жеке консультациялары бар топтық дәрістер. Дарынды оқушылармен қосымша жұмыс ұзақ мерзімді болуы керек.

Қосымша сабақтардың мақсаты жаңа материалды зерттеу немесе түсіндіру емес, оқушылардың бұрыннан бар білімдерін жалпылау, жүйелеу және кеңейту екенін ескеру қажет. Сондықтан белгілі бір тақырыппен жұмы жасау кезінде әр түрлі сынып оқушыларын біріктіруге немесе керісінше сыныптастарын олардың қабілеттеріне сәйкес әр түрлі топтарға бөлуге болады.

Дарынды балалармен қосымша сабақтар жасалған бағдарламаға сәйкес қатаң түрде өткізілуі керек. Қиындықтың жоғарылау мәселелерін шешуге арналған жүйесіз сабақтар көбінесе ештене бермейді. Балалардың ұсынылған бағдарламаны игере алмау қабілеттері немесе керісінше анықталғандықтан , ол міндетті түрде түзетіледі. Бұл бағдарлама әр дарынды баланың жеке ерекшеліктерін ескеріп, көрсетуі керек. (Әбдірахманов ,2022)

Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуды оқу іс- әрекеті және сыныптан тыс жұмыстар арқылы жүзеге асырамын. Пәнге деген қызығушылықты қолдау және оқушылардың табиғи бейімділігін дамыту мақсатында шығармашылық тапсырмаларды, ойын-сауық тәжірибелерін, материалдар мен тапсырмаларды қолданамын. Сабақтарда мен оқушыларға шығармашылық тапсырмаларды жиі қоямын: қандай да бір құбылыс туралы материал жинау (мысалы, сұйық, қатты және газ тәріздес денелердің қысымының айырмашылығы мен ортақтастығы неде),пәнаралық байланыстарды көрсету (мысалы, адамның құрылысы физика заңдарымен түсіндіріледі – мұнда рычагтар,

диффузия, жарықтың сынуы және дыбыс).

Оқушыларға физиканы білу барлық адамдарға, кез келген жұмыста, мамандықта қажет екенін көрсетуге тырысамын. Ол үшін мен әңгімелерді, нақты мысалдарды, эксперименттерді, сапалы есептерді қолданамын. Дарынды балалар танымдық белгісіздікпен оңай күреседі. Бұл жағдайда қиындықтар олардың ауытқуына әкелмейді. Олар күрделі және ұзақ мерзімді тапсырмаларды қуана қабылдайды және дайын жауапты таңуға шыдай алмайды.

Дарынды балалармен жұмыс істеу үшін физика сабақтарында өз іс-әрекетімді ұйымдастыра отырып, мен әрқашан қамтамасыз етемін:

а) шығармашылық іс-әрекеттің субъектісі ретінде тұлғаның үйлесімді дамуы мақсатында тұлғалық-бағдарлы педагогикалық тәсілді жүзеге асыру;

б) психологиялық-педагогикалық зерттеулер негізінде дамытушылық білім беру жүйесін құру, жоғары деңгейдегі балалардың шығармашылық әлеуетін ерте анықтауды және ашуды қамтамасыз ету.;

в) тұлғаны қалыптастыру үдерістеріне психологиялық-педагогикалық ықпал ету факторларын зерттеу, оқушылардың танымдық қабілеттерін тиімді жүзеге асыру ;

г) оқушылардың интеллектуалдық қабілеттерін дамыту үдерісін басқару.

Нәтижесінде физика сабақтарында дарынды балалармен жұмыс жасауда педагогикалық іс-әрекеттің принциптері қалыптасты:

- тұлғаны дамыту үшін берілген мүмкіндіктердің максималды әртүрлілігі принципі,
- сыныптан тыс жұмыстардың рөлін арттыру принципі,
- оқытуды дараландыру және саралау принципі,
- мұғалімнің ең аз қатысуымен оқушылардың бірлесіп жұмыс жасауына жағдай жасау принципі,
- оқушылардың қосымша білім беру қызметтерін, көмектерін, тәлімгерліктерін таңдау еркіндігі принципі.

Сабаққа дайындалу барысында мен әрқашан оқушыларды сабақтың тақырыбы мен мазмұнына бірден қызықтыруға тырысамын. Мен ғалымдардың, жазушылардың, мақал-мәтелдердің, тарихи мазмұндағы тапсырмалардың, ертегілердің қызықты тұжырымдарын таңдап, тақырыптың маңыздылығын тағы бір рет атап өтемін, тақырыпқа деген қызығушылықты, қызығушылықты оятамын. Өйткені, бұл оңай меңгерілетін және ұзақ уақыт есте қалатын қызықты материал.

Мен өз сабақтарымда оқушылардың топтық жұмысын жиі қолданамын: оқытылатын материалды бекіту кезеңінде әр топқа дайындық деңгейі әлсіз, орташа және жоғары оқушылар кіреді. Мұндай топтық жұмыстың мәні мынада: топ тапсырма алады, мықты оқушы оны орындайды және әлсіз жолдастарына мұны қалай жасағанын түсіндіреді. Бұл балалардың өзара көмек көрсетуін, ұжымдастыруын дамытады, қарым-қатынас мәдениетін қалыптастырады.

Дарынды балалармен жұмыс жасау әдістерінің бірі - ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану арқылы жұмыс жасау Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану маған мектеп оқушыларында интеллектуалды саланы дамытуға мүмкіндік береді, әсіресе тапқырлық пен сыни тұрғыдан ойлау, қиял, зейін қоя білу, танымдық қабілеттер мен оқу қабілеттері сияқты қасиеттер. . Сонымен бірге оқуға деген қызығушылық қана емес, жетістікке жетуге ынталандыру, ізденуге құштарлық сияқты қасиеттер де белсенді дамып келеді. Оқытудың ақпараттық технологиялары оқу үдерісін жандандыруға мүмкіндік берді. Оқушылардың виртуалды режимдегі практикалық іс-әрекетінің мүмкіндігі оқушылардың барлық топтарының физикадан бағдарламалық материалды меңгеруіне қолжетімділігін қамтамасыз етті. Физикадан заманауи мультимедиялық оқу құралдарын пайдалану тәжірибелер негізінде кәдімгі физика зертханасы арқылы көрсету мүмкін емес көптеген физикалық процестерді көруге мүмкіндік берді. Балалар мұндай күрделі физикалық құбылыстарды компьютерлік орындауда көрді. Мұндай технологиялар мүмкіндік берді: оқушылардың физикалық ерекшеліктерін анықтау бойынша аналитикалық жұмыстарын ұйымдастыру физикалық аспаптарды жасау, әртүрлі физикалық процестерді салыстыру, объектіні жасаудың физиопроцестерін талдау кезінде әртүрлі физикалық карталарды құрастыру, оқушылардың бейнелі, көрнекі, есту және эмоционалдық есте сақтау қабілетін қалыптастыру, оқушылардың эстетикалық, танымдық қасиеттерін тәрбиелеу, негізгі құзыреттіліктерін қалыптастыру. мектеп қабырғасынан тыс оқушыларға қажет. Физика сабақтарында презентация материалдарымен жұмысты мақсатты түрде ұйымдастыру берілген пәннің жаратылыстану-ғылыми әлеуетін және құзыреттілікке бағытталған тәсілді барынша толық пайдалануға мүмкіндік береді.(Әлиева, 2020)

Баланың санасы қалыптасу сатысында, сондықтан мен шығармашылық әлеует босқа кетпей, тек ұлғаятынына көз жеткіземін. Дарынды жастармен жұмыс жасау үшін өз бетімен көп жұмыс жасау керек, яғни үнемі өзін-өзі жетілдіріп отыру керек.

Кез келген қоғамға дарынды адамдар қажет, ал қоғамның міндеті -оның барлық өкілдерінің қабілеттерін қарастыру және дамыту қажетұрылар. Өкінішке орай, әр адам өз қабілетін жүзеге асыра алмайды. Көп нәрсе отбасына да, отбасына да байланысты мектептер.

Отбасының міндеті - уақытында көру, байқаубаланың жеке басының, мектептің міндеті — баланы қолдау және оның қабілеттерін дамыту, осы қабілеттердің болуына жағдай жасау жүзеге асырылды.

Жаңалық ашуға құштарлық, ең жақын сырларға енуге құштарлықбіздің болмысымыз мектеп қабырғасында туады. Бастауыш мектепте қазірдің өзінде жұмысына қанағаттанбайтын оқушыларды кездестіруге болады мектеп оқулығы, олар сабақта жұмыс істеуге қызықпайды, сөздіктер мен арнайы әдебиеттерді оқиды, сұрақтарына әртүрлі тәсілдермен жауап іздейді.

білімнің жаңа салалары. Сондықтан мектепте ғылым мен техниканың әртүрлі салаларына қызығушылық танытқандардың барлығын анықтау, алдын ала білуге көмектесу өте маңызды.олардың жоспарлары мен армандарын жүзеге асыру, мектеп оқушыларын жолға шығаруғылымдағы, өмірдегі ғылым өз қабілеттерін барынша толық ашуға көмектеседі.

Мен мұндай нәтижелерге қалай қол жеткіземін?

Дарынды балалармен жұмыс істеу жүйесі келесі компоненттерді қамтиды:

Дарынды балаларды анықтауды жүзеге асырады;

Сабақтарда шығармашылық қабілеттерін дамыту;

сыныптан тыс жұмыстарда қабілеттерін дамыту (олимпиадалар, байқаулар, зерттеу жұмыстары);

дарынды балалардың жан-жақты дамуына жағдай жасау.(Сейдахметов,2021)

Ең алдымен дарынды балаларды анықтай білу керек. Олардың бірқатар ерекшеліктері бар: ізденімпаз, жауап табуда табанды, жиі терең сұрақтар қояды, рефлексияға бейім, есте сақтау қабілеті жақсы. Сонымен қатар, мен дарындылық диагностикасын Эйзенк, Беннетт, Амтауэрдің классикалық сынақтары арқылы жүргіземін.

Осындай балаларды анықтай отырып, мектеп оларды ойлауға, қабілеттерін дамыту үшін қолдан келгеннің бәрін жасауға үйретуі керек. Бұл мәселеде бірінші көмекші оқушылардың пәнге деген қызығушылығы болып табылады.

Пәнге деген қызығушылықты қолдау және оқушылардың табиғи бейімділігін дамыту мақсатында мен шығармашылық тапсырмаларды, ойын-сауық тәжірибелерін, материалдар мен тапсырмаларды қолданамын.

Мен дамытушылық тапсырмалар жүйесін -минуттарды әзірледім, мен оларды оқушыларға сабақтың басында қыздыру ретінде ұсынамын. Мен мұндай есептерді шығаруға 1 минуттан артық уақыт бөлмеймін және міндетті түрде есептің орындалу барысын егжей-тегжейлі түсіндіруді талап етемін. Қиындық туындаған жағдайда кеңестер беремін, осы есептерді егжей-тегжейлі талдаймыз. Мысалға: “1 секундта Жер өз осінің айналасында қандай бұрышқа бұрылады?” - 7 сыныпқа арналған; “Сізде торда жұқа сым, қарындаш және дәптер бар. Сымның көлденең қимасының ауданын шамамен қалай анықтауға болады?” - 8-сыныпқа және т.б.

Физика курсының көптеген тақырыптары бойынша мен оқушылардың үй тапсырмасына арналған тапсырмалар жүйесін әзірледім, оның ішінде сапалық, есептік, күрделілік деңгейінің жоғарылауымен тәжірибелік.

Физика сабағының барлық кезеңдерінде мен дифференциацияны қолдануға тырысамын: қабілетті балалар үшін мен күрделірек есептерді ұсынамын: біріктірілген, жетіспейтін немесе артық деректермен. Мысалы, 9-сыныпта “Жердегі және басқа аспан денелеріндегі ауырлық күшінің үдеуі” тақырыбын оқығанда мен келесі мәселені ұсынамын: “Сатурндағы ауырлық күшінің үдеуін тап”. Бұл ретте оқушылар планетаның массасы мен радиусын анықтамалықтан табады деп есептеймін, сонымен бірге нәтижені ауырлық күшінің үдеуінің кестелік мәнімен салыстырады.

Физика сабағында мен оқушыларға физиканы білу барлық адамдарға, кез келген жұмыста, мамандықта қажет екенін көрсетуге тырысамын. Ол үшін мен әңгімелерді, нақты мысалдарды, эксперименттерді, сапалық есептерді қолданамын.Мен жүйелі түрде практикалық бағыттағы сабақтарды, соның ішінде политехникалық мазмұндағы есептерді, студенттердің физика заңдарын ғылым мен техниканың әртүрлі салаларында қолдануы туралы есептерді, кәсіпорындарға экскурсия сабақтарын жүргіземін. Бұл сабақтардың негізгі мақсаты: оқушыларды мамандық таңдауға, үлкен өмірге қадам басуға дайындауға көмектесетін ауқымды және қызықты жұмыстарға бағыттау.

Бірнеше жолдар бар: 1) оқуды жеделдету, яғни. аз уақыттағы курс, 2) оқуды байыту. Мен өз жұмысымның тәжірибесінде “көлденең” және “тік” байытуды қолданамын. “Көлденең” зерттелетін саланың кеңеюін, ал “тік” пән аясындағы жоғары когнитивтік деңгейлерге (кейде жеделдету деп те аталады) жылдамырақ ілгерілеуді білдіреді.

Мұғалімнің өзі пәнге ынтасы болмаса, балалардың пәнге деген қызығушылығын ояту мүмкін емес. Сондықтан мен үздіксіз білім беру курстары, мектеп пен ауданның әдістемелік бірлестіктері, облыстық ғылыми-практикалық конференциялар арқылы үнемі білім алып, білімімді жетілдіріп отырамын.

Мен дарынды балаларды физикадан сыныптан тыс жұмыстарға тартуға көп көңіл бөлемін. Біздің мектепте физика және астрономия апталықтары өткізіледі, онда оқушылар өздерін әртүрлі викториналарда, байқауларда көрсете алады: “КВН”, “Ойын-сауық тәжірибелері”, “Ақылдылар мен ақылдылар”, «Физикалық эстафеталар» және т.б.

Менің жұмысымның тәжірибесінде дарынды оқушылармен жұмыстың ең маңызды түрі олимпиадалар болып табылады. Олар ең қабілетті және дарынды балаларды анықтауға, тұлғаның білімдік қажеттіліктерін қалыптастыруға және дамытуға, оқушыларды жоғары білім алуға, әртүрлі саладағы шығармашылық жұмыстарға, ғылыми-практикалық жұмыстарға дайындауға ықпал етеді. іс-шаралар..

Мен мектеп және аудандық деңгейдегі олимпиадаларға дайындық жұмыстарын оқу жылы бойы жүргіземін. Мен дарынды балалармен сабақтан кейін айналысамын: стандартты емес есептерді шығарамыз, зерттеу жұмыстарын, жобаларды жасаймыз.

Жоғары сынып оқушылары зерттеу жұмыстарына қатысады, олар өз нәтижелерін аудандық және облыстық деңгейде көрсетті.

Жан-жақты тұлғаны дамытуға жағдай жасауды да маңызды деп санаймын..

Мен баланың өз бетімен жұмыс жасауын қамтамасыз

етемін, яғни қойылған міндеттерді өз бетінше қоя және шеше алады, өйткені шығармашылық белсенділікті ынталандыру, оны дамыту тек өзін-өзі тәрбиелеудің арқасында мүмкін болады. Мен бұл туралы айта отырып, өз бетінше білім алуға кірісемін ***біреудің соқынан ерсең, жол ұмытылмайды, оның бойымен жүріп өткеннің өзі мәңгі ұмытылмайды, "Талант - қабілеттің 1%, тер төгудің 99%".***

Мен дарынды балалармен көп сөйлесемін. Осы психологиялық консультацияларда мен балаға ақыл-ой әрекетін реттеу тәсілдерін үйретемін, танымдық қасиеттерімді анықтауға, олардың әлсіз және күшті жақтарын бағалауға көмектесемін., интеллект жұмысын дамыту жолдарын ашуда және пайдалануда, ақпаратты өңдеу стратегияларын өзгертуде, интеллектуалдық операцияларды ынталандыруда немесе тежеуде, болжауда, жоспарлауда, мен күнделікті режимді реттеймін.

Баланың санасы қалыптасу сатысында, сондықтан мен шығармашылық әлеует босқа кетпей, тек ұлғаятынына көз жеткіземін. Дарынды жастармен жұмыс жасау үшін өз бетімен көп жұмыс жасау керек, яғни үнемі өзін-өзі жетілдіріп отыру керек.

Қорытындылай келе, орыс жазушысының сөздерін келтіргім келеді ***Л.Н. Толстой: "Ғылым мүлде қиын да, қиын да емес. Керісінше, оның әрбір адам санасына тән сүйкімділігі бар - дәлдік, толықтық және жүйелілік сүйкімділігі. Егер сіз оқушыны ғылыммен тәрбиелегіңіз келсе, өз ғылымыңызды жақсы көріңіз және оны біліңіз, сонда оқушылар сізді де, ғылымды да жақсы көреді, ал сіз оларды тәрбиелейсіз: бірақ егер сіз оны өзіңіз жақсы көрмесеңіз, онда сіз оны қанша оқытуға мәжбүр етсеңіз де, ғылым тәрбиелік ықпал етпейді ".***

Пайдаланылған әдебиеттер

1. А.Қ. Жұмабаев. Дарынды балалармен жұмыс: тәжірибе және болашаққа көзқарас. Алматы: "Білім", 2019.
2. Ә.Қ. Құдайбергенова. Физика пәнінде дарынды балалармен жұмыс істеу әдістері. Астана: "Ғылым", 2023.
3. Н.Ә. Нұрғалиева. Физика пәнінің оқыту әдістемесі. Алматы: "Ана тілі", 2021.
4. Ж.С. Жүнісова. Жобалық және зерттеу әдістері. Алматы: "Өркен", 2022.
5. М.Ә. Әбдірахманов. Дарынды балалармен жұмыс істеудің психологиялық аспектілері. Шымкент: "Мектеп", 2022.
6. С.Ә. Сейдахметов. Білім беру жүйесінде дарынды балалардың үлесі. Алматы: "Әлем", 2021.
7. А.Н. Сұлтанов. Заманауи білім беру технологиялары. Алматы: "Білім ордасы", 2018.
8. Р.С. Әлиева. Дарынды балалармен жұмыс істеу стратегиялары. Қарағанды: "ҚарМУ", 2020.
9. Иванов Б.Н. Мектептегі қазіргі физика: Әдістемелік құрал – М .: БИНОМ, 2002
10. 3. Физикадағы әдеттен тыс оқу материалдары: есептер, тесттер, практикалық жұмыстар, оқуға және ойлауға арналған кітап / Құраст. Е.М. Браверман. М.: Мектеп баспасы. 2000. 80с. ("Мектептегі физика" журналының кітапханасы. Том. 16)
11. Г.Қ. Салима. Интерактивті құралдар мен цифрлық ресурстар. Тараз: "Ғылым мен білім", 2021.
12. Л.К. Ақынбаева. Дарынды оқушылардың халықаралық деңгейдегі жетістіктері. Ақтөбе: "Ақтөбе университеті", 2022.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МЕТОДИКИ ФОРМИРОВАНИЯ МОТИВАЦИИ ШКОЛЬНИКОВ К САМОСТОЯТЕЛЬНЫМ ЗАНЯТИЯМ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРОЙ

Марку Баян Бахитжановна
город Актобе №22 школа
учитель физической культуры

Цель: Целью данной работы является исследование методик формирования мотивации школьников к самостоятельным занятиям физической культурой и анализ их эффективности.

Введение

Физическая культура и здоровье школьников играют важную роль в их развитии. Занятия физической культурой способствуют не только улучшению физического состояния, но и развитию дисциплины, устойчивости к стрессам и укреплению социальной адаптации. Одним из ключевых факторов, обеспечивающих успешность этих занятий, является мотивация. Мотивация школьников к самостоятельным занятиям физической культурой способствует формированию здоровых привычек, поддержанию физической активности на протяжении всей жизни и улучшению общего качества жизни. В связи с этим крайне важным становится вопрос разработки и внедрения методик, которые будут способствовать эффективному формированию мотивации у школьников.

Задачи:

1. Охарактеризовать понятие мотивации и ее значимость в контексте физической культуры.
2. Изучить психологические и социальные аспекты, влияющие на мотивацию школьников к занятиям физической культурой.
3. Рассмотреть основные методики формирования мотивации у школьников, включая игровые, соревновательные и индивидуализированные подходы.
4. Проанализировать проблемы, с которыми сталкиваются школьники при самостоятельных занятиях физической культурой, и предложить возможные пути их решения.
5. Оценить роль социальной среды, включая родителей, педагогов и сверстников, в формировании мотивации школьников.

1. Понятие мотивации и ее значение для физической культуры

Мотивация представляет собой совокупность внутренних и внешних факторов, которые побуждают человека к определенной деятельности. В контексте физической культуры мотивация играет ключевую роль, так как она определяет, будет ли школьник продолжать заниматься спортом или физической активностью в будущем. Мотивация может быть внутренней (интерес к физической активности, удовольствие от занятий) и внешней (социальные поощрения, требования учителей или родителей).

2. Психологические и социальные аспекты мотивации школьников

Психологические аспекты мотивации включают в себя особенности личности школьника, такие как самооценка, уверенность в своих силах, потребность в самовыражении и достижении целей. Когда ученик видит прогресс в своей физической подготовке, он начинает получать удовлетворение от процесса и стремится к дальнейшим результатам.

Социальные факторы, такие как поддержка со стороны семьи, учителей и сверстников, играют немаловажную роль в формировании мотивации. Когда школьник ощущает внимание и одобрение окружающих, он более мотивирован продолжать занятия. Социальное окружение помогает создать атмосферу, способствующую успешной мотивации.

3. Методики формирования мотивации

Существует несколько эффективных методик, направленных на развитие мотивации у школьников:

- **Личностно-ориентированный подход.** Эта методика предполагает учет интересов и потребностей каждого школьника. Если занятия физической культурой направлены на развитие индивидуальных способностей учащегося, то у него формируется внутренняя мотивация. Например, для одного ребенка подходящей будет атлетика, для другого — игровые виды спорта.
- **Использование игровых и соревновательных элементов.** Включение игровых форм в занятия помогает сделать процесс физической активности более увлекательным и динамичным. Соревновательные элементы, в свою очередь, повышают уровень вовлеченности и стимулируют стремление к достижениям.
- **Разнообразие форм занятий.** Важно разнообразить виды деятельности, чтобы школьники не теряли интерес к занятиям физической культурой.

Это могут быть как традиционные виды спорта, так и инновационные подходы, такие как фитнес, танцы, йога, спортивные походы и т. д.

• **Применение положительного подкрепления.** Положительные отзывы и поощрения от учителей, родителей и сверстников мотивируют школьников на дальнейшие занятия. Важно, чтобы школьник ощущал признание своих усилий и достижений.

4. **Проблемы, мешающие мотивации школьников к самостоятельным занятиям**

Одной из основных проблем является нехватка времени для занятий физической культурой. Современная школьная программа перегружена, и дети часто не могут уделять достаточно времени физической активности. Еще одной проблемой является недостаточная физическая подготовленность некоторых учеников, что может вызывать у них комплексы и снижать мотивацию. Кроме того, отсутствие интереса к занятиям физической культурой может быть связано с негативным восприятием уроков физкультуры как обязательных, рутинных и скучных.

5. **Роль социальной среды в формировании мотивации**

Семья играет важную роль в мотивации школьников. Родители, поддерживающие активный образ жизни, могут послужить примером для своих детей, мотивируя их заниматься физической активностью. Важно также, чтобы педагоги создавали поддерживающую атмосферу на уроках физической культуры, что помогает детям почувствовать себя уверенно и мотивированно. Влияние сверстников также не следует недооценивать: участие в совместных спортивных активностях часто становится мотивирующим фактором для школьников.

Заключение

Мотивация школьников к самостоятельным занятиям физической культурой является важнейшим элементом, обеспечивающим их физическое развитие и здоровье. Для ее формирования необходимо использовать комплексный подход, включающий разнообразие методик, ориентированных как на интересы и потребности детей, так и на создание положительного социального окружения. Успех в этом процессе зависит от координации усилий учителей, родителей и сверстников. Разработка и внедрение эффективных методик мотивации способствуют формированию устойчивых привычек к физической активности, что является основой здорового образа жизни школьников.

Использованная литература:

1. Абдуллина Р. А. Методика преподавания физической культуры в школе. 2015
2. Исаев А. В. Методы и методики преподавания физической культуры в школе. 2020
3. Капустин В. И. Роль родителей в формировании мотивации школьников к физической активности.2022
4. Қалиев Б. Ә. Психология и педагогика физической культуры: теория и практика. 2016
5. Левин В. М., Серебряков, Н. С. Геймификация в образовании: Применение игровых технологий в обучении и воспитании. 2021
6. Мұхамеджанов Ә.Қ. Проблемы воспитания и мотивации школьников к физической активности. 2018
7. Нұрмұхамбетова Г.Қ. Физическая культура и здоровье школьников Казахстана. 2017

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ГРУППОВАЯ РАБОТА НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Минакова Любовь Владимировна
учитель начальных классов
СОШ №8 им.У.Атамбаева г.Атырау

Групповая работа на уроках в начальных классах Групповая работа — это важный элемент образовательного процесса в начальной школе. Она помогает не только усваивать учебный материал, но и развивать личные качества детей, такие как коммуникабельность, умение работать в коллективе, ответственность и лидерские качества. Правильно организованная групповая работа может значительно повысить мотивацию учеников и улучшить их академическую успеваемость.

1.Формы групповой работы

Групповая работа может принимать различные формы в зависимости от цели урока, особенностей материала и возраста детей. Рассмотрим несколько эффективных методов, которые могут быть применены в начальной школе.

Ротация задач — ученики делятся на группы, и каждая группа получает свою задачу. По истечении времени группы меняются задачами, чтобы все дети поработали с разными аспектами темы. Это позволяет детям развить гибкость мышления и лучше понять различные стороны вопроса.

Мозговой штурм—в начале урока учитель организует обсуждение темы, давая детям возможность свободно высказывать свои идеи и предположения. Такие обсуждения помогают активировать знания учащихся, учат их формулировать свои мысли и уважать мнение других.

Ролевые игры — каждый ученик получает роль, которую он должен играть в рамках обсуждаемой темы. Это может быть полезно, например, на уроках по естествознанию, литературе или при изучении исторических событий на уроках познание мира. Ролевые игры развивают воображение детей, позволяют взглянуть на проблему с разных точек зрения и учат сотрудничать.

Проектная работа — дети работают над общим проектом, который может быть связан с природой, историей, культурой или любыми другими темами. Проектная деятельность развивает навыки исследовательской работы, учит детей ставить цели и планировать задачи.

Парная работа — ученики работают в парах, помогая друг другу и обмениваясь множеством идей. Это особенно полезно для того, чтобы развивать навыки взаимопомощи и кооперации. Кроме того, дети могут обсудить и лучше понять материал, задавая друг другу вопросы и объясняя непонятые моменты.

2.Примеры заданий для групповой работы

Создание постеров или презентаций — дети могут работать в группах, создавая постеры по определенной теме. Важный аспект — делегирование обязанностей: кто-то рисует, кто-то пишет, а кто-то собирает информацию. Это учит детей работать с материалом, планировать задачи и эффективно взаимодействовать в группе.

Дискуссии и дебаты — ученики могут быть разделены на группы, каждая из которых будет защищать свою точку зрения по определенному вопросу. Данный тип работы способствует развитию критического мышления и способности аргументировать свою позицию.

Решение задач — для практических предметов, таких как математика, можно предложить детям решение задач в группе, где каждый ученик предложит свой способ решения, а затем обсудят и выберут оптимальный вариант. Это помогает не только усваивать материал, но и работать в команде, делая процесс обучения более динамичным и увлекательным.

Составление словарей и списков — дети могут работать в группах, создавая словари по определенной теме или составлять списки нужных материалов для какого-то проекта. Это развивает память, внимание и организаторские навыки.

3.Как групповая работа помогает детям

Групповая работа имеет множество положительных эффектов на развитие учеников в начальной школе:

Развитие социальных навыков — дети учатся работать в команде, распределять обязанности, слушать и уважать мнение других. Эти навыки важны для их дальнейшего общения и жизни в обществе.

Умение решать проблемы — работа в группе помогает детям развить критическое мышление и учит искать решения в сложных ситуациях. Обсуждая различные подходы и варианты, дети учат друг друга находить наиболее эффективные решения.

Развитие ответственности — каждый ученик в группе имеет свою роль и обязанность, что способствует развитию ответственности за общий результат. Это также помогает развивать лидерские качества у детей, если они занимают руководящую позицию.

Улучшение академической успеваемости —

групповые обсуждения помогают детям глубже понять материал, так как они могут обсудить сложные моменты, задать вопросы и получить ответы от своих одноклассников. Это повышает общую успеваемость и мотивацию к учебе.

Повышение уверенности в себе — участие в групповой работе помогает детям чувствовать себя более уверенно, так как они могут делиться своими мыслями и идеями, а также учат детей публичным выступлениям.

4.Важность групповой работы для развития эмоционального интеллекта

Групповая работа также является отличным способом развивать у детей эмоциональный интеллект — способность распознавать, понимать и управлять своими эмоциями, а также эмоциями окружающих. На уроках начальных классов дети учатся справляться с различными ситуациями, связанными с коллективом, такими как:

Конфликты в группе: Порой в ходе работы могут возникать разногласия. Учитель может использовать такие моменты как возможность для обучения навыкам разрешения конфликтов, поиска компромиссов, принятия чужого мнения.

Эмпатия и поддержка: Дети учатся друг друга поддерживать, выражать заботу и сочувствие, если кто-то из них сталкивается с трудностями. Например, в группе может быть ученик, которому сложно понять материал. Другие могут предложить помощь, объяснить и таким образом поддержать эмоциональное состояние одноклассника.

Таким образом, групповая работа помогает детям развивать не только академические знания, но и важные социальные и эмоциональные навыки, которые будут полезны на протяжении всей жизни.

5.Развитие критического и творческого мышления

Еще одной важной стороной групповой работы является то, что она способствует развитию критического и творческого мышления. Когда дети работают вместе, они начинают:

Оспаривать мнения: Обсуждая идеи, дети могут сталкиваться с множеством различных точек зрения, что учит их критически подходить к информации. Вместе они могут анализировать, что из предложенных идей логично, а что требует доработки.

Предлагать нестандартные решения: Творческая составляющая групповой работы заключается в том, что дети могут предложить необычные, инновационные подходы к решению задач. Когда они обмениваются идеями, это способствует генерированию уникальных решений.

Кроме того, дети учат друг друга не только аргументировать, но и быть открытыми к новым, иногда неожиданным идеям, что развивает гибкость мышления.

6.Разнообразие форм и методов для вовлечения всех учеников

Для того чтобы групповая работа была максимально эффективной, важно учитывать различия в учениках, их личностные особенности и предпочтения. Некоторые дети более активны и уверены, в то время как другие могут быть более замкнутыми и стеснительными. Важно подбирать такие формы работы, которые помогут вовлечь всех учеников, независимо от их характера и стиля обучения. Рассмотрим несколько подходов:

Распределение ролей в группе: Четкое распределение обязанностей позволяет каждому ученику чувствовать свою значимость. В зависимости от возможностей и предпочтений можно назначить ученикам разные роли: кто-то будет собирать информацию, кто-то рисовать, а кто-то презентовать результаты. Это помогает детям раскрыть свои сильные стороны и не быть зависимыми от общей группы.

Использование технологий: Внедрение современных технологий в групповую работу может сделать её более интерактивной и увлекательной. Например, дети могут работать над созданием мультимедийных презентаций, записывать видео-объяснения, создавать электронные постеры. Использование таких инструментов развивает у детей цифровые навыки, которые становятся все более важными в будущем.

Инклюзивные практики: Важно организовывать работу таким образом, чтобы все дети, включая тех, у кого есть особые образовательные потребности, могли активно участвовать. Это могут быть группы, где дети помогают друг другу в обучении или используют индивидуализированные задания, которые отвечают их потребностям.

7.Роль учителя в организации групповой работы

Учитель играет ключевую роль в успешной реализации групповой работы. Вот несколько важных аспектов, которые помогут ему эффективно организовать работу группы:

Постановка четких целей: Чтобы групповая работа была продуктивной, учитель должен заранее объяснить, какая цель работы, что нужно получить в конце и как будет оцениваться результат. Учитель помогает детям сфокусироваться на заданной задаче и напоминает об этом в процессе работы.

Мониторинг и поддержка: Учитель должен следить за процессом работы, быть готовым вмешаться в случае конфликта или если одна из групп не справляется с заданием. Важно, чтобы дети чувствовали поддержку и знали, что учитель всегда рядом.

Обратная связь: По завершению работы учитель должен провести рефлексию с детьми, обсудить, что получилось, а что можно улучшить. Обратная связь помогает детям учиться на своих ошибках, а также развивает способность критически оценивать

собственные действия и действия других.

8.Преимущества для учителя

Не только ученики, но и учителя могут получить множество преимуществ от использования групповой работы.

Меньше индивидуальных заданий: Когда работа идет в группе, учитель может легче следить за групповой динамикой, вовлекая всех детей в процесс. Это также позволяет снизить нагрузку на учителя, так как он не должен раздавать индивидуальные задания каждому ученику.

Стимулирование сотрудничества: Групповая работа способствует развитию у учителей навыков работы с группами, понимания психологии детей и методов эффективного взаимодействия с коллективами.

Разнообразие методов обучения позволяет учителю удерживать внимание учеников и создавать более динамичную атмосферу на уроках.

9.Заключение

Групповая работа на уроках начальной школы — это не просто способ организации учебного процесса, но и важный элемент личностного и социального развития детей. Это не только помогает ученикам осваивать учебный материал, но и развивает важнейшие навыки для их будущей жизни. Групповая работа развивает как когнитивные, так и социальные навыки, такие как коммуникабельность, ответственность, эмпатию и способность работать в команде. Всё это делает обучение более интересным и полезным, помогает ученикам стать уверенными и активными участниками образовательного процесса.

Групповая работа на уроках начальных классов — это мощный инструмент для развития детей как в учебном, так и в социальном плане. Использование различных форм групповой работы помогает учащимся усваивать материал, развивать личностные и коллективные навыки, а также способствует созданию позитивной атмосферы на уроках. Это важный шаг к подготовке детей к полноценному участию в жизни общества, где умение работать в команде и эффективно взаимодействовать с другими людьми имеет огромное значение.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕ ЖАЗБАША СӨЙЛЕУДІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Молдабекова Гульмира Мырзагалиевна
г.Ақтөбе ,Сазды орта мектебі

Бүгінгі таңда еліміздің білім жүйесінде оқыту үрдісін тың жаңалықтарға негізделген жаңа мазмұнмен қамтамасыз ету міндеті тұр.Соның бірі-қоғамдық –саяси өмірге белсенді араласуға қабілетті,өзіндік пікірі ауызша және жазбаша түрде тиянақты,анық,жүйелі жеткізе алатын жеке тұлғаны қалыптастыру.

Қазіргі таңда ең басты мәселелердің бірегейі қазақ тілінің мемлекеттік мәртебесін көтеру,барлық қарақөз бауырларымызды өз ана тілінде сөйлеуіне қол жеткізу.Әсіресе балалардың қазақ тілінде жазбаша байланыстырып сөйлеуге аса көңіл бөлу қажет. Қазіргі таңда бастауыш сынып оқушыларының жазба жұмыстарын тексеру барысында бірқатар олқылықтар байқалады:

1.Оқушылардың көпшілігі өз ойын байланыстырып жүйелі жаза алмайтындығы;
2.Оқушының мәтін құру кезіндегі тақырып пен мазмұнының байланысын ұғына алмайтындығы;
3.Мәтіндегі негізгі ойды анықтай алмайтындығы;
4.Сөз таңдай қабілетінің төмендігі,бір сөзді ретсіз қайталай беруі;
5.Оқушының құрған мәтініндегі сөйлемдердің бір-бірімен байланыспауы;

Қазақ тілінде жазбаша байланыстырып сөйлеуге үйрету үрдісінде М.Жұмабаев,Т.Тәжібаев,М. Мұқанов,Қ.Жарықбаев және шетел психологтардың Л.С.Рубинштейн,Л.С.Выготский,А.Р.Лурия,А .А.Леонтьев,Н.И.Жинкин,Ж.Пиаженің еңбектері негізге алынды.Қазақтың әдіскер-ғалымдарының Ы.Алтынсариннің,А.Байтұрсыновтың, Т.Шонанұлының,Ғ.Бегалиевтің,С.Жиенбаевтың еңбектерінен бастап,бүгінгі дейінгі тіл дамытудың өзекті мәселелерін зерттеген ғылыми еңбектердегі ой-тұжырымдарды білім алушыларды байланыстырып сөйлеуге үйрету мақсатында басшылыққа алынды.Тіл дамытудың әдістемелік негіздерін анықтаған С.Р.Рахметова шығарма және мазмұндама жазу жұмыстарын байланыстырып жазуға үйрету әдістемесінің негізгі компоненті ретінде қарастырса, Ә. Е.Жұмабаева , Г. И.Уәйісова,М.Ә.Ермекбаев білім алушылардың байланыстырып сөйлеуін сөз және сөз тіркесі,сөйлем құрастыру арқылы қалыптастыруды ұсынды.

Соңғы кездері әдістемелік еңбектерде мәтін тек оқу және оқыту материалы ретінде ғана емес,сөйлеу кезінде ойды басқаға жеткізу құралы тұрғысынан қарастырылуда.Сөйлеушінің айтатын ойы мәтін құру арқылы жүзеге асырылатыны жөнінде ой-пікірлер ,зерттеулер Ф.Ш. Оразбаеваның, С.Р.Рахметованың,Т.Әбдікәрімнің, Н.Ж.Құрмановаңың, А.С.Қыдыршаевтың, Б.Қалимұқашеваның, Ә.Е.Жұмабаеваның, Б.Қабатайдың, т.с.с. көптеген ғылыми-әдістемелік еңбектерінде қарастырылған.Білім алушыларды жазбаша байланыстырып сөйлеуге үйретудің әртүрлі әдістер бар. Солардың бірі ұжымдық әдіс (топтық,жұптық) арқылы баланың дербес мүмкіндігі ескеріліп,белсенді іс-әрекет жасауына мүмкіндік туады.Бір мақсатқа бірігіп жұмыс істеуіне,қиындықты бірге шешуіне жағдай жасалады. Мұндай жағдайда олар өз ойларын бір-бірімен бөлісе алуға мүмкіндік болады.Балалардың құрастырған мәтіндері мағынасы жағынан да,байланыстылығы жағынан да баланың жеке бір өзі құрастырған мәтінен анағұрлым тартымды шығатынын байқадық .

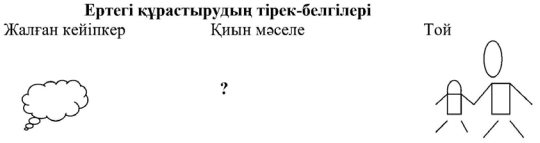
Оқушылардың ассоциялық өрісін кеңейту үшін, сөзді бейнелі түрде қолдануды,жұмбақ құрастыруды,метафора құрастыруды үйретуде алгоритмдік әдісті қолданған тиімді.Оқушыларға өлең,жұмбақ,тең еу құрастыру үшін бір заттың белгілерін келесі бір заттармен ұқсату, дәлдікке,көркемдікті тануға көмектеседі.Бұл үшін ең алдымен оны құрастырудың алгоритмі(бағдаржолы) үйретіледі.Мысалы, қарапайым жұмбақ құрастыру үшін алдымен объект анықталады да,осыған ұқсас басқа объектілер анықталып, қатар қойылады. Комьютер туралы жұмбақ құрастыру үшін оның ерекше белгілеріне қарап (экран,пернелері бар), «тағы осындай қандай зат бар» екенін іздейді.

Жұмбақ құрастырғанда оқушылар бірақ,алада,дегенмен деген қарсылық мағынасындағы көмекші сөздер(қарсылықты жалғаулықтар)қолданып отырады.Тақтада жұмбақ құрастырудың бағдаржолы көрсетіліп тұрады. Осы бағдаржолға сүйеніп,балалар бірігіп жұмбақ құрастырады.Объектідегі бар белгі басқа бірнеше объектіде болуы мүмкін.Мысалы,экраны бар тағы не бар?Теледидар,калькулятор.Компьютер туралы жұмбақты былайша құрастыруға болады:

Қандай?	Не істейді?	Осындай тағы не бар?	Көмекші сөздер
экраны бар	көрсетеді	теледидар	емес
пернелері бар	басады	калькулятор емес	емес

Дәстүрлі әдістемеде балаға жұмбақтың шешуін табуға тапсырма берілсе, ал қазіргі кезде шешуі белгілі,жұмбақ мәтінін құрастыруды үйрету қажет.

Сабақта эссе жазу әдісін проблемалық сұрақтарға өз ойын жазуға үйретуде қолданған тиімді. «Эссе»арқылы пайымдау мәтінін құру оқушының өз сөзін тудырып,пікірін,көзқарасын,ой қорытындысын жазуға төселдіретінін
байқауға болады. Үйретудің интерактивті әдісі сабақта техникалық құралдарды тиімді пайдалану арқылы іске асады.Соңғы кездері қатысымның экрандық,аудио,визуальдық құралдары адам танымына жақсы әсер ететіні дәлелденіп отыр. Өз ойын байланыстырып жазуда іштей жоспар құрудың(үнсіз сөйлеу) маңызы зор.Алғашқыда мәтін құрастырушы оқушының ішкі ойында сөздер толып бейнеленіп тұрмайды.Ол өзінің сөздік қорынан өзіне таныс сөздерді іріктеп,іштей сөйлейді,іштей жоспарланып жаза бастайды.Жазғанын тексеріп іштегі ойымен салыстырады. Егер айтайын дегені ішкі ойымен сәйкес келмесе,қатесін түзейді.Мұндай кезде психолог М.Мұқановтың айтуынша «желінің» пайдасы көп. Мұның себебі «желі» (черновик) қағазға түскен сөздерден миға көру түйсігі арқылы хабар жіберіп,сөйлемнің дұрыс не бұрыс құрастырылғаны жөнінде «қайта оралу» үрдісін қамтамасыз етеді. «Желі» оқушының өз сөзін өзі бақылау дағдысын жетілдіруге мүмкіндік ашады.Мұны біз «желі»әдісі деп атаймыз.Желіні қолдану әдісі арқылы мәтін құрастыру барысында жіберген қателерін жөндеуге,редакциялауға мүмкіндік ашады. Мәтінді түзету, қалпына келтіру тапсырмасын «Сырлы сандық» , «Шатасқан шумақтар» деп аталатын ойын әдісі арқылы ұйымдастыруға болады. Оқушылар берілген тақырып бойынша мәтін құру,бірінші сөйлем бойынша т.б. осы сияқты тапсырмаларды орындау барысында оқушы белгілі бір тақырыпта сөйлемдерді жинақтап,мәтін тұтастығын қалпына келтіруді үйренеді. Тірек-белгі әдісі оқушының жазу үстіндегі ішкі ойлауын(сөйлеуін) жетілдіруге әсер ететін әдістердің бірі болып табылады.Дайын модельдер,символдық белгілер,тірек сызбалар мәтін мағынасын,мазмұнын түсініп, жүйелеп айтуға көмектеседі. Орыс халық әдебиетін зерттеушісі В.Я.Пропптың «Морфология сказки» кітабында ертегі мазмұнына сәйкес тұрақты функциялар жиынтығын анықтаған.Мұндай функциялардың саны 31. Осы тәсілге сүеніп жасалған Пропп «карталарын»пайдалануға болады. Білім алушылардың ой-қиялын дамытып ,эстетикалық сезімдерін ұштай түсетін шығармалардың бірі-ертегілер.Ертегілердің қай түрі болмасын баланың ой-өрісін,тілін,дүниетанымын дамытады,сөз байлығын арттырып,сөздік қорын кеңейте түседі.

Әрбір белгі бір мазмұнды береді. Мысалы,жоғарыдағы «жалған кейіпкер»белгісі жалмауыз,жезтырнақ,үш басты айдаһарт.б. білдірсе, «Қиын мәселе»кейіпкердің жалмауыздың қолына түсуі ,жер астына тсіп кетуі, яғни кейіпкердің басына туған қиыншылықты білдіреді. «Той» белгісі кейіпкердің мұратына-мақсатына жетуі деген мағынаны білдіреді. Осы сияқты әр белгіге оқушы өз ойынан мағына ойластырып,ертегі мазмұнын құрастырып жазады. Мәтін арқылы жазбаша байланыстырып сөйлеуге үйретуге арналған жаттығулар

Жазбаша байланыстырып сөйлеуге үйретудің негізгі мақсаты –дұрыс,сауатты жазып,оқушының дұрыс сөйлем құрап,жүйелі сөйлеуге үйрету. Жазбаша байланыстырып сөйлеуге үйретудің негізігі жұмыстарының бірі-мәтін құрау.Мәтін құру арқылы оқушының ойлау үрдісі жүзеге асырылады,тілдік материалға реттеушілік сипат беріп,ойды жазбаша түрде жүйелі мазмұндау мәдениеті қалыптасады.

Зерттеу жұмысының « Мәтін арқылы жазбаша байланыстырып сөйлеуге үйретуге арналған жаттығулар»деп аталатын бөлімшеде үйрету жаттығулары былайша топтастырылды:танымдық талдау жаттығулары,түзету жаттығулары,шығармашылық ізденіс жаттығулары. Жаттығуларды іріктеу үшін мынадай әдістемелік талаптарды басшылыққа алу қажет:оқушыда теориялық білімін практикада қолдануына бағытталуы;оқушыда қызығушылық туғызып,олардың өз бетімен ізденуіне жағдай жасауы;ұшқыр ой,ұтымды пікір,бейнелі сөздер кездесетін,тәрбиелік мәні бар,қызықты мәтін берілуі;тапсырманың шығармашылық сипатта болуы көзделеді.Жаттығулар мен тапсырмалар

бойынша мынадай жұмыс түрлері жүргізуге болады: танымал білім беру әдістемелері арасында өздігінен білім алуға негізделген тәсіл кең тараған. Бұл теория оқушылардың ойлауын дамыту, олардың бұрынғы алған білімдері мен жаңа немесе сыныптағы түрлі дерек көздерінен, мұғалімнен, оқулықтан және достарынан алған білімдерімен өзара әрекеттесуі жағдайында жүзеге асады деген тұжырымға негізделеді. Осыған орай оқу-тәрбие процесін ұйымдастыруда оқытудың жаңа технологияларын жетік меңгеріп қана жетуге болады.

Мәтін арқылы жазбаша байланыстырып сөйлеуге үйретуге арналған жаттығулар

Танымдық талдау жаттығулары	Түзету жаттығулары	Шығармашылық ізденіс жаттығулары
мәтін тақырыбын анықтау;негізгі ойды табу;кілттік сөздерді анықтау;мәтін түрлерінің құрылымын сызбаға салу;мәтінді тақырыпшаға бөлу;абзацқа бөлуді үйрету;мәтін стилін ажырату;сөйлемдер байланысының түрлерін ажырату;	мәтіндегі сөйлемдер шекарасынажырату;бөліктерінің орны ауысқан мәтінді қалпына келтіру;негізгі ойға сәйкес келмейтін бөлікті (абзацты)алып тастау;ұйқасы бұзылған өлең мәтінін қалпына келтіру;	теңеу құрастыруды үйрету;жұмбақ құрастыруды үйрету;өлең құрастыруды үйрету;сурет бойынша мәтін құрастыруды үйрету;

Қазіргі таңда өз ана тілінде таза сөйлеу-әрбір адамның ұлттық мақтанышы,жан азығы.Өз тілің,өз ата-бабасын,өз топырағын мексінбеген ұрпақтан жақсы азамат шығады деп айтуға болмайды. Сондықтан мемлекетіміздің даму барысында ана тілінде таза,мәдениетті,дұрыс сөйлейтін ұландарды тәрбиелеудің рөлі орасан зор.Бірқатар ғалымдардың сөйлеу мәдениетін дамыту жөніндегі пікірлеріне сүйенетін болсақ,тіл білімнің атасы А.Байтұрсынов «Қандай сәулетті сарайлар болсын ,қандай сымбатты кескінді суреттер болсын,қандай әдемі ән болсын - сөзбен сөйлеп,суреттеп көрсетуге болады»,-деген. «Сөйлеу-интелектің даму каналы»,-деп тұжырымдайды К.Д.Ушинский ізбасары,белгілі әдіскер Н.Ф.Бунаков.Әдіскер-ғалым С.Рахметова білім алушылардың сөздік мәдениетін дамытудың негізгі 3 бағытын көрсеткен.Олар:

1.Оқушылардың сөздік қорын дамыту(жаңа сөздер үйрету,мақал-мәтел,жаңылтпаш,жұмбақ).

2.Сөз тіркесі,сөйлемдермен жұмыс.

3.Байланыстырып сөйлеуге үйрету,ауызша,жазбаша әңгіме,мәнерлеп оқу,мазмұндама,шығарма жазу.

Қазақ тілінде жазбаша байланыстырып сөйлеу әрекетінде оқушы сөйлемнің мәніне,мағынасына көңіл аудара отырып,ойлау әрекеті мен пайымдауы арқылы санасынан өткізеді де,өз ойын байланыстырып,жүйелі жазудың нәтижесінде жазбаша тілдік қатынасты жүзеге асырады.Қазіргі кезде білім алушының тілдік-қатысымдық дағдысын жетілдіруде оқытудың экрандық,аудио,визуальдық құралдары маңызды орын алады.Оқушы танымы жаңа деректер мен хабарлар арқылы қалыптасады.Түрлі аудиомәтіндер тыңдату,сол мәтіндер бойынша шығармашылық тапсырмалар беру,интерактивтік тақта арқылы бейнефильмдер көрсету баланың өз ойын байланыстырып,жүйелі жазуға үйренуіне ықпал етеді.

Пайдаланған деректер көзі

1.ҚР 2015 жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдамасы//Егемен Қазақстан.-2003.-№ 332-333.-3-7 б.

2.Байтұрсынова.Тіл тағылымы.-Алматы:Ана тілі,1992.-448 б.

3.Әдікәрім Т.М. «Әліппе» мен «Ана тілі» оқулықтарында мәтін түзудің ғылыми-әдістемелік негіздері:пед.ғыл. докторы...дисс.:13.00.02.-Алматы:Абай атындағы Қаз ҰПУ, 2007.-298 б.

4.Гиндин С.И.Внутренная организация текста:Элементы теории и семантический анализ. Автореф.дисс.канд.филол.наук:10.02.19.-М.,1972.-23с.

5.Қазақстан Республикасы Президентінің «Тілдерді қолдану мен дамыту бағдарламасы».(1998 жыл 5-қазан)

6.Тілдерді қолдану мендамудың 2001-2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.

7.Ожегов Л.И.Лексикология.Культура речи/ Л.И.Ожегов.-М.:Высшая школа,1974.-352 с.

8.Құрманова Н.Қазақ мектебінде сөз тіркесі синтаксистік дамыта оқыту технологиясы.-Ақтөбе,2004

9.Балақаев М.Қазіргі қазақ тілі.-Алматы,1992

10.Даулетбекова Ж.Қазақ тілін оқыту әдістемесі.-// Атамұра//,1990

11.Қазыбеков С.Қазақ тілін методикасы.-Алматы,1990

12.Исабаев .Қазақ тілін оқыудың дидактикалық негіздері.А.-1993

13.Қазақстан мектебі 2008 № 8, 18-22 б.

БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМІНІҢ ҚАЗІРГІ ӘДІСТЕР МЕН ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУДАҒЫ ТИІМДІЛІГІ

Мұхамедиярова Аймоншақ Ерғалиқызы
Ақтөбе облысы
Шалқар ауданы
Қаратоғай ЖОББ мектебінің
бастауыш пәнінің мұғалімі

Жай мұғалім –хабарлайды,
Жақсы мұғалім –түсіндіреді.
Керемет мұғалім- көрсетеді,
Ұлы мұғалім – шабыттандырады.

Білім беру жүйесіндегі жаңа технологиялардың алатын орны, мектепте оқушылардың ауызекі сөйлесу әрекеттерін белсендіру мен қарқынды дамытудың, сапалы әрі тиімді жолы ретінде қазіргі заманғы оқыту технологияларын ағылшын тілі сабағында қолдану жолдары ғылыми-теориялық тұрғыдан баяндалған.

Технология – оқушы мен ұстазға бірдей қолайлы жағдай тудырушы,оқу процесін ұйымдастыру және жүргізу,бірлескен педагогикалық әрекетті жобалаудың жан –жақты ойластырылған үлгісі – Академик В.М. Монахов.

Еліміз жылдар бойы аңсаған тәуелсіздікке қол жеткізісімен, шет тілі де мемлекетаралық тіл мәртебесіне ие болды. Ендігі кезекте шет тілінің қолданылу аясын кеңейту кезек күттірмес мәселенің бірі болды. Осы орайда мектептерде ағылшын тілі пәніне көңіл де, ықылас та жылдан жылға артып, оны оқытудың тиімді әдіс- тәсілдері, технологиялары бойынша зерттеу жұмыстары, оларды тәжірибеге енгізу шаралары қолға алынды.

Ағылшын тілін саналы меңгерту, оны өз деңгейінде қажеттілікке айналдыру, бір жылғы мәселе емес, сондықтан ағылшын тілін оқыту ісімен шұғылданатын мамандар арасында туындайтын бір сұрақ: ағылшын тілінде өз ойын ауызша және жазбаша еркін жеткізе алуға қалай үйрету керек? Оқушыны ынталандыру үшін қандай әдіс-тәсілдерді, технологияларды қолданған жөн?

Білім берудегі қазіргі заманғы технологиялардың көмегімен жаңа білім беру парадигмасы іске

асатын құрал ретінде қарастырылады. Білім беру технологияларының даму тенденциялары тұлғаның өзін-өзі тануына және өзін-өзі дамуына мүмкіндік беретін гуманитарлық білім берумен тікелей байланысты. “Білім беру технологиялары”, “педагогикалық технология” терминіменқатар ‘’оқытутехнологиялары” терминіқолданылады. Оның біріншісі көлемді болып келеді. Өйткені, білім беру технологиясында оқушының, үйренушінің тұлғалық сапасын дамыту және құрумен байланысты болатын тәрбиелік аспекті бар.

“Оқыту технологиясы – белгіленген мақсатқа нәтижелі қол жеткізуді қамтамасыз етуде оқытудың формасы, әдістері мен құралдарын ашып көрсетіп, оқу бағдарламасында белгіленген оқытудың мазмұны жүзеге асырылады”, – деп С.Әбенбаев айта келіп, оның құрылымын төмендегідей етіп көрсетеді [1]:

- оқытудың мақсаты;
- білім берудің мазмұны;
- педагогикалық өзара әрекеттестіктің құралы (оқыту және мотивация), оқыту процесін ұйымдастыру;
- оқушы, оқытушы;
- әрекеттің нәтижесі (сонымен бірге кәсіптік даярлықтың деңгейі).

Сонымен қатар, С.Әбенбаев нақтылы педагогикалық процесті талдап жүзеге асыруды “... оқыту технологиясын жобалау процесі деп атауға болады” деп айта келіп, оның құрылымын төмендегідей анықтайды:

- оқу жоспары және бағдарламасына сай оқытудың мазмұнын таңдау;
- оқытушы бағдарлай алатын оқытудың басымды мақсатын таңдау, яғни жобалау барысында білім алушыларда қандай кәсіптік және тұлғалық сапа қалыптасады, міне соны анықтау;
- мақсаттарға немесе басымды бір мақсатқа негізделіп оқыту технологиясын таңдау;
- оқыту технологиясын талдап жасау.

Педагогикалық зерттеулердің нәтижелеріне сәйкес білім берудің қазіргі заманғы технологиясының нұсқауы, төмендегі принциптердің қатысуымен жасалуы тиістігі анықталуда:

-дидактикалық жүйені көрсететін технологияның бүтіндік принципі;

-қойылған мақсатқа жету үшін нақты педагогикалық ортада технологияларды қайта өндіру принципі;

-сәйкес келетін педагогикалық жүйелердің өзін-өзі дайындау механизміне әсер ететін факторлардың приоритеті және педагогикалық құрылымдарының сызықтық емес принципі;

-оқушының жеке тұлға ретінде қалыптасуына және оның танымдық қабілеттілігіне оқыту процесінің бейімделу принципі;

-біріктірілген білімдерді құру үшін оптимальді жағдай жасайтын оқу ақпараттарының потенциалды көп болу (артық болу) принципі.

Педагогикалық технологияның міндеттері:

- әр түрлі қызмет саласындағы іскерлік пен дағдылардың шыңдау, білімнің тереңдігін, беріктігін арттыру;
- мінез – құлықтағы әлеуметтік құнды әдеттер мен формаларды нығайту және арттыру;
- технологиялық құрал-саймандармен жұмыс істеуге үйрету;
- технологиялықойлаудағдыларындамыту;
- оқуміндеттері мен қоғамдықпайдалы еңбек ұйымдастыруда технологиялық тәртіпке сай нақты әдеттерді тәрбиелеу.

Педагогикалық технология әр түрлі жағдайлардағы нақты өзара іс-қимылдарды, жүйеленген, бағдарланған, оқыту және тәрбиелеу стандарттарына сай тәсілдер негізінде компьютер мен техникалық құралдар қолдану арқылы да ұйымдастырылады. Бүгінгі таңда білім беру жүйесінің құрылымдарында оқытудың айқындалған көптеген технологияларын пайдаланып жатқандығы белгілі. Болашақ маманға тәжірибе беруде ақпаратпен жұмыс істеу әдістеріне, жаңа білімдерді құру әдістеріне, ең маңыздысы - әлемнің дамуы туралы білімдердің қажетті деңгейін қалыптастыратын әдістерге үйрету. Сондықтан әрбір оқытушыға және оқушыға “оқыту” мен “үйрену” процестерін игеру үшін 3 тілді меңгеруі қажет: ана тілін, ғылым тілін және технология тілін. Сонымен технология көмегімен білімдерді, іскерлікті, дағдыларды игеру процесінде тұлғалық қасиеттің дамуында нәтижелі шешімге жету мүмкіндігі қамтамасыз етіледі. “Педагогикалық технология” оның ішінде “оқыту технологиясы” ұғымын анықтауда, басым көпшілік мамандар оларды үш маңызды жағдайлармен біріктіреді:

- іс-әрекетінің жиынтығы түріндегі қажет ететін үлгіні дәл анықтау негізінде оқытуды жоспарлау;
- оқытуды талап ететін әрекетті қалыптастыруды іріктеген қатаң тізбекті әрекеті түріндегі оқытудың барлық процесін “бағдарламалау”.
- алғашқы белгіленген эталонмен оқытудың нәтижесін салыстыру. М.Чошанов оқыту технологиясы негізінен педагогикалық процестегі «Қалай нәтижелі етіп оқыту керек?» мәселесін шешуге бағытталатынын айтады. Оқыту технологиясы жөніндегі ой-пікірлерді саралай келе, біз оны: біріншіден, оқытудың мақсатқа сәйкес нәтижесіне қол жеткізудегі нақты қадамдарды және олардың үйлесімділігін зерделейтін ғылым саласы; екіншіден, оқытудың нақты жағдайда нәтижелі жүзеге асырылуын белгілейтін жобалау немесе модельдеу; нақты оқыту процесін нәтижелі етіп оқытудағы процес деп білеміз.

Жалпы “технология” түсінігі қаншалықты қолданыста болғанымен, ол жөніндегі түсінік ұғыныңқы болмаған. Білім берудің қазіргі кездегі практикасында бұл ұғым стандартты емес ғылыми көріністерде ереже ретінде қолданылып, педагог жұмыстарының өндірілген әдіс-тәсілдерін, құралдарын білдіреді. В.П.Беспалько технологияны түсіну үшін ең алдымен педагогикалық іс-әрекеттің өндірушілік белгісіне көңіл аудару

қажеттігіне зейін аударады, әлеуметтік тұрғыдан бұл белгі, технологияның басқа белгілерінен оның жалпылық сипатымен байланыстылығын сипаттайды. Қазіргі білім беру технологияларын Г.К. Селевко технологияның классификациялық параметрлері тұрғысынан: қолдану деңгейі, негізгі дамыту факторы, меңгеру тұжырымы, жеке тұлғаның құрылымына бағдарлау, мазмұн сипаты, басқару типі, ұйымдастыру формалары, балаға ықпал ету тәсілдері, әдістердің басымдылығы, жетілдіру бағыттары, оқушылар категориялары бойынша нақтылап көрсетеді

Сондай-ақ әрбір педагогикалық технологияның өзіндік ерекшеліктері бар. Олардың негізгі қарастыратыны оқытуды нәтижелі ету.

Педагогикалық жүйедегі негізгі өзекті мәселе - оқушылардың ойлау қабілетін дамытып, өздігінен жұмыс істеуге баулу, өз ойын тұжырымдауға дағдыландыру болғандықтан сабақ барысында кеңінен деңгейлеп, дамыта оқытудың модульдік әдісін жиі пайдалану қолдау табуда.

Қорыта келгенде:

1. Шаттық шеңбері сабақ басталғанда оқушылар ортаға шығып,шаттық шеңберін құрады. Сол сәтте оқушылар бір-біріне жылы лебіздерін білдіріп,жақсы көңіл-күй сыйлайды.
2. “Ой қозғау” әдісі Баланың басынан өткен бұрынғы тәжірибесіне сүйене отырып, жеке, топтық және ұжымдық талқылау арқылы берілген тақырып мазмұнымен өз бетінше жұмыс жасауына бағытталған, қызығушылықты оятуға арналған стратегия.
3. “Модельдеу” әдісі математика,көркем еңбек пәндерінде оқушылардың қол моторикасын дамыту үшін қолданылады.
4. “Карусель” әдісі бұл әдістің нәтижесінде оқушылардың көру,есте сақтау,ойлау қабілеті,креативтілік қабілеті шыңдалады.
5. Ширату оқушылардың жаңа тақырыпты меңгергендігін тексеру мақсатында қолданылады.
6. “Галерея аралау ” әдісі өзгелердің қабырғаларға ілген көрнекі материалдарын жеке аралап жүріп, өз ойын көбіне сол нәрсеге жазуға арналған стратегия.
7. “Өткеншек” әдісі оқушылардың жаңа сабақтан алған білімдерін кері байланыс арқылы тексеру әдісі.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

ЗИМНИЕ ВИДЫ СПОРТА И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ЗДОРОВЬЕ ШКОЛЬНИКОВ

Нияз Амина
город Актобе
Школа Smart Bilim
учитель физической культуры

Цель: Влияния зимних видов спорта на здоровье школьников заключается в изучении того, как регулярные занятия зимними видами спорта, могут влиять на физическое и психологическое состояние учащихся. Профилактика заболеваний. Развитие психоэмоционального здоровья. Формирование здоровых привычек. Таким образом, основная цель - это показать, как занятия зимними видами спорта способствуют всестороннему развитию школьников и улучшению их здоровья.

Введение

Зимние виды спорта, такие как лыжи, хоккей, конькобежный спорт, фигурное катание, не только являются популярными активностями в зимний период, но и играют важную роль в поддержании здоровья школьников. Эти виды спорта развивают множество физических качеств, повышают выносливость и укрепляют иммунитет, что особенно важно для детей в возрасте школьного обучения. В данном реферате рассматриваются основные зимние виды спорта, их влияние на физическое и психоэмоциональное здоровье школьников, а также задачи, которые ставятся перед образовательными учреждениями для повышения физической активности учеников зимой.

Задачи:

1. Изучить влияние зимних видов спорта на физическое здоровье школьников.
2. Рассмотреть, как зимние виды спорта помогают улучшить психоэмоциональное состояние детей.
3. Оценить роль зимних видов спорта в профилактике заболеваний, таких как простуды и болезни суставов.
4. Рассмотреть влияние зимних видов спорта на развитие двигательных навыков у школьников.

Зимние виды спорта - это не только увлекательное занятие, но и отличный способ поддержания физической формы в холодный сезон. Среди наиболее популярных видов спорта для школьников можно выделить лыжные гонки, катание на коньках и хоккей. Эти виды спорта оказывают комплексное влияние на организм школьников, способствуя развитию выносливости, силы, координации и гибкости.

1. **Физическое здоровье**

Регулярные занятия зимними видами спорта помогают школьникам укрепить сердечно-сосудистую систему, развить мышцы ног и спины, улучшить осанку и координацию движений. Лыжные гонки, например, активируют все группы мышц, включая мышцы ног, рук и корпуса, что способствует укреплению опорно-двигательного аппарата. Катание на коньках улучшает баланс и развивает мышцы ног, а хоккей помогает развить скорость, ловкость и выносливость.

Зимние виды спорта также повышают иммунитет, что особенно важно для школьников в зимний период, когда риск простудных заболеваний высок. Активные занятия на свежем воздухе способствуют укреплению дыхательной системы, что снижает вероятность развития простуды и других вирусных заболеваний.

2. **Психоэмоциональное здоровье**

Зимние виды спорта оказывают положительное влияние на психоэмоциональное состояние школьников. Физическая активность помогает снизить уровень стресса, улучшить настроение и повысить общий уровень энергии. Занятия спортом способствуют выработке эндорфинов - гормонов счастья, которые улучшают настроение и уменьшают тревожность.

Кроме того, зимние виды спорта развивают у школьников такие важные качества, как уверенность в себе, умение работать в команде (например, в хоккее) и преодолевать трудности. Это способствует формированию здоровой самооценки и психологической устойчивости.

3. **Профилактика заболеваний**

Занятия зимними видами спорта помогают в профилактике таких заболеваний, как гиподинамия, ожирение и болезни суставов. Спортивные активности способствуют развитию мышц и связок, улучшению обмена веществ и общей физической активности, что снижает риски заболеваний, связанных с малоподвижным образом жизни.

Кроме того, занятия спортом на свежем воздухе в зимний период активируют работу всех систем

организма и способствуют укреплению иммунной системы, что является хорошей профилактикой простудных заболеваний.

4. **Развитие двигательных навыков**

Зимние виды спорта способствуют развитию моторики и координации движений. Например, катание на лыжах развивают гибкость, ловкость и координацию, а хоккей требует быстроты реакции и точности движений. Все эти навыки помогают улучшить общую физическую подготовленность школьников и формируют важные для здоровья двигательные навыки.

Заключение

Зимние виды спорта оказывают положительное влияние на здоровье школьников. Они способствуют развитию физической силы, выносливости, координации и гибкости, укрепляют иммунную систему и помогают предотвратить различные заболевания. Кроме того, занятия зимними видами спорта оказывают благоприятное воздействие на психоэмоциональное состояние, повышая уровень счастья и удовлетворенности жизнью. Важно, чтобы в образовательных учреждениях учитывалась роль физической активности в зимний период и были созданы все условия для занятий зимними видами спорта. Таким образом, зимние виды спорта являются эффективным инструментом для поддержания и улучшения здоровья школьников, что в свою очередь способствует их успешному обучению и развитию.

Использованная литература

1. Ахметов С. К. Физическая культура и спорт в школе. - Алматы: Қазақ университеті, 2019.
2. Бекетов Н. Ж. Спортивная медицина и здоровье детей: проблемы и перспективы. - Алматы: Дәуір, 2021.
3. Елеусизова А. Т. Психоэмоциональные аспекты занятий зимними видами спорта у детей. - Алматы: Мектеп, 2019.
4. Кенжебаев М. А. Спортивные дисциплины и их роль в школьном физическом воспитании. - Астана: Сарыарка, 2021.
5. Сагындыкова Л. Ж. Влияние зимних видов спорта на здоровье школьников // Вестник науки и образования Казахстана. - 2020.
6. Сулейменова Д. К. Роль зимних видов спорта в формировании физической культуры учащихся. - Астана: Фолиант, 2018.
7. Тауфик Ж. М. Зимний спорт как средство оздоровления школьников. - Алматы: Қазақстан, 2020.
8. Утебаев А. К. Зимние виды спорта и их влияние на физическое развитие школьников. - Алматы: Тыныс, 2017.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

TEACHING SPEAKING AS A MEANS OF DEVELOPING COMMUNICATIVE COMPETENCE

Нурекешова Нургуль Нурлыбековна
Ақтөбе қаласы, «№1 орта мектеп» КММ
ағылшын тілі пәнінің мұғалімі

TEACHING SPEAKING AS A MEANS OF DEVELOPING COMMUNICATIVE COMPETENCE

Abstract

The article says that teaching speaking through the motivation is the leading method for getting a success in education. The formation of communicative competence, the ability and willingness to carry out both direct communication (speaking, listening comprehension) and indirect communication (reading with understanding of foreign texts, writing) is the main and leading goal of training.

Key words: speaking, motivation, teaching process, communicative competence

In today's world, foreign languages are essential for communication, cognition, and information exchange. The primary goal of foreign language education is to develop communicative competence, encompassing speaking, listening, reading, and writing. Special emphasis is placed on speaking as a productive speech activity.

What is Speaking?

Speaking is a productive activity through which oral communication is carried out. It is based on pronunciation, lexical, and grammatical skills. Teaching spontaneous speech involves three tasks:

1. Teaching unprepared speech.
2. Teaching improvisation.
3. Teaching spontaneity.

Speaking performs several functions: it is a means of communication, a type of human activity, and results in an utterance. Effective speaking requires not only mastery of language elements but also psychological processes that generate speech. Foreign language speaking is the process of forming and articulating thoughts in the target language.

Challenges in Teaching Speaking

The main difficulty lies in encouraging students to use language actively as a communication tool, not just for recognition. Common obstacles include:

- Fear of making mistakes.
- Shyness or self-criticism.
- Lack of ideas or vocabulary.

Teachers must create a supportive environment to reduce anxiety and help students express themselves confidently. This involves emphasizing vocabulary development as a critical component for communication, as it is the foundation for expressing thoughts and understanding others.

The Role of the Teacher

Teachers play a vital role in fostering communicative competence by:

- Creating natural speech situations in the classroom.
- Using the target language consistently.
- Avoiding excessive correction during spontaneous speech.
- Encouraging students to construct sentences independently rather than relying on memorized phrases.

A natural speech situation helps students feel that they are genuinely communicating rather than merely completing a task. Teachers should also model relaxed and engaging behavior to make communication feel authentic. Mistakes should be treated as a normal part of learning, with constructive feedback provided later to avoid interrupting the flow of speech.

Strategies for Effective Communication

Situational learning and visual aids can enhance communication by providing realistic contexts for language use. The communicative approach encourages students to actively exchange information, fostering motivation and cognitive engagement. Real-life scenarios, such as discussions about daily experiences, can bridge the gap between theoretical knowledge and practical application.

Conclusion

Developing real communication skills requires modeling natural speech situations, integrating cultural values, and fostering motivation. With effective teaching methods, students can develop the confidence to communicate fluently and purposefully in a foreign language. By emphasizing practical application and reducing the fear of mistakes, teachers can help students achieve communicative competence essential for today's globalized world.

Bibliography

1. Asimov, E. G. A new dictionary of methodological terms and concepts (theory and practice of language teaching) / E. G. Asimov, A.N. Shchukin – M.: Publishing House IKAR, 2009. – 448 p.
2. Gurvich, P.B. Fundamentals of teaching oral speech at language faculties Part1 / P.B. Gurvich. – Vladimir, 1972. – pp.34-42.
3. Zimnaya, I.A. Pedagogical psychology [Text] / I.A.

Zimnaya. – M.: Logos, 2004. – 384 p.
4. The Great Russian Encyclopedia [Electronic resource]. – Access mode: https://bigenc.ru/philosophy/text/2675369
.
5. Dictionary of sociolinguistic terms / V.A. Kozhemyakina [et al.]. – Moscow: Russian Academy of Linguistic Sciences, 2006. – 315 p.
6. Milrud, R.P. Speech situations as a teaching method // Foreign languages at school. - 1982.-No. 1. p.54.

ПРОГРАММИРОВАНИЕ АЛГОРИТМОВ НА PYTHON ИГРЫ НА PYGAME

Сабирова Рабия Султанбековна
учитель информатики,
средняя школа имени Валерия Чкалова
Жамбылского района Жамбылской области

В настоящее время в мире развивающегося информационно-коммуникативного центра, соревнующегося со временем, необходимо поставить перед собой цель-стать конкурентоспособной страной, впитать в цивилизацию и образовательную сферу нашей страны полноценный осознанный и качественный труд, конечно же, получить знания, соответствующие современным требованиям и совершенствовать свои знания. В этой связи, каждая дисциплина, направление имеют свои обновленные программы отрасли, которые занимают современное место в обществе. Одна из самых важных и важных программ по информатике, которая требует таких знаний, - это программа Python.

Python-это язык программирования общего назначения, предназначенный для повышения читабельности кода высокого класса и производительности разработчика. Язык Python требует меньше синтаксиса. Но в то же время стандартная библиотека содержит огромное количество полезных функций.

Python-это язык программирования высокого уровня. Язык Python сегодня считается наиболее распространенным языком программирования. Это самое известное приложение, созданное на языке это социальная сеть Instagram, которую мы все знаем. На языке программирования Python мы можем встретить BitTorrent, Ubuntu, Blender, GIMP, Civilization IV, Battlefield 2, World of Tanks. Компании, использующие Python, включают Google, Facebook, Yahoo, HACA, Red Hat, IBM, Instagram, Dropbox, Pinterest, Quora, Яндекс, Mail.Ru и т.д.

Цель обучения: научиться разрабатывать эффективные алгоритмы и реализовывать их в виде программы, написанной на языке программирования Python.

Задачи:

- познакомить с понятиями алгоритма, вычислимой функции, языка программирования; · научить составлять и читать блок-схемы;
- сформировать навыки выполнения технологической цепочки разработки программ средствами языка программирования Python;
- изучить основные конструкции языка программирования Python, позволяющие работать с простыми и составными типами данных (строками, списками, кортежами, словарями, множествами);
- научить применять функции при написании программ на языке программирования Python;
- научить отлаживать и тестировать программы, делать выводы о работе этих программ.

Методы обучения

Отбор методов обучения обусловлен необходимостью формировать информационную и коммуникативную компетентности учащихся, реализовывать личностно-ориентированное обучение, направлять их на самостоятельное решение разнообразных проблем, развивать исследовательские и творческие способности. Решение данных задач кроется в организации деятельностного подхода к обучению, в проблемном изложении материала учителем, в переходе от репродуктивного вида работ к самостоятельным, поисково-исследовательским видам деятельности. Поэтому основная методическая установка в данном курсе — обучение учащихся навыкам самостоятельной творческой деятельности.

Формы организации учебных занятий

Организация учебного процесса предусматривает дистанционной формы деятельности, когда учащийся вне уроков самостоятельно выполняет на компьютере

практические задания. Планируемые результаты курса В рамках курса «Основы программирования на языке Python» учащиеся овладевают следующими знаниями, умениями и способами деятельности:

Результатами освоения программы являются:

- умеют составлять алгоритмы для решения задач;
- умеют реализовывать алгоритмы на компьютере в виде программ, написанных на языке Python;
- владеют основными навыками программирования на языке Python;
- умеют отлаживать и тестировать программы, написанные на языке Python.

В целом Python-это современный и распространенный язык программирования, используемый для различных целей. В процессе освоения этого языка вы познакомитесь с самыми основными принципами программирования и, окончив курс, сможете продолжить свое дальнейшее развитие в мире компьютерных наук. Сегодня многие работодатели требуют специалистов, владеющих языком Python, и специалистам в этой сфере выплачивается большая заработная плата. Во время курса вы можете использовать ввод и вывод, переменные, комментарии, типы данных, операторы, ветвление, цикл, функции и т. д. вы познакомитесь с основными концепциями программирования. Я призываю всех, особенно молодое поколение, овладеть этим языком! Потому что роль компьютерных наук в развитии будущего Казахстана очень велика, и необходимо решить проблему нехватки специалистов в этой сфере.

“Python” - это новейший современный язык программирования. Этот язык был первоначально изобретен голландцем по имени Гвидо Ван Россум.

Python-это язык программирования высокого уровня. Язык Python сегодня считается наиболее распространенным языком программирования.

Это самое известное приложение, созданное на языке это социальная сеть Instagram, которую мы все знаем.

Компании, использующие Python, - это Google, Facebook, Yahoo, NASA, Red Hat, IBM, Instagram, Dropbox, Pinterest, Quora, Яндекс, Mail.Ru и т.д.

История языка Python. Впервые Ван Руссом занялся разработкой языка Python в декабре 1898 года. Первоначально язык Python был заимствован как потомок языка программирования ABC, способного действовать с операционной системой Ameoba. Позднее Python эволюционировал и стал самым основным и важным языком программирования.Первым обновлением стала новая версия Python 2.0. Знай в новой версии было продемонстрировано множество функций и новый тип алгоритмов. После обновления количество пользователей языка Python увеличивается. Однако на этом обновление языка не закончилось. 3 декабря 2008 г. выйдет Python 3.0.

Отличительная черта Python от других языков программирования. Как мы упоминали выше, язык Python все больше похож на язык ABC. В настоящее время во многих языках программирования ставится скобка({}) для вставки нескольких алгоритмов в бир-функцию. А в Python от функции ставится двоеточие, а алгоритмы записываются со следующей строкой, оставляя несколько пробелов. Кроме того, основная особенность других языков программирования заключается в том, что большое место в языке Python занимают типы информации(типы данных). По этой причине типы информации такие как int, double, могут содержать большие значимые числа.

Список использованной литературы:

1. Домашняя страница Python www.python.org . Справочные материалы, официальная документация.

2. Сайт проекта Интуит: Национальный открытый университет, курс «Введение в программирование на Python», http://www.intuit.ru/studies/courses/12179/1172/info.

3. Сайт проекта Интуит: Национальный открытый университет. Курс «Язык программирования Python» http://www.intuit.ru/studies/courses/49/49/info.

4. Сайт проекта Open Book Project openbookproject.net содержит серию практических примеров на Python Криса Мейерса.

5. Python. Подробный справочник Дэвида М. Бизли — книга со справочной информацией о языке Python и модулях стандартной библиотеки.

6. Python. Справочник Марка Лутца. Справочник по наиболее часто использующимся функциям и модулям.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ТІЛДІК ОРТА ҚҰРУ: МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНА АҒЫЛШЫН ТІЛІН ҮЙРЕНУДІҢ ЕҢ ЖАҚСЫ ТӘСІЛІ

Сейсенбаева Макпал Еркиновна
ағылшын тілі пәнінің мұғалімі, Алматы қ.

Кіріспе

Қазіргі таңда ағылшын тілі – әлемнің көптеген елдерінде қарым-қатынас тілі ретінде қолданылатын негізгі құралға айналды. Оның халықаралық тіл болып танылуы білім беру, ғылым, техника, экономика, мәдениет және күнделікті өмірде маңызды рөл атқаратынын дәлелдейді. Осы себепті, мектептерде ағылшын тілін оқыту процесі тек тіл үйрету ғана емес, оқушылардың әлемдік мәдениетке деген қызығушылығын арттыру, коммуникативтік дағдыларын дамыту және олардың өз пікірлерін ағылшын тілінде еркін білдіру мүмкіндіктерін қалыптастыру болып табылады. Ағылшын тілін үйретудің ең тиімді тәсілдерінің бірі – тілдік орта құру. Бұл әдіс оқушыларға ағылшын тілінде сөйлесудің шынайы тәжірибесін бере отырып, олардың тілдік дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Тілдік ортада жұмыс жасау оқушыларға тек грамматикалық ережелер мен сөздерді ғана емес, сонымен қатар тілдің мәдениетін, дәстүрлерін, сөйлеу дағдыларын меңгеруге мүмкіндік береді. Мұндай ортада оқушылар өздерінің тілдік қабілеттерін шынайы жағдайларда қолдана алады және тіл үйрену процесіне белсенді түрде қатысады.

Мақсаты: Мектеп оқушыларына ағылшын тілін үйретуде тілдік ортаның маңызды рөлін түсіндіру және тиімді тілдік орта құру арқылы оқушылардың тіл үйрену деңгейін арттыру тәсілдерін ұсыну.

Міндеттері:

- Тілдік ортаның ағылшын тілін үйренудегі маңызын анықтау.
- Мектепте тілдік орта құрудың әдіс-тәсілдерін зерттеу.
- Тілдік орта арқылы оқушылардың тілдік дағдыларын дамыту жолдарын қарастыру.
- Мектеп оқушыларының ағылшын тіліне деген қызығушылығын арттыру үшін тілдік орта құруда қолданылатын құралдарды талқылау.
- Оқушылардың коммуникативтік дағдыларын дамыту үшін тиімді тілдік орта құрудың үлгілерін ұсыну.

Мектеп оқушыларына ағылшын тілін үйрету кезінде тиімді тілдік ортаны құру үшін бірнеше әдіс-тәсілдерді қолдануға болады. Мысалы: Оқушылардың ағылшын тілінде күнделікті сөйлесу мүмкіндігін қамтамасыз ету үшін сынып ішінде ағылшын тілінде тек сөйлесу талаптарын енгізу. Бұл оқушылардың сөйлеу дағдыларын дамытуға көмектеседі. Сіз әртүрлі тақырыптар бойынша қысқа диалогтар, сұрақ-жауап кезеңдерін ұйымдастыра аласыз. Тілдік ортаны дамытуда мультимедиялық құралдарды (аудио, бейнемазмұн, ағылшын тіліндегі әндер мен фильмдер) пайдалану.

Оқушылар ағылшын тілінде тыңдау дағдыларын дамыту үшін бейнемазмұнды көріп, әндерді тыңдап, олар бойынша пікір алмасуға мүмкіндік алады. Оқушыларды топтарға бөліп, ағылшын тілінде ортақ жобалар немесе тапсырмалар орындауға ынталандыру. Бұл тәсіл оқушылардың бір-бірімен тілдесуіне, пікірлерін білдіруіне және шығармашылық қабілеттерін көрсетуіне ықпал етеді. Әртүрлі деңгейдегі ағылшын тіліндегі кітаптар мен мәтіндерді оқу оқушылардың сөздік қорын кеңейтеді және грамматикалық құрылымдарды меңгеруге көмектеседі. Сабақта әртүрлі жанрлар мен тақырыптарды талқылап, оқушыларды белсенді қатыстыру керек. Ойындар арқылы ағылшын тілін үйрену оқушылардың қызығушылығын арттырып, сабаққа белсене қатысуға ынталандырады. Мысалы, сөздер мен сөз тіркестерімен ойнау, кроссвордтар шешу, рөлдік ойындар жүргізу сияқты әдістерді қолдануға болады. Сабақта қолданылатын тілдің деңгейін оқушылардың білім деңгейіне сәйкес етіп таңдау маңызды. Мұғалім ретінде сіз оқушыларға түсінікті және оларды қызықтыратын материалдарды ұсыну арқылы олардың сабаққа деген ынтасын арттыра аласыз. Оқушылардың ағылшын тілі мен мәдениетіне деген қызығушылығын арттыру үшін ағылшын тілді елдердегі дәстүрлер, мейрамдар, әдебиет туралы әңгімелер жүргізуге болады. Бұл әдіс олардың тілге деген құрметін арттырып, мәдениеттің байланысын түсінуге көмектеседі.

Осы әдіс-тәсілдерді сабақтарыңызда қолдану арқылы оқушылардың ағылшын тілінде сөйлеу және түсіну дағдыларын жақсартуға үлкен әсер етеді. Тілдік орта құру оқушыларға еркін әрі тиімді тіл үйренуге мүмкіндік береді. Ағылшын тілінде ағылшындардың мәдениетін және тіліне қатысты тақырыптарды қарастырып, талдау оқушылардың тіл үйренуіне және мәдениетке деген түсінігін тереңдетуге көмектеседі. Мұндай тақырыптар арқылы оқушыларды нақты контексте ойлануға, пікір білдіруге және жаңа мәліметтермен танысуға ынталандыруға болады.

Мысал ретінде келесі тақырыптарды қарастыруға болады:

- "The British Royal Family: Its Role and Influence in Modern Society"
- Оқушылар британ монархиясының рөлі мен оның қазіргі қоғамға әсерін талдай алады. Бұл тақырып тек ағылшын тілін үйрену ғана емес, ағылшындардың тарихи және мәдени мұрасын да түсінуге мүмкіндік береді.
- "Traditional British Foods: An Insight into British Cuisine"
- Ағылшындардың дәстүрлі тағамдары, мысалы, "fish and chips" немесе "Sunday roast" туралы әңгімелесу арқылы, оқушылар ағылшын тілінде гастрономиялық мәдениетті талдай алады.
- "The Impact of Shakespeare on English Literature and the World"
- Уильям Шекспирдің ағылшын әдебиетіне қосқан үлесін талдау арқылы, оқушылар әлемдік мәдениеттегі оның орны туралы ойланады. Бұл тақырып оқушыларға әдеби шығармашылыққа қызығушылықты арттырады.

Осы тақырыптар оқушыларға ағылшын тілін қолдану арқылы мәдениет, тарих, әдебиет және күнделікті өмір жайлы тереңірек білім алуға мүмкіндік береді. Әр тақырыпқа арналған талқылаулар мен тапсырмалар арқылы оқушылар өз пікірлерін білдіріп, ағылшын тілінде өзін еркін ұстай алады.

Күтілетін нәтижелер:

1. Тілдік дағдылардың жақсаруы: Оқушылардың ағылшын тілінде сөйлеу, тыңдау, оқу және жазу дағдыларының едәуір жақсаруы. Тілдік орта құру арқылы оқушылар ағылшын тілінде өз ойларын еркін жеткізе алатын болады.
2. Қызығушылықтың артуы: Оқушылардың ағылшын тіліне деген қызығушылығының артуы. Әртүрлі тақырыптар арқылы білім алу, мәдениетаралық байланыс орнату оқушылардың ағылшын тілін үйренуге деген ынтасын оятады.
3. Тілдік ортада өз бетінше жұмыс істеу: Оқушылардың ағылшын тілінде өз бетімен оқып-үйрену дағдыларының қалыптасуы. Олар тілдік ортада тек мұғалімнің көмегімен ғана емес, өздігінен де ағылшын тілін қолдануды үйренеді.
4. Мәдениетаралық білімнің кеңеюі: Оқушылардың ағылшын тілді мәдениетке деген түсінігінің тереңдеуі. Тақырыптарды талқылау арқылы олардың әлемдік мәдениетке деген қызығушылығы мен сауаттылығы артады.

Осы нәтижелерді қол жеткізу арқылы оқушылар ағылшын тілін нақты контексте тиімді қолдана алады және олардың тілге деген қызығушылығы мен ынтасы артады. Сабақтарыңызда тілдік орта элементтерін қолдану арқылы оқушылардың тілдік дағдыларын дамытуға көбірек мүмкіндік туғызады.

Қорытынды:

Мектеп оқушыларына ағылшын тілін үйретуде тілдік орта құру – тиімді оқу процесінің негізі болып табылады. Ағылшын тілінде ағылшындардың мәдениеті мен тарихына қатысты тақырыптарды қарастыру оқушылардың тілдік дағдыларын дамытуға ғана емес, олардың жалпы білім деңгейін кеңейтуге де мүмкіндік береді. Мұндай тәсіл оқушылардың ағылшын тілін күнделікті өмірде қолдануға деген қызығушылығын арттырып, мәдениетаралық қатынасты терең түсінуге ықпал етеді. Тілдік орта арқылы оқушылар өздерінің сөйлеу, тыңдау, жазу және оқуды жақсы меңгереді, сондай-ақ тілге деген мотивациясы жоғарылайды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Ахметова, Ш. Қ. (2024 ж.). Ағылшын тілін оқыту әдістемесі. Алматы: Атамұра.
2. Сыздықова, Р. (2024 ж.). Ағылшын тілі сабағында коммуникативті дағдыларды дамыту. Алматы: Қазақ университеті.
3. Құдайбергенова, С. (2023ж.). Ағылшын тілін үйретудегі жаңа әдіс-тәсілдер мен технологиялар. Алматы: Мектеп.
4. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2022 ж.). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press.
5. Nation, P., & Newton, J. (2023 ж.). Teaching ESL/EFL Listening and Speaking. Routledge.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЕКТ АРҚЫЛЫ ХИМИЯ ПӘНІН ОҚЫТУ

Суюндикова Алия Тныштыкбаевна
Сазды орта мектебі
химия пәнінің мұғалімі
педагог - зерттеуші

Жасанды интеллект (ЖИ) қазіргі білім беру саласында үлкен мүмкіндіктерге ие, оның ішінде химия пәнін оқытуда да айтарлықтай рөлі бар. ЖИ технологиялары оқушыларға пәнді терең түсінуге көмектесіп, олардың ғылыми ойлау қабілеттерін дамытуды қолдайды. Осы мақалада химия пәнін оқытудың әдістемесінде ЖИ-дің қолданылуы туралы айтамын. Алдымен келесі сұрақтарға жауап беріп көрейік:

1. Жасанды интеллект деген не?

Жасанды интеллект - бұл компьютерлер мен басқа да техникалық құралдардың адамдардың ақыл-ой қызметін имитациялау қабілеті. Бұл технология әртүрлі тапсырмаларды шешу үшін алгоритмдер мен деректерді пайдаланып, машинаға үйренуге мүмкіндік береді.

2. Жеке оқыту барысында қандай бағдарламаларды қолданады?

ЖИ оқушылардың білім деңгейін анықтап, әрбір оқушы үшін жеке оқыту бағдарламаларын құруға мүмкіндік береді. Оқушылардың түсіну деңгейін бағалап, жүйе қиын тапсырмаларды оңайлатуға немесе, керісінше, жеңіл тақырыптарды тереңдетуге мүмкіндік береді. Бұл тәсіл әрбір оқушының оқу қарқынына бейімделеді. Сонымен қатар ЖИ бағдарламаларын қолдану барысында қосымша ресурстар мен виртуалды лабораторияларды пайдалануға да болады.

ЖИ технологиялары арқылы химия пәнін оқытуға арналған виртуалды лабораториялар мен модельдер жасалуда. Мысалы, химиялық реакцияларды виртуалды түрде көрсетіп, реакцияның әр кезеңін бақылауға мүмкіндік береді. Бұл оқушыларға теориялық білімді практикада қолдануды жеңілдетеді. Сонымен қатар ЖИ оқытушылардың жұмысын жеңілдетуге мүмкіндік береді. Мысалы, оқушының тапсырманы орындау нәтижелері мен белсенділігі бойынша деректер жинап, жүйе оқытушыға әр оқушының қалай оқып жатқанын көрсетіп, қажетті түзетулер жасауға көмектеседі.

Және де жасанды интеллекттің тағы бір артықшылығы - автоматтандырылған бағалау жүйелері. Бұл жүйелер оқушылардың жауаптарын автоматты түрде тексереді және нәтижелерді тез арада береді. Сонымен қатар, ЖИ оқушылардың қателіктерін талдап, оларды түзету бойынша ұсыныстар жасай алады.

Жасанды интеллект чат-боттар немесе виртуалды көмекшілер түрінде шынайы уақыттағы көмек көрсетуге мүмкіндік береді. Оқушылар кез келген сұрақты қойып, ЖИ арқылы тез жауап ала алады. Мысалы, химиялық теңдеулерді теңестіру, формулаларды есептеу немесе химиялық элементтердің қасиеттері туралы сұрақтар.

Қорыта келе жасанды интеллекттің химия пәнін оқытудағы артықшылықтары қандай деген сұрақ туындаса төмендегідей тұжырымға келеміз

- **Жеке оқыту:** Оқушылар өз деңгейіне сай материалдарды алады, бұл олардың оқу мотивациясын арттырады.
- **Қол жетімділік:** Виртуалды лабораториялар мен онлайн ресурстар арқылы кез келген уақытта білім алу мүмкіндігі.
- **Теория мен практиканың үйлесімділігі:** ЖИ оқу материалдарын визуализациялауға көмектесіп, ғылыми эксперименттерді жасауға мүмкіндік береді.
- **Жылдам кері байланыс:** Оқушылар жауаптар мен қателіктер туралы тез ақпарат алып, әрі қарай даму үшін нақты ұсыныстар алады.

Сонымен, жасанды интеллекттің химия пәнін оқытуда қолданылуы білім беру процесін едәуір жеңілдетіп, тиімді етеді. Оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, ЖИ оқыту әдістемелерін жақсартуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, химияны терең әрі қызықты түрде үйренуге көмектесетін көптеген ресурстар мен құралдарды ұсынады. Әрине, бұл технологияларды қолдану барысында мұғалімдер мен оқушылар арасында өзара қарым-қатынас маңызды болып қалатынын ұмытпау қажет.

Жасанды интеллекттің көмегімен білім алудың болашағы зор, әрі ол химия пәнін оқытудың жаңа дәуірін ашады деп сенуге болады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЫ

Трнабаева Эльвира Адыльгаликызы
КГУ «Средняя школа №19»
г.Актобе
учитель биологии

Мы проводим на работе лучшую часть своей жизни. Нужно научиться работать так, чтобы работа была легка и чтобы она была всегда жизненной постоянной школой. А.К.Гастев

Атрибутом нынешнего общества считаются динамизм и усовершенствование. По этой причине для устойчивого развития необходимы инновации в абсолютно всех областях деятельности. Еще Конфуцием подтверждена базовая значимость образования в ходе развития общества.

Современное образование должно быть направленно на подготовку специалиста, способного отвечать за свое профессиональное будущее, утвердить себя в условиях конкуренции на рынке труда. Поэтому основная цель профессионального образования и обучения заключается в подготовке компетентных специалистов, которые владеют адекватными умениями и навыками для удовлетворения потребностей рынка труда.

В настоящий момент в школьном образовании применяют самые различные педагогические инновации. Это зависит, прежде всего, от традиций и статусности учреждения. Тем не менее, можно выделить следующие наиболее характерные инновационные технологии

Актуальность: Современное общество сталкивается с беспрецедентным ростом биологических знаний и технологий. Для подготовки конкурентоспособных специалистов, способных работать в этой динамично развивающейся области, необходимо внедрять инновационные методы обучения биологии уже на школьном уровне. Традиционные методы, основанные преимущественно на лекциях и учебниках, не всегда способны обеспечить глубокое понимание сложных биологических процессов и формирование необходимых практических навыков. Инновационные методы, в свою очередь, повышают вовлеченность учащихся, стимулируют их исследовательский интерес и способствуют более эффективному усвоению материала.

Цель данной статьи — проанализировать перспективные инновационные методы преподавания биологии в школе и обосновать необходимость их внедрения для повышения качества образования.

Задачи:

* Рассмотреть основные инновационные методы, применяемые на уроках биологии.
* Оценить преимущества каждого метода.
* Сформулировать рекомендации по внедрению инновационных технологий в учебный процесс.

Инновационные методы на уроках биологии:

1. Виртуальная и дополненная реальность (VR/AR): VR/AR-технологии позволяют визуализировать сложные биологические структуры и процессы, создавая эффект присутствия. Учащиеся могут исследовать клетки, органы, экосистемы в интерактивном режиме.
2. Биоинформатика и анализ данных: Работа с биологическими базами данных, анализ геномных последовательностей и моделирование биологических процессов формируют у учащихся навыки научного исследования.
3. 3D-печать и моделирование: Создание 3D-моделей биологических объектов развивает пространственное мышление и позволяет лучше усвоить их строение.
4. Цифровые микроскопы и лаборатории: Цифровые микроскопы и виртуальные лаборатории расширяют возможности проведения лабораторных работ и делают их более доступными.
5. Геймификация и игровые технологии: Игровые элементы повышают мотивацию и вовлеченность учащихся в учебный процесс.

Преимущества :

-VR/AR -наглядность, интерактивность, погружение
- Биоинформатика -развитие навыков научного исследования
- 3D-печать -развитие пространственного мышления, создание моделей
-Цифровые микроскопы/лаборатории -доступность,

безопасность
-Геймификация -повышение мотивации, вовлеченности
Рекомендации:
* Поэтапное внедрение: Начинать с простых и доступных методов, постепенно расширяя их спектр.
* Обучение учителей: Обеспечить учителей необходимой методической и технической подготовкой.
* Интеграция методов: Комбинировать различные инновационные методы для достижения максимального эффекта.
* Учет возрастных особенностей: Подбирать методы, соответствующие возрасту и уровню подготовки учащихся.
* Оценка эффективности: Регулярно оценивать эффективность применяемых методов и вносить необходимые коррекции.
Основной целью образования в настоящее время является формирование личности, быстро ориентирующейся и подстраивающейся под изменения окружающего мира. Использование на уроках новых форм преподавания позволяет решить ряд проблем: формировать у учеников активную гражданскую позицию; изменить характер взаимодействия субъектов образовательного процесса (ученик и учитель рассматриваются как сотрудники); повысить мотивационную составляющую учащихся.
Заключение: Внедрение инновационных методов в преподавание биологии является необходимым условием для повышения качества образования и подготовки учащихся к вызовам современного мира. Активное использование VR/AR, биоинформатики, 3D-печати, цифровых технологий и геймификации позволит сделать уроки биологии более интересными, эффективными и соответствующими требованиям времени.

Список использованных информационных источников:

1.Лапин Н.И., Пригожий А.И., Сазонов Б.В. Нововведение в организациях/Всб.: Структура инновационного процесса. – М., 1981.

2. Хуторской А.В. Современная дидактика: Учебник для вузов. – СПб.: Питер, 2017.
3. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учебное пособие. – М.: Академия, 2014.
4. Селевцова Н.А. Компетентностный подход в образовании: история, теория, практика. – М.: НИИ школьных технологий, 2008.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯ – ЗАМАНТАЛАБЫ

Тулеубаева Самал Жолмырзаевна
Ақтөбе қаласы, «Сазды орта мектебі» КММ
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

XXI ғасыр – жаңа технология мен ақпараттандыру ғасыры. ТәуелсізҚазақстан да сол ғасырға нық қадам басты. Ел өңірінің барлық саласы компьютерлендіріле бастады. Бұл ұлт болшағы үшін маңызы зор қадам.

Қазіргі кезеңде республикамызда білім берудің жаңа жүйесі жасалып, қазақстандық білім беру жүйесі әлемдік білім беру кеңістігіне бағыт алуда. Шапшаң жүріп жатқан жаһандану үрдісі әлемдік бәсекелестікті күшейте түсуде. Елбасы Н.Ә.Назарбаев Қазақстанның әлемдегі бәсекеге қабілетті 50 елдің қатарына кіру стратегиясы атты жолдауында: «Білім беру реформасы – Қазақстанның бәсекеге нақтылы қабілеттілігін қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін аса маңызды құралдарының бірі» деп атап көрсетті.

Қазіргі кезде ақпараттық-коммуникациялық технологияны дамыту білім берудің бір бөлігі. Ғылым мен техниканың даму қарқыны оқу-ағарту саласының оқыту үрдісіне жаңа технологиялық әдістермен қондырғыларды кең көлемде қолдануды қажет етуде. Қазақстандағы барлық орта мектептердің компьютермен жоспарлы түрде жабдықталуы оның айқын дәлелі. Соңғы жылдары ақпараттық-коммуникациялық заман ағымына сай күнделікті сабаққа компьютер, электронды оқулық, интербелсенді тақта, бейне және аудио қондырғыларды қолдану айтарлықтай нәтиже беруде. Білім беру жүйесі электрондық байланыс, ақпарат алмасу, интернет, электрондық пошта, телеконференция, On-line сабақтар арқылы іске асырылуда. Мұғалім компьютер желісі арқылы әрбір оқушымен тығыз байланыста болғандықтан, оқытуға тиянақты түрде көңіл бөлініп, әрбір баланың жеке деңгейін анықтап, оларға жеке шаралар қолдануға мүмкіндік береді. Бұндай қондырғылар оқушылардың қызығушылығын арттырып, зейін қойып тыңдаумен қатар, түсінбей қалған сәттерін қайталап көруге, тыңдауға және алған мағлұматты нақтылауға мүмкіндік береді. Оқушылардың өздері де алынған ақпаратты көшіріп алып онымен өз ыңғайына қарай жұмыс істей алады.

Пәнмұғалімдеріүшінжалпымәдениеттіліктібағытта қолданушылық интербелсенділік сауаттылықты қалыптастыру ғана емес, интербелсенді тақтамен, оның қосымша жабдықтарымен жұмыс жасау әдістері болып табылады.

Оқушылардың танымдық көзқарасын байыту ақыл-ой қабілетін жетілдіру, өзіндік ойлау және өмірлік ұстанымын қалыптастыру оқытушының шеберлігіне, шығармашылық қабілетіне байланысты. Теориялық білімді игерту мен жаңғырту және жаңа жағдайға іс жүзінде лайықтап қолдануға үйреткенде ғана оқушылардың алған білімімен біліктілігі шынайы да нақтылы қалыптасады.

Жаңа технологиялар ішіндегі ***оқу үрдісінде интерактивті оқыту әдістерін қолдануға*** айрықша тоқталғым келеді.

Ақпараттық технологияларды пайдаланудың негізгі артықшылықтары мынадай:

1. Олар оқушыларға тақырып шеңберінде немесе белгілі бір уақыт аралығында айтылуға тиіс мәліметтер көлемін ұлғайтады;
2. Білімге бір-бірінен алыс арақашықтықта орналасқан әр түрлі оқу орнында отырып қол жеткізуге болады;
3. Оқыту жүйесінің көп деңгейлігі оқу материалының сапасын арттырады.

Компьютер көмегімен оқушы өз бетінше, сондай-ақ өзге оқушылармен топтасып бірге жұмыс істеуге мүмкіндік алады.

Ақпараттық-педагогикалық технологиялар негізінде мұғалімнің рөлін түбегейлі өзгертуге мүмкіндік туды, мұғалім тек ғана білімді алып жүруші емес, сонымен қатар оқушының өзіндік шығармашылық жұмысының жетекшісі және бағыт берушісі болып анықталды. Оысған орай сабақ беру үрдісінде қазіргі күннің, яғни инновациялық әдістерді оқытудың интербелсенді оқыту моделі болып табылады. Инновациялықәдістер діңеңнегізгісінің бірі- ***«Интербелсеніоқытуәдісі».***

Интербелсендіоқытутехнологиясы – бұл ұжымдық, өзін-өзітолықтыратын, барлыққатысушылардыңөзара әрекетіненегізделген, оқупроцесіноқушыныңқатыспай қалуымүмкінболмайтыноқытупроцесінұйымдастыру. Негізгіқағидасы-педагогикалыққарым-қатынас пен ди алогыарқылыжекетұлғанықалыптастырып, дамыту.

Интербелсендіәдістерге|:

1. Проблемалықшығармаәдістері;
2. Презентациялар;
3. Пікір-таластар;
4. Кейс-стадийлер;
5. Топпенжұмыс;
6. Миғашабуыл;
7. Сын тұрғысынанойлау;
8. Сауалнамалар;
9. Қысқазерттеулер;

10.Іскерлік ойындар;
11.Рөлдік ойындар, т.б. жатады.
Интербелсендіоқытуәдістерінқолданаотырып, келесінәтижелергеқолжеткіземіз.
1. Уақытүнемделеді;
2. Сабақтыңсапасыкөтеріледі;
3. Оқу әдісі мен құралдарын таңдауға мүмкіндік тудырады;
4. Оқушылардың белсенділігі мен қызығушылығын арттырады, сондықтан оқу үлгерімі көтеріледі.
«Орташа мұғалім-айтып береді, жақсы мұғалім – түсіндіреді, үздік мұғалім- шабыттандырады» деп А.Уорт айтқанындай оқушылардың құзіреттілігін дамытудағы еңбегіміздің әр сәті жүйелі түрде атқарылып, нәтижелі болуға тиіс. Сондықтан да ұстаздардың ең жоғарғы көрінісі қазіргі жаңа технологиялар мен интернет ресурстарды пайдалана білуі болып табылады.

ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА УРОКАХ ИСТОРИИ: ПРАКТИЧЕСКИЙ ПОДХОД

Унгарбаева Светлана Ерахметовна
Саздинская средняя школа

В современной школе последние годы много говорится о развитии критического мышления и навыков самообразования, но на практике многие учителя все еще ориентируются на традиционную модель передачи знаний. Внедрение искусственного интеллекта (ИИ) на уроках истории может помочь преодолеть этот разрыв, предоставляя новые инструменты для активного вовлечения учащихся в процесс обучения.
Задача современного учителя истории – не просто передавать факты и даты, а научить учеников самостоятельно анализировать исторические процессы, искать и оценивать информацию. ИИ может стать эффективным помощником в этом деле. С 2023 года я активно использую элементы ИИ в своей педагогической деятельности при преподавании истории. Мною разработана программа, основанная на концепции “Личностно-ориентированный подход в обучении истории с применением ИИ-технологий”. Особое место в программе занимает вовлечение учащихся в исследовательскую деятельность с использованием ИИ.
Приведу конкретные примеры применения ИИ на уроках истории:
1. Виртуальные исторические реконструкции:
- Тема урока: “Древний Рим: расцвет империи”
- Задание: С помощью ИИ-платформы (например, GoogleArts&Culture) создайте виртуальную экскурсию по Древнему Риму времен императора Траяна.
- Ученики работают в группах, используя ИИ для воссоздания архитектуры, быта и культуры того времени.
2. Анализ исторических источников:
- Тема урока: “Великая французская революция”
- Задание: Используя ИИ-инструмент для анализа текстов (например, IBM Watson), проанализируйте различные исторические документы эпохи и выявите ключевые темы и настроения.
- Ученики сравнивают результаты ИИ-анализа с собственными выводами, развивая навыки критического мышления.
3. Создание исторических чат-ботов:
- Проект: “Диалог с историческими личностями”
- Задание: Разработайте чат-бот, имитирующий историческую личность (например, Наполеона Бонапарта), используя платформу Dialog-flow.
- Ученики изучают биографию и эпоху, чтобы

создать убедительные ответы для чат-бота.

4. Прогнозирование альтернативных исторических сценариев:

- Тема урока: “Вторая мировая война: ключевые решения”
- Задание: Используя ИИ-симулятор (например, Civilization VI с модами), смоделируйте альтернативные сценарии развития событий Второй мировой войны.
- Ученики анализируют, как изменение отдельных факторов влияет на ход истории.

5. Создание интерактивных исторических карт:

- Проект: “Путешествие по торговым путям Средневековья”
- Задание: С помощью ИИ-инструментов для визуализации данных (например, Tableau) создайте интерактивную карту основных торговых путей Средневековья.
- Ученики собирают данные, а ИИ помогает визуализировать торговые маршруты и объемы товарооборота.

Внедрение этих методов позволило значительно повысить интерес учащихся к истории и улучшить их навыки работы с информацией. Например, после внедрения проекта историческими чат-ботами, успеваемость по предмету выросла на 15%, а количество учеников, выбравших историю для углубленного изучения, увеличилось вдвое.

Использование ИИ на уроках истории открывает возможности для более глубокого и эффективного обучения, помогает индивидуализировать подход и делает процесс обучения более увлекательным и интерактивным. Главное — грамотно сочетать технологии с традиционными методами преподавания, чтобы сохранить баланс между развитием технических навыков и сохранением важности человеческого взаимодействия в образовательном процессе. Важно помнить, что ИИ – это инструмент, который должен дополнять, а не заменять традиционные методы обучения. Ключ к успеху – в балансе между инновационными технологиями и классическими педагогическими практиками.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ЖОБАЛАУ ӘДІСІН ИНФОРМАТИКА САБАҒЫМЕН ҰШТАСТЫРУ

Ургешбаева Алмагул Сисеналиевна
Мұғалжар ауданы Құмсай ЖББО мектептің
информатика пәнінің мұғалімі

Қазіргі уақытта білім беру жүйесінде информатика пәні негізгі орындардың бірін алуда. Бұл тақырыптың қажеттілігін тудыратын бірқатар себептер бар. Бірінші себеп, қазіргі әлемде адамдар өздерінің кәсіби қызметінде әртүрлі ақпараттың үлкен көлемімен жұмыс істеудің практикалық дағдыларына ие болуы керек, сонымен қатар өз жұмысында арнайы жабдықты (компьютер, мультимедиа және т. б.) қолдана білуі керек. Ақпараттық технологиялар саласында білікті кадрлардың шұғыл қажеттілігі байқалады, сондықтан мектептің информатика пәнінің міндеті айқын бола түсуде. Информатика пәнінің міндеті-білім алушыларда ақпараттық ағындармен және тиісті жабдықтармен жұмыс істеудің бастапқы дағдыларын қалыптастыру және дамыту болып табылады [1].

Бүгінгі таңда білім берудегі өзекті мәселелердің бірі-инновациялық технологияларды қолдану және оқытушы мен білім алушының өзара іс-қимылын заманауи білім беру процесіне енгізу. Қоғамды компьютерлендіру процесі барған сайын қарқынды болып келеді және оқыту мен оқытуға жаңа талаптар қояды. Балаларды өз бетінше ойлауға үйрету, әртүрлі салаларда білім алу, әртүрлі шешімдердің нәтижелері мен ықтимал салдарын болжау қабілетін дамыту, сондай-ақ себеп-салдарлық байланыстарды орнату қажет.

Информатика сабақтарының аясында жобаларды жүзеге асыру осы мақсаттарға қызмет етеді. Білім алушылардың, соның ішінде информатика саласындағы жобалық іс-әрекетін талдау қазіргі мектеп жобалық әдістің дидактикалық әлеуетін толық пайдаланбайтындығын көрсетеді. Қазіргі қоғам өз азаматтарының тәуелсіз және белсенді әрекет етіп, шешім қабылдап, өзгерген өмір жағдайларына икемді бейімделуін қалайды. Сондықтан мектепте мұндай адамды тәрбиелеу үшін жағдай жасау керек. Бағдарламалық құралдар мен жаңа цифрлық және АКТ технологияларын пайдалану жобалау және зерттеу қызметінде неғұрлым жылдам және сапалы нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді. Цифрлық және АКТ технологияларының, іздеу жүйелерінің шексіз мүмкіндіктерін пайдалану, осы тақырып бойынша бар білімдерге кең шолуды зерттеу және талдау жобаның негізгі кезеңдерінде жақсы нәтижеге қол жеткізуге көмектеседі, атап айтқанда проблеманы қою, мақсат қою, жоспарлау, іске асыру, рефлексия. Жоба бойынша жұмыстың соңында жобаны ұсыну өте маңызды. Презентацияның сәттілігі көбінесе оның компьютерлік көрінісіне және нәтижелерді мүдделі тұлғалармен бөлісу мүмкіндігіне байланысты. Информатика салыстырмалы түрде жас мектеп пәні болғандықтан, оны оқытудың ерте және дәстүрлі әдістері мен тәсілдері тиімді емес. Сондықтан информатика сабақтарындағы оқушылардың жобалық қызметі орта және жоғары сыныптарда дамудың жаңа кезеңіне тез енуде. Информатика сабақтарындағы жобалық іс-әрекеттің даму әлеуеті білім алушылардың проблемаларды қою, ақпаратты іздеу, жоспарлау, өзін-өзі бағалау, жобалық топ шеңберіндегі қарым-қатынас, өз жұмысының нәтижелерін көпшілік алдында ұсыну сияқты дағдыларын дамытудан тұрады.

Мектепте оқушылар өз қабілеттерін ашуға, жоғары технологиялық әлемде өмірге дайындалуға мүмкіндік алуы керек. Мектептердің пішіні мен мазмұны жағынан келбеті айтарлықтай өзгеруі керек. Егер мектепте оқу қызықты болса, ол міндетті білім берудің ғана емес, сонымен қатар өзін-өзі даярлаудың, шығармашылықпен және спортпен шұғылданудың орталығы болса, біз нақты қайтарымға ие боламыз. Қазіргі мектептің басты мақсаты-білім беру сапасын арттыру және оқушылардың жан-жақты дамыған тұлғасын қалыптастыру үшін қажетті жағдайларды жасау. Осы бағытта оң нәтижелерге қол жеткізу үшін дәстүрлі оқыту жүйесін пайдалану жеткіліксіз. Қазіргі уақытта ақпараттандыру, бұқаралық коммуникация және білім берудің жаһандануы жағдайында мектептің білім беру процесіне оқыту жүйесін жаңартуға және оқушылардың оқуға деген ынтасын арттыруға болатын жаңа әдістер мен технологияларды енгізуге көбірек көңіл бөлінуде. Жобалау қызметі оқытудағы авторитаризмнен

алшақтауға мүмкіндік береді, әрқашан оқушылардың өзіндік жұмысына бағытталған. Осындай іс-әрекеттің көмегімен білім алушылар белгілі бір білімнің мөлшерін алып қана қоймайды, сонымен қатар осы білімді өз бетінше алуға, танымдық және практикалық мәселелерді шешу үшін қолдануға үйренеді

Жобалау-жаңа ұғымдар мен тұжырымдамаларды жасауға қызмет ететін білім беру процесінің маңызды құрамдас бөлігі. Жоба дегеніміз-белгілі бір функционалды, техникалық-экономикалық, экологиялық және тұтынушылық қасиеттері бар нақты объектілерді немесе әсерлерді құруға бағытталған интеллектуалды және әлеуметтік-мәдени қатынастардағы әмбебап және тәуелсіз қызмет түрі. Жобалық қызметті жүзеге асыруда тиімді нәтиже алудың маңызды шарттары белгілі бір алгоритмді қолдану болып табылады. Атап айтқанда:

- нақтылық диагностикасы (зерттеу, әртүрлі ғылыми дәрежедегі зерттеулер жүргізу);
- құндылықтарды, мағыналарды, шындықты өзгерту мақсаттарын қалыптастыру (өзектендіру, ұғыну, іздеу);
- нәтиже кескінін жасау;
- уақытында жобалық мақсатқа қол жеткізу бойынша бірлескен іс-қимылдарды кезең-кезеңмен жоспарлау (бағдарлама жасау);

коммуникация барысында белгіленген іс-қимылдарды алмасу, келісу және түзету;

- жобаны іске асыру нәтижелерінің кешенді сараптамасы.

Әдебиеттер

1. Сарсенбаева, Г. М. Жобалық-модульдік әдістемесін информатика пәнін оқытуда қолдану тәжірибелері / Г. М. Сарсенбаева. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2022. — № 13 (408). — С. 338-343. — URL: https://moluch.ru/archive/408/89435/

2. Г.Кумарова Информатика пәнін жобалық әдістер арқылы изгілендірі Алматы 2015ж.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

CREATING STUDENT INTEREST IN LEARNING THROUGH ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Шыныбай Аружан Махаббаткызы
Ағылшын тілі пәнінің мұғалімі

Increasing students' interest in learning is one of the most important tasks in the education system. The development of modern technologies, especially the emergence of artificial intelligence (AI), has opened up new opportunities for effective solutions to this task. Organizing education based on AI not only increases students' interest, but also creates conditions for their in-depth mastery of knowledge.

Arousing students' motivation has always been a pressing issue in the field of education. Traditional teaching methods may sometimes not meet the needs and interests of students. AI technologies allow you to organize lessons in an interesting and interactive way. Creating individual learning programs, adding game elements, determining the student's level and providing material accordingly are the main advantages of AI in the educational process.

Main section

AI helps to personalize learning and create curricula tailored to the individual abilities of students. AI determines the level of knowledge, strengths and weaknesses of each student. For example, "Smart Tutor" platforms identify topics that the student does not understand and offer additional tasks for repetition. AI increases interest through game-based tasks or virtual reality (VR).

1 picture. Smart tutor

One way to create interest in the lesson is to teach through game elements: gamification is an effective way to arouse interest in the lesson. AI creates games in this direction and makes learning interesting for students. For example: In the English lesson, games of various levels created with the help of AI are used.

In an era where technology is transforming every aspect of life, education has embraced innovation through the creation of smart tutor programs. These programs serve as dynamic digital platforms designed to provide students with lesson information in an engaging, personalized, and efficient manner. Smart tutor programs are reshaping the way students learn and teachers teach, offering numerous advantages to all stakeholders in education.

A smart tutor program is an AI-powered educational tool that delivers lesson content, tracks student progress, and adapts to individual learning styles. Combining advanced technologies such as artificial intelligence, machine learning, and gamification, these programs ensure a seamless and effective learning experience. They are accessible on various devices, allowing learners to study anytime and anywhere.

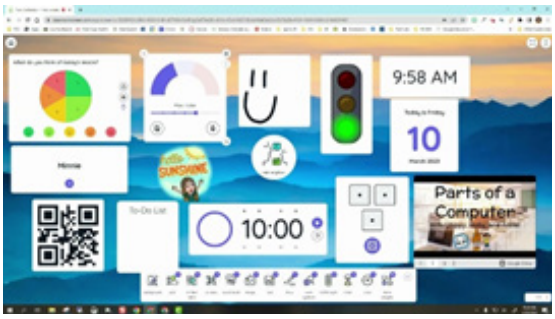
Personalized Learning Experience Unlike traditional classrooms, where a one-size-fits-all approach is common, smart tutor programs adapt lessons to meet individual needs. This ensures that each student receives attention tailored to their abilities and goals.

2 picture. Gamification concept

AI-based video lessons and simulations: In history lessons, AI technologies can visualize historical events and "immerse" students in them. This method makes the material easy to understand and memorable. AI adapts learning materials to students' interests. For example: In literature lessons, students can study works on topics close to them.

Even feedback can be organized in an interesting and understandable way using the Classroomscreen platform. This interactive platform allows you to not only provide feedback, but also set a time limit during the task. This will help students to try to complete the task in a timely manner.

3 picture. Classroomscreen

Using AI technologies, the teacher can organize lessons creatively. With the help of AI, monitor the progress of each student. Save time on preparing lesson materials. Provide additional creative tasks and projects. I can say that AI is the path to all possibilities.

Conclusion

The use of artificial intelligence in education is an effective tool for arousing students' interest in the lesson. AI technologies personalize lessons, make them interesting and interactive. By using AI correctly, teachers have the opportunity to develop students' creative abilities, improve their performance in the lesson, and form a positive attitude towards the learning process. Thus, AI will become not only an auxiliary tool, but also an integral part of the education system in the future.

Resources

1. https://www.nationalgeographic.org/society/education-resources/
2. https://classroomscreen.com/
3. https://www.education.com/resources/games/

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

КӨРКЕМ ШЫҒАРМА — ӘДЕБИЕТТІҢ ҚҰНДЫЛЫҒЫ

Коздаева Айгерим Кайратовна
Қобда ауданы Бесқұдық орта мектебінің қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Оқушыларға әдебиеттің құдіретін, оның адам баласы жаратылғаннан бері бірге жасасып келе жатқандығын, мәңгілік жаңарып, жасарып отыратын үрдіс екенін айтып, түсіндіре отырып, сол әдебиетті жасаушылар, ақын – жазушылар туралы, олардың көркем шығармалары жайында айтуымыз керек.

«Көркем шығарманы оқыту – оқушының сөз қадірін түсінерлік ойлау әрекетін дамыту, рухани дүниесін байыту, эстетикалық талғамын жетілдіру, адамгершілік қасиетін қалыптастыру» -деген болатын әдебиет зерттеуші-ғалым, белгілі жазушы, ұлағатты ұстаз ҚажымЖұмалиев.

Оқушы әдебиет сабағында көркем шығарманы қабылдау керек.Бұл-оңай үрдіс емес. Қабылдау деген сіз бере салғанды ол ала қоятын зат емес. Ол-оқушының өзінің жан қалауымен, жүрек сезімімен, рухани әрекетімен жүзеге асатын дүние.

Қандай жақсы көркем шығарма болмасын оқушы қабылдау үшін әрекет жасамаса, автордың жай күйзелісін, шалқар шабытын бойынан өткізіп, көркем суретті көз алдына елестетіп, келтіре алмаса бәрі бос сөз.

Оқушыдағы осы сезімді ояту – мұғалімнің қолында, яғни, оқушыға әдеби білім беру, әдеби, эстетикалық, адамгершілік қасиеттерін дамыту үшін мұғалім әдебиетті оқыту барысында әдіс – тәсілдерді орнымен қолдану қажет.

сөз өнерінің ерекшеліктерін түсініп, тануға, ой көзімен зерделеуге негіз болатын білім, білік, икем – дағдылар қалыптастыру;

Әдебиет – ұлттық танымның қайнар көзі, сондықтан көркем шығармадан алынған үзінділерді оқулыққа ендіруде төмендегідей қағидалар басшылыққа алынған:

1. Шығарманың жанрлық, композициялық тұтастығы;
2. Оның ұлттық қазына екендігі;
3. Мәтіндердің сәйкестігі мен сабақтастығы;
4. Әдебиетті сөз өнері ретінде таныту;
5. Оқушы тілін дамыту негізінде оқырмандық біліктілікті қалыптастыру;
6. Оқушылардың тілдік қатынасын коммуникативтік түрде дамыту;

Бұл жерде міндетті түрде оқушылардың пән бойынша іскерліктерін танытатын, жалпы іскерліктерін дамытатын шығармашылық әрекет қажет. Әдістеме аппаратының басты функциясы – көркем шығарманы қабылдатуға үйрету болғандықтан оқушы мен мұғалім арасында жүйелі байланыс орнығуы керек. Міне, осы жүйелі байланысты өз тәжірибемде қалай іске асырып жатқандығымды көрсету үшін, көркем шығарманы оқытудың қағидаларында кездесетін кейбіркиыншылықты шешудің тиімді жолдарын көрсету мақсатында «Қазақ әдебиеті сабағында көркем шығарманы оқытудың тиімді жолдары.» атты тақырыпты таңдап алдым.

Әдебиетті оқыту көркем шығарманы оқудан басталады. Көркем шығарманы оқу үйде, сыныпта жүргізіледі. Көркем туындыны оқуда мәнерлеп оқу, әр сөзді айқын, түсінікті оқу, жинақы оқу, дауыс естілімінің де ашық болуы талап етіледі. Оқушыны көркем мәтіннің оқу түрлеріне дағдыландыру керек. Көркем мәтінді оқу түрлерін жіктеп ажыратамыз:

1) көркем мәтіндегі жазушы ойын мұғалім көмегімен аңғара оқу. Оның мән-мағынасын тұшына, түсіне оқу. Қиын, түсініксіз образды, айшықты сөздерді ұғына оқу, яғни лингвистикалық түсіндірмелі оқу;
2) таңдап оқу. Белгілі мақсатпен қойылған сұрақтарға жауап іздеп, тіл көркемдігін дәлелдеу, портрет, пейзаж, образды табу;
3) іштен оқу немесе өздік оқу. Іштен оқудың оқушыны жеке, өз бетімен жұмыс істеуге баулудағы маңызы ерекше зор. Ойлану, өз бетімен іздену, жауап табу, дербес белсенділігін арттырудағы іштен оқудың атқарар рөлінің ерекше екендігі;
4) рөлге бөліп оқу. Рөлге бөліп оқу таным белсенділігі, қызығушылығын арттыруда, қабілеттерін дамытуда, сабақтың эмоциялық, психологиялық мәнін нәрлендіруде пайдалы;
5) хормен оқу. Оқу техникасын жетілдіру, мәнерлі, айқын оқу, көркем мәтінмен жұмыс істеуге баулу бүкіл сынып оқушыларын көркем оқуға ұйымдастыруда тиімді;
6) ұжымдық оқу. Әсіресе, даралап оқытуда тиімді. Оқу техникасына, мәнерлеп оқуына қарай, оқушыларды топқа бөле отырып, мұғалім ұжымдық оқуды тиімді ұйымдастырса, көркем мәтінді тез меңгертуге ықпал жасайды, мәтінді оқуға деген оқушы ынтасын арттыруға әсер етеді;
7) жұптық оқу. Жұптық оқудың тиімділігі, біріншіден өз беттерімен оқу техникасын жетілдіру дағдыларын дамытады, екіншіден ұқыпты тыңдай білуге, бір-бірінің жұмысына талдау жасай білуге икемдейді;
8) мәнерлеп оқу. Мәнерлеп оқу-әдебиетті оқытудың

басты әдістемелерінің бірі. Мәнерлеп оқудың мақсаты:
а) оқушыларға көркем туындының эмоциялық-эстетикалық әсерін сезіндіру;
ә) көркем мәтінге жан беру, әр сөздің мәні мен мағынасын, сөз бояуларының нақышын сезе білу;
в)көркем мәтіндегі айтар ой мен поэтикалық көркемдікті өздеріне болжату, түсіндіру, мәтінді талдау дағдыларын дамыту.

Әдебиет сабағының күре тамыры көркем мәтінмен жұмыс істеу деп санаймын. Оның ерекшелігі сол — ол оқушының жүрегіне, сезім қылына әсер етуі. Оқушылармен бірге көркем шығармамен жұмыс істей отырып, олардың ойлауына, толғауына, пікір айтуына ықпал жасаймын. Оқушылар көркем шығарманы оқып біткен мерзімде, ауызша, жазбаша сұрақтар арқылы мазмұнын айтқызамын, өзіне ұнаған бір эпизодты қысқаша баяндатамын, бір кейіпкердің іс-әрекетінен мысалдар келтірткіземін, ең негізгі деген жерлерден үзінді жазып, «Ол қай оқиғадан алынды, кімнің сөзі?» деген сұрақтарға жауап аламын, әр түрлі әдеби ойындарын жүргіземін.

Көркем мәтінді талдау шығармашылық жұмыстарды талап етеді. Көркем мәтінді оқыту мен талдауда оқушының мәтін мазмұнын меңгеруіне көңіл бөлу керек. Көркем шығарманы оқығанда, оқушылардың ол туралы өзіндік әсері, пікірі туындайды. Оқушылардың зейіні, есте сақтау, қабылдау қасиеттеріне қарай мұғалім мәтінді тұтастай емес, ең негізгі басты мәселелерін ғана мазмұндатып, оны меңгеруді одан әрі жалғастырғаны тиімді болады. Үзіндіні мазмұндағанда, оқушыларды мүмкіндігінше жазушы тілімен мазмұндатуға икемдеу керек. Оқушыларды әңгімелеу, мазмұндау кезінде жиі мәтінге үңілдіріп, кейбір негізгі мәселелерді мәтінге жуық айтуды талап етемін. Көркем шығарманы үйге тапсырма ретінде бергенде, түсініксіз сөздерді, сөйлемдерді оқушылардың алдын ала белгілеп келуін талап еткен жөн. Сабақ барысында шығарманың мазмұнына талдау жұмысын жүргіземін. Күрделі, түсініксіз сөздерге түсінік беремін. Мысалы: қыстау, атаң, шам, ру, шариғат бұйрығы, ердің құны. Кейбір диалогтерді оқи отырып, ең басты мәселелерді түсіндіремін.

— «Арысыңды, ендеше, арыстан жеді» (Бөжейдің сөзі).

— «Ақ қарамды тексермедің бе, өңшең қан жұтқан қара бет?!» (Қодардың сөзі).

Әдеби талдаудың басты мақсаты-оқушылардың өзіндік қабылдауларын, пікірін әдебиеттану ғылымының талабына сай ғылыми арнаға бағыттау болып табылады.

Оқушы көркем мәтінді талдай білу арқылы нақты, дәлелді сөйлеуге дағдыланады, сөз құдіреті мен қасиетін ұғынады. Сол себептен, ең алдымен көркем тілмен сөйлеуге талаптандыру керек. Әр сөйлемнің негізінде нақты ой, сол ойды анық, айқын кестелейтін сөз оралымдары болу керек. Күнделікті пайдаланатын тілді жақсы меңгерген баланы оны кестелеп, әдемілеп қолдануға дағдыландыру керек. Мағынасыз сөздер, шұбалаңқы сөйлемдер, айтатын ойын нақтылап беруге шорқақтық көркемдеп сөйлеуге зиянын тигізеді. Сондықтан көркемдеп сөйлеуді әр сабақта жүйелі түрде жүргізген тиімді болмақ. Көркем сөйлеу оқып отырған көркем шығармаға да тікелей байланысты. Оқушыларды әңгімелеу, мазмұндау кезінде жиі мәтінге үңілдіріп, кейбір негізгі мәселелерді мәтінге жуық айтуды талап ету-осы көркемдеп сөйлеуге баулудың басты жолы. Көркем сөйлеудің негізгі белгілері топтар, фигуралар түрін меңгерту, теңеулер мен баламаларды сөйлемде жиі қолдану болмақ. Көркем мәтінді оқу барысында керекті дәйектемелерді ала білуге, бейнелі оралымдарды теріп алуға баулу. Көркем шығарма тілін талдауда жазушының суреткерлік шеберлігін, эстетикалық мүмкіндігі, тілдік құралдарды поэтикалық деңгейге сай қолданылуы, сөздің, фразаның құдіретін дұрыс танытады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА МОДУЛЬДІК ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Оспанова Жанар Кармысовна
Қобда ауданы Бесқұдық орта мектебінің қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Қазақ тілін оқытуда бір сыныпта отырған балалардың ұлты, оқу ынтасына қарай тілді білу дәрежесі де әртүрлі болып келеді. Сол себепті де нақты нәтижеге жету үшін модульдік оқыту технологиясының тиімді екенін күнделікті іс-тәжірибемнен көріп келемін. М. Жанпейісованың модульдік оқыту технологиясының негізі баланың тұлғасын алға қояды, бұл жаңа білім парадигмасына сай келіп отыр.

Модульдік технологиясының басты ерекшелігі – оның тек қана білімді меңгеруге емес, тұлғаның танымдық қабілеттерін және танымдық процестерді, яғни жадының алуан түрлерін ойлауды, ынтаны, қабылдау қабілетін арнайы жасалған оқу және танымдық жағдайлар арқылы дамытуға, сондай- ақ тұлғаның қауіпсіздігін, өзін- өзі өзектілендіру, өзін - өзі бекіту, қарым- қатынас, ойын танымдық және шығармашылық қажеттіліктерін қанағаттануға белсенді сөздік қорын дамытуға бағытталады. Аталмыш технология әдістері оқушыларды өз бетімен жұмыс істеуге, қорытындылар жасауға, жүйелі білім алуға жетелейді, өзін-өзі өзгені де бағалай білуге үйретеді. Бұл технологияның бір ерекшелігі сабақтың негізгі кезеңдерінің бәрінде оқушыларға шығармашылық жұмысты ұсынуға болады. Оқушының белсенділігін оның ойлау, есте сақтау, елестету, қабылдау қабілеттерін, жадысы мен зейінін дамытып, қызығушылығын арттырады. Сабақ формаларының өзгеріп отыруы, әсіресе топтық формалар оқушылар арасында қарым-қатынастың нығаюына ықпалын тигізеді. Оқушының тапсырманы өзінің орындау мүмкіндігіне қарай таңдап алуға еріктілігі, оның өз күшін, шама-шарқын бағалай білуге, өзін қауіпсіз сезінуіне, қиындыққа дайын болуға және оны жеңуге тырысуына жетелейді.

Модульдік оқыту технологиясының негізі – модуль. Осы технологияны басшылыққа ала отырып, бағдарламада берілген тақырыптар логикалық бір жүйеге келтіріліп, модульдерге бөлінеді. Бұл модульдік оқытудың негізгі идеясы – жаңғырту. Оның мазмұны:

1) оқытудың жалпы мақсатын қою;
2) жалпы құрылған мақсатты нақтыланды руға көшу;
3) оқушылардың білім деңгейін алдын-ала бағалау;
4) оқу әрекеттерінің жиынтығы;
5) нәтижені бағалау

Оқушыларды оқу мақсатымен модульмен таныстырамын. Оқушылар: оқу мақсатын, өзіне қойылатын талапты, лексикалық және грамматикалық тақырыпты, модульдің мазмұнын, жұмыс үрдісін, нәтижесінің бағаланып және түзетіліп отыратынын біледі.

Оқыту модулі үш құрылымдық бөлімнен тұрады:

1) кіріспе (модульге, тақырыпқа енгізу);
2) сөйлесу бөлімі (оқушылардың өзара сөйлесуін ұйымдастыру);
3) қорытынды бөлімі (бақылау, тест).

Кіріспе және қорытынды бөлімге 1-2 сағат мөлшерде уақыт бөлінеді. Кіріспе бөлімде оқушылардың осы модуль бойынша алатын негізгі ұғымға, іс-әрекеттерге айрықша мән беріп, негізі ұғымдардың модуль ішінде алатын орнына көңіл бөлулерін сұраймын. Кіріспе бөлім мынандай оқу әрекеттерінен тұрады:

- оқу-проблемалық жағдаятын жасау;
- оқу мақсатын қалыптастыру;
- өзін-өзі бақылау, мүмкіншілігін бағалау арқылы модульдің тақырыптарын меңгеруге дайындау;
- модуль бойынша жұмыстарды жоспарлап, бірге талдау;

Қалған уақыт түгел сөйлеу, сұхбат құру, сұрақ жауап бөліміне беріледі. Бұл барлық оқушылардың үш деңгей бойынша өзінің дайындық оқу қабілетіне байланысты әр оқушының өз деңгейінде оқу материалдарын меңгеруін қарастырады. Барлық тақырыптар бойынша оқушылар оқып аудару, сөйлеу, тындау, жазу, көру дағдыларын барлық модульдерде қолдана беруіне болады. Білім алуда жайдан күрделіде жоғарлау оқушылардың шығармашылық қабілеттерін ашып, оқу материалын түсініп, қолдана білу сатысына көтерілуіне себепкер болады. Осы жағдай оқушыларды сынып ішінде бірнеше шағын топтарға бөліп сұхбат, монолог құру, жұппен жұмыс, пікірталастар, диспуттар арқылы ойын технологиясын, жағдаят жасау әдіс-тәсілдерін қолдану арқылы жетуге болады. Бұл жерде мұғалімнің алатын орны бағыт-бағдар беруші ретінде болып отыр. Мен бұл үрдіске негізгі құрамдас бөлік ретінде өзімнің дайындығымды мынандай адымдар арқылы көрсеткім келеді.

Сөйлесу бөлімін педагогика және психология ғалымдарының жетістіктерін басшылыққа

ала отырып, оқушылардың қабылдау деңгейлері мен қабілеттеріне қарай ұйымдастырамын. М. Жанпейісованың сөйлесу бөлімін құру қағидаларына сүйене отырып, жеке тұлғаны дамытатын кез-келген әрекет емес орындау әрекеті екенін ескере отырып, оқушының танымдық қызметпен айналысуына, ақыл-ой жұмысына қанағаттануына жағдай жасаймын. Міндетті түрде, сабақ барысында, оқушының іс-әрекетінің төрт түрін: тыңдау, оқу, жазу және әңгімелесуді қолданамын. Модульдердің нәтижелі болуын көздеп, сөйлесу сабағының түрін өзгерте отырып, әртүрлі белсенді формаларды пайдалану арқылы іске асырамын. Олар:

- топтық;
- жұптық;
- жеке топтық;
- ұжымдық.

Оқытудың басты ерекшелігі – оқушылардың қарым-қатынасы арқылы тілдерін дамыту, тұлғаның дамуына жағдай жасау. Оқушы + оқушымен + топпен + ұжыммен + мұғаліммен қатынаста болуына жағдай тудыру. Сөйлесу сабағы үстінде тапсырманың жеңілдігі мен күрделілігіне қарай бірнеше іс-әрекет формалары ауысып отырады. Мысалы: сабақтың басында сөздікпен жұмыс жүргізгенде жұптық немесе бекіту кезінде топтық форманы немесе жеке топтық жұмысты қолданамын.

Тілді оқытуда сөздікпен жұмыс оқушының тілін байытуда ерекше орын алады. Бұл жұмыс оқушының сөздік қорын молайтып, тілін, ойлау қабілетін дамытады. Сөйлесу сабағы оқушыларды тек қана қазақ тілінде ауызекі сөйлеуге үйретіп қоймайды, оларды ойлау, талдау, сараптау және қорытындылау қабілеттерін жетілдіреді. Оқушылар қандай да бір деңгейдегі тапсырмаларды өзінің орындау мүмкіндігіне қарай тандауға еркін. Оқу модулінің сөйлесу бөлімінің тағы бір ерекшелігі бар. Оқытудың белсенді және ойын формаларын кеңінен қолдану оқушылардың оқу материалына бірнеше мәрте қайта-қайта оралып, жұмыс істеуіне мүмкіндік береді. Оқу материалын меңгеру оған 7 мәрте қайта оралып, пысықтағанда ғана жүзеге асатынын психологтар дәлелдеп отыр. Сөйлесу бөлімі оқушылардың өзін-өзі оқытуына және бірін-бірі оқытуына құрылады. Бұл әрбір оқушы үшін тек үш деңгейлі тапсырма емес, олардың үлгі жауаптарын да даярлау арқылы іске асырылады.

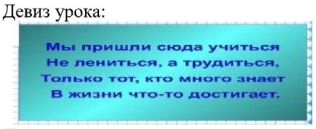
Бұл технологияның маңызды шарты – оқушылардың кез келген ғылыми көздерді, оқулықтарды, оқу құралдарын пайдалануға болатындығы, сондай-ақ ұйымдастырушы, көмекші ретінде мұғалімнен жедел кеңес ала алатындығы. Сөйлесу бөлімі сабақтарының ұйымдастырылу формасы бойынша әр оқушы өзінің қалай және немен шұғылдану тиіс, сабақ барысында не істеу керек екенін біледі, өйткені мұғалім балаларды сабақтың құрылысымен және жүру барысымен алдын ала таныстырады.

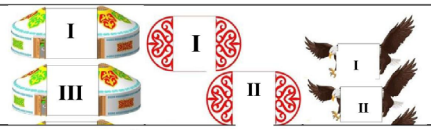
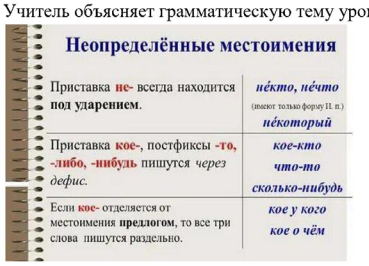
Негізгі бөлімде әр оқушы бір-біріне мәтінді оқып береді, танысады, негізгі ұғымдарды ажыратады. Әр деңгейге қойылған сұрақтарға жұппен бірге отырып жауап береді. Сөздік көмегімен оқу мен қатар аудару жұмысын жасайды. Сонымен осы бөлімде оқушылардың мәтінді қаншалықты түсінгені анықталады. Бірінші, екінші сабақтарда оқушылар жаңа білім алады. Негізгі сұхбат бөлімде модульді әр түрлі бөлімдерге бөліп, саралап, жеңілден күрделіге өту жағы қарастырылады. Оқу материалдарын оқушыларға белгілі бір мөлшерде беріп отырамын. Кейбір тақырыптарда материал үлкен көлемде берілсе, кейбір тақырыптарда аз көлемде беріліп, тиімді меңгеру үшін әр түрлі жұмыс түрлері арқылы нәтижеге жетуді қарастырамын.

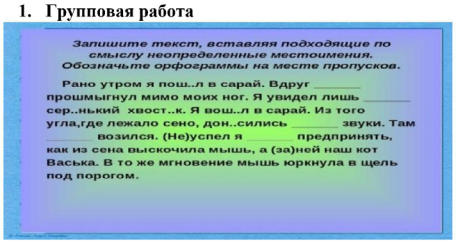
«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ПРОГНОЗ ПОГОДЫ

Акмамбетова Гульден Маратовна
Актюбинская область
Мартукский район
Сарыжарская общеобразовательная школа
Учитель русского языка и литературы

Раздел III	**Климат: погода и времена года**			
Дата:	**13 .11.2024**			
Ф.И.О педагога	**Акмамбетова Гульден Маратовна**			
Класс	**6**			
Тема урока:	**§ 29. Прогноз погоды**			
Урок 31	**Количество присутствующих: 12**	**Количество отсутствующих: -**		
Цели обучения, которые необходимо достичь на данном уроке	6.1.1.1 – понимать основную информацию сообщения; продолжительностью до 2–4 минут; 6.2.2.1 – пересказывать подробно, выборочно содержание текста на основе вопросов; 6.4.3.1 – представлять информацию в виде иллюстрации, сюжетных рисунков, комиксов;			
Воспитательная ценность	Ответственность и справедливость			
Ход урока				
Этап урока	**Действия педагога**	**Действия учеников**	**Оценивание**	**Ресурсы**
Орг. момент.	**I. Организационный момент.** Создание коллаборативной среды. Приветствие на 3-х языках: «Здравствуйте! Саламатсызба! Hello!» Девиз урока: **Проверка домашнего задания:** Упражнение 11, стр.123 Распределительный диктант **Группирование в команды : «Метеорологи», «Синоптики»** **Метод «ЮРТА, ОРЕЛ, ОРНАМЕНТ»**	Настраиваются на положительный настрой урока. С помощью колеса фортуны определяют кто будет отвечать. Скан варианты на доске. Учащиеся выбирают юрту, орла, орнамент и определяют группу	Ф.О: Золотые монеты	Онлайн сервис, ИКТ Дидактика деление на группы

				
Начало урока	**II. Актуализация знаний.** **1. Видео создано с помощью искусственного интеллекта** «Сказка о Некто и Нечто» **2. Вопросы :** 1. Кто главные герои сказки? 2. Где они жили? 3. Что они пошли искать? 4. Есть ли в этой сказке местоимения? 5. Как вы думаете какие это местоимения? 6. Подумайте, почему эти местоимения называются неопределенными**?**	Учащиеся слушают, смотрят видео и отвечают на вопросы.	Ф.О:Золотые монеты	Искусственный интеллект
Середина урока	**III. Изучение нового материала** Учитель объясняет грамматическую тему урока 			

	Как образованы неопределённые местоимения? Вопросительные местоимения / Неопределённые местоимения кто — некто, кое-кто что — нечто, что-то который — некоторый, какой-либо сколько — несколько, сколько-нибудь **1. Групповая работа** Нужные местоимения: **Кто – то, какой –то, какие- то, кто –то, что –то.** **2. Словарная работа** погода – ауа-райы прогноз погоды –ауа – райын болжау метеорология- атмосфера мен оның процестерін зерттейтін ғылым. метеоролог- арнайы құрылғылар арқылы ауа райын бақылаумен айналысады. синоптик- ауа райын құрастырушы термометр- дененің, заттың, ауаның температурасын өлшеуге арналған аспап. анемометр- желдің жылдамдығын, кейде бағытын өлшеу үшін	Ученики группой выполняют задание на А3 Ученики знакомятся с новыми словами и крепят в тетрадях словарную работу	Ф.О: Золотые монеты	Дидактический материал На небольших листочках написана словарная работа

	қолданылатын аспап. барометр - атмосфералық қысымды өлшеуге арналған құрал **3. 3D моделирование** С помощью куба слияния показываю ученикам различные 3д объекты используемые в метеорологии, такие как термометр, анемометр и барометр т.д. **4. Физминутка: Нейромагнетика под музыку** **5. Парная работа** Упражнение 4, страница 125	С помощью куба слияния рассматривают в 3д формате различные инструменты используемые в прогнозе погоды На экране появляются движения рук, ученики повторяют Ученики выполняют упражнение 4, списывают раскрывая скобки	 Ф.О: Золотые монеты	Куб слияния Смартфон Приложение Видеоролик Учебник
	V. Закрепление изученного материала **6. Индивидуальная работа** С помощью приложения ROQED AI ученики выполняют задание на соотнесение	С помощью приложения ROQED AI ученики выполняют задание на соотнесение	Ф.О: Золотые монеты	Геймификация
Подведение итогов урока	**VI. Рефлексия**	Ученики с помошью стикеров дают обратную связь		Дидактика, стикеры

	 Домашнее задание: Упражнение 10, страница 127 Объяснительный диктант			

«MENTOR» ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫНАН «ҮЗДІК ҚАЛАМ»
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛЫНЫҢ

ТАЛАПТАР/ШАРТТАР

Авторлар қолжазбаларды мұқият тексеріп, түзетуі тиіс;
• автордың аты-жөнін (толық), ғылыми дәрежесін, атағын, қызметін, мекеменің толық атауын көрсету қажет;
• мақала авторының фотосуреті болуы шарт және өлшемі 4950х3510 пикселден (6х12 мм, 300 ppi кем емес) кем болмауы тиіс;
• мақалаға оның мәні мен идеясын айқындайтын сюжетті фотосуреттерді тіркеп жіберуге болады (сканирленген фотосуреттердің өлшемі 10х15 мм, 300 ppi кем емес);
• пайдаланған кестелер, диаграммалар, графиктерді, пайдаланылған бағдарламалардың (Word, Excel, PowerPoint және т.б.) бастапқы пішімінде материалға қоса тіркеу қажет;
• мақала көлемі атауы мен әдебиеттер тізімін қоса санда 3 беттен аспауы қажет;
• мақаланы төмендегідей талаптарға сәйкес ресімдеу керек: Microsoft Word, кегль – 12 пункт, гарнитурасы - Times New Roman, парақ пішімі - А4, жиектері - 2 см, жоларалық интервал – жалаң, бірінші жол – 1, 25 см бос жер, азат жолға дейінгі және кейінгі интервал - 0 см;

ТРЕБОВАНИЯ/УСЛОВИЯ

Рукописи должны быть тщательно выверены и отредактированы авторами;
• необходимо указывать: фамилию, имя и отчество автора (полностью), учёную степень, звание, должность, полное название учреждения;
• фото автора статьи обязательно и должно иметь размеры не менее 4950х3510 пикселей (не менее 6х12 мм, 300 ppi), фото в статью не помещать;
• желательно сопроводить статью сюжетными фотографиями, которые будут отражать суть и идею статьи (размер отсканированных фото не менее 10х15 мм, 300 ppi);
• используемые таблицы, диаграммы, графики должны прилагаться к материалам в исходном формате используемых программ (Word, Excel, PowerPoint и др.);
• аннотация должна содержать только главную информацию статьи, не превышать объем 6 строк, выполняться на двух языках, отличающихся от языка статьи (пример: если статья написана на русском языке, то аннотация пишется на английском и казахском);
• максимальный объем статьи не более 3 страниц, включая название, список литературы;
• статью оформлять в соответствие с требованиями: Microsoft Word, кегль – 14 пунктов, гарнитура - Times New Roman, формат листа - А4, поля - 2 см, междустрочный интервал – одинарный, первая строка – отступ на 1, 25 см, интервал перед и после абзаца – 0 см;
Эл. почта: kalam2025@mail.ru